

ΕΛΛΟΠΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

«Του κέρου τα θυρίσματα
π' ανθούμα τεβαίνον,
και του τρηκού, τ' αίες τρηκτα
γι αρε, σ' τα βάθη πηγαίνου
με του καιρού τ' αγράμασα,
π' αναπαίμο, δεν έχου,
μα στο καρδ κει τ' υαυό
περιπατούν και τρέχου...»

τον άντρείωμένο
μη τον υαυό
όσο κι αν αστοχίση
κι αν αστοχίση
μά και δύο
πολι άντρείωμένες
θα νου!

Σ' αυτό το τεύχος :

Συνέντευξη με τον Αχ. Λαζάρου
«Άγνοια Εθνικών Θεμάτων ή Σκοπιμότητες;»

ΕΠΙΣΗΣ :

- Ελληνο-τουρκικές σχέσεις
- Η ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων
- Βυζάντιο και Αρμενία
- Εθνική Αυτοδιάθεση
- Οι Κρήτες στον Μακεδονικό Αγώνα
- Οι εξελίξεις στο Κουρδικό
- Η Τουρκία στον Καύκασο

Τεύχος 49^ο (26^ο) Περίοδος Β'
Απρίλιος - Μάιος 2000
Δρχ. 1.200 - Κύπρος: 3,0 Λίρες

**«Ζεῦ ἄνα, Δωδωναίε Πελασγικέ...»
(Ίλιάς Π, 233)**

ΕΛΛΟΠΙΑ= "αρχαία ονομασία της κοιλάδας των Ιωαννίνων, όπου κατοικούσαν οι Έλλοπες, Ελλοί ή Σελλοί, ιερείς του Δωδωναίου Δία.

Η Δωδώνη της Ελλοπίας ήταν η χώρα των Μολοσσών*, έδρα του αρχαιότερου ελληνικού μαντείου που προφήτευε ερμηνεύοντας το θρόισμα των φύλλων της βελανιδιάς. Έλλωψ, γιός του Ίωνος, εγγονός του Έλληνας".

*πατρίδα της Ολυμπιάδας, μητέρας του Μ. Αλεξάνδρου.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

	6 τεύχη	12 τεύχη
ΕΛΛΑΔΑ*	6.000 δρχ.	12.000 δρχ.
ΚΥΠΡΟΣ	15 Λίρες	28 Λίρες
ΕΥΡΩΠΗ	9.000 δρχ.	18.000 δρχ.
ΛΟΙΠΕΣ ΧΩΡΕΣ	10.000 δρχ.	20.000 δρχ.
ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ-ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ-ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	10.000 δρχ.	20.000 δρχ.
ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ	10.000 δρχ.	20.000 δρχ.

* Φοιτητές, πολύτεκνοι, στρατιώτες, χαμηλοσυνταξιούχοι, 4.000 δρχ. τα 6 τεύχη

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Τις συνδρομές σας μπορείτε να τις στείλετε με ταχυδρομική επιταγή στη Διεύθυνση Αλληλογραφίας ή να τις καταθέσετε στον λογαριασμό της ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ 099-51510230 γράφοντας τ' όνομά σας στο έντυπο κατάθεσης.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Βιβλιοπωλεία Αθηνών:
"ΚΟΚΚΙΝΗ ΜΗΛΙΑ"

25ης Μαρτίου 1 & Αναστάσεως
155 61 ΧΟΛΑΡΓΟΣ, Τηλ. 6519728

Βιβλιοπωλεία Θεσσαλονίκης:

Βασίλειος Χρήστου

Εκδόσεις ΚΥΡΟΜΑΝΟΣ

Πρ. Κορομηλά 42 - Θεσ/νίκη, Τηλ. 282427

ΔΙΑΝΟΜΗ

-Στις παροικίες του Ελληνισμού

-Στην Κύπρο και στις επαρχιακές πόλεις

-Στους εφημεριδοπώλες της Αθήνας

Από το πρακτορείο Εφημερίδων "Ευρώπη" Α.Ε.

Αμφιαράου 15-17, 104 42 ΑΘΗΝΑ

ΕΛΛΟΠΙΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Τεύχος 49ο (26ο), Περίοδος Β'
ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ 2000

*

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ

Ελλάδα 1.200 δρχ.

Κύπρος 3,0 Λίρες

Εκδότης - Υπεύθυνος σύμφωνα με το νόμο

Μπινιχάκης Θεόδωρος
25ης Μαρτίου 1 & Αναστάσεως
155 61 Χολαργός, τηλ. 65.19.728

ISSN 1107 - 1923

Γλωσσική Επιμέλεια
Νικόλαος Κωνσταντόπουλος

Διεύθυνση Αλληλογραφίας
Ταχ. Θυρίδα 78035

173 10 Αγ. Δημήτριος

Τηλεμοιότυπο (Τ.Ο.Τ.) 6519728

Ηλεκτρονική διεύθυνση στο Διαδίκτυο,
e-mail: p_hellopia@yahoo.com

ΕΞΩΦΥΛΛΟ 49ου ΤΕΥΧΟΥΣ

**Τόν άντρειωμένο μήν τόν κλαΐς...
Ζωγραφική σέ ξύλο (48 X 35 έκ.).
Του Θέμη Τσιρώνη.**

Σ' αυτό το τεύχος συνεργάστηκαν:

Γεώργιος Βοσκόπουλος
Νικολέτα Ιωνά

Παντελής Καβακόπουλος

Θωμάς Καλογρίτσας

Μάνος Καραγιάννης

Αλή Καρδούχος

Σταύρος Καρκαλέτσος

Κώστας Κατσάς

Νίκος Κωνσταντόπουλος

Αχιλλέας Λαζάρου

Νικόλαος Λένος

Φάνης Μαλκίδης

Θεόδωρος Μπινιχάκης

Νίκος Ντάσιος

Απόστολος Παπαθεοδώρου

Στέφανος Σωτηρίου

Κώστας Χατζηναντώνου

Κωνσταντίνος Χολέβας

* Η επιμέλεια της ύλης γίνεται από Συντακτική Ομάδα.

* Τα ενυπόγραφα κείμενα δεν εκφράζουν κατ' ανάγκην την άποψη του συνόλου της Συντακτικής Ομάδας.

* Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

* Μερικές μόνο από τις διαφημίσεις έχουν εμπορικό χαρακτήρα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	3
ΘΕΣΕΙΣ & ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	
Σκόπια: Η παρακάραξη συνεχίζεται (του Στ. Καρκαλέτση)	5
Τουρκία: Από δολοφόνους κατασκευάζουν ήρωες (του Wolfgang Koydl)	6
Ο δρόμος προς τη δικαίωση του ΡΚΚ (του Α. Καρδούχου)	8
Ένα νέο κίνημα γεννιέται (του Ν. Ντάσιου)	10
ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ	
Συνέντευξη με τον Ρωμανιστή-Βαλκανιολόγο κ. Αχ. Λαζάρου (επιμ. Θ. Μπινιχάκης)	12
ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ	
Το "Μακεδονικό Ζήτημα" (του Απ. Παπαθεοδώρου)	16
Η προσφορά των Κρητών στο Μακεδονικό Αγώνα (του Στ. Καρκαλέτση)	22
ΘΡΑΚΗ	
Οι κινήσεις του "Συνδέσμου Αλληλεγγύης Τούρκων Δυτικής Θράκης" (του Φ. Μαλκίδη)	27
ΚΟΥΡΔΙΚΟ	
Οι εξελίξεις στο Κουρδικό Ζήτημα (του Α. Καρδούχου)	30
ΔΙΕΘΝΗ	
Η τουρκική πολιτική στην Υπερκαυκασία και ο ρόλος της Ελλάδας στην περιοχή (του Μ. Καραγιάννη)	33
ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	
Άμυνα, διπλωματική σημειολογία και ελληνοτουρκικές σχέσεις (του Γ. Βοσκόπουλου)	36
ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΟΣ	
Η εθνική αυτοδιάθεση (του Κ. Χατζηπαντωνίου)	42
ΚΟΙΝΩΝΙΑ	
Η ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων (του Ν. Λένου)	47
Το διεθνές κίνημα κατά του ΠΟΕ	50
Η διακήρυξη του Μπαγκόγκ	53
ΙΣΤΟΡΙΑ	
Βυζάντιον και Αρμενία (α' μέρος) (του Hrach Bartikian)	55
ΓΛΩΣΣΑ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	
Η παλιά λύρα της Κρήτης και τα χουρδίσματά της (του Π. Καβακόπουλου)	64
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	68

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ - ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

**ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΡΕΚΑΝΙΚΗΣ
ΠΟΙΗΣΗΣ**

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ
ΑΘΗΝΑΙ 2000

ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 84 (5ος ΟΡΟΦΟΣ) 102 10 - ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 38.36.231 - ΤΗΛΕΟΜΟΙΟΤΥΠΟ: 38.28.295

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Οι εκλογές της 9ης 'Απριλίου ανήκουν πιά στο παρελθόν. Κυβέρνηση άνεδείχθη και οι θώκοι για την χάραξη της εξωτερικής και άμυντικής πολιτικής καλύφθηκαν από παλαιά και νέα πρόσωπα. Όμως, τά εθνικά θέματα φαίνεται ότι έχουν τεθεί στο περιθώριο και αυτή θά είναι ή τύχη τους στους άμέσως επόμενους μήνες. Όρισμένοι νομίζουν ότι μέ την ένταξή μας στην ΟΝΕ θά λυθούν ως διά μαγείας όλα τά προβλήματα της εξωτερικής μας πολιτικής και ότι θά παύσουν οι άπειλητικές και άποσταθεροποιητικές διαθέσεις διαφόρων γειτόνων. Ουδέν αναληθέστερον τούτου. Τώρα μάλιστα πού ή κυβέρνηση δείχνει διατεθειμένη νά κλείσει άρον άρον τά διάφορα εξωτερικά μέτωπα, τώρα είναι πού θά ενισχυθεί ή θρασύτητα και ή προκλητικότητα της Τουρκίας. Καί όχι μόνον αυτής.

Τό δυσάρεστο κλίμα επιβαρύνεται από όρισμένα εύγλωττα περιστατικά: α) ό 'Υπουργός 'Εξωτερικών της 'Ελλάδος θεωρεί ξεπερασμένο τόν όρο εθνικά θέματα. Νά μιλούμε, προτείνει, περί της εφαρμογής του Διεθνούς Δικαίου. Γιατί άραγε έχει τέτοια άποστροφή προς τόν όρο εθνικά θέματα; Μήπως τόν ένοχλεί γενικότερα κάθε αναφορά στο έθνος και στην πατρίδα; Καλό θά ήταν νά διαβάσει τί λέγεται και τί γίνεται στην Εύρώπη. 'Ο ύπερ-εύρωπαϊστής Ζάκ Ντελόρ γράφει ότι ή Εύρωπαϊκή "Ένωση θά γίνει *όμοσπονδία εθνικών κρατών, διότι είναι πεπεισμένος ότι τά έθνη δέν είναι καταδικασμένα νά πεθάνουν*. Καί ό σοσιαλιστής Γάλλος πρωθυπουργός Λιονέλ Ζοσπέν δήλωσε πρό ενός έτους: «*Υπεράνω της Εύρωπαϊκής Ένώσεως θέτω τό μεγαλειό της γαλλικής πατρίδος!*» Καί σε τελευταία ανάλυση, άς μάς πη ό κ. 'Υπουργός: Ποιά εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου προσδοκά, όταν στο Κυπριακό οι ίσχυροί της Δύσεως άγνοούν τά ψηφίσματα του ΟΗΕ περί άποχωρήσεως του 'Αττίλα; Για ποιά εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου όμιλεί, όταν ή ένδοτικότητα της εξωτερικής μας πολιτικής έχει έγκαταλείψει και τό Πρωτόκολλο της Κερκύρας του 1914, τό όποιο κατοχυρώνει την Αυτόνομία της Βορείου 'Ηπείρου, και την Συνθήκη της Λωζάννης του 1923, ή όποια προβλέπει την αυτοδιοίκηση των 'Ελλήνων της 'Ιμβρου και Τενέδου; β) Λίαν άνησυχητική είναι επίσης ή έκδηλούμενη τάση επισήμων και ήμιεπισήμων παραγόντων νά διαστρεβλώνουν την 'Ιστορία μας και την έθνικοθηρησκευτική μας ταυτότητα, για νά έξυπηρετήσουν την δηθεν «έλληνοτουρκική φιλία». Στην επίσημη σελίδα του 'Υπουργείου 'Εξωτερικών στο Διαδίκτυο (www.greece.gr), ή όποια υποτίθεται ότι προβάλλει διεθνώς τις έλληνικές θέσεις, δημοσιεύεται άρθρο του 'Ηρακλή Μήλλα, 'Ελληνας καθηγητού του Πανεπιστημίου της 'Αγκυρας, ό όποιος κατηγορεί ως ρατσιστικά και ιμπεριαλιστικά τά σχολικά μας βιβλία και μάς καλεϊ νά «ένσωματώσουμε μία νέα εθνική ταυτότητα!» Κάποιος θά πρέπει νά θυμίσει σ' αυτούς τους κυρίους ότι ή άλλαγή της 'Ιστορίας και ή σκόπιμη διαστρέβλωση των γεγονότων είναι ίδιον όλοκληρωτικών καθεστώτων (Χίτλερ, Στάλιν, Τίτο) και όχι δημοκρατικών. Καί, βεβαίως, θά αναρωτηθούμε σχετικά: Γιατί κανείς από τους 'Ελληνες όπαδούς της προσεγγίσεως μέ την 'Αγκυρα και τόν 'Αττίλα δέν διαμαρτύρεται για τό μάθημα της 'Εθνικής 'Ασφαλείας πού διδάσκεται στην Β' και Γ' Λυκείου της Τουρκίας από ένστολο αξιωματικό και καλλιεργει τόν έπεκτατισμό κατά της 'Ελλάδος;

Όλα αυτά και πολλά άλλα μάς υποχρεώνουν νά προβούμε σε μία επισκόπηση των κυρίων εθνικών μας θεμάτων και νά προσπαθήσουμε νά καταδείξουμε τους κινδύνους πού έγκυμονεί ή σκόπιμη υποβάθμιση και παραμέλησή τους:

1) **ΘΡΑΚΗ:** Είναι πλέον προφανές, άκόμη και για τους άφελείς, ότι ή 'Αγκυρα χρησιμοποιεί την μουσουλμανική μειονότητα ως ύπομόχλιο πολιτικών παιγνίων και σκοτεινών επιδιώξεων. Η μαζική ψήφος των μουσουλμάνων υπέρ του κυβερνώντος κόμματος κατά τις πρόσφατες έλληνικές εκλογές και οι σχετικοί κομμασμοί των τουρκικών έφημερίδων καταδεικνύουν ότι οι Τουρκοί στρατοκράτες θέλουν νά έπεμβαίνουν στα έσωτερικά μας, χρησιμοποιώντας τους ταλαίπωρους 'Ελληνες πολίτες μουσουλμανικού θρησκευματος. Έν τω μεταξύ, ή άβελτηρία των ελληνικών αρχών αφήνει τους Πομάκους νά τουρκοποιούνται μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος, ένω μένουν άναξιοποίητα τά λεξικά και τά βιβλία γραμματικής της πομακικής γλώσσας πού συνετάγησαν κατά τά τελευταία έτη. Φυσικά, ή Τουρκία θά προχωρήσει και σε άλλα βήματα, όπως άποδεικνύει και ή πρόταση του 'Υπουργού 'Αμύνης Τσακμάκογλου (στέλεχος του συγκυβερνώντος ύπερ-εθνικιστικού κόμματος) για άπόκτηση και της τουρκικής ύπηκοότητας από τους 'Ελληνες μουσουλμάνους.

2) **ΚΥΠΡΟΣ:** Η Τουρκία όμιλεί ξεκάθαρα για Συνομοσπονδία, ό Ντενκτάς επανεκλέγεται θριαμβευτικά, τά σχέδια των ΗΠΑ και του ΟΗΕ συγκαλύπτουν την διχοτόμηση κάτω από τό όνομα της όμοσπονδίας και οι κυβερνήσεις 'Αθηνών και Λευκωσίας αισιοδοξούν! Γιατί άραγε; Ούτε τό εύρωπαϊκό χαρτί δείχνει

νά αποφέρει κέρδη για τόν κυπριακό έλληνισμό. Είδαμε τόν Εύρωπαϊο Έπίτροπο κ. Φερχάιγκεν νά θεωρεί αποδεκτή τήν παρουσία κατοχικών στρατευμάτων, ένφ τά ένταξιακά σχέδια περιλαμβάνουν πρός τό παρόν Τσεχία, Πολωνία, Ούγγαρία και Ίσως Άλβανία, αλλά όχι τήν οικονομικώς πανέτοιμη Κύπρο. Φαίνεται ότι οι ισχυροί της Εύρωπαϊκής Ένώσεως χρησιμοποιούν τό δόλωμα της ένταξσεως, για νά επιβάλουν στους Έλληνοκυπρίους τήν λύση της «χρυσωμένης διχοτομήσεως» μέ άναγνώριση κυριαρχικών δικαιωμάτων στόν Άττίλα. Οί μόνοι πού άντιδρούν είναι κάποιοι Μητροπολίτες της Κύπρου και τά σωματεία της Κυρήνειας, πού συνειδητοποιούν ότι δέν θά έπιστρέψουν στά έδάφη τους. Τό “κερασάκι στην τούρτα” είναι ή επανεμφάνιση των νεοκυπριακών θεωριών (ότι ύπάρχει δήθεν κυπριακή έθνότητα και ότι οι Κύπριοι δέν είναι “Έλληνες!”) διά στόματος Τουρκοκυπρίων διδασκόντων στό Πανεπιστήμιο της έλληνικής πλειοψηφίας και κυρίως διά στόματος θορυβωδών τέκνων ύψηλών προσώπων. Φοβούμαστε ότι ή προωθούμενη διχοτόμηση και νομιμοποίηση του Άττίλα σέ συνδυασμό μέ έγκατάλειψη του Ένιαίου Άμυντικού Δόγματος θά θέσουν σέ κίνδυνο τήν ασφάλεια και του έλευθέρου τμήματος της Μεγαλονήσου.

3) ΑΙΓΑΙΟ: Η Άγκυρα, παρά τά δακρύβρεχτα μελό της σεισμικής και μετασεισμικής περιόδου, έπιμένει σέ όλα όσα διεκδικούσε περί γκρίζων ζωνών και άμφισβητούμενων περιοχών. Ο κ. Τζέμ Ίπεκτσι ζητεί διάσκεψη για τά διμερή θέματα και οι ιθύνοντες της έλληνικής έξωτερικής πολιτικής βαυκαλιζονται μέ τά περί προσφυγής στην Χάγη. Λησμονούν ότι ή Χάγη κρίνει κυρίως μέ πολιτικά και λιγότερο μέ νομικά κριτήρια, όπως επίσης λησμονούν τήν ρήση του Θουκυδίδη: *«Δέν κατηγορώ τόσο αυτούς πού διεκδικούν νά έπεκταθούν, όσο αυτούς πού είναι διατεθειμένοι νά υποχωρήσουν»*. Και οι παραβιάσεις και παραβάσεις του έναερίου μας χώρου συνεχίζονται κανονικά.

4) ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ: Η πολυδιαφημισμένη προσέγγιση μεταξύ Έλλάδος και Άλβανίας ώφέλησε πολλαπλώς τήν Άλβανία (δώσαμε μεγάλα δάνεια και άπ’ ευθείας και μέσω Εύρ. Ένώσεως) και διόλου τήν έλληνική έθνική μειονότητα, πού κατοικεί κυρίως στην Βόρειο Ήπειρο. Τά έλληνόπουλα στην Χειμάρα και στην Πρεμετή δέν δικαιούνται έλληνικού σχολείου. Η τρομοκρατία στα έλληνικά χωριά συνεχίζεται. Ο φόβος καθόδου Κοσσοβάρων προσφύγων επικρέμαται ως δαμόκλειος σπάθη. Η κυβέρνηση των Τιράνων προσπαθεί δικαστικώς νά πάρει τίς γαίες των Έλλήνων. Η έθνικιστική άντιπολίτευση υπό τόν Μπερίσα ύπόσχεται εκδίκηση. Και μέσα σ’ όλα αυτά, οι ύπερήφανοι Έλληνόβλαχοι της Κορυτσάς, του Αύλωνος και άλλων περιοχών άντιμετωπίζουν τήν άδιαφορία όρισμένων έλλαδικών παραγόντων πού έχουν έπιρροή στις κυβερνητικές αποφάσεις. Εύλογο τό έρώτημα: Μήπως όρισμένοι έπιθυμούν νά λύσουν τό πρόβλημα διά του πλήρους ξεριζωμού των Βορειοηπειρωτών; Πάντως, σοβαρές έλληνικές επενδύσεις για νά στηρίξουν τήν έλληνική παρουσία στα γενέθλια έδάφη δέν έχουν γίνει τά τελευταία χρόνια. Μόνη έλπιδα τό πείσμα και ή εργατικότητα των Βορειοηπειρωτών και ή φιλοτιμία κάποιων εκκλησιαστικών και ιδιωτικών φο-ρέων του έλλαδικού χώρου (Μητρόπολις Δρυϊνουπόλεως, ΣΦΕΒΑ, Έμφιετζόγλου κ.ά.).

5) ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ: Κάποιοι τό θεωρούν χαμένο ή ξεχασμένο θέμα. Κι όμως κινείται. Και κινείται έρήμην της επίσημης έλληνικής στάσεως. Συγκεκριμένα, δύο γεγονότα καθιστούν και πάλι επίκαιρο τό πρόβλημα: Πρώτον, ή άπόφαση της ειδικής έπιτροπής του Εύρωκοινοβουλίου υπό τόν αυστριακό βουλευτή Σβόμποντα ότι τά Σκόπια πρέπει νά αλλάξουν τό συνταγματικό τους όνομα, άν θέλουν νά συζητήσουν τήν μελλοντική τους ένταξη στην Εύρωπαϊκή Ένωση. Η άπόφαση μάλιστα χαρακτηρίζει άναχρονιστικό τό όνομα αυτό, δηλαδή «Δημοκρατία της Μακεδονίας». Δεύτερον, ή συνεχής άναταραχή μεταξύ του άλβανικού στοιχείου (30%) και του σλαβικού πλειοψηφούντος στοιχείου στο πολυεθνικό κράτος των Σκοπίων. Τά γεγονότα του Κοσσυφοπεδίου και ή επέμβαση των νατοϊκών δυνάμεων ύπέρ του έξτρεμιστικού UCK άποθράσυναν τίς άλβανικές έθνικιστικές δυνάμεις. Τά όπλα του UCK κυκλοφορούν σέ κάθε γωνιά του σκοπιανού κράτους και ό τύπος κατηγορεί τό κυβερνών κόμμα ΒΜΡΟ του Λιούπτσο Γκεοργκιέφσκι ότι συνωμοτεί μέ τους συνεταιίρους του του άλβανικού DPA νά διχοτομήσουν τό κρατίδιο μεταξύ Άλβανίας και Βουλγαρίας. Και τό έρώτημά μας είναι: γιατί νά βιαστούμε νά υπογράψουμε μία ύποτιμητική συμφωνία μέ ένα κράτος πού άμφισβητεί τήν Ίστορία και τήν έθνική μας ταυτότητα, όταν κατά μεγάλη πιθανότητα τό κράτος αυτό δέν θά ύπάρχει σέ λίγα χρόνια; Σκεφθείτε έξευτελισμό διεθνώς, αλλά και τήν ντροπή πού θά κουβαλά ή γενιά μας άπέναντι στις έπόμενες γενιές. Μακάρι νά μήν συμβεί.

6) ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ-ΘΗΤΕΙΑ: Τά προεκλογικά προγράμματα των κομμάτων μάς άπογοήτευσαν διτ-τώς: Πρώτον, δέν περιείχαν καμία ούσιαστική πρόταση για τήν άντιμετώπιση της δημογραφικής παρακμής μας, ένφ άντιθέτως είδαμε τήν Γενική Γραμματέα Ίσότητας κ. Έφη Μπέκου και τήν εύρωβουλευτή του ΠΑΣΟΚ κ. Άννα Καραμάνου νά επιδιώκουν τήν φίμωση του «Σωματείου Προστασίας Άγέννητου Παιδιού», πού ένημερώνει τίς γυναίκες για τίς συνέπειες των εκτρώσεων. Δεύτερον, οι δύο μεγάλοι πολιτικοί φορείς πλειοδότησαν σέ ύποσχέσεις για μείωση της στρατιωτικής θητείας. Κάποιος πρέπει νά θυμίσει σ’ όλους αυτούς τήν θεμελιώδη και μή άναθεωρητέα διάταξη του Συντάγματος μας ότι *«πᾶσαι αί έξουσίαι πηγάζουν εκ του λαου και άσκοῦνται ύπέρ του έθνους και του λαου»*. Αυτή ή προσθήκη του συνταγματικού νομοθέτη κάτι σημαίνει. Πόσοι τό συνειδητοποιούν ύπευθύνως;

ΣΚΟΠΙΑ: Η ΠΑΡΑΧΑΡΑΞΗ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ...

Ιδιαίτερα θετικές ήταν στη FYROM οι αντιδράσεις για την επανεπικράτηση του κυβερνώντος κόμματος. Οι μεγαλύτερες εφημερίδες της χώρας επιδοκίμασαν τη διατήρηση του γνώριμου πολιτικού τοπίου, διατυπώνοντας ανεπιφύλακτα την ικανοποίησή τους για την επιτυχία του Κώστα Σημίτη και -έχει σημασία- του Γιώργου Παπανδρέου. Η "Macedonia Denes" προεξοφλεί περαιτέρω βελτίωση των σχέσεων Αθήνας-Σκοπίων, επισημαίνοντας ότι αυτό εγγυάται η συνέχιση της παρουσίας του Γιώργου Παπανδρέου στην ηγεσία του ελλαδικού ΥΠ.ΕΞ. Η άλλη μεγάλη εφημερίδα, η "UTRINSKI VESNIK" υπογραμμίζει την πρακτική Σημίτη για μια «ευέλικτη προσέγγιση, διαφορετική από εκείνη του φόβου και των εμπάργκο», ενώ ο πρωθυπουργός Λιούπκο Γκεοργκιέφσκι, στην ίδια γραμμή, το πρώτο που δήλωσε ήταν πως «είναι άνευ σημασίας να γίνεται λόγος για το θέμα του ονόματος».

Είναι απόλυτα φυσιολογικό ο ηγέτης των Σκοπίων να σκέπτεται και να μιλά έτσι, αφού πήραν όλα όσα ήθελαν, χωρίς να δώσουν σχεδόν τίποτα. Εξάλλου, και για την πλειοψηφία των Ελλήνων πρέπει να ισχύει ακριβώς το ίδιο: **Άνευ σημασίας το θέμα του ονόματος...**

Αυτά στη σκηνή και υπό το φως των προβολέων. Διότι από πίσω, στα μισοσκόταδα του παρασκηνίου, η προπαγάνδα των Σκοπίων εξακολουθεί να παραχαράσσει βάνουσα και κατά τρόπο απαράδεκτο την Ιστορία αλλά και τις σημερινές πραγματικότητες. Για να μην πάμε πίσω, στον ατελείωτο κατάλογο των ανθελληνικών ενεργειών και κινήσεων. Ο γράφων θεωρεί σημαντικό να θυμίσει λίγες μόνο "λεπτομέρειες" από αυτόν. Όπως, για παράδειγμα, τους απηνείς διωγμούς των Ελλήνων σαρακατσάνων που είχε ως αποτέλεσμα να φύγουν πρόσφυγες στην ελεύθερη Μακεδονία. (Το Νέο Κορδελίο Θεσσαλονίκης ήταν ο χώρος όπου εγκαταστάθηκαν οι περισσότεροι). Να θυμίσουμε ακόμη τους βίαιους εκσλαβισμούς των επιθέτων των Ελλήνων στα Σκόπια, για τις αυθαίρετες προσθήκες (-ofski, -of και πάει λέγοντας...) στις καταλήξεις των ονομάτων; Να πούμε ότι στην πρώτη επίσημη απογραφή που έκαναν οι Σκοπιανοί το 1992, όταν έγιναν "κράτος", οι 460 άνθρωποι που είχαν το θάρρος να δηλώσουν νέα σκέτα ΕΛΛΗΝΕΣ βρέθηκαν την επομένη απολυμένοι από τις δουλειές τους;

Και ενώ η Αθήνα συνεχίζει με ηρωικό μαζοχισμό την "προσέγγιση", αυτοί συνεχίζουν την πλαστογραφηση της δικής μας Ιστορίας και κληρονομιάς. Το τελευταίο δείγμα, υψηλής ομολογουμένως τεχνικής, ήρθε στην ΕΛΛΟΠΙΑ από φίλους αναγνώστες, κατοίκους της ακριτικής Καστοριάς. Είναι το ημερολόγιο με αγιογραφίες βυζαντινών εκκλησιών της FYROM, που απέστειλε μαζί με το Σκοπιανό Υπουργείο Αποδήμων στους

Ο Άγιος Κλήμης από το ημερολόγιο που εξέδωσε το Σκοπιανό Υπουργείο Αποδήμων. Διακρίνεται αριστερά και δεξιά το όνομά του τυπωμένο ανάποδα.

"αλύτρωτους (!!!) Μακεδόνες", στους νομούς Καστοριάς και Φλώρινας, το Φεβρουάριο που πέρασε. Στις εικόνες που δημοσιεύουμε, ξεσκεπάζεται ο αριστοτεχνικός τρόπος με τον οποίο οι Σκοπιανοί δουλεύουν αναγκάζοντάς μας να τους απονεύσουμε τον τίτλο του "μετρ" της πλαστογραφίας και της παραχαράξης. Στο ημερολόγιο αυτό, λοιπόν, όλες οι αγιογραφίες έχουν τυπωθεί... ανάποδα. Έτσι, οι ελληνικές επιγραφές, γυρισμένες ανάποδα, θυμίζουν κυριλλική (σλαβική) γραφή, δημιουργώντας στον ανυποψίαστο Ευρωπαίο ή Αμερικανό την ψευδή εντύπωση ότι πρόκειται περί Σκοπιανών αγιογράφων, αφού και οι επιγραφές δε διαβάζονται.

Η αλυτρωτική προπαγάνδα δεν περιορίζεται σε τέτοιες φτηνές δολιότητες, αφού:

- Καναδάς, ΗΠΑ, Αυστραλία, Δυτ. Ευρώπη (κι όπου αλλού υπάρχουν συμπαγείς ομάδες Σκοπιανών μεταναστών) έχουν πλημμυρίσει χάρτες της "Δημοκρατίας της Μακεδονίας" με όλη την ελληνική Μακεδονία μέσα, ενώ η Ελλάδα αρχίζει... στη Λάρισα!!!

- Βιβλία, αφίσες, τουριστικοί οδηγοί, ό,τι τέλος πάντων εκδίδεται στη FYROM, βρίσκεται στην υπηρεσία της ίδιας νοσηρής προπαγάνδας.

- Συνεχίζεται η τρομοκρατία των ατυχών και ξεχασμένων συμπατριωτών μας που ζουν εκεί και επιμένουν Έλληνες.

- Έχουν γεμίσει οι νομοί Καστοριάς, Φλώρινας και Πέλλας με τα γνωστά "αλυτρωτικά" συνθήματα που γράφουν πράκτορες του σκοπιανού μεγαλοϊδεατισμού.

- Καμία ουσιαστική αλλαγή δεν έγινε στο Σύνταγμα της FYROM πάνω στα επίμαχα άρθρα που δηλώνουν αλυτρωτισμό-επεκτατισμό.

Όπως πολύ σωστά επισημαίνεται (εφημ. ΟΔΟΣ Καστοριά, 23.03.2000), «... ο κίνδυνος δεν αντιμετωπίζεται με τα όπλα και ισχυρή άμυνα, όπως στην περίπτωση της Τουρκίας, παρά μόνον με την αφύπνιση, την αντιμετώπιση αυτής της προπαγάνδας, τη σωστή και εδραζόμενη σε ιστορικά ντοκουμέντα και μαρτυρίες ενημέρωση, που θα βγάλει από την πλάνη αυτόν το λαό, που δεν έχει καμία σχέση με τους γνήσιους Μακεδόνες... Για πενήντα χρόνια, ταλαιπωρηθήκαμε πίσω από τη θέση «για μας το μακεδονικό είναι ανύπαρκτο και δεν το συζητάμε». Μέγα λάθος!!! Γιατί έτσι αφήσαμε τη σκοπιανή προπαγάνδα να οργιάζει για μεγάλο χρονικό διάστημα. Οι μόνοι που αντιμετώπισαν την πλαστογραφία της Ιστορίας ήταν οι απόδημοι Μακεδόνες μας.

Σταύρος Καρκαλέτσος

ΤΟΥΡΚΙΑ: ΑΠΟ ΔΟΛΟΦΟΝΟΥΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΟΥΝ "ΗΡΩΕΣ"

του Wolfgang Koydl
από την SUED DEUTSCHE ZEITUNG
της 1ης Μαΐου 2000

Ό,τι διαδραματίστηκε στην Ανατολία το 1915 και '16 ήταν η πρώτη πράξη μιας καλά οργανωμένης και με κρατική σφραγίδα γενοκτονίας. Ενάμισι εκατομμύριο Αρμένιοι, άνδρες, γυναίκες και παιδιά έχασαν τη ζωή τους: Κάηκαν ζωντανοί, πνίγηκαν, πέθαναν από πείνα και κακουχίες· λίγοι ήταν οι τυχεροί που δολοφονήθηκαν από σφαίρα. Η Τουρκία εξάλλου βρισκόταν σε πόλεμο, τα πολεμοφόδια ήταν πολύτιμα...

Στις 24 Απριλίου φέτος, συμπληρώθηκαν 85 χρόνια από το αποτρόπαιο έγκλημα. Αρκετά αργότερα, ο Αδόλφος Χίτλερ έδειξε ενδιαφέρον από το σύμβουλό του Έριχ φον Ρίχτερ. Η αλήθεια είναι πως δε θα μπορούσε να βρει καλύτερο, αφού ο φον Ρίχτερ ήταν κατά τη γενοκτονία των Αρμενίων πρόξενος της Γερμανίας στο Ερζερούμ, αυτόπτης μάρτυς των εκτοπισμών και των μαζικών δολοφονιών. Ο Χίτλερ φάνηκε να εντυπωσιάζεται από την «τέλεια» οργάνωση του εγκλήματος. «Ποιος μιλά σήμερα για Αρμένιους;» αναρωτήθηκε. Κι όμως, έπεσε έξω... Τα ανά τον κόσμο αρμενικά λόμπι κράτησαν την Ιστορία ζωντανή. Τα Ηνωμένα Έθνη, το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών, κοινοβούλια από την Αργεντινή ως τη Ρωσία καταδίκασαν το φόνο ενός λαού.

Για όλα αυτά, η Τουρκία προσποιείται άγνοια. Σε κατένενα άλλο θέμα δεν αντιδρά η Άγκυρα με τόση νευρική όση και επιθετικότητα. Δεν έχει περάσει πολύς καιρός αφότου η Γαλλική Εθνοσυνέλευση επιχείρησε να προωθήσει την αναγνώριση της γενοκτονίας. Η Τουρκία απάντησε με απειλές για μποϊκοτάρισμα των γαλλικών εταιρειών πολεμικού υλικού και αποκλεισμό τους από τα τουρκικά εξοπλιστικά προγράμματα. Και – ω του θαύματος – η «Μεγάλη Γαλλική Δημοκρατία» έγινε ξαφνικά πολύ μικρή. Το θέμα εξαφανίστηκε από την ημερήσια διάταξη της Γαλλικής Εθνοσυνέλευσης...

Σύμφωνα με την επίσημη τουρκική ιστορία, διαπράχθηκαν τότε κάποιες «περιορισμένες ακρότητες» και από θέση αυτοάμυνας, αφού οι Αρμένιοι είχαν συμμαχήσει με τον προαιώνιο εχθρό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, τους Ρώσους. Κατά τους Τούρκους, δολοφονήθηκαν «μόνο» 300.000 Αρμένιοι, λες και ο αριθμός αυτός είναι ασήμαντος. Όμως, γιατί αρνείται η σύγχρονη Τουρκία την αναγνώριση ενός ιστορικά τεκμηριωμένου εγκλήματος, που στο κάτω κάτω έγινε κάποια χρόνια πριν από την ίδρυση του κεμαλικού τουρκικού κράτους; Γιατί δε μετέθεσε η νέα «τουρκική δημοκρατία» τις ευθύνες στην προηγούμενη τάξη πραγμάτων, το «μεγάλο ασθενή», τον σουλτάνο και την Υψηλή Πύλη; Η απάντηση είναι εξαιρετικά απλή, όσο και καυτή: Διότι υπάρχει άμεση οργανωτική και ιδεολογική σύνδεση ανάμεσα στο έγκλημα και την ίδρυση του νέου κράτους. Διότι οι ρίζες της αποκαλούμενης «νέας Τουρκίας» απλώνονται βαθιά στο παρελθόν. Διότι η υπενθύμιση των εγκλημάτων σε βάρος του αρμενικού λαού θα ήταν στην αξιοπιστία της νεαρής δημοκρατίας.

Το τουρκικό κράτος και οι εκπρόσωποί του δε δείχνουν καμία διάθεση παραδοχής της γενοκτονίας και, βέβαια, δεν τίθεται θέμα συγγνώμης. Διαφορετικά, το βρώμικο μυστικό που έως τώρα συγκαλύπτεται, θα απλωνόταν παντού, διαλύοντας την ωραιοποίηση που συνοδεύει την ίδρυση της νέας Τουρκίας. Έτσι, θα κηλιδωνόταν ο μύθος του Κεμάλ Ατατούρκ, αφού ο καθένας θα συμπέραινε ότι δεν επρόκειτο περί νέας αρχής, παρά για επιστροφή του κεμαλικού νεοπαγούς καθεστώτος σε παλιά και ανατριχιαστικά πρότυπα και πρακτικές.

Τον Απρίλιο του 1915, η Οθωμανική Αυτοκρατορία έπνεε τα λοίσθια, ο δε σουλτάνος ήταν αποδυναμωμένος. Την εξουσία ασκούσαν οι «Νεότουρκοι», που είχαν ανέβει σ' αυτήν από το 1908, μέσω μιας τριανδρίας στρατηγών: Ταλαάτ, Ενβέρ και Τζεμάλ. Αυτοί ήταν που πήραν την απόφαση να εξολοθρευτούν οι Αρμένιοι της Ανατολίας. Ο νεαρός τότε στρατιωτικός Μουσταφά Κεμάλ, ενώ η γενοκτονία ξεκινούσε, βρισκόταν σ' ένα άλλο μέτωπο: στην Καλλίπολη των Δαρδανελλίων πήρε την πρώτη του δόξα. Στις σφαγές, λοιπόν, δε συμμετείχε. Αλλά και οι αναφορές τους σ' αυτές, γεμάτες γρίφους, δεν αποσαφηνίζουν καθαρά τη θέση και στάση του απέναντι στο έγκλημα της γενοκτονίας.

Οι πράξεις του, ωστόσο, μιλάνε από μόνες τους.

Aus Mördern machten sie Helden

Δεν πρέπει να παραγνωρίζεται ότι ο Ατατούρκ επιδίωκε την ίδρυση ενός «καθαρού» τουρκικού εθνικού κράτους, μόνο για Τούρκους. Αρμένιοι και Έλληνες δε χωρούσαν σ' αυτό. Και επίσης το γεγονός ότι προφύλαξε ο Ατατούρκ τους υπεύθυνους της γενοκτονίας από ενδεχόμενη τιμωρία. Τόσο γιατί ήταν παλιοί συναγωνιστές του και ομοϊδεάτες του, όσο και γιατί χρειαζόταν τη συνδρομή τους στο να πολεμήσει τις δυνάμεις που κατείχαν τη Μικρά Ασία. Μία από τις πρώτες ενέργειες του Μουσταφά Κεμάλ ήταν να κλείσει τα δικαστήρια που μετά τη συνθήκη των Σεβρών ερευνούσαν για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Προπαντός οι Άγγλοι πίεζαν για τιμωρία των ενόχων, είχαν δε συλλάβει δεκάδες Τούρκους αξιωματούχους που είχαν συμπράξει στη γενοκτονία των Αρμενίων. Αυτοί οι εγκληματίες πολέμου αφέθηκαν τελικά ελεύθεροι και αυτό έγινε ως εξής: Οι εθνικιστές κεμαλικοί συνέλαβαν στις περιοχές που ήλεγχαν Άγγλους πολίτες και στρατιωτικούς ως ομήρους και έτσι τους αντάλλαξαν με τους Τούρκους που ενέχονταν στα της γενοκτονίας και που εν τω μεταξύ είχαν μεταφερθεί στη Μάλτα. Τόσο απλά...

Η Αγγλία υποχώρησε και τους απελευθέρωσε. Και δημιουργήθηκαν έτσι από δολοφόνους θρύλοι και ήρωες για την τουρκική ιστορία. Ο Σουκρού Καγιά, π.χ., που ήταν ο υπεύθυνος των εκτοπίσεων των Αρμενίων, τοποθετήθηκε από τον Κεμάλ Υπουργός Εσωτερικών και υπηρέτησε στη θέση αυτή για 11 χρόνια. Σ' αυτόν ανήκει η περίφημη φράση: «**Θέλουμε να υπάρχει Αρ-**

μενία. Αλλά χωρίς Αρμένιους». Ομοίως, ο Αμπντούλ Χαλίκ Ρεντά ορίστηκε από τον Κεμάλ Πρόεδρος της Εθνοσυνέλευσης. Μόνο που, ως κυβερνήτης στην επαρχία Μπιτλίσ, είχε ρίξει στη φωτιά χιλιάδες αθώους, που βρήκαν φρικτό θάνατο. Ο γιατρός Τεφίκ Ρουστού, που στη γενοκτονία «εξαφάνισε» αμέτρητο αριθμό πτωμάτων, διατέλεσε Υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας από το 1925 ως το 1938. Και ο Τοπάλ Οσμάν, εξολοθρευτής του ποντιακού ελληνισμού, ανακηρύχθηκε διοικητής της σωματοφυλακής του Ατατούρκ.

Έτσι, από δολοφόνοι έγιναν ήρωες... Δρόμοι πήραν τ' όνομά τους, βρίσκονται στα τουρκικά σχολικά βιβλία. Ήδη το 1923 είχαν αμνηστευθεί. Σκεφθείτε, αν μπορείτε, κατ' αναλογίαν συγκρίσεις. Για παράδειγμα, η μεταπολεμική Γερμανία να δίνει στους δρόμους ονόματα διοικητών στρατοπέδων συγκέντρωσης. Ή να ανεγείρει ανδριάντες των εγκληματιών πολέμου. Ή να κάνει υπουργούς κορυφαία στελέχη του χιτλερικού καθεστώτος. Πριν από λίγους μήνες, εγκαινιάστηκε ένα νέο τέτοιο «μνημείο». Στέκεται στο Ιγκντίρ, δίπλα κυριολεκτικά στα αρμενικά σύνορα. Στα αποκαλυπτήρια παραβρέθηκαν ο Πρόεδρος Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ και ο αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων. Το μνημείο δεν αφορούσε τους Αρμένιους που εξολοθρεύτηκαν, αλλά, φυσικά, «δολοφονημένους Τούρκους». Σαν να προσπαθεί, εκεί στην Ανατολία και πλάι στη σημερινή ελεύθερη Αρμενία (ή μάλλον σ' ό,τι απέμεινε απ' αυτήν), να αλλάξει την Ιστορία...

Και να ξορκίσει την ντροπή...

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΚΑΙΩΣΗ ΤΟΥ ΡΚΚ

Πριν από 15 χρόνια ο κουρδικός λαός κινδύνευε να χάσει την εθνική του συνείδηση, δε γνώριζε την ιστορία του. Σήμερα, έχει επανακτήσει την εθνική του συνείδηση, την ψυχή του. Οι Κούρδοι έχουν επιστρέψει πια στην Ιστορία.

Η διεθνής κοινότητα αναγνώρισε την ύπαρξη των Κούρδων. Απέδωσε καρπούς το αποτέλεσμα των 15 χρόνων αγώνα. Αναδείχθηκε το κουρδικό πρόσωπο και η ταυτότητα. Σήμερα στην Ανατολική Τουρκία (1/3 της τουρκικής επικράτειας) ζουν ως επί το πλείστον Κούρδοι και στη Δυτική Τουρκία έχουν διασκορπιστεί περίπου 10 εκατομμύρια Κούρδοι.

Αυτός ο αγώνας, όπως κάθε επαναστατική εξέγερση, δημιούργησε προβλήματα. Χύθηκε αίμα, διαλύθηκαν οικογένειες, παιδιά έχασαν τους γονείς τους, γονείς τα παιδιά τους, ισοπεδώθηκαν χιλιάδες χωριά, σημαντικός αριθμός νέων βρέθηκε επί χρόνια στις φυλακές, υπάρχουν αγνοούμενοι, έγιναν εκτελέσεις χωρίς δίκη. Η πιο ηρωική αντίσταση κατά των Τούρκων αποικιοκρατών κατακτητών, όπως τους αποκαλούσαν, δόθηκε από την κουρδική νεολαία. Είχε μεγάλο κόστος πολιτικό, πολιτιστικό και οικονομικό. Αυτό, όμως, δεν είχε μέλλον, δεν συνέφερε τους λαούς που κατοικούν στη Μικρά Ασία.

Σε όλον τον κόσμο πάρα πολλά είναι τα προβλήματα που γέννησε η αποικιοκρατία και ο διπολισμός. Ειδικά δε στην Τουρκία αυτά προέκυψαν από τον κεμαλικό ρατσισμό. Όμως, σε μια σειρά χωρών, όπως η Νότια Αφρική, η Ιρλανδία, η Ισπανία και το Σαλβαδόρ, ευτυχώς, αυτά τα προβλήματα έχουν μπει σε μια διαδικασία επίλυσης. Σε αυτά τα μέρη οι λύσεις που ακολουθούνται είναι πολιτικές, έχει επιλεγεί ο πολιτικός δρόμος. Σε όλες, όμως, αυτές τις περιπτώσεις αναγνωρίστηκαν τα θεμελιώδη δικαιώματα των λαών.

Και στο Κουρδιστάν μπορεί να βρεθεί ένας τέ-

**Ο αγώνας χιλιάδων
Λαού στα βουνά του
Κουρδιστάν και στις
πόλεις οφείλει να
δικαιωθεί.**

τοιος πολιτικός δρόμος. Προϋπόθεση, όμως, γι' αυτό είναι το κράτος να αναγνωρίσει τα θεμελιώδη δικαιώματα του κουρδικού έθνους. Κυρίως, πολιτιστικά, μορφωτικά και γλωσσικά δικαιώματα, έτσι ώστε σε συνθήκες ελευθερίας και ασφάλειας να αναπτυχθεί η κουρδική ταυτότητα και ιδιαίτερα με άνοιγμα σχολείων σε όλη την τουρκική επικράτεια. Να διδάσκεται σαν δεύτερη επίσημη γλώσσα η κουρδική. Αυτό αποτελεί βασική προϋπόθεση για να αποδεχθεί το κουρδικό κίνημα και ο λαός την πολιτική λύση. Αυτό είναι το πεδίο που μπορεί να οικοδομηθεί η ειρήνη και η δημοκρατική συμβίωση ανάμεσα στους λαούς. Αυτό πρέπει να αποτελέσει προϋπόθεση για την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπου η Τουρκία πρέπει να δηλώσει στα ευρωπαϊκά φόρουμ την αποδοχή αυτής της λύσης, δηλαδή την παραχώρηση αυτών των δικαιωμάτων. Και φυσικά με απόφαση του κοινοβουλίου της Άγκυρας. Μόνο έτσι όλοι αυτοί οι αγωνιστές που χρόνια πάλεψαν στα βουνά, στην Ευρώπη, στις φυλακές και παντού θα δικαιωθούν ιστορικά, ηθικά και πολιτικά και θα εγκαταλείψουν την ένοπλη μορφή αγώνα. Διαφορετικά θα πρόκειται για μία παράδοση, για επιστροφή στο παρελθόν, για ένα δρόμο που οδηγεί στην εξαφάνιση της κουρδικής ταυτότητας και οντότητας, η οποία με τόσους αγώνες δημιουργήθηκε και σήμερα εκφράζεται με διάφορες μορφές. Εάν δεν γίνουν όλα αυτά τότε δεν θα πρόκειται για λύση αλλά για προδοσία από την ηγεσία των Κούρδων και το τουρκικό κράτος, για την οποία και οι δύο πλευρές θα έχουν ευθύνη.

Αυτά πρέπει να είναι τα πρώτα βήματα για μία επαναθεμελίωση του τουρκικού κράτους σε βάση ομοσπονδιακή, κάτι που αποτελεί προϋπόθεση για τον εκδημοκρατισμό και εξευρωπαϊσμό της Τουρκίας.

Αυτή είναι η πολιτική λύση, ο πολιτικός δρόμος.

Διαφορετικά η πορεία της ηγεσίας του ΡΚΚ θα είναι αυτή της παράδοσης και αυτοκατάργησής του, γιατί το ΡΚΚ δημιουργήθηκε με στόχο να υπηρετήσει το στόχο της απελευθέρωσης του κουρδικού λαού και όχι να επιστρέψει στο παρελθόν και στον Μεσαίωνα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, από την πλευρά της, αν θέλει να συμβάλει στον εξευρωπαϊσμό της Τουρκίας, πρέπει να αναγνωρίσει την κουρδική ύπαρξη και ταυτότητα στους κουρδικούς πληθυσμούς που ζούν στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με το άνοιγμα κουρδικών σχολείων.

Όλοι αυτοί που πέθαναν στη διάρκεια αυτών των 15 χρόνων, οι μαχητές του ΡΚΚ, δεν πέθαναν και δεν αγωνίστηκαν για να ταπεινωθούν και να παραδοθούν. Υπάρχει, σήμερα, ως παρακαταθήκη η ψυχική δύναμη και η εμπειρία ενός πολύχρονου αγώνα για να συνεχιστεί η πάλη για τις εθνικές, πολιτικές, κοινωνικές ελευθερίες και τα δικαιώματα του κουρδικού λαού και όλων των λαών της Ανατολίας.

Αλή Καρδούχος

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Η «ΕΛΛΟΠΙΑ» στις 9-5-2000 παρέδωσε στο διοικητικό συμβούλιο της *Συντονιστικής Φοιτητικής Ένωσης Βορειοηπειρωτικού Αγώνα* (ΣΦΕΒΑ Άθηνων) τριάντα σχολικές τσάντες, πλήρεις εκπαιδευτικού υλικού και βοηθητικών αντικειμένων προς ενίσχυση των δραστηριοτήτων τους για τα Φροντιστήρια Έλληνικής Γλώσσας στην Βόρειο Ήπειρο.

Η προσφορά αυτή προέρχεται από το υπόλοιπο του οικονομικού όφελους που προέκυψε στην λαχειοφόρο αγορά κατά την συνεστίαση του περιοδικού (ένα μέρος αξιοποιήθηκε για την αγορά και εγκατάσταση συσκευής τηλεομοιοτύπου στον χώρο όπου συνεδριάζει η Ε.Ο.) και από την πώληση αριθμού ημερολογίων της ΣΦΕΒΑ σε φίλους της «ΕΛΛΟΠΙΑΣ».

Τίς προσεχείς ημέρες κλιμάκιο της ΣΦΕΒΑ, συνοδευόμενο από μέλος της Ε.Ο. της «ΕΛΛΟΠΙΑΣ», θα επισκευθεί την Β. Ήπειρο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι φιλοπάτριδες νέοι της ΣΦΕΒΑ, πέραν των άλλων τους δραστηριοτήτων, φιλοξενούν τα τελευταία χρόνια κάθε καλοκαίρι (πλὴν του περυσινού) ομάδες από Βορειοηπειρωτόπουλα, σε διαμορφωμένο χώρο της Πάτρας, με πλούσιο επιμορφωτικό πρόγραμμα από έθελοντές εκπαιδευτικούς.

Κάθε ενίσχυση προς «τά παλληκάρια της ΣΦΕΒΑ», όπως τούς αποκαλούσε ο αείμνηστος Δεσπότης, αξιοποιείται μέχρι δραχμής.

Στο προηγούμενο τεύχος της «ΕΛΛΟΠΙΑΣ» (48ο, Φεβρουάριος-Μάρτιος 2000) στην ένότητα ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ δημοσιεύτηκε επιστολή του Ιστορικού-Συγγραφέα Σταύρου Καρκαλέτση που απευθυνόταν προς την εφημερίδα «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» για άρθρο της δημοσιογραφικής ομάδας του «Ιού» της 26-12-99, σχετικά με τα γεγονότα του 1963 στην Κύπρο.

Η δημοσίευση της επιστολής από την «ΕΛΛΟΠΙΑ» έγινε διότι νομίσσαμε ότι μετά την πάροδο τόσο μεγάλου χρονικού διαστήματος δεν πρόκειται ή «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» να την καταχωρήσει, αλλά διαψευστήκαμε.

Επειδή η απάντηση του «Ιού» της 12-3-2000, όπως και όλο το εν λόγω άρθρο της 26-12-99, θεωρούμε ότι απέχει πάρα πολύ από την πραγματικότητα των γεγονότων και ότι αυτή η θέση είναι βλαπτική για την ιστορική συνείδηση και τα συμφέροντα των Ελλήνων, προτείνουμε έναν δημόσιο δημοκρατικό διάλογο. Η εφημερίδα ή η ομάδα του «Ιού», από τη μία πλευρά, με ανθρώπους που συμμερίζονται αυτές τις απόψεις και συνεργάτες της «ΕΛΛΟΠΙΑΣ», από την άλλη, σε δημόσιο χώρο που επιθυμείτε, να γίνει πολιτισμένη αντιπαράθεση και καλοπροαίρετη ενημέρωση.

Θά μās ευχαριστούσε πολύ αν γινόταν αποδεκτή αυτή η πρόταση, ώστε μία δημοσιογραφική ομάδα τόσο γνωστή στο αναγνωστικό κοινό των εφημερίδων να διαμορφώσει ορθότερη άποψη για ένα σημαντικό γεγονός της νεώτερης Ιστορίας μας.

ΕΝΑ ΝΕΟ ΚΙΝΗΜΑ ΓΕΝΝΙΕΤΑΙ

Τα γεγονότα στην Ουάσιγκτον στις 17 και 18 Απριλίου 2000 κατέληξαν με τη μεγάλη πορεία προς το κέντρο της πόλης και τα γεγονότα που είδαμε οι περισσότεροι δια τηλεοράσεως. Οι διαδηλωτές καθλώθηκαν από τις δυνάμεις ασφαλείας και, ενώ πολλοί αποχώρησαν, εκατοντάδες έμειναν να διαδηλώνουν καθισμένοι ειρηνικά στον δρόμο. Η αστυνομία αποφάσισε πως ήταν η ώρα να ξεκαθαρίσει τα πράγματα. Κάνοντας χρήση αερίων πιπεριού έβαλε ανοιχτά στα πρόσωπα των διαδηλωτών, συνέχισε με εκτεταμένη χρήση δακρυγόνων, ενώ αστυνομικά οχήματα πλησίασαν για τη σύλληψη των διαδηλωτών. Ακολούθησε ένας διακανονισμός, όπου η αστυνομία θα σταματούσε τη χρήση δακρυγόνων και θα προέβαινε σε σύλληψη, χωρίς να προσβάλλει τη σημαντική ακεραιότητα των διαδηλωτών. Χρειάστηκε πολλή ώρα για να ολοκληρωθεί η διαδικασία και τουλάχιστον 600 από αυτούς συνεληφθησαν. Έτσι έληξαν οι διαδηλώσεις στο πλαίσιο της συνόδου του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας στην Ουάσιγκτον.

Και στην Ουάσιγκτον, όπως και στο Seattle, η αστυνομία έκανε εκτεταμένη χρήση βίας, χωρίς να είναι απαραίτητο, έναντι μιας μη βίαιης – σε μεγάλο βαθμό – κινητοποίησης περίπου 20.000 διαδηλωτών. Και στις δύο περιπτώσεις όμως, η αστυνομία θεωρούσε αναγκαία αυτή τη βία, έχοντας απέναντί της έναν όγκο από μικρές αποκεντρωμένες ποικιλόμορφες οργανώσεις από όλο το φάσμα των κοινωνικών δυνάμεων και από πολλές χώρες του πλανήτη – κυρίως από το λεγόμενο Τρίτο Κόσμο.

Οι συλλήψεις των διαδηλωτών έγιναν ανέλπιστα αποδεκτές από τις οργανώσεις που, στο κλείσιμο των γεγονότων, οργάνωσαν μεγάλα πάρτι με χορό μέσα στη βροχή.

Για δύο μέρες το κτίριο όπου συνεδρίαζαν οι εκπρόσωποι του ΔΝΤ και της ΠΤ είχε μετατραπεί σε φρούριο από εκτεταμένες δυνάμεις ασφαλείας. Απέναντί τους δεκάδες οργανώσεις, εκπρόσωποι κοινωνικών κινημάτων, εργατικών συνδικάτων, πολιτών που τους διαβεβαίωναν ότι δε βρίσκονταν εκεί για να προκαλέσουν κακό, αλλά ήταν έτοιμοι να αντισταθούν στην περαιτέρω λεηλασία του πλανήτη, με αγάπη και αποφασιστικότητα.

ΒΑΒΟΥΡΑΚΗΣ ΒΑΣΙΛΗΣ
ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΣ

ΒΡΥΟΥΛΩΝ 73 & ΚΥΠΡΟΥ - ΝΙΚΑΙΑ
ΤΗΛ. 4907286, ΤΗΛ. ΟΙΚΙΑΣ: 4910354

Δέχεται μόνο με ραντεβού

Ποια, όμως, θα είναι η πορεία αυτού του πολύμορφου κοινωνικού κινήματος, που άρχισε να ξυπνά, να ενώνει κοινωνικές δυνάμεις και να βάλει ενάντια στους εξουσιαστές του πλανήτη;

Ας δούμε τις γνώμες κάποιων εκπροσώπων των οργανώσεων που βρέθηκαν εκεί:

Ο **Key Treakle** του Κέντρου Πληροφορικής για την Παγκόσμια Τράπεζα λέει πως θα πρέπει να διατηρήσουμε την πίεση: **"...μόνο έτσι μπορεί να αλλάξει συμπεριφορά η Παγκόσμια Τράπεζα"**. Το επόμενο ραντεβού θα είναι στην Πράγα, το Σεπτέμβρη".

Η **Andrea Durbin**, εκπρόσωπος των Φίλων της Γης λέει ότι **"... Η Πράγα δεν αρκεί να είναι ο μόνος μας στόχος...χρειάζεται περισσότερη εναλλακτική δράση"**.

Ο **David Hunter**, πρόεδρος του Διεθνούς Κέντρου Περιβαλλοντικής Νομοθεσίας, παρομοίαζε το σημερινό κίνημα με αυτό του "Πολέμου για τη Φτώχεια", της δεκαετίας του '60. Προτείνει, λοιπόν, ένα αντίστοιχο πρόγραμμα με εκτεταμένες διαδηλώσεις και σαμποτάζ για όλη την επόμενη περίοδο.

Ο **Danny Kennedy**, διευθυντής του προγράμματος για τους Περιθωριακούς στο Σαν Φρανσίσκο, λέει πως η παγκόσμια οικονομική αρχιτεκτονική περιλαμβάνει τις ίδιες τις εταιρείες. Ελπίζει πως το κίνημα θα συμφωνήσει να θέσει ως στόχο μεμονωμένες εταιρείες ως μάθημα για τη στρατηγική τους και τις συνέπειες των πολιτικών τους.

Στην πραγματικότητα, το Δίκτυο Δράσης για τα Δάση της Βροχής έχει ήδη ξεκινήσει καμπάνια κατά της "Citygroup" στη Ν. Υόρκη. Η "Citygroup" είναι από τις μεγαλύτερες χρηματιστηριακές εταιρείες στον κόσμο και έχει "βάλει το χέρι της" σε πάρα πολλά προγράμματα σε όλο τον κόσμο, με τεράστιες επιπτώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, το περιβάλλον, την οικονομική ανάπτυξη.

Σε ένα άλλο επίπεδο, οι ακτιβιστές θεωρούν σημαντική την προσπάθεια σύνθεσης των κοινωνικών οργανώσεων βάσης μεταξύ Βορρά και Νότου. Ο **Oronto Douglas** της Οργάνωσης Δράσης για τα Δικαιώματα της Γης στη Νιγηρία αναφέρει ότι σιγά σιγά οι άνθρωποι στον κόσμο καταλαβαίνουν ότι το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα έχει "οδηγήσει" σε μια λεηλασία τις φυσικές πρώτες ύλες και τις χώρες του Τρίτου Κόσμου που τις παράγουν. Η αντίληψη αυτή έχει ενδυναμώσει τη σύνδεση των Οργανώσεων του Βορρά με άγνωστα έως σήμερα κινήματα και οργανώσεις στο Νότο.

Πράγματι, η σύμπτωση για την παραγραφή των χρεών των φτωχών χωρών του πλανήτη, η εκτεταμένη αλληλεγγύη για τους Ινδιάνους, για τους Ογκόνι στη Νιγηρία,

στα κινήματα για το ελεύθερο Θιβέτ και την απελευθέρωση της Μπούρμα - πολλοί από τους οποίους ήταν στην Ουάσιγκτον - εδραίωσε τη συνεργασία με τους αγώνες στο λεγόμενο Τρίτο Κόσμο.

Έτσι, προέκυψε ένα πολύμορφο, αλληλέγγυο κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης, όπως προωθείται σήμερα από τις πολυεθνικές εταιρείες, τους διεθνείς οργανισμούς και τις κυβερνήσεις που τη στηρίζουν.

Ο **John Stauber**, εκδότης του "PR Watch", περιοδικό το οποίο καταπιάνεται με θέματα ασφάλειας τροφίμων, αναφέρει ότι η επικέντρωση στη βία είναι "χαρτί στα χέρια των εταιρειών" και έχει ως αποτέλεσμα να στρέφει τη μεσαία τάξη των Αμερικανών κατά των διαδηλωτών. Πιστεύει ότι το κίνημα θα πρέπει να έχει έναν ήπιο παρεμβατικό χαρακτήρα. Η αναφορά στα θέματα των τροφίμων, κατά την άποψή του, μπορεί να είναι μια αφετηρία γι' αυτό. Ζητήματα όπως ο έλεγχος των εταιρειών, η προσφορά τροφίμων και η τεχνολογία, ιδιαίτερα αυτή που έχει να κάνει με τη Γενετική Μηχανική και τη Βιοτεχνολογία, μπορεί να αποτελέσουν ζητήματα συναίνεσης για μια μέση αμερικανική οικογένεια, κατά τον Stauber. Προτείνει μη καταστροφική δράση σε Super market, όσον αφορά τα μεταλλαγμένα προϊόντα, που θα αναδεικνύουν το κίνημα και θα το επεκτείνουν, αλλάζοντας την πεποίθηση πως το κίνημα αυτό είναι υπόθεση μόνο όσων θέλουν να συγκρουστούν με την αστυνομία.

Ένα σημαντικό στοιχείο που ανέδειξε η δράση κατά της ΠΤ του ΔΝΤ αλλά και του ΠΟΕ στο Seattle είναι η σύγκλιση μεταξύ οικολογικού και εργατικού κινήματος. Σήμερα μπορούμε να μιλάμε για μια νέα συμμαχία, που

εδράζεται στα θέματα της αποικιοκρατικής παγκοσμιοποίησης.

Ο **Rob Weissman**, εκδότης του "Multinational Monitor", θεωρεί ότι η Ουάσιγκτον ήταν πιο σημαντική από το Seattle στα θέματα που σχετίζονται με την εργασία. Η παρουσία των εργατικών συνδικάτων της AFL-CIO στις διαδηλώσεις κατά του ΔΝΤ είναι μια σημαντική μεταστροφή, αν σκεφτεί κανείς ότι πριν από μερικά χρόνια το συνδικάτο αυτό υποστήριζε την πολιτική του διεθνούς αυτού οργανισμού.

Η **Lisa Hoyos**, μέλος του συνδικάτου AFL-CIO αναφέρει ότι **"...το ΔΝΤ είναι μέρος της αιτίας για την περαιτέρω μείωση των ημερομισθίων"**. Ο Weissman συμφωνεί ότι οι εργατικές δυνάμεις θα πρέπει να ασκήσουν έντονη κριτική στην ανάπτυξη που οδηγεί μονοδιάστατα στις εξαγωγές και να θέσουν τις βάσεις για ένα νέο μοντέλο ειδικής ανάπτυξης για τις φτωχές χώρες του Τρίτου Κόσμου.

Την επόμενη μέρα των συγκρούσεων, οι εκπρόσωποι του κινήματος θέτουν τα βασικά ερωτήματα:

Πώς θα κρατήσουμε την πίεση, πώς θα διατηρήσουμε τις διαδηλώσεις, πώς θα επεκτείνουμε τις καμπάνιες κατά των επιχειρήσεων, πώς θα εδραιώσουμε τη συνεργασία Βορρά-Νότου, πώς θα φτιάξουμε τις νέες συμμαχίες, όπως της οικολογίας με το εργατικό κίνημα, πώς θα προσεγγίσουμε τη μεσαία τάξη; Τίποτε από τα παραπάνω δεν είναι εύκολο, αξίζει, όμως, να προσπαθήσουμε... Γιατί όλα κατακτώνται με πάλη και αγώνα.

Νίκος Ντάσιος

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΜΕΝΙΚΗ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΣΤΗΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ

Εκδήλωση για τη συμπλήρωση 85 ετών από την έναρξη της γενοκτονίας ενάντια εκατομμυρίων Αρμενίων από την Τουρκία, διοργάνωσε η Αρμενική Εθνική Επιτροπή στην Αλεξανδρούπολη, σε συνεργασία με την αρμενική κοινότητα της πόλης.

Την εκδήλωση, στην οποία παρέστησαν Αρμένιοι από όλη την ανατολική Μακεδονία και Θράκη και πλήθος πολιτών που κατέκλυσαν το Δημοτικό θέατρο της πόλης, χαιρέτησαν ο **Αγκόπ Μαρουκιάν** από την αρμενική κοινότητα της Αλεξανδρούπολης, ο σεβασμιότατος **μητροπολίτης Άνθιμος**, ο **Νομάρχης Έβρου Γ. Ντόλιος**, ο εκπρόσωπος της Αρμενικής Εθνικής Επιτροπής, **Τακβόρ Οβανιμιάν**, οι εκπρόσωποι της Νέας Δημοκρατίας, **Κ. Χαραλαμπίδης**, του Συνασπισμού **Α. Ανδρέοπουλος**, και της Δημοκρατικής Περιφερειακής Ένωσης **Ν. Γιαννούλης**, ενώ μήνυμα έστειλε ο εκπρόσωπος της κυβέρνησης και υφυπουργός Οικονομικών **Α. Φωτιάδης**.

Στην εκδήλωση **κεντρικός ομιλητής ήταν ο διδάκτωρ κοινωνιολογίας Φάνης Μαλκίδης**, ο οποίος τόνισε την ανάγκη ύπαρξης μνήμης και αλήθειας στην αρμενική γενοκτονία, τόσο για την αναγνώριση από την Τουρκία αλλά και την υπόλοιπη διεθνή κοινότητα, αλλά και για την αποτροπή συνέχισης ή τέλεσης νέων εγκλημάτων, όπως αυτά στην Κύπρο και το Κουρδιστάν.

Μετά την ομιλία, ακολούθησαν ποιήματα Αρμενίων ποιητών για την γενοκτονία, οι εθνικοί ύμνοι της Αρμενίας και της Ελλάδας από τη νεολαία της αρμενικής κοινότητας Αλεξανδρούπολης καθώς και πορεία και κατάθεση στεφάνων στο ηρώο της πόλης.

ΑΓΝΟΙΑ ΕΘΝΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ 'Η ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΕΣ ;

Επιμέλεια: Θεόδωρος Μπινιχάκης

Ἀξιότιμε κύριε Λαζάρου, με τὴν εὐκαιρία τῆς βράβευσής σας ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν γιὰ τὸ συγγραφικὸ σας ἔργο καὶ τὴν τεκμηριωμένη ἐπιχειρηματολογία σας γιὰ τὸ λεγόμενο «Βλαχικὸ Ζήτημα», καὶ ὄχι μόνο, θὰ σᾶς παρακαλοῦσαμε νὰ ἀναφερθεῖτε σ' αὐτό.

Τὸ σκεπτικὸ τῆς βράβευσής σας στὶς 23/3/2000 μεταξὺ ἄλλων διαπιστώνει: «... Βάσει συστηματικῆς ἔρευνας καὶ μὲ τὴ χρήση ἐκτενοῦς ξένης καὶ ἑλληνικῆς βιβλιογραφίας ἀντικρούει τὴν ἐκδοχὴ ὅτι ἀποτελοῦν ἰδιαίτερη ἐθνότητα...».

Τὴν αὐτὴ ἡμέρα καὶ ὥρα, πού συγγενικὸ σας πρόσωπο σᾶς ἐκπροσωποῦσε στὴν ἀπονομὴ τοῦ βραβείου, ἐσεῖς κάνατε διάλεξη στὴν Αἴθουσα Λόγου τῆς Στοᾶς τοῦ Βιβλίου τοῦ Ἀρσακείου Μεγάρου, μὲ θέμα: «Παράγοντες πραγματώσεως τῆς Ἐθνικῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ἐπισημάνσεις παραγνωρίσεώς των στὶς ἡμέρες μας».

Μετὰ τὸ τέλος τῆς διαλέξεως, σὲ κατ' ἰδίαν συζήτησή μας, ἀναφερθήκατε σ' ἓνα ἐκλεκτὸ τέκνο τοῦ ἑλληνισμοῦ, τὸν μεγάλο εὐεργέτη Εὐάγγελο Ζάππα. Μήπως ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία ἔχει παραγνωρίσει κι αὐτὸν ὅπως τοὺς Ἕλληνες Βλάχους;

Ἀχ. Λαζάρου: Ἀναντίρρητα εἶναι ὀδυνηρότερα ὅσα ἐπιφυλάσσονται στὸν ἐπίσης Βορειοηπειρωτὴ Εὐαγγέλη Ζάππα. Θὰ γίνουιν αἰσθητότερα, ἂν ἐπιναφέρουμε στὴ μνήμη κάποια αὐτοβιογραφικά, πού μᾶς γνωστοποιεῖ σὲ κείμενο ἐπιστολῆς του, πραγματικῆς καὶ πολῦτιμης ἱστορικῆς μαρτυρίας: «Ἀπὸ τὸ 1821 μέχρι τὸ 1830 ἐδούλευσα πιστότατα τὴν πατρίδα μου στρατιωτικῶς. Πάντα ὑπὸ τὴν ὁδηγία τοῦ μακαρίτου Μάρκου ΜΠΟΤΣΑΡΗ σ' ὄλους τοὺς πολέμους τοῦ Σουλίου μέχρι τελευταίως τῆς Σπλάντζας μὲ τὸν Λάμπρον ΒΕΪΚΟΝ καὶ τὸ Βασ. ΖΕΡΒΑΝ. Μετέπειτα ἀπέρασα εἰς τὰ Σάλωνα ὑπὸ τὴν ὁδηγία τοῦ Πανουρία καὶ Ἰ. Γκούρα. Εἰς ὄλους τοὺς πολέμους τῆς Ἀν. Ἑλλάδος, Βασιλικῶν, Θερμοπυλῶν, Νευρόπολιν, Πατρατζικίου, Αἰτοῦ, Γραβιᾶν καὶ ἐσχάτως τῆς Ἀμπλιανῆς ὑπὸ τὴν ὁδηγία τοῦ ἀθανάτου καπ. Κίτσου Τζαβέλλα, ἐπικεφαλῆς ὄλων τῶν Βλαχοχωριῶν τοῦ Σαλώνου μὲ βαθμὸ ταξιάρχου τῆς ἐνεργείας καὶ τελευταίως ἐπικε-

Συνέντευξη ἀπὸ τὸν Δρ. τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, κ. Ἀχιλλέα Λαζάρου, Ρωμανιστῆ-Βαλκανιολόγο, Γενικὸ Γραμματέα τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐνημερώσεως γιὰ τὰ Ἐθνικὰ Θέματα

φαλῆς τῶν στρατιωτῶν μου καὶ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ν. Πανουρία...

...καὶ διαλύσαν αὐτοῦ τοῦ πολέμου ἀπέρασα εἰς Πελοπόννησον μέχρι τῆς ἐλευσεως τοῦ Ἰ. Καποδιστρίου...

... Ἡ δὲ σεβαστὴ μου, γεραιὰ μῆτηρ, διὰ προσταγῆς τοῦ Κιουταχῆ Βεζύρη τὸ 1825 ἀρπάχθη ἀπὸ τὴν οἰκίαν μου καὶ ἐφέρθη σιδηροδέσμιος εἰς Ἰωάννινα ὅποια ἐρρίφθη εἰς ὑπόγειον φυλακὴν τοῦ ἐκεῖ νησίου δύο χρόνους, τὰ δὲ τῆς οἰκίας μου σκευὴ ἐγίναν λάφυρα τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Κιουταχῆ, ὀνόματι Καλιομπέη Καστρινοῦ. Ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ ἐβγῶ ἐγὼ νὰ προσκυνήσω, ὅστις κατεφρόνησα ὅλα καὶ μῆτηρ καὶ οἰκίαν καὶ ἐφύλαξα ἀκλόνητον τὸν ἱερὸν τῆς ἐπαναστάσεώς μου ὄρκον, καὶ τὸν ὅποιο θέλω φυλάττη ὑπὲρ τῆς πατρίδος μέχρι τελευταίας ἐσχάτης μου πνοῆς. Καὶ μάρτυρας δὲ τούτου ἐπικαλοῦμαι αὐτοὺς τοὺς πολλὰ ὀλίγους τοὺς ἐκ τοῦ ἐπαναστατικοῦ πολέμου σωθέντας ἥρωας, ἀθάνατον Κ. Τζαβέλλα, Σπύρον Μίλιον, Ν. Πανουρία, Γ. Δυοβουνιώτην, Δ. Λιούλιαν, Ἰ. Βαῖρακτάρην, Παπακώστα Σαλονίτην καὶ τὸν Ν. Ζέρβαν καὶ ἐν γένει τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τους ἀξιωματικούς καὶ στρατιώτας, μὲ τοὺς ὁποίους ἐσυμπολεμήσαμεν εἰς αὐτὰς τὰς μάχας θάπτοντας συγγενεῖς καὶ στρατιώτας, βάρφοντας πέτρες καὶ τὴν γῆ μὲ τὸ αἷμα μας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς φιλάτης ἡμῶν πατρίδος, καὶ μετὰ τὸ τέλος ὄλων αὐτῶν ἦλθα ἐδῶ εἰς Βουκουρέστιον μετερχόμενος τὸ ἐμπόριον καὶ ἀενάως βοηθῶν καὶ συνδράμων τοὺς ἐδῶ πτωχοὺς καὶ ἀδυνάτους Ἕλληνας...». [Ἀπὸ τὸ Ἡμερολόγιο 2000 τῆς Πανελληνίας Ἐνώσεως Πολιτιστικῶν Συλλόγων Βλάχων. 1800-2000 διακόσια χρόνια ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ ἀγωνιστῆ τοῦ 1821, τοῦ ὀραματιστῆ τῶν συγχρόνων Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων καὶ Ἐθνικοῦ Εὐεργέτη τῆς Ἑλλάδας].

ΕΛΛΟΠΙΑ: Ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ πού μᾶς γνωστοποιεῖτε, κύριε Καθηγητᾶ, προβάλλει δίπλα στὸν πασίγνωστο ἐθνικὸ εὐεργέτη ὁ ἄγνωστος πολεμιστῆς Εὐάγγελος Ζάππας.

Ἀχ. Λαζάρου: Δυστυχῶς, ἐλάχιστα εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ Ζάππας πρῶτα μὲ τὸ καριοφίλι καὶ ὕστερα μὲ τὸ πονγγὶ ἀναδεικνύεται ἄξιος τῆς πατρίδος, ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους παράγοντες πραγματώσεως τῆς ἐθνικῆς ἀναγεννήσεως.

Ἄλλὰ ἡ πατρίδα του ἐπιχορηγεῖ σήμερα φυσικὰ καὶ νομικὰ πρόσωπα, πού δὲν τὸν κατατάσσουν

στην ελληνική εθνότητα, επειδή είναι Βλαχόφωνος. Συγκεκριμένα, τὸ Ἑλληνικὸ Ἴδρυμα Εὐρωπαϊκῆς καὶ Ἐξωτερικῆς Πολιτικῆς σὲ συλλογικὸ δημοσίευμα, ἐπιγραφόμενο Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Ἀλβανίας, διαιρεῖ τοὺς Ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς τῆς γειτονικῆς χώρας κατὰ ἐθνότητες ὡς ἑξῆς: 1) Βλαχική 2) Ἀλβανική 3) Ἑλληνική 4) Σλαβική.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Ἀδιανόητο κι ὁμως ἀληθινό!!! Αὐτὰ τὰ ἰδρύματα εἶναι κατ' ἐπίφαση ἑλληνικά, ἤθελημένα ἢ ἀθέλητα ἐξυπηρετοῦν ἄλλες σκοπιμότητες.

Ἄχ. Λαζάρου: Τὸ παραδοξότερο εἶναι ὅτι δημοσιοποιεῖται... ἀπόφαση, καθ' ὅλοκληριαν ἀτεκμηρίωτη. Ὁ δὲ συγγραφέας, πανεπιστημιακὸς καθηγητῆς, ἀντιδεοντολογικὰ οὔτε κἂν σχολιάζει τὴν ὑπαρξὴ ἑλληνικῆς μελέτης, μεταφρασμένης καὶ στὰ ἄλβανικά, πρόσφατης, μὲ τὴν ὁποία ἀποδεικνύεται ἡ ἑλληνικότητα τῶν Βλάχων Ἀλβανίας. Ἀναγνωρίζεται δὲ καὶ ἀπὸ Ἑλλήνες πανεπιστημιακοὺς, πού δεκαετίες ἐρευνοῦν τὸν χῶρο τῆς Βορείου Ἡπείρου. Ἀξιωματικὸν εἶναι τὸ σχόλιο τῆς καθηγήτριας τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων Ἐλευθερίας Ἰ. Νικολαΐδου: «Στὶς ἐργασίες τοῦ Λαζάρου δημοσιεύεται πλήρης ἑλληνικὴ καὶ ξένη βιβλιογραφία γύρω ἀπὸ κάθε πτυχὴ τοῦ Κουτσοβλαχικοῦ Ζητήματος. Συντριπτικὰ ἐπιχειρήματα γιὰ «ἀντιπαλες» θέσεις περιέχει ἡ πρόσφατη μελέτη του Καταγωγὴ καὶ ἐπίτομη ἱστορία τῶν Βλάχων τῆς Ἀλβανίας, Ἡπειρωτικὸ Ἡμερολόγιο, 15, 1993-1994, 427 κ. ἑ. Τὰ ἐπιχειρήματά του ἀναφέρονται τόσο στὴν καταγωγὴ τῶν Κουτσοβλάχων ὅσο καὶ στὴν πληθυσμιακὴ κατανομὴ τους στὸν χῶρο τῆς Ἀλβανίας».

Κατ' ἀντίθεση πρὸς τό... Ἑλληνικὸ Ἴδρυμα ξένοι ἐπιστήμονες, π.χ. ἡ Stephanie Schwander-Sievers, μὲ ἀψογὴ δεοντολογία δὲν παραλείπουν νὰ ἀναφέρουν καὶ προγενέστερο εἰδικὸ ἐπίσης Βλαχολογικὸ ἔργο, ἔτους ἐκδόσεως 1976.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Ἡ ἀμφισβήτησις τῆς ἑλληνικότητας ἀπὸ τὸ ΕΛ.Ι.Α.Μ.Ε.Π. περιορίζεται μόνον στοὺς Βλάχους τῆς Ἀλβανίας;

Ἄχ. Λαζάρου: Ὁχι. Ἀπλώνεται καὶ στοὺς Βλάχους τῆς Ἑλλάδος, ἀν καὶ τὴν ἑλληνικὴ καταγωγὴ τους μαρτυροῦν ὁ Βυζαντινὸς χρονολόγος καὶ καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης Λυδός, ὁ πρῶτος Νεοέλληνας ἱστορικὸς Κων. Κούμας, Λαρισαῖος, διδάκτωρ δύο γερμανικῶν πανεπιστημίων καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος τῶν Ἀκαδημιῶν Βερολίνου καὶ Μονάχου, ὁ Μετσοβίτης μέγας διδάσκαλος τοῦ Γένους Νικόλαος Τζαρτζούλης, ὁ ἐπίσης Μετσοβίτης λόγιος Τριαντάφυλλος Μπάρτας κ.ἄ., ἀπὸ δὲ τοὺς συγχρόνους μας ὁ Βολιώτης πανεπιστημιακὸς καθηγητῆς Ἀπ. Ἐ. Βακαλόπουλος, ἡ καθηγήτρια τοῦ Πανεπι-

Ὁ μεγάλος εὐεργέτης Εὐάγγελος Ζάππας, γνήσιο τέκνο τῆς Ἑλλάδος, ἦταν Βλαχόφωνος.

στημίου Ἰωαννίνων Μαρία Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου, ὁ ὁμῶτ. καθηγητῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ ἀκαδημαϊκὸς Κων. Ἀ. Βαβουσκός κ.ἄ.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Στὸ 44ο τεῦχος τῆς ΕΛΛΟΠΙΑΣ ἔχουμε φιλοξενήσει κείμενό σας γιὰ τὴν «παρασυναγωγὴ» στὴ Λάρισα, πού ὀργάνωσε τὸ Κ.Ε.Μ.Ο. μὲ δαπάνη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης. Ὅσοι ἀμφισβητοῦν τὴν ἑλληνικότητα τῶν Βλάχων παραθέτουν ἐπιστημονικὰ ἐπιχειρήματα ἢ μηχανεύονται τὴν ἀποφυγὴ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀντιπαραθέσεως;

Ἄχ. Λαζάρου: Ἀκριβῶς στὸ δεύτερο καταφεύγουν, ὅπως ἀποκαλύφθηκε στὴ Λάρισα μὲ τὴν περιβόητη «Βλαχοπαρασυναγωγὴ» τοῦ Κέντρου Ἐρευνας Μειονοτικῶν Ὁμάδων (Κ.Ε.Μ.Ο.), ἄλλου... ἑλληνικοῦ σωματείου, πού θέλει τοὺς Βλάχους, π.χ. τοὺς ἀπογόνους τῶν Ἀβέρωφ, Ἀρσάκη, Βικέλα, Γεωργάκη Ὀλύμπιου, Διονύσιου Πύρρου τοῦ Θεσσαλοῦ, Δούμπα, Δωροθέου Σχολαρίου, Ζάννα, Ζωγράφου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ Γ', Ἰωάννου Κωττουνίου, Μπέλλιου, Ἀλεξάνδρου Σβώλου, Σίνα, Στουρνάρα, Τοσίτσα, Τρικούπη... ἀν καὶ διεπιστημονικὰ ἀποδεικνύονται Ἑλλήνες, στὴν ἴδια τὴν πατρίδα τους «μειονότητα», ἐπιπρόσθετα δὲ παρὰ τὴν ἀποψη καὶ τῶν πλέον ἀρμοδίων στελεχῶν του, π.χ. τῆς καθηγήτριας τοῦ Ἰονίου Πανεπιστημίου Ἐλένης Σελλᾶ-Μάζη, κατὰ

“... Η Έλλάς πρωτοτυπεί σέ παγκόσμιο επίπεδο. Παρακολουθεί άπαθής, άνενεργός, ένίοτε δέ συνεργός, τήν έκποίηση, τó ξεπούλημα, έκλεκτών παιδιών της, ένώ όλες οί χώρες προβαίνουν μεθοδικά στόν προσεταιρισμό ξένων πληθυσμών...”

τήν όποία δέν συντρέχουν οί άπαιτούμενοι όροι για τήν κατάταξη των Βλάχων σέ μειονοτικό καθεστώς.

Πάντως, ή γενική κατακραυγή και τó ένδεχομενο δυναμικής διακοπής τού δηθεν ένδιαφέροντός τους για τήν Βλαχική γλώσσα όπωςδήποτε συνέτισε μερικούς. Όστόσο, οί όργανωτές έπιασαν τά εύρακονδύλια. Εισέπραξαν, όπως δημόσια καταγγέληθηκε και δέν διαψεύσθηκε, 11.000.000 άργύρια για μιá βραδιά! Δέν άρθρωσαν δέ λέξη στην έπιστημονική κριτική, ή όποία τούς άσκήθηκε για όσα συνέβησαν ή μάλλον δέν συνέβησαν τόσο στη Λάρισα όσο και στη Λιβαδειά.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Τήν σιωπή τους τήν θεωρείτε ένδειξη άποδοχής της πλάνης τους και ότι έληξε τó ζήτημα;

Άχ. Λαζάρου: Κάθε άλλο. Σύμφωνα με δημοσιεύματα, τήν 11.2.2000, πραγματοποιήθηκε από τó Κέντρο Προάσπισης των Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων «δημόσια συζήτηση», ή όποία δέν απέχει από τó «συνέδριο» τού Κ.Ε.Μ.Ο., έφ’ όσον δέν προσκλήθηκαν σωματεία έπιστημονικά με άναγνωρισμένη συμβολή στα συζητούμενα θέματα, εκπρόσωποι των πληθυσμικών έννοτήτων, χαρακτηρισμένων έρήμην και παρά τή βούλησή των ως «μειονοτήτων», ένώ για τίς πραγματικές, ύπαρκτες στην Έλλάδα, μειονότητες, π.χ. Άρμενίους, Έβραίους κ.ά., κατά κανόνα δέν γίνεται κανένας λόγος.

Η Έλλάς πρωτοτυπεί σέ παγκόσμιο επίπεδο. Παρακολουθεί, όπως άναφέρει ό πρόεδρος της Πανελλήνιας Ένώσεως Πολιτιστικών Συλλόγων Βλάχων καθηγητής Φ. Κιλίπρης, άπαθής, άνενεργός, ένίοτε δέ συνεργός, τήν έκποίηση, τó ξεπούλημα, έκλεκτών παιδιών της, ένώ όλες οί χώρες προβαίνουν μεθοδικά στόν προσεταιρισμό ξένων πληθυσμών. Οί δέ λεγόμενοι άρμόδιοι τού έλληνικού κράτους δέν φαίνονται νά συνευρεθούν ούτε τó άνευ προηγουμένου έγκλημα ούτε τίς συνέπειές του. Σύντομα δέ και επώδυνα θα καταλάβουν. Διότι οί έχθροι τού Έλληνισμού δέν άφήνουν εύκαιρία άνεκμετάλλευτη. Έμφανίζουν διαρκώς τήν Έλλάδα ως χώρα ή όποία τάχα καταπιέζει δηθεν μειονότητες, άκραιφνείς Έλληνες, πού άποιοούνται τόν χαρακτηρισμό, ή διαπράττει και

γενοκτονίες... Βλάχων κ.ά., όπως ήδη διά τού Διαδικτύου διαδίδει και ή... Τουρκία! Η δέ άσυναισθησία των ύπευθύνων – πού βρίσκονται; – συνεπάγεται, σύμφωνα με τή Χάρτα τού Άμστερνταμ, και άπομάκρυνση της Έλλάδος από τήν Ε.Ε. με όλα τά παρεπόμενα.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Είναι φυσικός νόμος στη δράση νά προβάλλεται αντίδραση. Στην άνθελληνική προπαγάνδα ποιοί άντισταύονται;

Άχ. Λαζάρου: Πρωτίστως, άντίστανται οί ίδιοι οί Βλάχοι ως φυσικά πρόσωπα, πρò πάντων δέ ως νομικά, σύλλογοι, όμοσπονδίες, ένώσεις. Παράλληλα, σπεύδουν έπιστημονικοί φορείς, π.χ. ή Λαογραφική Έταιρεία Λαρίσης, ή Έταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών, ό Φιλολογικός Ιστορικός και Λογοτεχνικός Σύνδεσμος (Φ.Ι.Λ.Ο.Σ.) Τρικάλων, ή Έπιτροπή Ένημερώσεως για τά Έθνικά Θέματα (πρωτοβουλίας Μιχαήλ Στασινοπούλου), ό Φιλολογικός Σύλλογος Παρνασσός... Άλλοτε, τόν πρώτο λόγο είχε ή Ιστορική και Λαογραφική Έταιρεία των έν Άθήναις Θεσσαλών (Ι.Λ.Ε.Θ.), της όποίας τά Βλαχολογικά δημοσιεύματα είναι πρωτοποριακά και απέσπασαν κολακευτικές κριτικές. Διατηρούν δέ τήν άξία και μάλιστα επαυξημένη μετά τήν βράβευση τού τότε Γενικού Γραμματέα της και συγγραφέα από τήν Άκαδημία Άθηνών. Δυστυχώς δύο σχεδόν δεκαετίες άδρανεί. Άνέχεται δέ και μέλος της, πού άσχετο έπιστημονικά ύπερακοντίζει και τήν χειρότερη άνθελληνική προπαγάνδα όλων των έποχών.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Τί θέλετε νά πείτε;

Άχ. Λαζάρου: Σέ συλλογική έκδοση τοπικής αύτοδιοικήσεως, συνεπώς δέ δαπάναις τού έλληνικού λαού, δημοσιεύει σάν... έπίτευγμά του, ένώ πρόκειται για άκριτη άντιγραφή από έρασιτέχνη, άμνημόνευτο, ένα σύντομο και συνολικά άνακριβές κεφάλαιο, έπιγραφόμενο: «**Βλάχοι. Τό 1078 μ.Χ. κάνει τήν εμφάνιση στην Έλλάδα μιá άγρια και ληστρική φυλή, ειδωλολατρική στό θρήσκευμα, πού έφερνε τó όνομα Βλάχοι. Αυτοί χωρίς νά συναντήσουν άντίσταση εισέβαλαν στην περιοχή Τσαριτσάνης και στην ύπόλοιπη Θεσσαλία, όπου και άποφάσισαν νά σταματήσουν παντοτεινά. Άφου, όμως, έρήμωσαν όλες τίς θεσσαλικές πόλεις και σχεδόν όλη τήν πεδινή ύπαιθρο άποσύρθηκαν και έγκαταστάθηκαν όριστικά στην Πίνδο και στα ριζά τού Κάτω Όλύμπου. Αυτοί, άφου, άναμείχθηκαν με τούς γηγενείς της περιοχής, έξελληνίσθηκαν, έγιναν χριστιανοί και διατήρησαν μόνο τó γλωσσικό τους ιδίωμα, πού μοιάζει με τή ρουμανική γλώσσα. Οί Τσαριτσανιώτες Βλάχοι από νωρίς σημείωσαν άξιόλογα έπιτεύγματα στην ιδιω-**

τική και δημόσια ζωή, στα χειρωνακτικά επαγγέλματα, στο εμπόριο, στις τέχνες, στα γράμματα, στις επιστήμες και σε έργα φιλαλληλίας.»

ΕΛΛΟΠΙΑ: Δεν αντικρούσθηκαν οι ανιστόρητοι ισχυρισμοί;

Αχ. Λαζάρου: Από πολλούς και με ποικίλους τρόπους. Άλλα επιμένει στη διάδοση της προπαγάνδας, χωρίς κάποιος αρμόδιος να ένοχλείται.

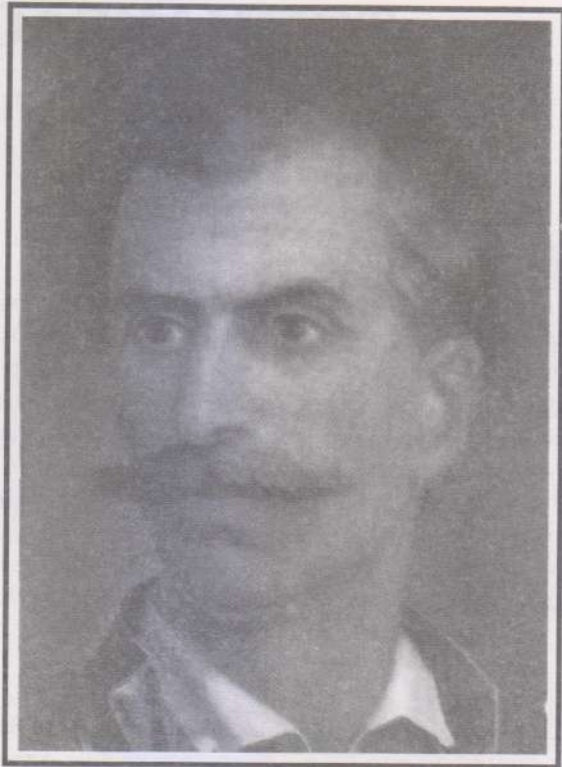
Ο Πρόεδρος της, καθηγητής Γ. Μαρκαντώνης, αναλίσκεται σε μακρόχρονη προσπάθεια προστασίας του έταίρου, Γιάννη Αδάμου, από δέουσες επικρίσεις καταχωρισμένες σε ανακοίνωση Συνεδρίου, αφιερωμένου στον Κ. Κούμα, που ένωρίτατα, το 1832, αποδεικνύει ότι οι Βλάχοι «είναι Έλληνες τό γένος». Έτσι καθυστερεί ή μάλλον ματαιώνεται ή έκδοση των Πρακτικών.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Πώς άντέδρασε ή Ίστορική Λαογραφική Έταιρεία Θεσσαλών στην έμμογή του μέλους στην παρουσίαση των Βλάχων όχι μόνον ως ξενικής καταγωγής, μάλιστα σε περίοδο αναζωπυρήσεως των μειονοτικών ζητημάτων, αλλά και βαρβαρικής και ειδωλολατρικής;

Αχ. Λαζάρου: Ωσάν να μη ύφίσταται έθνικό έγκλημα! Κατάπληξη δέ προκαλεί κάτι άλλο: ο Πρόεδρος της Ι.Λ.Ε.Θ. διεκδικεί ως έπαθλο και την προεδρία του Φιλολογικού Συλλόγου Παρνασσός, λησιμονώντας ή αγνοώντας ότι οι θεμελιωτές του γεραρού ιδρύματος, οι λαμπροί αδελφοί Λάμπροι, κατάγονται από Βλαχοχώρι της Πίνδου, τους Καλαρρύτες, πολιτισμένο και με πανάρχαια έλληνορθόδοξη παράδοση, με αφετηρία της στους Γάιο και Σεβήρο, που προσκαλούν στην Μακεδονία τον απόστολο Παύλο και δέν έχουν σχέση με τη Δακία, μολοντί ούτε βάρβαρη ούτε ειδωλολατρική είναι, όπως διατείνονται οι άμαθεϊς. Οι πρόγονοι των Λάμπρων είναι Έλληνες με πρόσθετο γνώρισμα δεύτερη λαλιά, ένα ρωμανικό-νεολατινικό ιδίωμα, τό Βλαχικό, στο όποιο άλλως τε σώζονται τά ισχυρότερα τεκμήρια της ελληνικότητάς τους!

ΕΛΛΟΠΙΑ: Κύριε καθηγητά, οι Έλληνες Βλάχοι έχουν διαχρονικά αποδείξει περίτρανα την άφοσίωσή τους και την προσφορά τους σε κάθε ιστορική περίοδο στην πατρίδα και τόν Έλληνισμό. Δυστυχώς, στο έγγυς μέλλον ένδέχεται να ύποστούν μία νέα δοκιμασία και από τό Έλληνικό Κοινοβούλιο. Θέλετε να αναφερθείτε σ' αυτό τό θέμα;

Αχ. Λαζάρου: Σπεύδω να αποταθώ στα μέλη της νέας Βουλής των Έλλήνων. Πρωτίστως, επίσημαίνω ως άκρως άπαραίτητα και ως πρώτης προτεραιότητας τά έξης: Ι. Κατά την επικείμενη κύρωση

Ο Βλάχος αγωνιστής της Έπανάστασεως του 1821, Γεωργάκης Όλύμπιος.

από την Ελλάδα των Ευρωπαϊκών Αποφάσεων για μειονότητες, να είναι άπαντες παρόντες στο Βουλευτήριο. ΙΙ. Να ζητήσουν: 1) Αναβολή της Συζητήσεως. 2) Υπεύθυνη πληροφόρηση επί του περιεχομένου του όρου μειονότητες, δηλαδή ποιοί πληθυσμοί της ελληνικής επικράτειας χαρακτηρίζονται μειονοτικοί, 3) Παροχή δωρεάν σε όλους τους βουλευτές μικρών και έγκριτων δημοσιευμάτων, που άφορούν σε συγκεκριμένη πληθυσμική ένότητα του ελληνικού χώρου, χαρακτηρισμένη ως μειονότητα (π.χ. τους Βλάχους). 4) Πρό του όρισμού της νέας ήμερομηνίας για τη Συζήτηση, τό Προεδρείο και τά Μέλη του Έπιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής επιβάλλεται να καλέσουν από τά έδρεύοντα στην ελληνική πρωτεύουσα έπιστημονικά ιδρύματα, που προμνημονεύονται, εκπροσώπους-επαίοντες και ίκανούς να ενημερώσουν έπιστημονικά, τεκμηριωμένα, έγκριτα και κατανοητά: Ποιοί Έλληνες πολίτες συνιστούν όπωσδήποτε μειονότητα (π.χ. Αρμένιοι, Έβραϊοι, Τσιγγάνοι...) και ποιοί δέν είναι μειονότητες (π.χ. Βλάχοι). Διότι, άν ό όρος μειονότητα αρμόζει ένιστε, ίσως δέ και έπιζητείται, για τους άλλοτε διγλώσσους, Άρβανίτες, Βλάχους, Σλαβοφώνους, άποδεδειγμένα και μάλιστα διεπιστημονικά Έλληνες, θεωρείται προσβλητικός, ύποτιμητικός, έξοργιστικός! Τό ένδεχόμενο μεμονωμένων έξαιρέσεων, ως συνήθως, έπαληθεύει τόν κανόνα. Όποιαδήποτε δέ βεβιασμένη άπόφαση θα δημιουργούσε θέμα έθνικής άσφαλείας!

ΤΟ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ»

Συνοπτική ιστορική εξέλιξη - Προβληματισμοί για τό μέλλον

του 'Απ. Π. Παπαθεοδώρου *

(Τό μέγα αυτό έθνικό θέμα, πού, υπό διάφορες μορφές, άπροκλήτως προκαλούμενον έξωθεν, άδικως ταλανίζει τό έθνος μας, και αυτήν τήν κρατικήν άκεραιότητά μας, σήμερα, ένώ από τήν πλευρά μας τείνει σχεδόν νά λησμονηθῆ, τούναντίον, από τήν άλλη όχθη, παγιώνεται εις βάρος μας ή αύθαίρετη όνομασία τών Σκοπίων ως «Μακεδονία», ένώ άπειλείται νέα φάση έξεγέρσεως στό Κόσσοβο, μέ κίνδυνο προεκτάσεως και έκτός αυτού (Νότια Σερβία, ισχυρή άλβανική μειονότητα της FYROM κτλ.).

Εισαγωγικά

Τό «Μακεδονικό» είναι, ως γνωστόν, έθνικό θέμα, αρχικά προκληθέν από τούς Βουλγάρους, άπροκλήτως, από τό β' ήμισυ του 19ου αϊ. και έλαβε ευρύτερη δημοσιότητα έκτοτε υπό δύο, κυρίως, μορφές: α) 'Από τή δεκαετία του 1870 (Βουλγαρική Έξαρχία - Συνθηκες 'Αγίου Στεφάνου και Βερολί-νου), μέ άποκορύφωμα τόν Μακεδονικόν 'Αγώνα (1904-1908), και β) Κατά τόν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και τήν Κομμουνιστική περίοδο στη Γιουγκοσλαβία (Νοτιοσλαβία), υπό τόν Στρατάρχη Τίτο και έξῆς, προκληθέν, κυρίως, από τούς Νοτιοσλάβους, πλέον, ως Νέο (β') «Μακεδονικό» ή «Σκοπιανό» Ζήτημα, έν εξέλιξει, υπό διάφορες διακυμάνσεις, μέ χρι και σήμερα.

Γιά νά κατανοηθῆ, όμως, πληρέστερα τούτο, πρέπει νά ανατρέξωμε, έστω και έπιγραμματικά, στη γενικότερη ιστορία της Μακεδονίας, άφου οί ύποκινητές του τήν επικαλούνται. Έκει καταφαίνεται σαφέστερα ή συνεχής και άκατάλυτη έλληνικότητά της, άποκαλύπτεται πληρέστερα ή μεγάλη άδικία, πού έξυφαινεται εις βάρος της από τούς βορείους γείτονές μας, καθώς και από τούς «Μεγάλους», πού έπευλογοούν ή και ύποκινούν τίς τόσον άστήρικτες έπεκτατικές προς Νότον βλέψεις εκείνων.

Καταρρίπτονται έτσι και άμεσώτερα τά σαθρά έπιχειρήματά τους.

1. 'Αρχαιότης.

Οί 'Αρχαίοι Μακεδόνες ή Μακεδνοί (τούς όποιους οί ιστοριογράφοι χαρακτηρίζουν ως ψηλούς και λυγερούς), γνωστοί ήδη, τουλάχιστον, και από τόν Όμηρο (Όδ. η, 106), άνήκουν στα άρχαιότερα γνωστά ιστορικά έλληνικά φύλα του Β.Δυτικού

και βορείου έλλαδικού χώρου, άμεσώτερα συγγενείς μέ τά ήπειρωτικά και θεσσαλικά τιαυτά, καθώς και μέ τούς Δωριείς, στη συνέχεια, άλλ' όπωσδήποτε, όχι μέ τούς έκ Δυσμών τούς 'Ιλλυριούς, μέ τούς όποιους ήρχοντο, ένίοτε και σε συγκρούσεις, ένώ πολιτισμικά τούς έπηρέαζαν, ως άνώτεροί τους.

'Ανάλογες, περίπου, ήσαν και οί σχέσεις τους μέ τούς Θράκες, έξ 'Ανατολών.

Τά συμβατικά όρια, ήδη από τήν αρχαιότητα, ήσαν: Προς Ν.: Αίγαιο-Όλυμπος-Καρβούνια όρη-Χάσια, Προς Δ.: Ό όρεινός όγκος της Πίνδου, Προς Β.: 'Αχρίδα-Κρούσοβο-όρος Μπαμπούνα-άρχαίοι Στόβοι-Στρώμνιτσα-Μελένικο, και προς Α.: Ό ποτ. Νέστος.

Τά πιο κραυγαλέα στοιχεία της γνήσιας και σταθερής έλληνικότητας και τών 'Αρχαίων Μακεδόνων είναι: α) τό γλωσσικό ιδίωμα τους, άπολύτως έλληνική διάλεκτος, μέ έλάχιστες, συνήθειες, ιδιαιτερότητες, όπως καταλήξωμεν, τά όνόματα, τά τοπωνύμια, ήδη πολύ πριν επικρατήσῆ ή 'Αλεξανδινή Κοινή, β) τά μνημεία και τά λοιπά αρχαιολογικά εύρήματα, τά όποια συνεχώς έμπλουτίζονται (Βεργίνα, Διον, πρόσφατες ανακαλύψεις περί τήν Κοζάνη και άλλαχού, όπως στη διαδρομή κατασκευής της νέας Έγνατίας, γ) Κοινοί και μετά τών λοιπών Έλλήνων άγώνες, άθλητικοί και κατά εισβολέων και λοιπών έχθρών του έθνους και της πατρίδος μας, καθ' όλους τούς αιώνες, δ) Κοινός ευρύτερος πολιτισμός (Τέχνες, φιλοσοφία κτλ.) μέ κοινούς δημιουργούς έναλλασσομένους, ε) Και όλα τά χαρακτηριστικά στό «όμαιμον» κτλ. του έθνους, όπως τά περιγράφει ό 'Ηρόδοτος (Η' 144), μέ τήν κοινήν Παιδεία (κατά τόν Θουκυδίδη, Β', 39,1) και 'Ισοκράτη (Πανηγ. 50).

'Επικυρώνουν δέ αυτά, όχι μόνο οί αρχαίοι, Έλληνες και Ρωμαίοι, αλλά και ή 'Αγία Γραφή, τόσο στην Παλαιά, (Μακκαβ. Α', 1), για τόν Μ. 'Αλέξανδρο, ό όποίος έβασίλευσε... επί τήν 'Ελλάδα» όσο και στην Καινή Διαθήκη. Ό 'Απ. Παύλος π.χ., ό όποίος από Μακεδόνα άνδρα εκλήθη στη Μακεδονία (Πράξ. 16,8-9), ένώ τίς τρεις από τίς 14 'Επιστολές του, στην έλληνική γραμμένες, απέστειλε σε Μακεδόνες, (Θεσσ/κείς Α' και Β' και Φιλιππησίους).

2. Κατά τούς 'Αλεξανδρινούς, Έλληνιστικούς και Έλληνορωμαϊκούς χρόνους (334 π.Χ. - 330 μ.Χ.)

* Τ. 'Επιθεωρητής Μέσης
'Εκπαιδεύσεως-Συγγραφέας

Καί τότε τά πιά όριακά ιστορικά γεγονότα κοινά ήσαν τών Μακεδόνων και τών λοιπών Έλλήνων, μέ πρωτοστάτες μάλιστα τούς Μακεδόνες. Ύπενθυμίζω ένδεικτικά τήν κοσμοϊστορική έκστρατεία του Μεγ. Άλεξάνδρου πρós Άνατολάς (334-323 π.Χ.), μέ τίς παγκοσμίου άκτινοβολίας συνέπειές της, τήν ίδρυση τής Θεσσαλονίκης (316 π.Χ.), τή Μάχη τής Πύδνης (168 π.Χ.), όπου ό Μακεδόνας βασιλεύς Περσεύς, μαζί μέ τούς Ήπειρώτες, ήττηθείς από τούς Ρωμαίους, κατέστησαν όλοκαυτώματα στά πεδιά τής μάχης και στή Ρώμη, ύπέρ του όχι ένωμένου, δυστυχώς, τότε έλληνισμού, επίσης, τή διάδοση του χριστιανισμού στή «Βαλκανική» Χερσόνησο, άρχής γενομένης από τή Μακεδονία διά του Άποστόλου Παύλου, καθώς και τόν έκλατινισμό μόνον γλωσσικώς όρεινών, κυρίως, Μακεδόνων και άλλων προγόνων τών σημερινών (Κουτσο)Βλάχων, οί όποιοι, όμως, ποτέ δέν άπώλεσαν τήν ελληνική έθνική συνείδησή τους.

3. Βυζαντινοί ή Μέσοι χρόνοι (330-1453).

Καί κατά τήν μακράν αυτή περίοδο οί Μακεδόνες έπαιξαν άποτελεσματικά σημαντικώτατον ρόλο για τήν επιβίωση, όχι μόνο τών ιδίων, αλλά και όλοκλήρου του χριστιανικού έλληνισμού και τών Βυζαντινών έν γενεί από τήν καιρία αυτή θέση τής Μακεδονίας, αντιμετώπιζοντας και τήν πληθώρα τών επιδρομέων και εισβολέων βαρβάρων, έν πολλοίς, άπ' όλα σχεδόν τά σημεία του όρίζοντος, μέ άμεσώτερον στόχον τή Θεσσαλονίκη, όπως τών γοθικών λαών, τών Ούννων κ.ά., τών Μεγάλων Μεταναστεύσεων (4ος-5ος αι.), τών Σλάβων και τών Βουλγάρων (6ος αι. κ.έ.), τών Άβάρων και Σαρακηνών, Σταυροφόρων (και δή τής 4ης Σταυροφορίας, 1204 κ.έ.), τών Νορμανδών και, τέλος, τών Όθωμανών Τούρκων (Θεσσαλονίκη, 1430).

Άπό τούς άγώνες αυτούς ένδεικτικά ύπενθυμίζω εκείνους τών λεγομένων Μακεδόνων Αυτοκρατόρων (867-1057), μέ κορυφαίον τόν Βασίλειο Β' κατά τών Βουλγάρων.

Έξ ίσου μεγάλη είναι και τότε ή συμβολή τών Μακεδόνων και στήν πνευματική ανάπτυξη, έν γενεί, μέ ευρύτερη, και έκτός Βυζαντίου, άκτινοβολία, μέ επίκεντρο τήν Θεσσαλονίκη, τήν κατ' έξοχήν σωζομένη, έως και σήμερα, ως «Χριστιανική Βυζαντινή πόλη, όπου δεσπόζει ό Ί.Ν. του προστάτου τής Άγίου Δημητρίου (5ος αι.) καθώς και τό Άγιον Όρος, 10ος αι. κ.ά.).

Ός πρós τόν έκχριστιανισμό και λοιπόν έκπολιτισμό τών Σλάβων κ.ά. ύπενθυμίζομε τούς Άδελφούς Ίεραποστόλους Μεθόδιον και Κύριλλον.

4. Τουρκοκρατία στήν Μακεδονία (1430-1913).

Μ' αυτές τίς πλούσιες και ζωογόνες καταβολές του έθνους μας εισήρχοντο και οί Έλληνες τής Μακεδονίας στήν μακρά και σκοτεινή έκείνη δου-

Ό Δήμαρχος Λεμεσού, Χριστόδουλος Σώζος, άρχηγός του ένωτικού κόμματος. Προσδραμών εις τήν φωνήν τής πατρίδος, έτυχε ένδόξου θανάτου πρós του Μπιζανίου.

λεία, υπό τή σκέπη του Οικουμενικού Πατριάρχου, μέ τά όλίγα έστω, κατά καιρούς, «προνόμια». Παράλληλα, προετοιμάζοντο και ήγωνίζοντο και για τήν έκ νέου άπελευθέρωσή τους, τήν όποία επέτυχαν έν πολλοίς, άρχής γενομένης και πιά έντονης από τήν μεγάλην έπταετη Έθνεγερσία του '21.

Τούς Έλληνες, και δή τούς άμεσώτερους γείτονες Μακεδόνες και Ήπειρώτες, άκολουθήσαν πρós τουτο και οί λοιποί, ύπόδουλοι - κυρίως οί όρθόδοξοι - «βαλκανικοί» λαοί, οί όποιοι, επίσης, άνθεξαν και επέτυχαν ό,τι επέτυχαν, ανάλογα, φυσικά, και μέ τίς δικές τους καταβολές και τό ήθος, έν γενεί.

Πρωτοπόροι, πάντως, και οί Έλληνες τής Μακεδονίας, ιδίως τών όρεινών περιοχών, όπου και κατέφυγαν και πολλοί πεδινοί, άφού στά ευφορα πεδινά έγκατεστάθησαν Μουσουλμάνοι, έξ Άνατολής, ή έξισλαμισθέντες, μέ ύπεροχή, όμως, πάντα, στό σύνολο δημογραφικώς του έλληνοχριστιανικού πληθυσμού.

Διατηρούσαν δέ συνεχώς άνεπτυγμένο τό πατριωτικό συναίσθημα, τό όποιο κρατούσαν ύψηλό, λόγω και τής, μέ τήν πάροδο του χρόνου, οικονομικής τους βελτιώσεως, και μέ τίς διάφορες κατά

τόπους κοινοτικές και όμοσπονδιακές βιοτεχνίες (π.χ. στα Μαδεμοχώρια στην Χαλκιδική, Σιάτιστα, Καστοριά κτλ.).

Μεγάλη πρός τούτο ήτο και ή συμβολή τών παροικιών τους στό Έξωτερικό, μέ πρώτο μέλημά τους τήν Έκκλησία και, γενικά, τήν Παιδεία.

Άδιάψευστα είναι, για τά άνωτέρω, άκόμη και κάποια, έστω και ύποτυπώδη, κατά καιρούς διασωθέντα, σχετικά «στατιστικά» στοιχεία Εύρωπαϊων περιηγητών, αλλά και μουσουλμάνων άκόμη, μέ τελευταία εκείνα του Χιλμή Πασά (περί τό 1904), τά όποια έχουν ως έξής, προκειμένου περί της ευρύτερης Μακεδονίας, στα δύο βασικά Βιλαέτια, Θεσσαλονίκης και Μοναστηρίου:

α) Πληθυσμιακά: Έλληνες: 634.510, Βούλγαροι: 385.729. Ούδεις λόγος γίνεται, φυσικά, περί του άνύπαρκτου «Μακεδονικού Έθνους»!

β) Έκπαιδευτικά: Έλληνικά σχολεία 988, μέ μαθητάς 59.640 και δασκάλους 1463.

Βουλγαρικά σχολεία 561, μέ μαθητάς 18.311 και δασκάλους 879.

Ρουμανικά σχολεία 49, μέ μαθητάς 2.002 και δασκάλους 145.

Σερβικά σχολεία 53, μέ μαθητάς 1.674 και δασκάλους 112.

Ίδιως τά ρουμανικά ήσαν, κυρίως, προπαγανδιστικά, διότι εκεί και τότε δέν υπήρχε ρουμανικός πληθυσμός στα μέρη αυτά της Μακεδονίας, όπως και στην Ήπειρο, αλλά μόνον Έλληνες, άπλως, εκ παραδόσεως, βλαχόφωνοι και δίγλωσσοι.

Αυτοί, λοιπόν, οί Έλληνες Μακεδόνες εύρίσκοντο στην πρώτη γραμμή, ήδη από τά πρώτα έκαστοτε άπελευθερωτικά κινήματα, δικά τους, άκόμη και της λοιπής, Νοτίου Ελλάδος.

Ένδεικτικά μόνον υπενθυμίζουμε τόν εκ Σιατίστης Γεώργιο Παπάζολη στα «Όρλωφικά» της Μάνης (1769-1770), τόν Μακεδόνα Γρηγ. Ζαλύκη μέ τό «Έλληνόγλωσσο Ξενοδοχείο» στό Παρίσι (1809), συνεργαζόμενον μέ τόν μετέπειτα Φιλικόν από τό Κομπότι Άρτης Άθ. Σκουφά, τίς έξεγέρσεις του '21 στόν Όλυμπο υπό τόν Νικ. Κασομούλη κ.ά., στό Άγιον Όρος, υπό τόν Σερραίο Έμμ. Παπά, και του '22 στη Νάουσα, υπό τόν Ναουσαίο πρόκριτο Ζαφειράκη Θεοδοσίου κτλ.

Άκολουθούν οί επαναστάσεις του 1854 (Ήπειρο, Θεσσαλία, Μακεδονία) και 1877-1878, μέ τήν εύκαιρία του Ρωσοτουρκικού Πολέμου, πού καταλήγει στην κατάπτυστη Συνθήκη του Άγίου Στεφάνου (19.2.1878), μέ τήν «Μεγάλη Βουλγαρία», τήν έκτοτε, μέχρι και σήμερα, «Μεγάλη Ίδέα» τών Βουλγάρων, πού προκάλεσε και τό έπακολουθήσαν Συνέδριο και τή Συνθήκη του Βερολίνου (1-13.7.1878), όποτε αρχίζει, ουσιαστικά, και τό Μακεδονικό Ζήτημα, τό ιστορικό του όποιου, εν όλίγοις, έχει ως έξής:

Κατά τήν Τουρκοκρατία, ή «Βουλγαρική επικράτεια» περιωρίζετο στην περιοχή, περίπου, μετα-

ξύ Αΐμου και Δουνάβεως, ή όποία εκκλησιαστικώς, μέχρι τό 1838 υπήγετο στό Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Οί διάφορες, όμως, εκδηλώσεις του «πανσλαβισμού» και τό όραμα της «Μεγάλης Βουλγαρίας» προκάλεσαν και τήν Βουλγαρική «Έξαρχία», από τή δεκαετία του 1870, για τήν εκκλησιαστική, αρχικά, και τή διοικητική έπειτα, αυτόνομη, αλλά και τήν επέκτασή της στους δίγλωσσους όμογενείς μας της ευρύτερης Μακεδονίας και Θράκης.

Έτσι, τό 1885, ή Βουλγαρία προσαρτά στό άνωτέρω κρατίδιό της και τήν αυτόνομη, βάσει της Συνθήκης του Βερολίνου, Άνατολική Ρωμυλία (Βόρειο Θράκη), άν και μέ ύπεροχή του έλληνισμού στα άστικά κέντρα.

Άκολουθως ή Έξαρχία, και μέ ενίσχυση της βουλγαρικής κυβερνήσεως, οργανώνει, μέ προέκταση και στη Μακεδονία, διάφορες τοπικές επαναστάτικες έπιτροπές, πού εξελίχθηκαν στην «Έσωτερική Μακεδονική Έπαναστατική Όργάνωση», γνωστή μέχρι και σήμερα ως VMRO (έλληνιστί: ΕΜΕΟ), καθώς και σε πίο οργανωμένες στρατιωτικά συμμορίες, τούς Κομιτατζήδες τών Βουλγάρων, οί όποιοι, μέ τήν άνοχή ή και ύποκίνηση, ένιότε, τών τουρκικών αρχών. Έτσι, και κατά τό «διαίρει και βασιλεύει», αρχίζουν νά προβαίνουν σε κάθε είδους τρομοκρατίες εις βάρος τών φιλήσυχων Μακεδόνων μας.

Μόλις από τίς αρχές του 20ου αϊ., οί εν άγανακτήσει άμυνόμενοι Μακεδόνες μας, αρχίζουν, επί τέλους, νά συγκινούν, έστω και ύποτονικά, τίς άπαθείς εύρωπαϊκές δυνάμεις, καθώς και τήν υπνώττουσα έλληνική κυβέρνηση, ιδιαίτερα, όμως, τήν άγωνιώσα έλληνική κοινή γνώμη, καθώς και τό Οικουμενικό Πατριαρχείο, όσο, φυσικά, του ήτο τούτο δυνατόν.

Πρόκειται για τίς πολλαπλές τρομοκρατικές ένέργειες στη Θεσσαλονίκη, καθώς και για τή σκόπιμη ύποβολιμαία από τούς Βουλγάρους «έξέγερση του Ήλιντεν» (20-7.1903), στό Κρούσοβο, μέ έλληνικό, εν πολλοίς, πληθυσμό. Τό άποτέλεσμα ήτο νά έξοργισθούν και οί τουρκικές αρχές, οί όποιες προέβησαν στην καταστροφή όλοκλήρου της περιοχής. Εν τω μεταξύ, άρχισαν και οί Σέρβοι νά εκδηλώνουν τό ένδιαφέρον και για τά δικά τους «συμφέροντα» στην περιοχή, διορίζοντας στα Σκόπια τόν Σέρβο Μητροπολίτη Φιρμιλιανό.

Άπό έλληνικής, γενικώτερα, πλευράς, μεταβαίνουν στη Μακεδονία, κυρίως, από Κρήτη και Μάνη έθελοντές, ενω τό Οικουμενικό Πατριαρχείο (Ίωακείμ Γ'), ενισχύει τίς καίριες εκεί μητροπόλεις της μέ νέους και φερέλπιδες μητροπολίτες, όπως τούς: Γερμανό (Καραβαγγέλη) στην Καστοριά, Ίωακείμ (Φορόπουλο) στό Μοναστήρι, Στέφανο (Δανιηλίδη) στην Έδεσσα, Χρυσόστομο (Καλαφάτη, μετέπειτα Σμύρνης) στη Δράμα.

Άλλά και ή έλληνική κυβέρνηση ενισχύει επί-

σης τις εκεί προξενικές αρχές με δυναμικά πρόσωπα, κατάλληλα και για οργάνωση ενόπλου αγώνος, όπως τούς: Ίωνα Δραγούμη στό Μοναστήρι (1904-1907), Λάμπρο Κορομηλά στη Θεσσαλονίκη (1904-1908). Επίσης, κατώτεροι Έλληνες αξιωματικοί, με ψευδώνυμα, έπλασιώσαν τούς ντόπιους καπεταναίους και απέτελεσαν τό ένοπλο Έλληνικό Μακεδονικό Κομιτάτο, πού διεξήγε τόν έπικόν Μακεδονικόν Άγώνα (1904-1908). Πολλοί, μάλιστα, άπ' αυτούς, πεσόντες ποικιλοτρόπως στά πεδία τών μαχών, κατέστησαν και σύμβολα τού αγώνος εκείνου, όμνήσθησαν και έμπνέουν «ές άει» τό λάο μας, και δή τούς νέους, έφ' όσον αξιοποιούνται και άπό τήν Πολιτεία μας, στην Παιδεία κτλ., όπως οί: Παύλος Μελάς - Μίκης Ζέζας (13.10.1904), Καπετάν Κώτας (σλαβόφωνος Καστοριανός, 1905), Τέλης Άγαπηνός - Τέλλος Άγρας (7.6.1907).

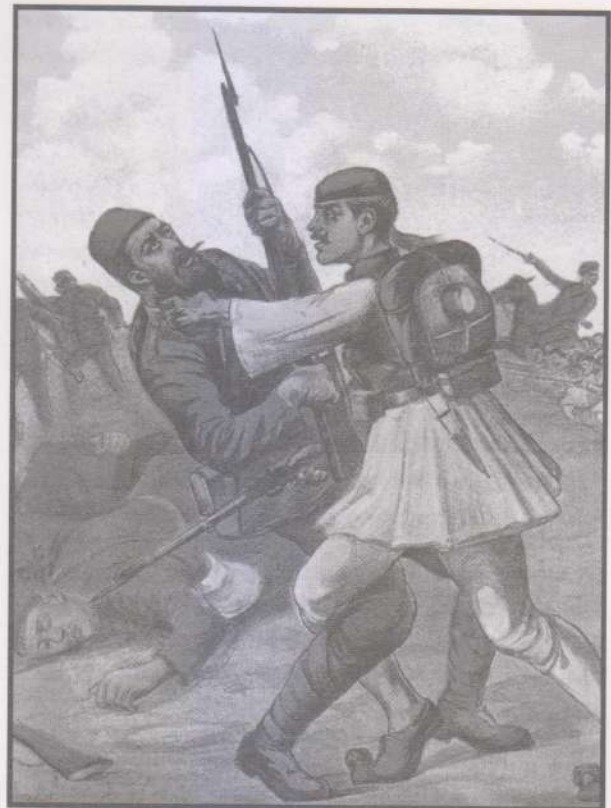
Έπεβλήθη, όμως, ή λήξη τού ιερού αυτού αγώνος προώρως - και χωρίς νά εξασφαλιστούν έπαρκώς τά έπιτεύγματά του - μέ τήν εύκαιρία τού ψευδοφιλελευθέρου κινήματος τών Νεοτούρκων (1908). Όλοκληρώθηκαν, όμως, εύτυχώς, έν πολλοίς, μέ τούς έπακολουθήσαντας Α' και Β' Βαλκανικούς Πολέμους (1912-1913), οί όποιοι έδικαίωσαν τή ρήση τού άδικοχαμένου-θύματος τού έπαράτου Διχασμού (31-7.1920): Ίωνος Δραγούμη: «*Άν τρέξουμε νά σώσουμε τή Μακεδονία, ή Μακεδονία θά μάς σώση*».

Και όμως, σήμερα, κατά τόν μακαρίτη Παναγ. Κανελλόπουλο (Π.Κ.) (1984): «Παραμελημένος, βασικά, ό Μακεδονικός Άγώνας, δέν αξιοποιήθηκε, δυστυχώς, όσο έπρεπε, ούτε στό πεδίο τού έθνικού φρονηματισμού. Άπλωμένος σε μία όκταετία, περίπου, χωρίς έντυπωσιακή έναρξη ή λήξη, δέν συνδέθηκε μέ μία ήμερομηνία, δέν απέκτησε ποτέ μία επέτειο, ώστε νά βρη και τυπικά τή θέση του στό έθνικό μας έορτολόγιο...»

Έν τούτοις, συμπληρώνει ό Π.Κ.: «Οί πολύ καλές σχέσεις, πού έχουν, εύτυχώς, αναπτυχθή σήμερα μέ τούς γείτονές μας, δέν τούς έμποδίζουν διόλου - και πολύ καλά κάνουν - νά έμπνέουν τίς νέες γενεές τους μέ τά κατορθώματα και τίς θυσίες τών προγόνων τους. Τί μάς έμποδίζει, τάχα, έμάς νά κάνουμε τό ίδιο... Άλλά θεωρώ δείγμα μιās άνεπίτρεπτης έθνικής μειοδοσίας τό ότι πάψαμε νά εξαίρουμε τούς δικούς μας ήρωϊσμούς σε σκληρούς μέ γείτονές μας άγώνες, αποφασιστικούς για τήν έπίβίωση τού γένους μας...»

Και σήμερα, άν ζούσε ό Π.Κ., άσφαλώς, τά ίδια και πιό έντονα θά έλεγε!

Όπωςδήποτε, μεταξύ άλλων, κατά τούς Α' και Β' Βαλκανικούς Πολέμους (6.10.1912-17.7.1913), άπελευθερώνονται ή δυτική και ή κεντρική Μακεδονία (17)30.5.1913). Καθωρίσθησαν έτσι τά σημερινά βόρεια σύνορα τής περιοχής, ό δέ εύρύτερος γεωγραφικός χάρος τής Μακεδονίας κατανέμεται, περίπου, ως έξης στίς τρεις ένδιαφερόμενες χώρες, σε

Εύζωνος στόν πόλεμο τού 1912-13.
Άπό κάρτα τής εποχής. Έπανεκτύπωση άπό
τήν Έταιρεία Έλληνικού Λογοτεχνικού και
Ίστορικού Άρχείου.

τ.χμ. και %:

Έλλάς: 34.603 τ.χμ. ήτοι 51,57%.

Σερβία και (μγν) Νοτιοσλαβία: 25.714 τ.χμ., ήτοι 38,32%.

Βουλγαρία: 6.789 τ.χμ., ήτοι 10,11%.

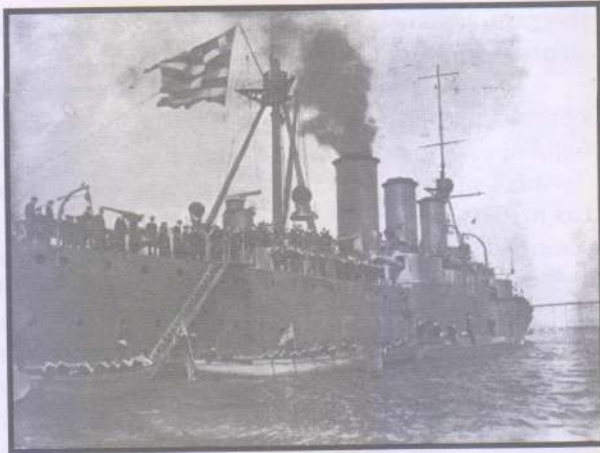
β) Συνθήκη τού Βουκουρεστίου: (28.7.1913). Όριστικοποιούνται τά βόρεια σύνορα, μέχρι τό όρος Μπέλλες, και Άνατολικά (προσωρινά) όρίζεται ό ποταμός Νέστος (28.7.1913).

5. Μεταπελευθερωτικοί χρόνοι (1913 μέχρι σήμερα).

Κατά τόν Α' Παγκόσμιο Πόλεμο (βασικά, Εύρωπαϊκόν, 8.1914-11.1918), στόν όποιον ένεπλάκη και ή Έλλάς, ύστερα άπό πολλές και δραματικές διακυμάνσεις (Διχασμός, αποβάσεις Δυνάμεων Άντάντ) στη Μακεδονία, «Κυβέρνηση» Έλ. Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη, όριστική ένταξή μας στην ANTANT, ακολουθούν οί σχετικές και μέ τή Βόρειο Έλλάδα συνθηκες:

α) Συνθ. τού Νεϋγύ (Neully, 27.6.1919). Τότε παραχωρείται, όριστικά, στην Έλλάδα ή Δυτική Θράκη και αποφασίζεται ή άνταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Έλλάδος - Βουλγαρίας, όποτε 46.000 Έλληνες έρχονται στην Έλλάδα, έναντι 92.000 βουλγαριζόντων, πού έγκαθίστανται στην Βουλγαρία.

β) Μέ τή συνθήκη τών Σεβρών (10.8.1920), τήν πιό εύνοϊκή και δίκαιη, σύμφωνα και μέ τό δράμα

Τό θωρηκτό 'Αβέρωφ, τό όποιο διαδραμάτισε σημαντικότητατό ρόλο στόν πόλεμο του 1912-13.

της «Μεγάλης 'Ελλάδος». Προέβλεπε, μεταξύ άλλων, καί τήν παραχώρηση στήν 'Ελλάδα της 'Ανατολικής Θράκης, μέχρι τήν Τσατάλτζα, περί τά 40 χμ. πρό της Κων/πόλεως. 'Ανετράπη, όμως, τελικά, μετά τήν άτυχη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922, καί αντικαταστάθηκε από τήν:

γ) Συνθήκη της Λωζάννης (24.7.1923). Αύτή, από τή σκοπιά της 'Ελλάδος, τουλάχιστον, ισχύει μέχρι καί σήμερα, παρά τό γεγονός ότι σκανδαλωδώς απέβη εις βάρος της, καί θέτει για τή Θράκη ως όριστικά όρια τόν 'Εβρο ποταμό, καθορίζει τούς επώδυνους όρους ανταλλαγής πληθυσμών, πλήν των «έπ' άμοιβαιότητα» μειονοτήτων, δηλαδή, της 'Εθνικής των 'Ελλήνων Κων/πόλεως, 'Ιμβρου-Τενέδου, μαζί μέ τό Οίκ. Πατριαρχείο άφ' ενός, καί της θρησκευτικής άφ' έτέρου, της μουσουλμανικής, δηλαδή, της Δυτικής Θράκης.

'Επακολούθησε έγκατάσταση στή Μακεδονία 600.000, περίπου, προσφύγων από τήν Τουρκία, μέ άποτέλεσμα στήν 'Ελληνική Μακεδονία, τό 1926 νά ανέλθουν εκεί ('Εκθεση Κ.Τ.Ε.):

'Ελληνες: 1.341.000 88,8%
 Βούλγαροι: 77.000 5,1%
 Μουσουλμάνοι: 2.000 0,1%
 Διάφοροι (κυρ. 'Εβραίοι): 91.000 6%
 Σύνολο: 1.511.000

Κι έδω, όπως είναι φυσικό, ούδεμία μεία γίνεται για τό άνύπαρκτο ιστορικά «Μακεδονικόν 'Εθνος».

Μεσοπόλεμος (1918-1939).

Τό «Μακεδονικό» αναζωπυρώνεται, αύτή τή φορά όχι από τήν τσαρική Ρωσία αλλά από τόν διεθνή κομμουνισμό μέ νέα μορφή πανσλαβισμού, μέσω των Βαλκανικών Κομμουνιστικών Κομμάτων (Κ.Κ.), μέ πρόσχημα τήν δημιουργία μιας «'Ανεξάρτητης Μακεδονίας», μέ ένωση των τριών τμημάτων της, ως Κομμουνιστικής 'Ομοσπονδίας» (Τρίτη Διεθνής, Κόμιντερ, Μόσχα, Μάρτιος 1921). 'Εκει προσεχώρησε καί τό ΚΚΕ, «χάριν της ειρήνης στά Βαλ-

κάνια καί ένάντια στά σχέδια των ιμπεριαλιστών» (Γ έκτ. Συνέδριο, Νοε.-Δεκ. 1924), δόγμα τό όποιο άργότερα (1935) μετέτρεψε σε «πλήρη ισότητα των μειονοτήτων» καί για τήν Μακεδονία.

Παράλληλα, ή Βουλγαρία προπαγάνδιζε υπέρ δημιουργίας σ' αύτήν «Βουλγαρομακεδόνων», ένω ή Γιουγκοσλαβία, «Σλαβομακεδόνων».

Β' Παγκόσμιος Πόλεμος (1939-1945) – Κατοχή (1941-1944).

'Εξελίχθηκαν τότε ακόμη πιό δραματικά γεγονότα, μέ δυσμενείς μέχρι καί σήμερα ισχύουσες συνέπειες, στά όποια δέν ήτο άμέτοχο καί τό ΚΚΕ.

Τριπλή Κατοχή, ιδίως στή Μακεδονία (1941-1944). Κατά τήν περίοδο αύτή έχομε, πλέον, καί νέα φάση του «Μακεδονικού Ζητήματος»:

Οί Γερμανοί, άφου κατέλαβαν τήν 'Ελλάδα, κράτησαν τήν Κεντρική Μακεδονία, ένω τήν 'Ανατολική μέ τή Θράκη, καθώς καί τήν «Μακεδονία του Βαρδάρη», παρέδωσαν στους Βουλγάρους, ως «συννικήτρια», ένω τή Δυτική στους άλλους «συμμάχους» τους, τούς 'Ιταλούς!

'Αμέσως, λοιπόν, οί Βούλγαροι επιδόθηκαν στον «παντί σθένει καί δόλω» έκβουλγαρισμό Μακεδονίας-Θράκης, μέ εκτελεστικό όργανο τή VMRO υπό τόν Μιχαήλωφ (χαρακτηρίζοντας τούς δίγλωσσους ως «Βουλγαρομακεδόνες» καί προκάλεσαν σφαγές μέ γνωστότερη αύτή του Δοξάτου.

'Αλλά καί στή Δυτ. Μακεδονία οργανώνονται, επίσης, από τούς Βουλγάρους, τά τάγματα ΟΧΡΑ-ΝΑ, δραστηριοποιηθέντα περισσότερο μετά τήν Συνθηκολόγηση της 'Ιταλίας (3.9.1943).

'Ανάλογη, άν καί μάλλον ύποτονική, ήτο ή τακτική των Βουλγάρων καί στή «Μακεδονία του Βαρδάρη» (της Γιουγκοσλαβίας).

'Εκει, όμως, εφαρμόζεται παράλληλα καί τό αντίστοιχο σχέδιο του Στρατάρχη Τίτο, για δημιουργία ένιαίας «'Ανεξάρτητης Μακεδονίας Σλαβομακεδόνων», αλλά ένσωματωμένης στό νεότευκτο όμοσπονδιακό – τό 6ο – κρατίδιο της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (29.11.1943), μέ έδρα τά Σκόπια, υπό τήν 'Ομοσπονδιακή Σοσιαλιστική Γιουγκοσλαβία. Τό σχέδιο αυτό του Τίτο έπεκράτησε, τελικά, καί διαιωνίζεται μέχρι καί σήμερα, ως (ψευδο) «Μακεδονικό Ζήτημα», τό όποιο στηρίζεται στον σατανικό φανταστικό, χονδροειδή καί γελοιοτόν μύθο περί της, δήθεν, ύπάρξεως ιδιαίτερης μακεδονικής εθνότητας, ούδαμού στήν 'Ιστορία άναφανείσης, όπως ήδη έτονίσαμε.

'Ο άπίθανος, λοιπόν, αυτός μύθος έχει συνοπτικά ως έξης, ύστερα καί από πολλές διακυμάνσεις:

«'Ηδη από τήν αρχαιότητα, οί 'Αρχαίοι Μακεδόνες άποτελούσαν, δήθεν, ιδιαίτερη «έθνοτητα». 'Εννοεί, φυσικά, τούς 'Αρχαίους 'Ελληνες Μακεδόνες! 'Επειδή, όμως, ήτο άναμφισβήτητη έλληνική γλώσσα, έπλασαν τό σαθρό έπιχείρημα ότι «έξελ-

ληνισμένοι γλωσσικῶς, ἦσαν, κυρίως, μόνον οἱ Βασιλεῖς καὶ οἱ αὐλικοὶ τους, οἱ ὅποιοι ἐπιχειροῦσαν, ἀνεπιτυχῶς, τὸν ἐξελληνισμό καὶ τοῦ λαοῦ τους!

Ἄλλὰ καὶ κατὰ τούς Βυζαντινοὺς χρόνους, μετὴν κάθοδο τῶν Σλάβων καὶ στὴ Μακεδονία, ὑποστηρίζουν ὅτι διατηρήθηκε τὸ «Μακεδονικὸ ἔθνος», ὡς «Σλαβομακεδόνες» / ἢ καὶ ἀπλῶς «Μακεδόνες».

Ἔτσι διατηρήθηκαν μέχρι σήμερα, ὡς τὸ σημερινὸ «Μακεδονικὸ ἔθνος», μετὴ τῆ δικῆ του, δηθεν, γλῶσσα, τὴν «σλαβομακεδονική» ἢ ἀπλῶς «μακεδονική», καθὼς καὶ τὸν λοιπὸ «πολιτισμὸ» τους, πού, ὁμως, δέν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸ καὶ ἑλληνοχριστιανικὸ, τῶν Μακεδόνων μας, τὸν ὁποῖον, ἐν τούτοις, καὶ οἱ Βούλγαροι θεωροῦν δικὸ τους, ὡς «βουλγαρομακεδονικόν»!

Αὐτῆ, λοιπόν, τὴν ὅλως ἀστήρικτη ψευδοθεωρία ἢ σκοπιανὴ προπαγάνδα διέδωσε, συνεχῶς ἐπαναλαμβανομένη, καὶ, σχεδόν, ἀνενόηλη, γιὰ νὰ γίνῃ «πιστευτὴ» καὶ στὸ Ἐξωτερικὸ ἀπὸ τὸ 1944-45 κ.έ. Κατάρθωσε ἔτσι ὁ πολυμήχανος Τίτο νὰ τὴν εἰσαγάγῃ ἀκόμα καὶ σὲ ξένα πανεπιστήμια, ἐγκυκλοπαιδεῖες κτλ. (ΗΠΑ, Καναδὰ, Αὐστραλία κ.ά.), χωρὶς οὐσιαστικά, τὸν ἀνάλογο ἀντίλογο ἀπὸ τὴν ἄμεσα ἐνδιαφερομένη ἑλληνικὴ πλευρά, ἐνῶ τὸ ΚΚΕ ἦτο, ἐν πολλοῖς, πιστὸς σύμμαχος του, ἀκόμη καὶ μετὰ ὑπογραφές σχετικῶν συμφωνιῶν, ὅπως ἐκεῖνη τοῦ «Πετριτίσιου, 12.7.1943».

Ἴδου, γιὰ τοῦ λόγου τὸ ἀληθές, καὶ μερικοὶ σταθμοὶ τῆς περαιτέρω ἐξελίξεως τοῦ νέου αὐτοῦ ψευδο-μακεδονικοῦ Ζητήματος:

Ἦδη τὸ σλαβοβουλγαρικὸ ΣΝΟΦ, μετατρέπεται σὲ σλαβομακεδονικὸ ΝΟΦ, ἢτοι «Ἐθνικὸ Ἀπελευθερωτικὸ Μέτωπο», ταυτιζόμενον ἔτσι καὶ μετὰ τὸ ὁμώνυμο ἑλληνικὸ ΕΑΜ, στίς τάξεις τοῦ ὁποῖου ἐντάσσονται καὶ τμήματά του, ἰδίως μετὰ τὴ Συμφωνία τῆς Βάρκιζας (12.2.1945) καὶ στὸν «ΔΣΕ», κατὰ τὸν Ἐμφύλιον Πόλεμο, παρασύροντας καὶ φιλησυχούς νομοταγεῖς διγλωσσούς τῆς Μακεδονίας μας. Γι' αὐτούς ἰδιαίτερα ἀκολουθοῦν σοβαρώτατα προβλήματα, μετὰ τὴ ρήξη τοῦ Τίτο μετὰ τὴ Μόσχα (1948), καὶ τὸ κλείσιμο τῶν συνόρων γιὰ τὸν «ΔΣΕ». Τὸ αὐτὸ κορυφώνεται, στὴ συνέχεια, στὰ πῖο ἄθωα θύματα τοῦ ἀπαισίου ἐκεῖνου νέου παιδομαζώματος τῶν 28.000 παιδιῶν!

Τὸ ΚΚΕ, ἐν τῷ μεταξύ, συνεχίζει τὴ συμπόρευσίν του γιὰ τὸ «Μακεδονικὸ» καὶ μετὰ τὴ νέα κατάσταση, μετὰ μικρὴ μόνον ἀπόκλιση, περὶ «ἐνιαίας καὶ ἀνεξάρτητης Μακεδονίας», ὁπότε τὸ 1988 διὰ στόματος Χαρ. Φλωράκη στὴ Θεσσαλονίκη, παραδέχεται ὅτι «μακεδονικὴ μειονότητα δέν ὑπάρχει στὴν Ἑλλάδα».

Ἡ Γιουγκοσλαβία, ἐν τῷ μεταξύ, προχωρεῖ στὴ διαμόρφωση καὶ «ἐθνικῆς ταυτότητας» στὸ τεχνητὸ αὐτὸ «Μακεδονικὸ ἔθνος», μετὰ «ἐθνικὴ γλῶσσα, θρησκεία, πολιτισμὸ, φιλολογία» κτλ. καὶ μετὰ ἀνάλογη «Μεγάλῃ Ἰδέᾳ» του:

Γλῶσσα διατηρεῖ ὡς «ἐθνική», τὸ «σλαβομακε-

δονικὸ» γλωσσικὸ ἰδίωμα, ἐμπλουτιζόμενο καὶ μετὰ ἄλλα ἀυθαίρετα στοιχεῖα, ἂν καὶ εἶναι, μᾶλλον, βουλγαρικῆς προελεύσεως. Δημιουργεῖ, ἐπίσης, ἀυθαίρετα σχισματικὴ Αὐτοκέφαλη Μακεδονικὴ Ἐκκλησία, ἀποσχισθεῖσα ἀπὸ τὸ Γιουγκοσλαβικὸ Πατριαρχεῖο (1967). Ὡς «Μεγάλῃ Ἰδέᾳ» καλλιεργεῖται τὸ προκλητικὸ «ἀλύτρωτικὸ» πνεῦμα, γιὰ ἐνσωμάτωση σ' αὐτὸ καὶ τῶν δύο ἄλλων μακεδονικῶν τμημάτων (ἑλληνικοῦ-«Αἰγαιοῦ» καὶ βουλγαρικοῦ-Πιρίν). Τὸν ἴδιο στόχο διαλαμβάνει καὶ τὸ Σύνταγμα, καθὼς καὶ ἡ ἐκπαίδευση, ἀλλὰ καὶ ὅλο τὸ γενικώτερο προπαγανδιστικὸ σύστημά τους.

Μετακομμουνιστικὴ καὶ σύγχρονη περίοδος (1990-σήμερα).

Ἡ πρῶν Ὁμόσπονδη Σοσιαλιστικὴ Γιουγκοσλαβία, ἐκ γενετῆς τῆς (1918) εὐθραυστη, ὡς τεχνητὸ πολυεθνικὸ κατασκευάσμα, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνωτέρω «μεταπολίτευση» (1990), ὀδηγήθηκε, ἀφ' ἑαυτῆς ἢ καὶ ἐξῶθεν ὑποκινούμενη, στὴν ἀποσύνθεση καὶ αὐτοδιάθεση τῶν ἐπὶ μέρους κυριωτέρων ὁμοσπονδιακῶν λαῶν τῆς (μετὰ τὴν Κροατία καὶ Σλοβενία), συνοδευομένη, μάλιστα, καὶ ἀπὸ αἱματηρές συγκρούσεις (Βοσνιακὸς πόλεμος, πρόσφατος τοῦ Κοσσυφοπεδίου κτλ.), μετὰ τὴν πλέον εὐθραυστες συνθήκες τους.

Ἡ πρῶν «Λαϊκὴ Γιουγκοσλαβικὴ Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας» κατέληξε σὲ «συναινετικὸ διαζύγιο» μετὰ τὴν Σερβία, ἀπὸ τὴν ὁποία προῆλθε, ἀλλὰ μετὰ τὴν πλέον ἀυθαίρετη καὶ ἀνιστόρητη ὀνομασία τοῦ νέου κράτους τῆς, ὡς «Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας», ἂν καὶ μόνον μικρὸ τμήμα τῆς εὐρύτερης – πρῶν Ἑλληνικῆς – Μακεδονίας ἀνήκει στὸ κρατίδιο αὐτὸ, ἐνῶ τὸ ὑπόλοιπο καὶ μεγαλύτερο τμήμα του ἀνήκει στὴν ἀρχαία Δαρδανία, ὅπου καὶ ἡ πρωτεύουσά του, τὰ Σκόπια.

Ἐπὶ πλέον, τὸ νέο αὐτὸ κρατίδιο ἐνσωμάτωσε στὸ σύνταγμά του ὅλους τούς θρασεῖς ἀλύτρωτικούς καὶ ἐπεκτατικούς στόχους, ὡς «Μεγάλῃ Ἰδέᾳ», τοῦ προηγουμένου ὁμώνυμου ὁμοσπονδιακοῦ. Τοῦτο, ἀκριβῶς, προκάλεσε, κατ' ἐξοχήν, πολλές ἀντιδράσεις καὶ προβλήματα, διαιωιζόμενα μέχρι καὶ σήμερα, τόσο στὰ θιγόμενα γειτονικά κράτη, καὶ δὴ στὸ πλέον θιγόμενο, δηλ. τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ στὸν ἑλληνισμόν, ἐν γένει, ὅσο καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἰδίου τοῦ κρατιδίου αὐτοῦ, τὸ ὁποῖο, ὡς γνωστόν, ἀποτελεῖται ἀπὸ 25 περίπου μειονότητες, μετὰ σημαντικώτερες τούς πρῶν Βουλγαρίζοντες, βουλγαροφώνους, τούς Ἀλβανούς καὶ Ἀλβανοφώνους, καθὼς καὶ τούς πλέον φιμωμένους καὶ ἐγκαταλελειμμένους καὶ ἀπ' αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἐπίσημη «Μητέρα Ἑλλάδα». Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἐκεῖ ἐναπομειναντες (κυρίως, Βλαχόφωνοι) Ἑλληνας, ὅπως ἀποκαλύπτει καὶ τὸ παρακάτω, ἔστω καὶ ἔμμεσα καὶ μετὰ πολλοὺς περιορισμούς πρῶτο «ἐλεύθερο» μετακομμουνιστικὸ «Δημοψήφισμα» (Σεπτ. 1991):

Από τὰ 2.200.000, λοιπόν, συνολικοῦ πληθυσμοῦ τοῦ κράτους αὐτοῦ, ἐδήλωσαν, περίπου: 600.000, ἴητοι περί τὸ 30% ὅτι εἶναι Ἄλβανοί, 150.000 Τούρκοι, 100.000 Τσιγγάνοι, καὶ 250.000, ἴητοι 18%, Βλαχόφωνοι, δηλ. Ἑλληνες Βλαχόφωνοι, καὶ ἄλλοι, στοὺς ὁποίους δὲν ἐπετρέπετο νὰ δηλώνουν «Ἑλληνες», καὶ ἐν ἐναντία περιπτώσει, ἐτιμωροῦντο.

Τὰ συμπεράσματα συνάγονται εὐκόλα!

Παρά ταῦτα, οἱ ἀνωτέρω, βασικά Βλαχόφωνοι, ἀλλ' ἀκραιφνεῖς Ἑλληνες, συγκρότησαν «Ὄργανωση Ἑλληνικῆς Ἐθνικῆς Μειονότητας», ἡ ὁποία, συνέταξε διακήρυξη πρὸς Διεθ. Ὄργανισμούς (ΔΑ-ΣΕ. ΕΟΚ, Συμβούλιο Ἀσφαλείας), πρὸς ἀναγνώριση τῶν δικαιωμάτων τους, χωρὶς, ὅμως, καὶ πάλι, τὴν ἀνάλογη συμπαράσταση καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴν «μητέρα Πατρίδα»!

Ἡ πρόκληση, ὅμως, ἀπὸ τὰ Σκόπια ἐκορυφώθη μὲ τὴν καθιέρωση – μᾶλλον γιὰ διαπραγματευτικούς λόγους – στὴν ἐπίσημη σημαία τους τοῦ πασίγνωστου δεκαεξάκτινου Ἄστρου τῆς Βεργίνας, γνωστοῦ καὶ ὡς ἐμβλήματος-συμβόλου τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων Μακεδόνων Βασιλέων!

Ἡ δίκαιη ἀγανάκτηση τῶν Πανελλήνων ἐξεδηλώθη καὶ μὲ τὰ παλλαϊκά συλλαλητήρια στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ ἐξωτερικὸ, παρά τίς ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις κάποιων «εἰρηνιστῶν καὶ προοδευτικῶν», πού ἐναντιώθηκαν!

Ἀφύπνισαν, μάλιστα, τὰ συλλαλητήρια αὐτά, κατὰ τι, καὶ ἀρμοδίους τῆς πατρίδας μας, μὲ σημαντικώτερη ἐκδήλωση τὴν σύγκληση τοῦ Συμβουλίου Ἀρχηγῶν τῶν Κομμάτων ὑπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας (13.4.1992) καὶ προσφυγὴ σὲ Διεθνεῖς Ὄργανισμούς μέχρι καὶ τὸ Συμβούλιο Ἀσφαλείας, τὸ ὁποῖο ἐδέχθη τὸ κράτος αὐτὸ μὲ προσωρινὸν ὄνομα (FYROM-ΠΓΔΜ) καὶ χωρὶς σημαία!

Ἐπακολούθησε τὸ μᾶλλον ἀτυχεῖς «ἐμπάργκο» ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδας εἰς βᾶρος τῆς ΠΓΔΜ, τὸ ὁποῖο ἔληξε μετὰ διετίας, περίπου, μὲ μιὰ «ἐνδιάμεση συμφωνία», καὶ μὲ μηδαμινὰ ἀνταλλάγματα, ὅπως μὲ ἀντικατάσταση τῆς παραπάνω σημαίας δι' ἄλλης, καὶ ἐν ἀναμονῇ τῆς νέας ὀριστικῆς συμφωνίας γιὰ ὄνομασία τοῦ κρατιδίου. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ συνεχῶς ἀναβάλλεται, ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ λησμονηθῇ καὶ παγιωθῇ ἡ ἀρχικὴ ὄνομασία τῆς FYROM ὡς «Μακεδονίας»!

Ἐν τῷ μεταξύ, ψιθυρίζεται, κατ' αὐτάς, καὶ ὑποπτη πίεση γιὰ ἀναγνώριση καὶ ἀνυπάρκτου σλαβομακεδονικῆς μειονότητας καὶ γλώσσας ἢ ἀκόμα καὶ ἀπλῆς «μακεδονικῆς» στὴν Ἑλλάδα! (Κ. 3.3, σχετικὴ ἐπιστολή).

Κατὰ τὰ λοιπά, τίς διατηρούμενες φιλικές σχέσεις μας μὲ τὴν ΠΓΔΜ ὅλοι ἐπιθυμοῦμε ἀκόμη καὶ νὰ ἐνισχυθοῦν καὶ σταθεροποιηθοῦν. Ὅπωςδὴποτε, πάντως, χωρὶς συνεχεῖς ὑποχωρήσεις ἐκ μέρους μας, ἀλλὰ καὶ ἐκ μέρους τῶν ἄλλων – οἱ ὁποῖοι «δὲν ἔχουν ὑποχωρήσει οὔτε κατὰ ἓνα ἐκατομμυριοστὸ ἀπὸ τίς βασικές τους διακηρύξεις

καὶ θέσεις τους – τὸν ἀπόλυτο σεβασμὸ πρὸς τὴν Ἱστορία καὶ τὸν πολιτισμὸ μας, ἀναγνώριση τῆς προαναφερθείσης φημιωμένης μεγάλης πραγματικῆς ἐθνικῆς μας μειονότητας, μὲ τὰ διεθνῶς προβλεπόμενα δικαιώματα (γλῶσσα, παιδεία κτλ.) καὶ τὸν μακρὸν πολιτισμὸ τῆς. Αὐτὸ, ἀσφαλῶς, διακαῶς ἐπιθυμοῦν καὶ ἀναζητοῦν καὶ οἱ ἴδιοι οἱ κάτοικοι αὐτοί, πού ἔτσι θὰ ἀποτελέσουν, μὲ τὴν σειρά τους, καὶ τὸν καλύτερον καὶ μονιμώτερον σύνδεσμο φιλικίας τῶν λαῶν καὶ κρατῶν μας.

Συνοπτικὴ, πρόσφατη καὶ προσιτὴ βιβλιογραφία γιὰ τὸ «Μακεδονικὸ»

Α' Γενικά:

1. Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, ἸΔ' 215-253, Ἀθ. 1977.
2. Κ. Α. Βακαλοπούλου: Ἱστορία τοῦ Βορείου Ἑλληνισμοῦ – Θράκη, Θεσσ/κη 1991.
3. Κ. Α. Βακαλοπούλου: Ἱστορία τοῦ Βορείου Ἑλληνισμοῦ – Μακεδονία, Θεσσ/κη 1991.
4. Κ. Α. Βακαλοπούλου: Ἱστορία τοῦ Βορείου Ἑλληνισμοῦ – Ἡπειρος, Θεσσ/κη 1992.

Β' Ἐξειδικευμένα:

1. Λέων Δ. Γαλανοῦ: «1939-1949», Ἀθ. 1983.
2. Παν. Κανελλοπούλου: Τὸ ἱστορικὸ νόημα τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα, Ἀθ. 1984.
3. Κων. Α. Βακαλοπούλου: Ἡ Μακεδονία στὰ πλαίσια τῆς Βαλκανικῆς Πολιτικῆς (1830-1986), Ἀθ. 1987.
4. Μαρίας Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου: Οἱ Βαλκανικοὶ Λαοὶ. (14ος-19ος αἰ.), Ἰωάννινα 1987.
5. Μαρίας Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου: Τὸ «Μακεδονικὸ Ζήτημα», Ἀθ. 1988, 1992.
6. Ἀπ. Π. Παπαθεοδώρου: Οἱ Συνθήκες τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ Βερολίνου καὶ τὰ ἐθνικὰ μας θέματα, περιοδ. Ἑλληνικὸς Ἀστὴρ, τχ. 24/8-10/1988.
7. Ἀπ. Π. Παπαθεοδώρου: Τὰ ἐθνικὰ θέματα, οἱ ξένες προπαγάνδες καὶ ὁ ἐκπαιδευτικὸς σήμερα, περιοδ. Ἑλληνικὸς Ἀστὴρ, τχ. 29/8-10/1989.
8. Ι. Κ. Μαζαράκη-Αἰνιάν: Τὸ Μακεδονικὸ Ζήτημα καὶ ἡ γέννηση τοῦ νέου Μακεδονικοῦ Ζητήματος, Ἀθ. 1992.
9. ΥΠΕΠΘ-ΟΕΔΒ: Μακεδονία, Ἀθ. 1992.
10. Σύνορα Σύμβολα Σταθερότητα - Ζητήματα σχετιζόμενα μὲ τὴν ἀναγνώριση τῆς πρώην Γιουγκοσλαβικῆς Δημοκρατίας τῆς Μακεδονίας, Ἐκδ. «Ἡ Κίνηση Πολιτῶν», Ἀθ. 1993.
11. Ἡ νεότερη Μακεδονία καὶ τὸ Μακεδονικὸ Ζήτημα, ἐκδ. Ἑλλ. Βιομ. Ζάχαρης, Θεσσ. 1992.
12. Ἀπ. Π. Παπαθεοδώρου: Ἡ Ἑλλάς καὶ οἱ γειτονές τῆς σήμερα ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς Ἀγωγῆς, περ. Κοινωνικῆς Τομῆς, τχ. 63 καὶ 64/3 καὶ 4/1995.
13. Ἀπ. Π. Παπαθεοδώρου: Ἡ ἀλήθεια γιὰ τὸ «Θρακικὸ», περ. Ἑλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή, τχ. 432/3/1996.
14. Μακεδονία (μὲ μετάφραση καὶ στὴν ἀγγλική), περ. Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος, 30.1.1997.
15. Ἀπ. Π. Παπαθεοδώρου: Ἐμεῖς οἱ Ἑλληνες καὶ οἱ ξένοι χθές καὶ σήμερα, περ. Ἑλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή, τχ. 445/11/1997.
16. Παναγιώτας Παναγοπούλου: Στὰ ἴχνη Μεθοδίου καὶ Κυρίλλου, περιοδ. Ὁ Κόσμος τῆς Ἑλληνίδος, τχ. 453 καὶ 454/11 καὶ 12/1998.
17. Ἀπ. Π. Παπαθεοδώρου: Ὁ ἑλληνισμὸς καὶ ἡ συμβολὴ του στοὺς «Βαλκανικοὺς» Λαοὺς, περ. Ἡπειρωτικὴ Ἑταιρεία, τχ. 255/3-4/1999.
18. Μιχ. Γ. Τρίτου, δ. Θ.: Ἡ «Μακεδονικὴ Ἐκκλησία» τῶν Σκοπίων – Ἱστορ. καὶ ἐπίκαιρη ἐπισκόπηση στὴν ἐπίλυση τοῦ προβλήματος τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου, Ἰωάν. 1999.

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ ΣΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΑΓΩΝΑ

του Σταύρου Καρκαλέτση *

Στις 4 Οκτωβρίου του 1669, ανοίγει η πιο μαύρη σελίδα στην Ιστορία της πολύπαθης Κρήτης. Τη μέρα εκείνη, οι Οθωμανοί Τούρκοι εισέρχονται στο Χάνδακα, κατόπιν πολύχρονου πολέμου με τον μέχρι τότε κάτοχο της μεγαλονήσου, τη "Γαληνοτάτη Δημοκρατία", τη θαλασσοκράτειρα Βενετία. Ο Κρητικός, επιβεβαιώνοντας τη διαρκή ηρωική στάση του μέσα στην Ιστορία, θα βγει αμέσως στο βουνό, ανυπότακτος αντάρτης. Ήδη στα πρώτα χρόνια της κατάκτησης, στις απρόσιτες βουνοκορφές των Λευκών Ορέων, του Ψηλορείτη, των Αστερουσίων, αναφέρονται "χαϊνηδες"¹, το αντίστοιχο των κλεφτών της ηπειρωτικής Ελλάδας.

Οι Κρητικοί, πέρα από τις αλληπάλληλες επαναστάσεις τους ενάντια στην οθωμανική καταδυνάστευση, εμφανίζονται όμως – και μάλιστα καθ' όλη την πορεία δια μέσου των αιώνων – ως ο κατεξοχήν υπερασπιστής των αλύτρωτων ελληνικών πληθυσμών. Δημιούργησαν έτσι μια ιδιαίτερη παράδοση αγώνων, όπως και οι Μανιάτες, προασπιστές και μαχητές υπέρ της ελευθερίας όλων των Ελλήνων. Η πρακτική αυτή της αλληλεγγύης προς τους κατατρεγμένους και δοκιμαζόμενους συνέλληνες, που ανέπτυξαν όσο κανείς άλλος οι Κρητικοί, εντοπίζεται αιώνες πίσω, φτάνοντας στα Τρωικά. Κι ακόμα, το επίλεκτο σώμα των τοξοβόλων του Μεγάλου Αλεξάνδρου ήταν Κρητικοί. Προς τιμήν του, μάλιστα, ο Μακεδόνας στρατηλάτης ίδρυσε πόλη στη Μικρά Ασία, που ονομάστηκε Κρητόπολη.²

Με την ίδρυση ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, το 1830, συναντούμε Κρητικούς αντάρτες και καπετάνιους σε κάθε επαναστατική απελευθερωτική κίνηση των υπόδουλων περιοχών, γεγονός που, με τη σειρά του, καταδεικνύει τη ραγδαία άνοδο του κρητικού αλυτρωτισμού. Εδώ, θα επιχειρηθεί μια – εκ των πραγμάτων – σύντομη αναφορά στη συμβολή των Κρητικών στο Μακεδονικό Αγώνα, στις αρχές του 20ού αιώνα. Συμμετοχή που την καθιστά ακόμη πολυτιμότερη η παντελής έλλειψη ιδιοτέλειας, αφού ήταν εθελοντική. Γιατί εθελοντικά ανέβηκαν στη Μακεδονία τα παιδιά της Κρήτης και με πίστη στη συνέχεια του ελληνισμού, στην υπεράσπιση των δικαίων του.

Οι πρώτοι Κρητικοί εμφανίζονται στη Μακεδονία το καλοκαίρι του 1903, όταν οι ελληνικοί πληθυσμοί υποφέρουν από τη βουλγαρική τρομοκρατία. Η αντίσταση δεν έχει ακόμη οργανωθεί. Και οι κομιτατζήδες, με τις εντολές και τις υποδείξεις της Σόφιας, καίνε, βασανίζουν, εκτελούν. Στις 20.07.1903, οι Βούλγαροι μπήκαν

Ο μακεδονομάχος Γιάννης Καραβίτης

στο Κρούσοβο, έπαλξη του ελληνισμού στο Βορρά, και προέβησαν σε πάσης φύσεως θηριωδίες και ωμότητες κατά του ελληνικού στοιχείου. Είχε προηγηθεί στη Σόφια (13.09.1902) συνέδριο της περίφημης "Πανσλαβικής Εταιρείας", με πρόεδρο το Ρώσο κόμη Ιγνάτιεφ, εμπνευστή της συνθήκης του Αγίου Στεφάνου. Οι Κρητικοί που πρωτοέφτασαν στη φλεγόμενη μακεδονική γη το καλοκαίρι εκείνο συνόδευσαν τον Παύλο Μελά. Ένας από αυτούς, ο Γιώργης Σειμένης από την Ανώπολη Χανίων, ήταν ο πρώτος νεκρός: Αιχμαλωτίστηκε στο Λέχοβο από τους κομιτατζήδες, οι οποίοι τον βασάνισαν και στο τέλος τον κατέσφαξαν. Οι πρώτοι τούτοι αντάρτες, οι περισσότεροι Χανιώτες, φαίνεται πως προξένησαν δυνατή εντύπωση στον Παύλο Μελά. Γράφει αυτός: «Είναι τέλειοι τύποι πολεμιστών... Γενναίοι, τολμηροί, αποφασιστικοί, φιλόδοξοι... Έχοντας ανεπτυγμένον το εθνικόν αίσθημα, είμαι βέβαιος ότι θα ενισχύσωσι

* Ιστορικός-Συγγραφέας

Ο μακεδονομάχος Παύλος Γύπαρης.

καταπληκτικώς τον αγώνα...»³.

Μέχρι το τέλος του αγώνα (1909) και τη δικαίωση (1912-13), 3.000 Κρητικοί θα πολεμήσουν στα μακεδονικά βουνά, για να κρατηθεί ο τόπος ελληνικός. Στο επίσημο αρχείο των μακεδονομάχων, που το κράτος συνέταξε το 1936, αναφέρεται ότι 136 έπεσαν. Ο αριθμός, όμως, δεν είναι πραγματικός, γιατί, όταν συντασσόταν το αρχείο, πολλοί είχαν πια πεθάνει ή δεν ειδοποιήθηκαν να προσκομίσουν τα σχετικά δικαιολογητικά. Ο πραγματικός αριθμός όσων «έμειναν» εκεί, στη Μακεδονία, θεματοφύλακες των ιερών και οσίων της φυλής, ξεπερνά τους 700. Αυτό πιστοποιείται από το αρχείο του Γεωργίου Τσόντου ή καπετάν-Βάρδα, διαδόχου του Παύλου Μελά στη συνέχιση του αγώνα. Αλλά και ο Κρητικός μακεδονομάχος Παύλος Γύπαρης κάνει λόγο για πάνω από 700 πεσόντες συντοπίτες του.⁴ Έδωσαν, λοιπόν, νιάτα και ζωή, μαχόμενοι σ' εκείνη την Μακεδονία «του παλιού καιρού», για να μπορούμε εμείς σήμερα να διασχίζουμε τα Τέμπη χωρίς διαβατήριο. Από αυτά τα παλικάρια, 38 θα αναδειχθούν σε καπετάνιοι. Συγκρότησαν ισχυρά σώματα, που αποτελούνται από 150-200 άνδρες. Οι γνωστότεροι ήταν ο Γιώργος Κατεχάκης από το Ηράκλειο, ο Γιάννης Καραβίτης από τα Σφακιά, ο Γιώργος Τσόντος από το χωριό Άσκυφος

Σφακίων, ο Θόδωρος Κουκουλάκης από τα Χανιά, ο Γιώργης Βολάκης από τους Λάκκους Χανίων, ο Γιώργης Μακρής από τα Σφακιά, ο Λεωνίδας Παπαμαλέκος από το Βάμο Χανίων.

Ορισμένοι από αυτούς υπηρετούσαν ως αξιωματικοί του ελληνικού στρατού, πριν ανέβουν στη Μακεδονία. Ο Γιώργος Κατεχάκης ήταν ανθυπολοχαγός όταν στάλθηκε στο Βορρά, για να οργανώσει την αντίσταση. Τραυματίστηκε δύο φορές και η ένοπλη δράση του άφησε εποχή. Το 1912, η ελληνική κυβέρνηση τού ανέθεσε τη δημιουργία ανεξάρτητου σώματος, όπου συμμετείχαν παλιοί και έμπειροι καπετάνιοι, υπο την αρχηγία του ίδιου. Η δύναμη αυτή θα ελευθερώσει τη Σιάτιστα και τα Γρεβενά. Ο Γιώργος Κατεχάκης θα φτάσει αντιστράτηγος, βουλευτής Κρήτης και, τέλος, Υπουργός Στρατιωτικών.

Ο Σφακιανός Γιώργος Τσόντος ήταν επίσης αξιωματικός και υπηρετούσε στο πυροβολικό. Έδρασε στη δυτική Μακεδονία και έμεινε ονομαστή η τόλμη του. Ο Τσόντος, που πέρασε στη μνήμη των κατοίκων της περιοχής ως καπετάν-Βάρδας, ήταν αυτός που εξόντωσε τον αρχικομιτατζή Κωνσταντόφ. Η δράση του συνεχίστηκε το 1914 στη Βόρειο Ήπειρο και ο λαός της Καστοριάς τον εξέλεξε βουλευτή, παρ' ότι ήταν Κρητικός.

Ο Χανιώτης Γιώργης Βολάκης πολέμησε στις σπουδαιότερες μάχες της δυτικής Μακεδονίας. Στη μάχη της Σιάτιστας, όπου σκοτώθηκε ο Παύλος Μελάς, ο Βολάκης πιάστηκε αιχμάλωτος και μεταφέρθηκε στις φυλακές του Μοναστηρίου, απ' όπου γρήγορα δραπέτευσε. Ξανάρχισε τη ένοπλη δράση και το 1908 εξόντωσε στην Περπερίτσα το σώμα του Τζόλε Γκέργκεφ, αποτελούμενο από 200 κομιτατζήδες.

Ο Γιώργης Μακρής, οπλαρχηγός που έδρασε σε όλο το μακεδονικό χώρο, έγινε ο τρόμος των βουλγαρικών συμμοριών. Σε μια σύγκρουση έχασε το χέρι του, αλλά αυτό δεν τον εμπόδισε να ενταχθεί στον ελληνικό στρατό και να πολεμήσει στους βαλκανικούς πολέμους, μπαίνοντας ξανά στη Μακεδονία, τούτη τη φορά ως ελευθερωτής.

Οι περισσότεροι, εξάλλου, από τους προαναφερθέντες προσέφεραν τις υπηρεσίες τους στους βαλκανικούς πολέμους, που ήρθαν αμέσως μετά. Μπήκαν ως ελευθερωτές και νικητές στη Μακεδονία και την Ήπειρο, βλέποντας τους αγώνες χρόνων και χρόνων να δικαιώνονται. Είναι, όμως, και εκείνοι που έπεσαν. Κι ο τρόπος που έπεσαν... Δεικτικός της ηρωικής ηθικής και αντίληψης περί ζωής που τους διακατείχε και ευθεία παραπομπή στο ομηρικό «κλέος», στις Θερμοπύλες, στην Αλαμάνια και το Μανιάκι.

Εδώ είναι η ιστορία ενός Κρητικού, λεβέντη με όλη τη σημασία της λέξης, του Παναγιώτη Φιωτάκη. Γεννήθηκε και μεγάλωσε στο Γαλατά των Χανίων. Νέος ατίθασος και με αγάπη ανεξάντλητη για την ελευθερία, βρέθηκε από τους πρώτους στα βουνά της δυτικής Μακεδονίας, με δικό του ανταρτικό σώμα. Σύντομα εντάχθηκε με τα παλικάρια του στη δύναμη του φημισμένου

καπετάν-Βρόντα, όπου υπηρετούσε μεταξύ των άλλων και ο επιλοχίας των Ευζώνων και μετέπειτα αντιβασιλέας Γεώργιος Κονδύλης. Το Μάρτιο του 1907, ο Παναγιώτης Φιωτάκης θα αναχωρήσει, επιλέγοντας την αυτόνομη δράση κατά των κομιτατζήδων. Η αδυναμία του να συμπράξει με άλλους καπετάνιους φαίνεται να οφείλεται στο δύσκολο και απειθαρχο χαρακτήρα του. Έτσι, ο Χανιώτης οπλαρχηγός θα συνεχίσει τον αγώνα στην περιοχή του Μοριχόβου, πλαισιωμένος από λίγους αντάρτες. Εκεί θα κάψει σπίτια σε εξαρχικά χωριά, ώστε να φοβηθούν οι βουλγαρίζοντες και να αναθαρρήσει ο τρομοκρατημένος από τα εγκλήματα των κομιτατζήδων πληθυσμός. Η δράση του Παναγιώτη Φιωτάκη επεκτάθηκε στην πεδιάδα του Μοναστηρίου, με τα τουρκικά δικτυικά αποσπάσματα συνεχώς πίσω του. Το ανώτατο συντονιστικό όργανο του αγώνα, το ελληνικό προξενείο Θεσσαλονίκης, τον διατάζει να επανενταχθεί στο σώμα του καπετάν-Βρόντα, αλλά τούτος αρνείται. Έτσι, το προξενείο τού κόβει την οικονομική ενίσχυση και ο Φιωτάκης είναι κυνηγημένος από τους Τούρκους και απομονωμένος από τα ελληνικά ανταρτικά τμήματα, γεγονός, όμως, στο οποίο οδηγήθηκε από τις δικές του επιλογές.

Στις 12 Απριλίου 1907, ύστερα από προδοσία και ενώ κινούνταν βόρεια της Φλώρινας στον ποταμό Εριγώνα, στο ύψος του μοναστηριού του Παραλόβου, ο Παναγιώτης Φιωτάκης και οι αντάρτες του βρέθηκαν περικυκλωμένοι από δύο αποσπάσματα τουρκικού στρατού. Ήταν αβτζήδες, στρατιώτες δηλαδή ειδικά συγκροτημένων και ευέλικτων οθωμανικών ταγμάτων, που χρησιμοποιούνταν στις καταδιώξεις των ελληνικών ανταρτικών ομάδων. Όταν οι συναγωνιστές του ένας ένας πέσουν, ο Κρητικός οπλαρχηγός θα συνεχίσει μόνος του, αρνούμενος να παραδοθεί. Κάποια στιγμή τα φυσίγγια του τελειώνουν. Πιάνει τότε το όπλο του, ένα μάνλιχερ, και το σπάει στα βράχια, για να μην πέσει στα χέρια του εχθρού!!! Τραβάει το περίστροφό του και εξακολουθεί να ρίχνει. Είναι πια ολομόναχος. Και περικυκλωμένος...

Εκεί, στη ρεματιά του Εριγώνα, ο Παναγιώτης Φιω-

τάκης επέλεξε να πεθάνει όρθιος, ως Κρητικός και ως Έλληνας. Όταν στο περίστροφό του απέμεινε μια σφαίρα, το έστρεψε στον εαυτό του και αυτοκτόνησε. Το τελευταίο βόλι, στην τελευταία του μάχη...

Αυτή ήταν η συμμετοχή των Κρητικών, καταλυτική, όπως αποδείχθηκε, στον αγώνα εθνικής επιβίωσης που έδωσε ο μακεδονικός ελληνισμός. Επιβεβαιώνοντας το ακατάλυτο και διαχρονικό των δεσμών των Ελλήνων, από το Νότο ως το Βορρά, από τη Δύση ως την Ανατολή. Ο ερευνητής μπορεί να βρει περισσότερα στοιχεία σε κάποιες παλιές εκδόσεις και αρκετές πρόσφατες.⁵ Με δεδομένο, μάλιστα, ότι ο αγώνας του βορειοελλαδικού ελληνισμού δεν έχει ακόμη πλήρως φωτιστεί, διατηρώντας άγνωστες πτυχές που χρήζουν περαιτέρω έρευνας και αξιολόγησης.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Οι καϊνδες ονομάστηκαν έτσι από τους Τούρκους, από την αραβική λέξη καϊν, που ερμηνεύεται ως "επίβουλος", "εκδικητής". Και ήταν πράγματι οι καϊνδες εκδικητές των κατακτητών. Ζούσαν στα κρητικά βουνά, ανυπότακτοι και μόνοι. Οι καϊνδες ήταν οι πρόδρομοι της μεγάλης αντιστασιακής παράδοσης που θα γεννηθεί στην Κρήτη, που στο εξής και μέχρι την ένωση με την υπόλοιπη Ελλάδα θα σείεται από συνεχείς επαναστάσεις. Για έναν αντιπροσωπευτικό τύπο καϊνή, βλ.: Ν. Σταυρινίδη, "Μιχάλης Βλάχος, ο καϊνης και το τραγικό τέλος του", Ηράκλειο 1980.
2. J. G. Droysen, *Ιστορία του Μεγάλου Αλεξάνδρου*, σελ. 175, Εκδ. Τραπέζης Πίστεως, Αθήνα 1988.
3. Επιστολή Παύλου Μελά προς Γερμανό Καραβαγγέλη της 11ης Ιουνίου 1903.
4. Θεοκάρη Δετοράκη, "Ιστορία της Κρήτης", σελ. 457-8, Ηράκλειο 1990.
5. Για τη συμμετοχή των Κρητικών στον μακεδονικό αγώνα, βλ.:
- Στ. Κελαϊδής, *Εθελοντικά σώματα Κρητών εν Μακεδονία, ήτοι η δράσις αυτών κατά τον Βαλκανοτουρκικόν πόλεμον*, εν Αθήναις, 1913.
- Ν. Τομαδάκης, *Μακεδονικός Αγών και Κρήτη*, περ. Κρητική Εστία, τεύχος 75, 1958.
- Π. Γύπαρης, *Ο καθρέπτης του Μακεδονικού Αγώνος*, Αθήναι 1962.
- Π. Τσακωνάς, *Οι Κρήτες και το επαναστατικό κίνημα της Θεσσαλονίκης το 1916*, Αθήναι 1963.

Επίσης, σε όλη την περί Μακεδονικού Αγώνα πλούσια βιβλιογραφία, υπάρχουν εκτενείς αναφορές ή και ειδικά κεφάλαια για τη συμμετοχή των Κρητικών σε αυτόν.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ
ΑΘΗΝΑ: 01-9959825
ΠΑΠΑΓΟΥ: 01-6519728
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ: 031-274700
ΛΑΡΙΣΑ: 041-535765

Ποιοι είναι οι κύριοι αντικειμενικοί στόχοι της ΕΤΑΛ

- * Η αναζήτηση και παροχή ευκαιριών επαγγελματικής απασχόλησης-δραστηριοποίησης των μελών της εταιρείας και η βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου με κάθε έντιμο τρόπο.
- * Η δημιουργία κατάλληλων συνθηκών συμμετοχής των μελών σε επιχειρηματικές δραστηριότητες.
- * Η αλληλοϋποστήριξη και η καλλιέργεια κοινωνικών σχέσεων μεταξύ των μελών.
- * Ο εντοπισμός και η ικανοποίηση σοβαρών οικογενειακών προβλημάτων των μελών και η ουσιαστική συμπαράσταση σε δύσκολες οικογενειακές στιγμές.
- * Η μελέτη και προώθηση της έρευνας γενικά σε θέματα που αφορούν την εθνική μας άμυνα.
- * Η συμβολή στην πολιτισμική και επιστημονική ανάπτυξη.
- * Η δημιουργία τράπεζας δεδομένων με σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών σε εθνικό και διακρατικό επίπεδο.

ΕΤΑΛ
 ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Περιοδικό ΕΝΔΟΧΩΡΑ

για τή Θράκη πού ἐπιμένει
για τόν Ἑλληνισμό πού ἀντιστέκεται

ΕΝΔΟΧΩΡΑ
ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΑΔΙΑΝΗΣ
149 Αρ. 1000 - 1998
Αλεξανδρούπολη, 1998

Αφιέρωμα: Στέφανος Ιωαννίδης

ΕΝΔΟΧΩΡΑ
ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΑΔΙΑΝΗΣ
149 Αρ. 1000 - 1998
Αλεξανδρούπολη, 1998

Αφιέρωμα: Στέφανος Ιωαννίδης

ΕΝΔΟΧΩΡΑ
ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΑΔΙΑΝΗΣ
149 Αρ. 1000 - 1998
Αλεξανδρούπολη, 1998

Αφιέρωμα: Στέφανος Ιωαννίδης

ΕΝΔΟΧΩΡΑ
ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΑΔΙΑΝΗΣ
149 Αρ. 1000 - 1998
Αλεξανδρούπολη, 1998

Αφιέρωμα: Μίρα Αϊντέ

ΕΝΔΟΧΩΡΑ
ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΑΔΙΑΝΗΣ
149 Αρ. 1000 - 1998
Αλεξανδρούπολη, 1998

Αφιέρωμα: Μίρα Αϊντέ

ΕΝΔΟΧΩΡΑ
ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΑΔΙΑΝΗΣ
149 Αρ. 1000 - 1998
Αλεξανδρούπολη, 1998

Αφιέρωμα: Μίρα Αϊντέ

ΕΝΔΟΧΩΡΑ
ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΑΔΙΑΝΗΣ
149 Αρ. 1000 - 1998
Αλεξανδρούπολη, 1998

χρόνια "Ε"

ΕΝΔΟΧΩΡΑ
ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΑΔΙΑΝΗΣ
149 Αρ. 1000 - 1998
Αλεξανδρούπολη, 1998

Αφιέρωμα: Μίρα Αϊντέ

ΕΝΔΟΧΩΡΑ
ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΑΔΙΑΝΗΣ
149 Αρ. 1000 - 1998
Αλεξανδρούπολη, 1998

Αφιέρωμα: Μίρα Αϊντέ

Νικηταρά 21α' 681 00 Ἀλεξανδρούπολη
τηλ. 0551 - 31.329

ΟΙ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΩΝ "ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΤΟΥΡΚΩΝ ΔΥΤΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ"

του Φάνη Μαλκίδη *

Και την περίοδο που διανύουμε, οι "Σύνδεσμοι Αλληλοβοήθειας Τούρκων Δυτικής Θράκης" (Bati Trakya Dayanisma Dernegiler) κρατούν πρωταγωνιστική θέση στην υλοποίηση της τουρκικής εθνικιστικής πολιτικής στη Θράκη. Το Νοέμβριο του 1991, το τουρκικό Υπουργείο Εξωτερικών αποφάσισε να ενισχύσει τις 92 "Ενώσεις Τούρκων Εξωτερικού", από τις οποίες οι 41 ασχολούνται με θέματα Βαλκανίων και Θράκης. Ο ρόλος των συλλόγων και η απόλυτη εξάρτησή τους από τις τουρκικές μυστικές υπηρεσίες φανερώθηκαν με τον πιο παραστατικό τρόπο, με τον αποκλεισμό του Οικουμενικού Πατριαρχείου πριν από λίγα χρόνια, στον οποίο πρωτοστάτησαν.

Μιλώντας τον Ιούνιο του 1999 στην Άγκυρα, ο πρόεδρος της Τουρκίας Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ σε μια ανάλογη συσπείρωση προσασίας των "Τούρκων που βρίσκονται εκτός της μητέρας πατρίδας", στην "Ένωση Καρδιών", δήλωσε ότι:

"Έχουμε πολλά προβλήματα με τις τουρκικές μειονότητες στα Βαλκάνια, αλλά τα περισσότερα προβλήματά μας βρίσκονται στη Δυτική Θράκη. Η Ελλάδα δεν εκπληροί τις υποχρεώσεις της απέναντι στη μειονότητα της Δυτικής Θράκης, μολοντί είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΝΑΤΟ. Αν η Ευρώπη εκπροσωπεί ένα σύνολο αξιών, θα πρέπει να υπερασπίζεται τις αξίες αυτές σε κάθε μέρος που θεωρείται ευρωπαϊκό. Η ενσωμάτωση των Βαλκανίων στην Ευρώπη και οι εγγυήσεις των βαλκανικών χωρών για τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν ανακουφίσει τους συμπατριώτες μας".(1)

Ο μεγαλύτερος Σύνδεσμος Αλληλοβοήθειας έχει έδρα την Κωνσταντινούπολη (ανάλογη συσπείρωση αποτελεί και η "Ένωση Τούρκων Δυτικοθρακιωτών" (Bati Trakyalilar Dernegi), που εδρεύει στην Άγκυρα και παραρτήματα σε πολλές πόλεις της Τουρκίας και του εξωτερικού, κυρίως στη Γερμανία, που εντάσσονται στην "Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Τούρκων Δυτικής Θράκης" ("Avrupa Bati Trakya Federasyonu"), αλλά και σε άλλες χώρες (ΗΠΑ, Αυστραλία κ.ά.). Πρόεδροι του Συνδέσμου Αλληλοβοήθειας υπήρξαν ο Tahsin Salihoglu και ο Taner Mustafaoglu, οι οποίοι και οι δύο έγιναν δήμαρχοι προαστίου της Κωνσταντινούπολης, μικρό δείγμα της δύναμης που αντλούν αυτές οι συσπειρώσεις από το κράτος.

Μετά το θάνατο του πρώην ανεξάρτητου βουλευτή Ροδόπης Ahmet Sadik, ο Σύλλογος Αλληλοβοήθειας της Κωνσταντινούπολης καθιέρωσε βραβείο Dr Ahmet Sadik, το οποίο δόθηκε για πρώτη φορά στον Τούρκο Υπουργό Yildirim Aktuna, που είχε επισκεφθεί τη Θράκη. Ο πρώην υπουργός ανέφερε την υποστήριξή του στο στόχο του Συνδέσμου Αλληλεγγύης Τούρκων Δυτικής Θράκης να ιδρύσουν κολλέγιο με τίτλο "Ahmet Sadik" που ζήτησε ο πρόεδρος του Taner Mustafaoglu.(2) Παράλληλα, ο "Σύνδεσμος Αλληλεγγύης Τούρκων Δυτικής Θράκης" δημιούργησε την "Ομάδα υποστήριξης Δυτικής Θράκης της Μεγάλης Τουρκικής Εθνοσυνέ-

λευσης", που ανέλαβε να υλοποιήσει μέρος της πολιτικής του Συνδέσμου μέσα στο τουρκικό κοινοβούλιο.(3)

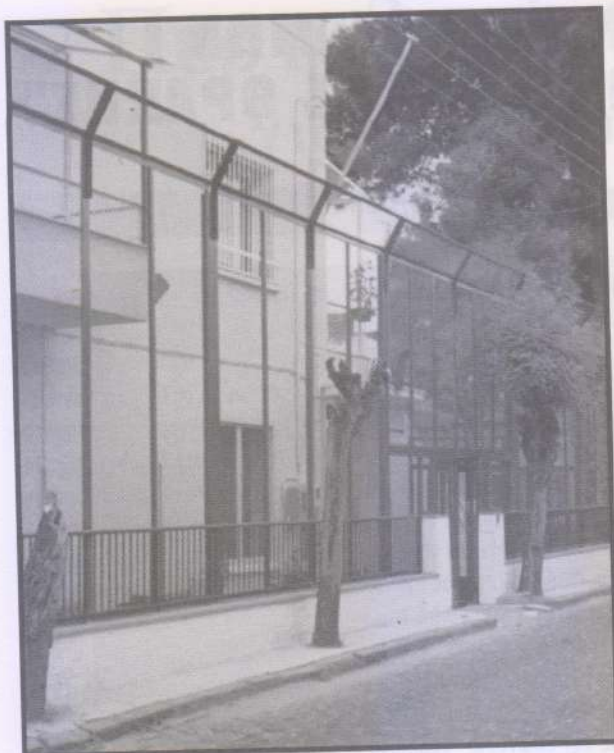
Το έμβλημα της οργάνωσης είναι ένας χάρτης του ανεξάρτητου κράτους της Θράκης που οραματίζονται οι Τούρκοι και απεικονίζει την ελληνική Θράκη και τη νότια Βουλγαρία σε συμπατόπλεγμα. Στα συνέδρια των συλλόγων, στα οποία καλούνται αξιωματούχοι της τουρκικής κυβέρνησης, γίνεται καταγραφή της δράσης και των δεδομένων στη Θράκη και γίνεται καθορισμός των στόχων και των δεσμεγιών για την επόμενη χρονιά. Στο ετήσιο συνέδριο του 1994, ο Τούρκος Υπουργός Άνευ Χαρτοφυλακίου Aivaz Gokdemir, όταν αναφέρθηκε στη Θράκη, είπε ότι «τα εδάφη αυτά είναι τουρκικά».

Στο συνέδριο του συλλόγου που έγινε τον Απρίλιο του 1995, αποφασίστηκε η δημιουργία διεθνούς βουλής της Δυτικής Θράκης με την επωνυμία "Εξόριστη Βουλή Μουσουλμάνων Δυτικής Θράκης", η ίδρυση συνομοσπονδίας των ανά τον κόσμο "Τούρκων εκ Δυτικής Θράκης" και η προσφυγή στους διεθνείς οργανισμούς, με σκοπό την καταγγελία της Ελλάδας για παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι αποφάσεις του Συνεδρίου, που γίνεται συνήθως το μήνα Νοέμβριο και μετά τα Παγκόσμια Συνέδρια Θρακών, αφορούσαν και επιπλέον ζητήματα, όπως «να μην επιτρέψουν να διαιρεθεί η μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης», η ίδρυση από τη μειονότητα εταιρειών επιχειρήσεων στη Θράκη και η ενίσχυση της οικονομικής της παρουσίας με καταθέσεις Τούρκων του εξωτερικού.

Μία άλλη ένωση που προάγει την τουρκική εθνική ιδέα στο εξωτερικό, η "Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Τούρκων Δυτικής Θράκης", είναι αποτέλεσμα του μεταναστευτικού ρεύματος των μουσουλμάνων προς τις χώρες της Κεντρικής και Βορειοδυτικής Ευρώπης, το οποίο, όμως, είναι πολύ μικρό συγκριτικά με το ποσοστό των χριστιανών. "Η Ομοσπονδία Τούρκων Δυτικής Θράκης" αναφέρει ότι «οι μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης εγκατέλειψαν τον τόπο τους λόγω της καταπίεσης από την Ελλάδα, ακολούθησαν τους χριστιανούς και εγκαταστάθηκαν στην τότε Δυτική Γερμανία και λιγότεροι στο Βέλγιο, στην Ολλανδία και άλλες χώρες». Στη Γερμανία σήμερα ζουν περίπου 6.000, αλλού αναφέρεται 4.000 έως 12.000(4), ενώ η ομοσπονδία τους ανεβάζει σε 15.000 έως 20.000 στη Γερμανία και σε 30.000 σε όλη την Ευρώπη.

Οι μουσουλμάνοι δεν οργανώθηκαν στα θρακικά σωματεία που προϋπήρχαν, αλλά δημιούργησαν 28 δικά τους, με την επωνυμία "Κέντρα Αλληλεγγύης και Αλληλοβοήθειας Τούρκων Δυτικής Θράκης", διαδικασία που άρχισε μετά το 1980. Η Τουρκία χρησιμοποίησε αυτά τα κέντρα ως παραρτήματα των κέντρων που υπάρχουν στην Κωνσταντινούπολη. Η Οργάνωση στο Αννόβερο φέρει την επωνυμία "Ομοσπονδία Τούρκων Δυτικής Θράκης" και το καταστατικό το οποίο εγκρίθηκε στις 4 Αυγούστου 1993, στο άρθρο 2 αναφέρονται ως σκοποί του συλλόγου «η επίλυση των προβλημάτων τους, κοινωνικά, πολιτιστικά, οι αθλητικές δραστηριότητες,

* Δρ. Κοινωνιολογίας

Το Τουρκικό Προξενείο στην Κομοτηνή, φωλιά πρακτόρων και εκβιαστών της μουσουλμανικής μειονότητας.

βοήθεια σε άτομα και οργανώσεις στη Δυτική Θράκη, αλλά και σε άλλες παγκόσμιες οργανώσεις, καθώς και να γνωστοποιήσουν τα προβλήματα της τουρκικής μειονότητας της Δυτικής Θράκης». Η "Ομοσπονδία Τούρκων Δυτικής Θράκης στην Ευρώπη" με έδρα το Kelsterbach, η οποία ιδρύθηκε το Φεβρουάριο του 1998, δηλώνει πως έχει στη δύναμή της 30 οργανώσεις. Στα έγγραφα της η Ομοσπονδία χρησιμοποιεί στο περιθώριο κάθε σελίδας το λογότυπο "Biz biliz, biz Turk 'uz" (εμείς είμαστε ένα, εμείς είμαστε Τούρκοι). (5)

Οι καταστατικοί στόχοι της Ομοσπονδίας ανεφέρθηκαν σε εκδήλωσή της "για τις μειονότητες στα Βαλκάνια" (Βόννη 7 Μαρτίου 1996):

«Με τα μέσα που έχουμε στη διάθεσή μας, θέλουμε να ανταχθούμε και να δώσουμε ένα τέλος στη διάκριση και την καταπίεση του λαού μας. Πρωταρχικός στόχος και σκοπός της Ομοσπονδίας μας είναι με δημοκρατικά και ειρηνικά μέσα να αποκτήσουμε τα δικαιώματά μας εμείς, η τουρκική μειονότητα στην Ελλάδα... Η Ομοσπονδία θέλει να φέρει την υπόθεση της τουρκικής μειονότητας στη Γερμανία και πέραν αυτού, στην Ελλάδα και στην Ευρώπη με επισκέψεις Γερμανών και Ευρωπαίων πολιτικών στο Στρασβούργο, τις Βρυξέλλες και τη Βόννη σε συνομιλίες, για να κερδίσουμε την αλληλεγγύη τους. Με αυτό τον τρόπο περιμένει η Ομοσπονδία μας πως οι εξωτερικοί παράγοντες θα υποχρεώσουν την ελληνική κυβέρνηση να δώσει στη μειονότητα τα δικαιώματα που προβλέπει η συνθήκη της Λοζάννης και οι συμφωνίες μεταξύ Άγκυρας και Αθήνας. Δραστηριότητες σε πολιτικό επίπεδο είναι ένας από τους σκοπούς της Ομοσπονδίας μας. Να κερδίσουμε για την υπόθεση πολιτικούς και μέλη των κοινοβουλίων της Γερμανίας και της Ευρώπης.

«Το άλλο είναι στις συμβαλλόμενες χώρες, που υπέγραψαν τη Συνθήκη της Λοζάννης το 1923, να τονίσουμε τις υποχρεώσεις τους. Θέλουμε να σταματήσουμε την καταπίεση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την ελληνική κυβέρνηση. Διότι στην Ευρώπη είναι σχεδόν άγνωστο πως η Ελλάδα ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης μεταχειρίζεται την τουρκική μειονότητα με το χειρότερο τρόπο. Θέλουμε, ως ομοσπονδία Τούρκων Δυτικής Θράκης Ευρώπης, να σας παρουσιάσουμε όλες τις λεπτομέρειες στην κοινή γνώμη, αλλά πάνω από όλα στα μέλη-κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και σας καλούμε να πιέσετε την ελληνική κυβέρνηση να αναγνωρίσει τα δικαιώματά μας και να μας δεχθεί ως εθνική μειονότητα. Καλούμε εσάς να επικαλεστείτε την κατάργηση και εξάλειψη του σχετικού άρθρου του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, από την ελληνική κυβέρνηση, βάσει του οποίου έχουν χάσει την ιθαγένεια αρκετοί από εμάς και να τους ξαναδοθεί. Σας καλούμε για τα πολιτικά μας δικαιώματα και ελευθερίες, για να έχουμε αντιπροσώπους στη Βουλή. Η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να καθιερώσει τις θρησκευτικές μας ελευθερίες».

Η συμμετοχή Τούρκων διπλωματών στις εκδηλώσεις των συλλόγων στη Γερμανία είναι συνεχής και υποδηλώνει τη στήριξη του κράτους στις κινήσεις των μειονοτικών που ζουν στην Ευρώπη. Στις 2 Μαρτίου 1996, ο Kemal Ramoglu, ακόλουθος κοινωνικών υποθέσεων της τουρκικής πρεσβείας, σε εκδήλωση στο Gutersloch δήλωσε "τη μεγάλη συμπάθειά του στους καταπιεζόμενους μουσουλμάνους της Δυτικής Θράκης", ενώ σε εκδήλωση της οργάνωσης "Σύνδεσμος Αλληλοβοήθειας Τούρκων Δυτικής Θράκης" στις 14 Οκτωβρίου 1995 παρευρέθηκε και χαιρέτισε την εκδήλωση ο Γενικός πρόξενος της Τουρκίας στο Munster, Gunes Altan. Οι μουσουλμάνοι στη Γερμανία έχουν μικρή συμμετοχή στους μαζικούς φορείς των χριστιανών, δε συχνάζουν, όμως, και στα κέντρα όπου συχνάζουν Τούρκοι, έχουν δικούς τους χώρους συναντήσεων και ψυχαγωγίας, δε στέλνουν τα παιδιά τους σε τουρκικά σχολεία, αλλά πολλοί στέλνουν τα παιδιά τους σε ελληνικά σχολεία (πληροφορία εκπαιδευτικών Κάτω Σαξονίας και Ρηνανίας-Βεστροφίας), δε συνάπτουν γάμους με άτομα μουσουλμανικού θρησκευματος άλλης υπηκοότητας αλλά μόνο με ελληνικής, δεν καταθέτουν τις αποταμιεύσεις τους σε ξένες τράπεζες αλλά μόνο σε ελληνικές, παρ' ότι έχουν μικρότερο επιτόκιο (έρευνα στην Εθνική και Κτηματική Τράπεζα, οι οποίες κυριαρχούν στη Γερμανία).

Στο συνέδριο του 1998, παρέστη ως προσκεκλημένος της Ομοσπονδίας ο βουλευτής Ροδόπης και πρόεδρος της "Ανώτατης Συμβουλευτικής Επιτροπής της Μειονότητας", οργάνωσης με στενούς δεσμούς με τον εκπρόσωπο του κεμαλισμού στη Θράκη, το τουρκικό προξενείο, Galip Galip, ο οποίος άκουσε τα προβλήματα των συμπατριωτών του και επιτέθηκε με δριμύτητα κατά της Ελλάδας και της ελληνικής πολιτικής που εφαρμόζεται στη Θράκη, κατηγορώντας ότι παραβιάζεται η συνθήκη της Λοζάννης. «Δεν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε την ονομασία "Τούρκοι". Στα σχολεία μας τα βιβλία είναι από το 1951, δεν υπάρχει επαρκής γυμνασιακή παιδεία. Εκατό περίπου μειονοτικά χωριά είναι αποκλεισμένα από τις ελληνικές αρχές. Οι αντιπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Ένωσης που επισκέπτονται την περιοχή πηγαίνουν σε επιλεγμένα μέρη και τους παρουσιάζουν αυτά που θέλει η ελληνική κυβέρνηση, ότι δηλαδή ο λαός μας ζει κάτω από πολύ καλές συνθήκες. Ενάντια στην απαράδεκτη αυτή κατάσταση έχουμε σχηματίσει, σε

συνεργασία με τα σωματεία Τούρκων Θρακιωτών της Ευρώπης, τη βουλή των μειονοτικών, με αποστολή την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μειονοτικών της Θράκης». (6) Ο πρόεδρος της ομοσπονδίας στην τοποθέτησή του ζήτησε τη βοήθεια του βουλευτή, για να συζητηθούν τα προβλήματα της μειονότητας με τον Έλληνα Υπουργό Εξωτερικών.

Με την "Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Τούρκων Δυτικής Θράκης" συνδέεται και το "Ευρωπαϊκό Κέντρο για Θέματα Μειονοτήτων", (European Centre for Minority Issues-ECMI), με έδρα τη γερμανική πόλη Φλένσμπουργκ και χρηματοδότες το δανικό Υπουργείο Εσωτερικών, το Κυβερνητικό Συμβούλιο του Κρατιδίου Σλέσβιχ-Χόλσταϊν της Γερμανίας. Σκοπός του ECMI είναι να χρησιμεύει ως "πηγή συμβουλών για θέματα εθνικών μειονοτήτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο". Στις 4 Δεκεμβρίου 1996, στα εγκαίνια του κέντρου, ο διευθυντής του Stefan Trebst δήλωσε:

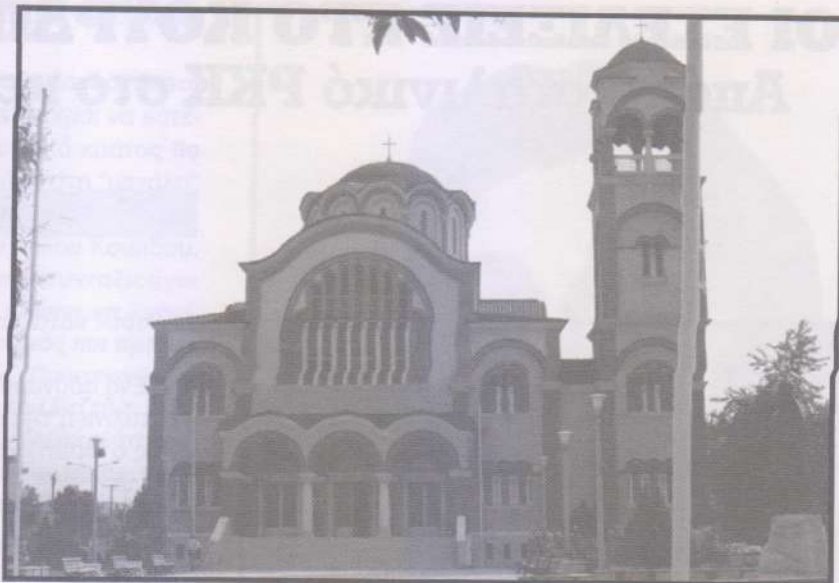
«Το ECMI στοχεύει στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των μειονοτήτων στην Ευρώπη. Βέβαια, αν, π.χ., οι Πομάκοι στην Ελλάδα ή στη Βουλγαρία οργανώσουν μια εθνική κίνηση και απαιτήσουν ανεξάρτητο κράτος, αυτό είναι δύσκολο, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις πειστικό θέμα. Όπως το δικαίωμα του διαζυγίου είναι σήμερα γενικώς αναγνωρισμένο, θα πρέπει να τους αναγνωρισθεί και το δικαίωμα της ανεξαρτητοποίησής τους».

Ο διευθυντής του κέντρου, ο οποίος έχει γράψει μαζί με στελέχη του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Υπουργείου Εξωτερικών, το βιβλίο *Πόλεμος στον πόλεμο*, υποστηρίζει ότι **"η γερμανική κυβέρνηση (Σημ.: είναι ένας από τους χρηματοδότες του ECMI) προετοιμάζει την αποσταθεροποίηση ξένων κρατών, με αιχμή το θέμα των μειονοτήτων"**.

Σε ερώτηση Έλληνα ευρωβουλευτή για το ζήτημα, η αρμόδια επίτροπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Monika Wolf-Mattes, απάντησε ότι **«η Επιτροπή έως τώρα δεν έχει χρηματοδοτήσει το Ευρωπαϊκό Κέντρο για Θέματα Μειονοτήτων, αλλά εξετάζει τις αιτήσεις των δύο κρατών-μελών για τη στήριξη του προγράμματος INTERREG II», ενώ για το "θέμα ανεξαρτητοποίησης της Δυτικής Θράκης", συμπλήρωσε ότι «η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δε σχολιάζει τις δηλώσεις του διευθυντή του Κέντρου».** Τελικά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρηματοδότησε το Κέντρο με 641.631 ECU, (περίπου 200 εκατομμύρια δραχμές), για να καλυφθούν οι ανάγκες του και οι σκοποί του, που αντιβαίνουν στα ελληνικά συμφέροντα. (7)

Στη Θράκη, η τουρκική πολιτική χρησιμοποίησε, και συνεχίζει να το πράττει, μεθόδους που έχουν σκοπό τη συνένωση και τον εκτουρκισμό των μουσουλμανικών μειονοτήτων, έτσι ώστε να αποκτήσουν τεχνητή τουρκική συνείδηση, θεωρώντας ως "μητέρα πατρίδα" την Τουρκία. Εδώ θα πρέπει να προστεθεί η τουρκική προσπάθεια να αναγνωριστούν οι μουσουλμανικές μειονότητες ως μία εθνική τουρκική μειονότητα.

Άλλη επιδίωξη του τουρκικού κράτους είναι η διατήρηση και ενίσχυση της νομιμοποίησής του να ενδιαφέρεται για τη μειονότητα, παρά τις γενοκτονίες των Αρμενίων, των Ποντίων και των άλλων Ελλήνων της Μικράς Ασίας, παρά τα συνεχιζόμενα εγκλή-

Ο Μητροπολιτικός Ναός στην Κομοτηνή

ματα εναντίον των Κυπρίων και των Κούρδων και παρά την ωμή παραβίαση της Σύμβασης της Λοζάννης περί ανταλλαγής πληθυσμών και της Συνθήκης Ειρήνης της Λοζάννης, που στηρίζονται στην αμοιβαιότητα.

Η ίδρυση και λειτουργία των συνδέσμων αλληλεγγύης "Τούρκων Δυτικής Θράκης", που έδειξαν μέσα στο χρόνο ότι προέρχονται από το τουρκικό κράτος και δρουν στα όρια του και εντός των προδιαγεγραμμένων στόχων του — είναι χαρακτηριστικός ο ρόλος τους στο πογκρόμ εναντίον των Ελλήνων το 1955 — είναι συσπειρώσεις που αποσκοπούν στην επιβολή του κεμαλισμού στην ελλαδική Θράκη και στην υλοποίηση της τουρκικής εθνικής ιδέας για το χώρο. Από την άλλη, η υπαρκτή αδιαφορία και ολιγωρία του ελλαδικού κράτους για τη Θράκη αμφισβήτησε την εθνική κυριαρχία στην περιοχή και ανέδειξε ένα εσωτερικό ζήτημα σε θέμα απολογίας της Ελλάδας σε διεθνείς οργανισμούς. Σ' αυτό, όμως, το θέμα θα επανέλθουμε.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

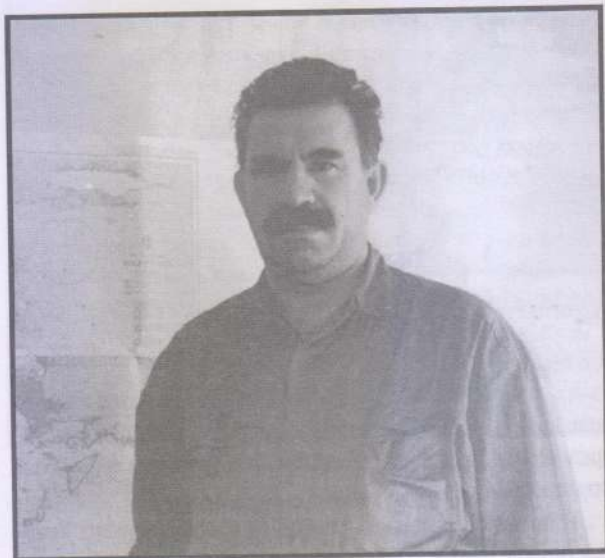
1. Εφημερίδα «Επαρχιακός Τύπος», Αλεξανδρούπολη 10/6/1999.
2. Εφημερίδα «Χρόνος», Κομοτηνή 9/5/1996.
3. Εφημερίδα «Turkiye», 4/5/1996.
4. Χιδίρογλου Παύλος, *Η Δυτική Θράκη υπό το φως της εθνικής ιδέας των Τούρκων με βάση τουρκικά δημοσιεύματα, στα πρακτικά συνεδρίου "Η ιστορική αρχαιολογική και λαογραφική έρευνα για τη Θράκη"*, Θεσσαλονίκη 1988, σελ. 299-333.
5. Μπαμπαχαμίδης Αναστάσιος, *Οι μουσουλμάνοι της Δ. Θράκης στο χώρο της Κεντρικής και Βορειοδυτικής Ευρώπης*, στα Πρακτικά Α' Συνεδρίου Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού Περιφέρειας Ευρώπης, Λευκωσία 6-8 Ιουλίου 1991, σελ. 80-91.
6. Εφημερίδα Hurriyet, 20/4/1998.
7. Περιοδικό Νέμεσις, Μάιος 1998.

*** Το κείμενο αποτελεί μέρος της διδακτορικής διατριβής του Φάνη Μαλκίδη, που υποστηρίχθηκε στο τμήμα Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου και έλαβε το βαθμό άριστα.**

ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΚΟΥΡΔΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Από το σταλινικό ΡΚΚ στο κεραλικό ΡΚΚ

του Αλή Καρδούχου *

Ο Αμντιουλάχ Οτσαλάν σε εποχές ελευθερίας και δράσης

Συμπληρώθηκε ήδη χρόνος από τη δραματική παράδοση στις τουρκικές αρχές του άλλοτε ισχυρού ηγέτη της κουρδικής επανάστασης Αμντιουλάχ Οτσαλάν (γνωστού ως Άπο) και τις απέλπιδες αντιδράσεις των οπαδών του εντός και εκτός των ελληνικών προσειών και προξενικών αρχών σε όλο τον κόσμο.

Μόλις 4 ημέρες μετά τη σύλληψή του, που έγινε στις 15 Φεβρουαρίου του '99, ο Α. Οτσαλάν δήλωσε ότι μέσα σε 6 μήνες θα κατέβαζε όλους τους αντάρτες από το βουνό. (εφημερίδα "Χουριέτ", 20/2/99)

Οι Τούρκοι ιθύνοντες είχαν εδώ και καιρό καταλάβει ότι θυσιάζοντας σαν "φτηνό κρέας" τους Τούρκους στρατιώτες και ξοδεύοντας δισεκατομμύρια δολάρια κάθε χρόνο δε θα κατάφερναν να καταστείλουν τον κουρδικό απελευθερωτικό αγώνα. Γι' αυτόν το λόγο χτύπησαν τους Κούρδους στα αδύνατά τους σημεία, τα οποία ενίσχυαν κατά καιρούς οι ίδιοι οι Τούρκοι, δηλαδή την προσωπολατρία και τη σταλινική δομή της οργάνωσης. Φυσικά, ο χρόνος και ο τρόπος πραγματοποίησης αυτού του σχεδίου ήταν κάτι που θα αποφάσιζαν οι Τούρκοι στρατηγοί σε συνάρτηση με την εξέλιξη του Κουρδικού Ζητήματος. Δηλαδή, οι Τούρκοι στρατηγοί περίμεναν το μοιραίο λάθος από τον Κούρδο ηγέτη και τους συνεργάτες του, ώστε να αντι-

δράσουν κατάλληλα με τους συμμάχους τους.

Ένα αδύναμο σημείο της οργάνωσης αποτελούσε η σταλινική της δομή, που προαναφέρεται και που ο ίδιος ο ιδρυτής και ηγέτης της την εμψύχωνε εδώ και χρόνια.

- Μόνο με τη σύλληψη αυτού, ύστερα από μακροπρόθεσμο σχεδιασμό και τη χρησιμοποίησή του θα μπορούσαν να καταφέρουν την καταστολή του κουρδικού κινήματος. Γιατί οι πολιτικά ανώριμοι εύκολα θυσιάζουν την επανάσταση για τον ηγέτη και όχι το αντίθετο.

- Μόνο με αυτόν θα μπορούσαν να θέσουν την οργάνωση του ΡΚΚ στην υπηρεσία του τουρκικού κράτους. Αφού ο ηγέτης με αθέμιτα μέσα θα εξυπηρετούσε πλέον το τουρκικό κράτος, το ίδιο θα έκαναν και οι οπαδοί της "αίρεσής" του. (Στην κουρδική πραγματικότητα: ο σταλινισμός ισοδυναμεί με πολιτική ανωριμότητα).

- Μόνο πειθαναγκάζοντας τον Οτσαλάν θα ήταν δυνατό να στραφούν οι Κούρδοι της οργάνωσής του εναντίον της Ελλάδας.

Ας ξεκινήσουμε, λοιπόν, από αυτό το τελευταίο δεδομένο.

Στην πολιτική δεν υπάρχει τίποτε το μη ανατρέψιμο. Αφού ο Άπο είχε δηλώσει ότι "σε περίπτωση πολέμου θα ταχθούμε με την Ελλάδα", το πρόβλημα δεν περιοριζόταν μόνο στην καταστολή του κινήματος. Θα έπρεπε, επιπλέον, σύμφωνα με το σχέδιο, να ανατραπεί η πάγια κουρδική πολιτική και οι Κούρδοι να συμπαρταχθούν με την Τουρκία, πράγμα που κάποτε θα φαινόταν απίθανο.

Αυτό επιτεύχθηκε ως εξής:

Κατ' αρχήν, τα μέλη της δήθεν προεδρικής επιτροπής του ΡΚΚ δήλωσαν ένας προς έναν ότι η λύση του προβλήματος εναπόκειται εξολοκλήρου στην Τουρκία, ούτως ώστε να αποκλείσουν την ανάμειξη διεθνών φορέων. Στη συνέχεια, κατέβαλαν κάθε δυνατή προσπάθεια, έχοντας τη συναίνεσή του, ώστε ο Οτσαλάν να επανεκλεγεί πρόεδρος. Αφού εξελέγη, λοιπόν, από το 7ο Συνέδριο, δεν ήταν αναγκαία πλέον η διάλυση του ΡΚΚ. Έτσι, ο λαός θα υπάκουγε στις επιταγές της Τουρκίας.

Ο Άπο έδωσε εντολή στους αντάρτες να εγκαταλείψουν την τουρκική επικράτεια. Όσοι δεν υπάκουσαν και έμειναν ανακηρύχθηκαν προδότες και διατάχθηκε

* Ιστορικός-Συγγραφέας

η εξόντωσή τους. Μερικά άτομα ή ομάδες παραδόθηκαν στους Τούρκους.

Η άβουλη "ηγεσία" δήλωνε ότι δε θα ξανάρχιζε τον πόλεμο, αλλά πως οι αντάρτες ήταν έτοιμοι να κατέβουν από το βουνό, εφόσον το τουρκικό κράτος θα έδειχνε τη "μεγαλοψυχία" που ταιριάζει στη "μεγάλη" του ιστορία.

Για τον αποπροσανατολισμό του απλού Κούρδου, Τούρκοι απόστρατοι στρατηγοί και συνταξιούχοι διπλωμάτες δήλωναν: **«Το ζήτημα πρέπει να λυθεί. Υπάρχει πράγματι κουρδικός πληθυσμός και πρέπει η γλώσσα τους να αναγνωρισθεί»**. Πρωτεργάτης αυτής της κίνησης ήταν ο δάσκαλος του Ετζεβίτ, ο Σ. Ελεκντάγ, ο οποίος σε άρθρα του, που δημοσιεύτηκαν στην κουρδική εφημερίδα «Οζγκιούρ Πολίτικα», ανέφερε ακόμα και τον αριθμό των Κούρδων που ζουν μέσα στα όρια του κράτους.

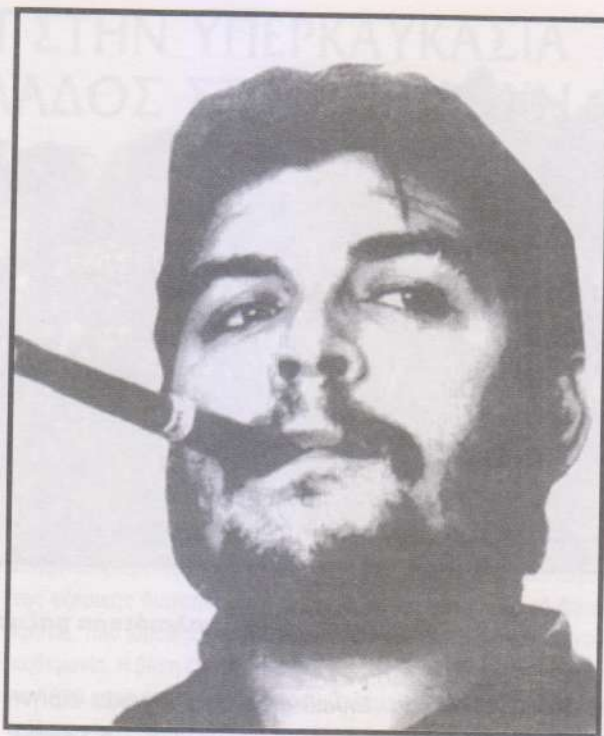
Μ' αυτόν τον τρόπο δόθηκε η εντύπωση ότι η Τουρκία επιθυμεί τη λύση, κάτι που θα γινόταν, εάν παραδίνονταν οι αντάρτες. Βέβαια, οι δηλώσεις αυτές δεν είχαν δεσμευτικό χαρακτήρα, αφού δεν έγινε καμία δήλωση από την επίσημη κυβέρνηση της Άγκυρας. Μάλιστα, ο υπαρχηγός του Γενικού Επιτελείου Στρατού, Τσεβίκ Μπιρ (βέβαια, απόστρατος πια) επισκέφθηκε τον Άπο φέρνοντας σοκολάτες και κρατώντας το χέρι του είπε: «Μαζί θα σταματήσουμε αυτή την αιματοχυσία ανάμεσα σε αδέρφια».

Το ΡΚΚ του Οτσαλάν χρησιμοποιήθηκε εναντίον των αντιστεκόμενων Κούρδων. Το ΡΚΚ δεν ανήκει πλέον στο κουρδικό έθνος, αλλά υπηρετεί τον κεμαλισμό.

Η τουρκική προπαγάνδα έφτασε στο σημείο να διαδώσει ότι ο Άπο συνεργαζόταν από την αρχή με το τουρκικό κράτος. Αυτό δημιούργησε χάος και σύγχυση μεταξύ των μαχητών της ελευθερίας του Κουρδιστάν, μια αβέβαιη κατάσταση, που οδήγησε στην επιβολή – υπό την απειλή, πλέον, των όπλων – της λεγόμενης "αμνηστίας". Τώρα πια όλες οι κουρδικές απελευθερωτικές οργανώσεις μία προς μία ζητούν αμνηστία. Οι δηλώσεις έρχονται η μία μετά την άλλη. Ικετεύουν πια για αμνηστία, γιατί το τουρκικό καθεστώς έχει δηλώσει στον Οσμάν Οτσαλάν (αδελφό του Άπο) ότι, για να δοθεί αμνηστία, θα πρέπει να προέρχεται η αίτηση από τις ίδιες τις κουρδικές οργανώσεις.

Μάλιστα, ο ίδιος ο Οσμάν – που ενώ στην αρχή πιστέψαμε ότι θέλει να σώσει τον αδελφό του, αποδείχθηκε ότι ενδιαφερόταν για τον εαυτό του – δήλωσε στην κουρδική τηλεόραση μεταξύ άλλων:

«Το νέο μας σχέδιο θα ενδυναμώσει την Τουρκία και θα βοηθήσει στην πρόοδο της. Τους λέμε "κηρύξτε γενική αμνηστία και ανοίξτε το δρόμο για την αλλαγή". Απαντούν ότι δεν το δέχονται. Προτείνουμε να ξεπεράσουμε τη διαφωνία μας με την επιβολή μικρών ποινών. Ούτε αυτό δέχονται. Μας ζητούν να δείξουμε μεταμέλεια, για να μας ρίξουν στα μπουντρούμια τους. Με λίγα λόγια, το τουρκικό κράτος δεν

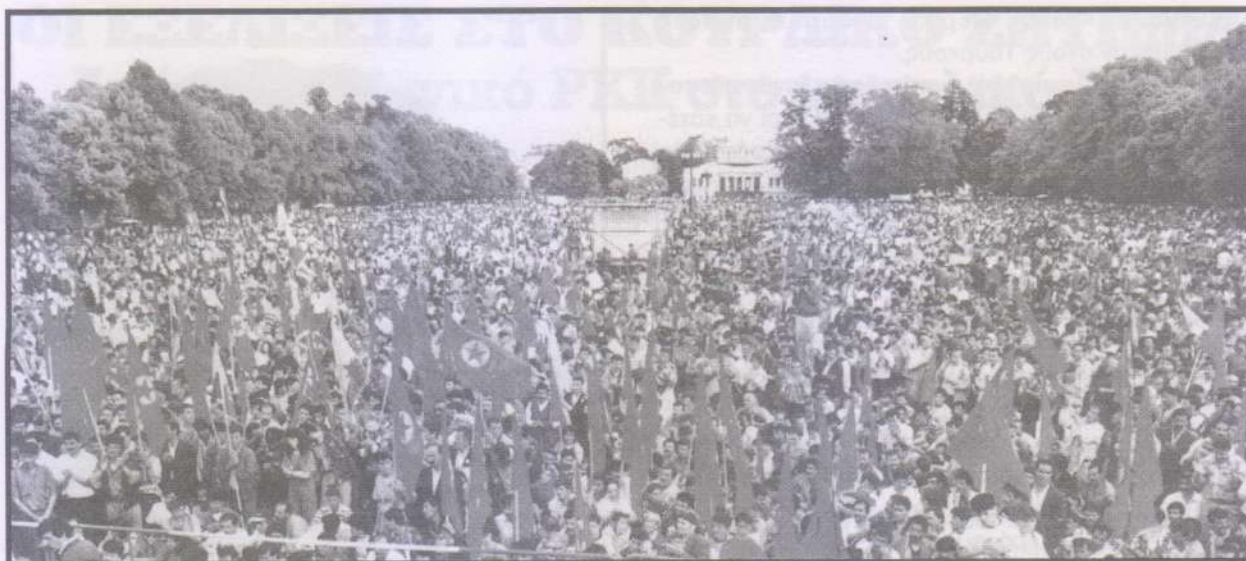
Ο Ερνέστο "Τσε" Γκεβάρρα, ένας αγέτης που επέλεξε να δώσει τη μάχη μέχρις εσχάτων στον αγώνα για την ελευθερία και την κοινωνική δικαιοσύνη..

ανταποκρίθηκε θετικά. Αλλά, όμως, διατηρούμε ακόμα τις ελπίδες μας για γενική αμνηστία. Έτσι κι εμείς θα μπορέσουμε να συμβάλουμε στον εκδημοκρατισμό της Τουρκίας. Είμαστε αποφασισμένοι γι' αυτό». (Από την ομιλία του Οσμάν Οτσαλάν στην MEDYA-TV, στις 9 Φεβρουαρίου 2000).

Ενώ οι Κούρδοι είναι πια έτοιμοι να κατεβούν από τα βουνά, να εγκαταλείψουν τον αγώνα ενάντια στον κατακτητή και να ενταχθούν στην τουρκική κοινωνία – με άλλα λόγια να εκτουρκισθούν – η Τουρκία αρνείται. Θέλει να "στίψει σαν λεμόνι" το ΡΚΚ, γιατί επιδίωξη της είναι να μη δώσει εύκολα ακόμα κι αυτό που έχει ήδη διακηρύξει.

Εξάλλου, λειτουργούν πολύ αποτελεσματικά τα κεμαλικά ιδρύματα, τα οποία σιγά σιγά προωθούν τις θεωρίες που "αποδεικνύουν" ότι οι Κούρδοι είναι Τούρκοι. Σύμφωνα με αυτά, η εθνική εορτή των Κούρδων είναι στην πραγματικότητα τουρκική και οι άλλοι λαοί την υιοθέτησαν από τους Τούρκους. Την ίδια ώρα στην Ελλάδα, εκπρόσωποι του ΡΚΚ εργάζονται παράλληλα τυπώνοντας αφίσα, στην οποία αναγράφεται: «NEWROZ, η γιορτή των λαών». Ταυτόχρονα, μετά το NEWROZ στο Κουρδιστάν εισαγγελέας του Δικαστηρίου Κρατικής Ασφαλείας άσκησε διώξεις, γιατί κατά τη διάρκεια του εορτασμού έγιναν ομιλίες στην κουρδική γλώσσα.

Στο πρόσωπο του γράφοντα χτυπούν τη φιλελληνική στάση των Κούρδων διανοουμένων που αντιστέκονται ακόμη. Χτυπούν, δηλαδή, αυτόν που τους υπα-

Φωτογραφία από παλαιότερη μαζική και ενθουσιώδη διαδήλωση Κούρδων

γορεύει η Τουρκία. Δηλαδή, με την Τουρκία ειρήνη και διάλογος, αλλά ταυτόχρονα εξόντωση της αντιπολίτευσης στους κόλπους του ΡΚΚ.

Ένας άλλος Κούρδος, θύμα αυτής της τακτικής, απήχθη αυτή τη φορά στην Ιταλία. Γλίτωσε, όμως, βαριά τραυματισμένος και, αφού συνήλθε, έδωσε συνέντευξη τύπου, στην οποία, δηλώνοντας ότι ο αγώνας θα συνεχιστεί με τη σύσταση νέας οργάνωσης, μίλησε για έναν αξιολύπητο Οτσαλάν.

Η Τουρκία ενισχύει τη σταλινική δομή του ΡΚΚ και μέσω του Άπο διορίζει νέους υπεύθυνους στην οργάνωση. Παντού γίνονται συναντήσεις, όπου εξαίρεται η ευφυΐα και το μεγαλείο του Άπο και δηλώνεται σαφώς ότι όποιος τον αμφισβητεί ή είναι ανίκανος να τον κατανοήσει ή είναι εχθρός του λαού μας.

Συνεχώς τονίζεται ο ρόλος της Ελλάδας. Για να δημιουργηθεί εχθρότητα, δε γίνεται διάκριση μεταξύ των πολιτικών που συνέπραξαν στην αιχμαλωσία του ηγέτη τους και του ελληνικού λαού, που ήταν πάντα κοντά μας. Αφενός ισχυρίζονται ότι μετά το Ιμραλί μπήκαμε σε μια νέα εποχή επίλυσης των προβλημάτων και αφετέρου καλλιεργείται από το κράτος μια εχθρότητα προς τους Έλληνες. Για μια ακόμη φορά, το τουρκικό κράτος προσπαθεί να χρησιμοποιήσει τους Κούρδους εναντίον ενός άλλου λαού.

Η πηγή αυτής της ανθελληνικής προπαγάνδας είναι η "φίλη" της Ελλάδας, η Τουρκία. Τα αληθινά συναισθήματα που τρέφουν οι Κούρδοι και ο Άπο προς τους Έλληνες τα γνωρίζουμε από τη συνέντευξη που έδωσε ο ίδιος πριν συλληφθεί, στο δημοσιογράφο Πάνο Παναγιωτόπουλο.

Στην Ελλάδα, η κατάθεση των όπλων παρομοιάστηκε άστοχα με τη "Συμφωνία της Βάρκιζας" κι έτσι ερμηνεύτηκε λάθος από κάποιους Έλληνες. Ας μην

ξεχνάμε ότι στην περίπτωση των Κούρδων τα όπλα παραδόθηκαν στους κατακτητές. Πιστεύω, όμως, ακράδαντα ότι οι Κούρδοι έχουν πλέον επίπεδο και θα αντιδράσουν. Γι' αυτό, άλλωστε, χρησιμοποιείται βία. Εξάλλου, δεν πρέπει να αγνοούμε ότι δεν πρόκειται τώρα για σύγκρουση δύο πλευρών, αλλά για επίθεση μιας πλευράς εναντίον της άλλης. Επίθεση που έγινε ύστερα από τις υποσχέσεις του ΡΚΚ απέναντι στους Τούρκους ότι "δε θα επιτρέψουμε σε κανέναν Κούρδο να αντιδράσει", για να καταλήξουμε έτσι από το σταλινικό ΡΚΚ στο μεταλλαγμένο κεμαλικό.

**ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ
ΚΟΥΡΔΟΙ**

**ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΟΛΙΤΙΚΟ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΑΙ
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ**

**ΚΑΝΝΙΓΓΟΣ 7, 6ος ΟΡΟΦ., 106 77 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ./Τ.Ο.Τ.: 3824875**

Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΥΠΕΡΚΑΥΚΑΣΙΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ

του Μάνου Καραγιάννη *

“...Η ανάσχεση του τουρκικού επεκτατισμού στην Υπερκαυκασία πρέπει να αποτελέσει στρατηγική επιδίωξη της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στην περιοχή. Η μακροχρόνια παρουσία του ελληνισμού δεν ευνοεί μόνο τη σύσφιξη των σχέσεων του ελληνικού κράτους με τις δημοκρατίες της Υπερκαυκασίας, αλλά συνεισφέρει σημαντικά στη στρατηγική ανάσχεση της Τουρκίας...”

Η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης στις αρχές της δεκαετίας του 1990 έφερε ξανά στο προσκήνιο της διεθνούς πολιτικής στην Υπερκαυκασία και επέτρεψε στην τουρκική διπλωματία να προβεί σε μια πολυσχιδή προσπάθεια διείσδυσης στην περιοχή, που τροφοδότησε τις ελπίδες της για αναβάθμιση της στρατηγικής θέσης της Τουρκίας στην εξελισσόμενη διεθνή σκηνή. Πρέπει να σημειωθεί ότι η κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ και η εγκαθίδρυση ενός μονοπολικού διεθνούς συστήματος (Pax Americana) υποβάθμισαν αρχικά το ρόλο της Τουρκίας στην Ατλαντική Συμμαχία. Η προοπτική ένταξης της Υπερκαυκασίας αλλά και των πρώην Σοβιετικών δημοκρατιών της Κεντρικής Ασίας στην τουρκική σφαίρα επιρροής αναπτέρωσε, λοιπόν, τις ελπίδες της Άγκυρας για διατήρηση του γεωπολιτικού ρόλου που είχε κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, ως τοποτηρητής των δυτικών συμφερόντων στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής.¹ Επιπλέον, η τουρκική διείσδυση στην Υπερκαυκασία αποβλέπει στη σταδιακή μετατροπή της Τουρκίας σε περιφερειακή δύναμη, που θα αντικαταστήσει τη Ρωσία στην περιοχή.

Η γεωγραφική γειτνίαση των νεοϊδρυμένων δημοκρατιών του Αζερμπαϊτζάν, της Γεωργίας και της Αρμενίας με την Τουρκία, ο μεγάλος αριθμός Τούρκων πολιτών με καυκασιανή καταγωγή, η παρουσία ισχυρών τουρκοφώνων και μουσουλμανικών κοινοτήτων στην Υπερκαυκασία, και τα πλούσια ενεργειακά κοιτάσματα του Αζερμπαϊτζάν είναι άλλοι σημαντικοί λόγοι που εξηγούν το τουρκικό ενδιαφέρον για τις εξελίξεις στην περιοχή. Παρ' όλα ταύτα, η τουρκική κυβέρνηση δεν ακολούθησε μια ισόρροπη πολιτική απέναντι στις τρεις δημοκρατίες της Υπερκαυκασίας. Η Άγκυρα εστίασε αρχικά όλη την προσοχή της στο τουρκόφωνο Αζερμπαϊτζάν, αλλά από το 1993 και μετά αναβάθμισε αισθητά την παρουσία της και στη Γεωργία. Από την άλλη, οι σχέσεις της Άγκυρας με την Αρμενία είναι ουσιαστικά ανύπαρκτες.

***Διδάκτωρ Διεθνών Σχέσεων και
Στρατηγικών Σπουδών Πανεπιστημίου
Hull Μεγάλης Βρετανίας**

Το Αζερμπαϊτζάν

Οι Αζέροι θεωρούνται τουρκογενές έθνος και έχουν ισχυρούς γλωσσικούς, θρησκευτικούς και πολιτιστικούς δεσμούς με τους Τούρκους της Ανατολίας.² Αν και η χώρα δεν αποτέλεσε ποτέ κομμάτι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, η τουρκική επιρροή στη χώρα υπήρξε από τις αρχές του 20ού αιώνα ιδιαίτερα σημαντική. Η παν-τουρκιστική ιδεολογία ήταν δημοφιλής σε ένα μεγάλο μέρος της αζερικής διάνοησης και η πρώτη ανεξάρτητη αζερική δημοκρατία, που ιδρύθηκε το 1918, είχε θεθεί υπό τουρκο-βρετανική κηδεμονία. Η βίαιη ένταξη του Αζερμπαϊτζάν στη Σοβιετική Ένωση το 1920 και η έναρξη του Ψυχρού Πολέμου μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο, περιόρισαν τις επαφές της χώρας με την Τουρκία.

Η εκλογή του Ελτσίμπεη στη θέση του Προέδρου της Δημοκρατίας τον Ιούνιο του 1992, που δήλωσε ευθαρσώς ότι θεωρούσε την Τουρκία αδελφή χώρα και τον Κεμάλ Ατατούρκ ηγέτη-πρότυπο, αναζωπύρωσε το ενδιαφέρον της Άγκυρας για τα πολιτικά τεκταινόμενα της νεοσύστατης Δημοκρατίας και υποβόηθησε τις προσπάθειές της να κηδεμονεύσει τις εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις στο Αζερμπαϊτζάν. Η τουρκική προσπάθεια διείσδυσης επικεντρώθηκε σε πέντε, κυρίως, τομείς:

1. Εκπαιδευτικό: Η Άγκυρα χορήγησε μεγάλο αριθμό υποτροφιών σε Αζέρους φοιτητές για σπουδές σε τουρκικά πανεπιστήμια και χρηματοδότησε την εκπαίδευση νέων Αζέρων διπλωματών. Επίσης, βοήθησε την αζερική κυβέρνηση να αντικαταστήσει το κυριλλικό αλφάβητο με το λατινικό, που χρησιμοποιεί και η Τουρκία.

2. Επικοινωνιακό: Μέσω του τουρκικού δορυφόρου Turksat, η Άγκυρα κατάφερε την απευθείας τηλεοπτική σύνδεση με το Αζερμπαϊτζάν, με στόχο τα τουρκικά κανάλια που εκπέμπουν στη χώρα να προσηλυτίσουν τους τηλεθεατές τους στην παν-τουρκιστική προπαγάνδα της Τουρκίας.

3. Οικονομικο-εμπορικό: Η τουρκική ηγεσία έσπευσε να εκμεταλλευτεί το άνοιγμα της νέας αγοράς του Αζερμπαϊτζάν, εξαγγέλλοντας την παραχώρηση πιστώσεων ύψους 250 εκατομμυρίων δολαρίων. Εκατοντάδες τουρκικές εταιρείες δραστηριοποιούνται στη χώρα και η Τουρκία είναι ένας από τους σημαντικότερους εμπορικούς εταίρους του Μπακού.

4. Πολιτικο-διπλωματικό: Η τουρκική κυβέρνηση ήταν η πρώτη που αναγνώρισε διπλωματικά τη δημοκρατία του Αζερμπαϊτζάν. Η τουρκική διπλωματία, συνεπικουρούμενη από διάφορα δυτικά επιστημονικά κέντρα, όπως το RAND Corporation και το Heritage Foundation, πρόβαλε το κοσμικό μοντέλο του κεμαλισμού (χάρη στο οποίο ένα μετριοπαθές ισλαμικό κράτος, όπως η Τουρκία, έχει ακολουθήσει, επιτυχημένα υποτίθεται, το δρόμο του εκδημοκρατισμού και της οικονομικής ανάπτυξης), ως πρότυπο για τον

πολιτικό και οικονομικό εκσυγχρονισμό του Αζερμπαϊτζάν.

5. Ενεργειακό: Η ύπαρξη μεγάλων κοιτασμάτων πετρελαίου στο Αζερμπαϊτζάν και την Κασπία θάλασσα προκάλεσε, όπως ήταν φυσικό, το έντονο ενδιαφέρον της τουρκικής κυβέρνησης. Η Άγκυρα έχει επικεντρώσει τις προσπάθειές της στην προώθηση του πετρελαιαγωγού Μπακού-Τσεϋχάν, που θα μεταφέρει το μεγαλύτερο μέρος του αζερικού μαύρου χρυσού στις αγορές της Δύσης. Η κατασκευή του υπολογίζεται να αρχίσει μετά το 2002.

Η αζερική κυβέρνηση δεν έδειξε αρχικά πρόθεση να συνεργαστεί με την Άγκυρα στον ευαίσθητο τομέα της άμυνας, για να μην ενεργοποιήσει τα αντι-τουρκικά αντανακλαστικά της Ρωσίας. Οι συνεχόμενες ήττες του αζερικού στρατού, όμως, στο μέτωπο του Ναγκόρνο-Καραμπάχ έδωσαν στην Τουρκία την ευκαιρία να διεισδύσει ακόμα περισσότερο στη νεο-ιδρυμένη δημοκρατία. Σύμφωνα με κάποιες πληροφορίες, η τουρκική κυβέρνηση έστειλε εκατό περίπου απόστρατους αξιωματικούς του τουρκικού στρατού, για να αναδιοργανώσουν τον αζερικό στρατό, το καλοκαίρι του 1992.³ Επίσης, υπάρχουν ενδείξεις ότι ανατολικοευρωπαϊκής προέλευσης οπλισμός που παραχωρήθηκε στην Άγκυρα από τα πλεονάσματα του γερμανικού στρατού, μετά την ενοποίηση των δύο Γερμανιών, κατέληξε σε αζερικά χέρια.

Η πτώση του Ελτσιμίπε τον Ιούνιο του 1993 και η επάνοδος στην εξουσία του παλαίμαχου κομμουνιστή πολιτικού Χαϊντάρ Αλίεφ θεωρήθηκαν αρχικά πλήγμα στην παν-τουρκιστική πολιτική της Άγκυρας. Ο νέος πρόεδρος εγκατέλειψε μερικώς την φιλοτουρκική πολιτική του προκατόχου του και προσπάθησε να βελτιώσει τις σχέσεις της χώρας με τη Μόσχα. Η συμμετοχή των τουρκικών μυστικών υπηρεσιών στην απόπειρα πραξικοπήματος εναντίον του νέου προέδρου το Μάρτη του 1995 δημιούργησε μια κρίση στις σχέσεις των δύο χωρών, αλλά δεν επηρέασε σημαντικά την πορεία των τουρκο-αζερικών σχέσεων. Δίχως αμφιβολία, η πολιτική αστάθεια στη Μόσχα και η διαμάχη με την Αρμενία υποβοηθούν σημαντικά την τουρκική εξωτερική πολιτική απέναντι στο Αζερμπαϊτζάν και μειώνουν τις επιλογές της αζερικής ηγεσίας.

Η Γεωργία

Η Τουρκία αναγνώρισε την ανεξαρτησία της Γεωργίας, το Νοέμβριο του 1991, αλλά καθυστέρησε αρκετούς μήνες να συνάψει διπλωματικές σχέσεις με τη χώρα. Αιτία ήταν η εμφύλια διαμάχη που ξέσπασε μεταξύ των υποστηρικτών του εθνικιστή προέδρου Γκαμσαχούρντια και των αντικαθεστωτικών δυνάμεων που υποστήριζαν τον πρώην υπουργό των εξωτερικών της Σοβιετικής Ένωσης Έντβαρντ Σεβαννάτζε. Η επικράτηση του δυτικόφιλου Σεβαννάτζε επέτρεψε στην Άγκυρα να συνάψει διπλωματικές σχέσεις με τη Γεωργία, το Μάιο του 1992, και να γίνει στρατηγικός εταίρος της νεο-ιδρυμένης δημοκρατίας, εκμεταλλεζόμενη τη δύσκολη θέση της. Η πολιτική αστάθεια, ο πόλεμος στην Αμπχαζία και τη Νότια Οσετία, καθώς και ο παρεμβατισμός της Μόσχας στις εσωτερικές υποθέσεις της χώρας είχαν οδηγήσει τη Γεωργία σε γεωπολιτική απομόνωση. Η γεωργιανή κυβέρνηση αναγκάστηκε, λοιπόν, να ακολουθήσει μια κατευναστική πολιτική απέναντι στην Άγκυρα, παρά την παραδοσιακή καχυποψία που τρέφει η γεωργιανή πολιτική ελίτ για την Τουρκία, που πηγάζει μάλλον από τη μακροχρόνια κατοχή της Γεωργίας από την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Η Γεωργία θεωρείται χώρα-κλειδί για την επιτυχία της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής στην Υπερκαυκασία και την Κεντρική Ασία, διότι είναι η μοναδική χώρα στην περιοχή που μπορεί να προσφέρει πρόσβαση στο Αζερμπαϊτζάν και τις υπόλοιπες τουρκόφωνες πρώην Σοβιετικές δημοκρατίες. Ένας άλλος παράγοντας που ευνοεί την ανάπτυξη των τουρκο-γεωργιανών σχέσεων είναι η επιθυμία των δύο χωρών να συνεργαστούν στη μεταφορά του αζερικού πετρελαίου στις αγορές της Δύσης. Η Άγκυρα στήριξε και προώθησε τον αγωγό Μπακού-Σούψα, που μεταφέρει μικρές, σχετικά, ποσότητες πετρελαίου από το Αζερμπαϊτζάν στη Μαύρη Θάλασσα, με αντάλλαγμα τη συναίνεση των Γεωργιανών στην κατασκευή του αγωγού Μπακού-Τσεϋχάν, που, μέσω Γεωργίας, θα μεταφέρει το μεγαλύτερο μέρος του αζερικού πετρελαίου. Η συνεργασία των δύο χωρών έχει επεκταθεί και στο στρατιωτικό τομέα, προκαλώντας τις έντονες ρωσικές αντιδράσεις.

Η Αρμενία

Η Άγκυρα έχει αρνηθεί να συνάψει διπλωματικές σχέσεις με την Αρμενία, αν δεν προηγηθεί η απομάκρυνση των αρμενικών δυνάμεων από το Ναγκόρνο-Καραμπάχ, και έχει επιβάλει από το 1993 οικονομικό αποκλεισμό στη χώρα. Δίχως αμφιβολία, πρωταρχικός στόχος της τουρκικής διπλωματίας είναι η οικονομική και πολιτική απομόνωση του αρμενικού κράτους, ώστε να αναγκαστεί η αρμενική ηγεσία να συμβάλει στη διευθέτηση του ζητήματος του Ναγκόρνο-Καραμπάχ. Η τουρκική στάση έχει προδιαγράψει αρνητικά το μέλλον των τουρκο-αρμενικών σχέσεων και υπονομεύει την ασφάλεια και σταθερότητα στην Υπερκαυκασία.

Άλλος σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει τις τουρκο-αρμενικές σχέσεις είναι το ζήτημα της αρμενικής γενοκτονίας, που διέπραξαν οι Οθωμανικές αρχές το 1915-16. Η Άγκυρα αποποιείται τις ευθύνες της για τη γενοκτονία, με τη δικαιολογία ότι το σύγχρονο τουρκικό κράτος δημιουργήθηκε το 1923 και κατ'επέκταση δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνο για γεγονότα που έγιναν πριν από τη δημιουργία του, ενώ ταυτόχρονα αμφισβητεί ότι διαπράχθηκε γενοκτονία εις βάρος των Αρμενίων. Η αναγνώριση της γενοκτονίας είναι, σύμφωνα με την αρμενική κυβέρνηση, απαραίτητη προϋπόθεση για τη βελτίωση των σχέσεων της χώρας με την Τουρκία.

Ο ρόλος της Ελλάδος στην περιοχή

Η ελληνική παρουσία στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου και του Καυκάσου χρονολογείται από την εποχή του δευτέρου αποικισμού (8ο-7ο αιώνα π.Χ.), αν και ο μύθος της Αργοναυτικής εκστρατείας παραπέμπει σε παλιότερες εποχές. Η εξάπλωση του χριστιανισμού στον Καύκασο τον 4ο αιώνα μ.Χ. διευκόλυνε τη διείσδυση των Ελλήνων στην περιοχή και αργότερα υποβοήθησε την εξάπλωση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας μέχρι τη χώρα των Αβάσγων (σημερινή Αμπχαζία).⁴ Η δράση του ποντιακού εθνικο-απελευθερωτικού κινήματος στην Υπερκαυκασία, την περίοδο 1917-1921, επιβεβαίωσε την άρρηκτη ιστορική σχέση του ελληνισμού με την περιοχή.

Παρά τους ισχυρούς ιστορικούς δεσμούς με την Υπερκαυκασία, ο κατακερματισμός της Σοβιετικής Ένωσης και η ανεξαρτητοποίηση των τριών δημοκρατιών βρήκαν την ελληνική διπλωματία σχεδόν απροετοίμαστη να εκπονήσει μια αποτελεσματική πολιτική

απέναντι στην περιοχή με προεπεξεργασμένο πλαίσιο στόχων. Άμεση συνέπεια της ελλαδικής διπλωματικής ανεπάρκειας υπήρξε η αδυναμία να προστατευτεί έγκαιρα η πολυπληθής ελληνική κοινότητα της Υπερκαυκασίας, που βρέθηκε στο επίκεντρο διαφόρων συγκρούσεων. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των Ελλήνων της Αμπχαζίας, που εναπόθεσαν τις ελπίδες τους για σωτηρία στο αναξίοπιστο ελληνικό κράτος, που προτίμησε να στείλει Έλληνες κυανόκρανους στη μακρινή Σομαλία, το καλοκαίρι του 1993. Εφεξής, η ελληνική διπλωματία πρέπει να παρακολουθεί πολύ προσεκτικά τις γεωπολιτικές εξελίξεις σε όλο τον Καύκασο, γιατί τυχόν ανάφλεξη των συγκρούσεων μεταξύ Αρμενίας και Αζερμπαϊτζάν ή Γεωργίας και Αμπχαζίας θα θέσει σε κίνδυνο την ασφάλεια των ελληνικών κοινοτήτων που είχαν απομείνει και ενδέχεται να προκαλέσει νέο προσφυγικό κύμα προς την Ελλάδα.

Στο επίπεδο των διακρατικών σχέσεων, η ελληνική κυβέρνηση αναγνώρισε την ανεξαρτησία των νεο-ιδρυμένων δημοκρατιών της περιοχής, στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Βασική αρχή της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής είναι η διατήρηση των υφιστάμενων συνόρων σε όλη την περιοχή. Η Αθήνα έχει αρνηθεί να αναγνωρίσει την ανεξαρτησία περιοχών όπως το Ναγκόρνο-Καραμπάχ και η Αμπχαζία, που έχουν κηρύξει μονομερώς την ανεξαρτησία τους και υποστηρίζει την επίλυση των διαφορών με βάση το διεθνές δίκαιο. Άλλη προτεραιότητα για την ελληνική κυβέρνηση είναι η σύσφιξη των σχέσεων με τις τρεις χώρες σε όλους τους τομείς και ανάδειξη της Ελλάδας ως σταθεροποιητικού παράγοντα στην περιοχή.⁵

Στο πλαίσιο της αναβάθμισης του ρόλου της Ελλάδος στην περιοχή, πρωτεύουσα σημασία θα πρέπει να δοθεί στους εξής τομείς:

- Χορήγηση μεγάλου αριθμού υποτροφιών σε φοιτητές από την περιοχή για τα πανεπιστήμια της Βορείου Ελλάδος.
- Υποβοήθηση της ανάπτυξης σε όλες τις χώρες της Υπερκαυκασίας σύγχρονων θεσμών διακυβέρνησης.
- Ενίσχυση των ομογενών επιχειρηματιών που δραστηριοποιούνται στην περιοχή και παροχή σημαντικών κινήτρων σε ελλαδικές εταιρείες που επενδύουν στις τοπικές οικονομίες.

Επίσης:

- ♦ Αναβάθμιση της ελληνικής διπλωματικής παρουσίας στην Υπερκαυκασία με άνοιγμα προξενείων σε πόλεις με σημαντικές ελληνικές κοινότητες, όπως το Βατούμι στη νοτιοδυτική Γεωργία.
- ♦ Ανεπίσημη συνεργασία με τις αρχές της Αμπχαζίας για την προστασία των λίγων ομογενών που εξακολουθούν να διαμένουν στην αποσχισμένη δημοκρατία, ίσως μέσω ελληνικών μη κυβερνητικών οργανώσεων και των ομογενειακών συλλόγων που λειτουργούν εκεί.

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης άλλαξε ριζικά το γεωπολιτικό χάρτη της Υπερκαυκασίας

Η εύφλεκτη περιοχή της Υπερκαυκασίας.

με απρόβλεπτες συνέπειες. Η ανάδειξη της Τουρκίας σε περιφερειακή δύναμη στην Υπερκαυκασία ασφαλώς θα αυξήσει το ειδικό βάρος της Άγκυρας στους δυτικούς οργανισμούς, με αποτέλεσμα να επηρεαστεί η εξέλιξη των ελληνο-τουρκικών σχέσεων. Η ανάσχεση, λοιπόν, του τουρκικού επεκτατισμού στην Υπερκαυκασία πρέπει να αποτελέσει στρατηγική επιδίωξη της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στην περιοχή. Η μακροχρόνια παρουσία του ελληνισμού δεν ευνοεί μόνο τη σύσφιξη των σχέσεων του ελληνικού κράτους με τις δημοκρατίες της Υπερκαυκασίας, αλλά συνεισφέρει σημαντικά στη στρατηγική ανάσχεση της Τουρκίας. Επίσης, υποχρεώνει και την ελληνική διπλωματία να χαράξει μια πιο ενεργητική πολιτική προώθησης και προστασίας των εθνικών συμφερόντων στην περιοχή. Διότι, όπου υπάρχουν Έλληνες, υπάρχουν και εθνικά συμφέροντα.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Πρέπει, πάντως, να σημειωθεί ότι ο πόλεμος στον Περσικό Κόλπο το 1990 και ο ρόλος που διαδραμάτισε η Άγκυρα κατά τη διάρκειά του ήταν σημαντικός παράγοντας στη μεταψυχροπολεμική αναβάθμιση της Τουρκίας.

2. Τα δύο τρίτα του αζερικού πληθυσμού ακολουθούν, όπως και οι Ιρανοί, το σιιτικό δόγμα, και οι υπόλοιποι είναι σουνίτες, όπως η πλειοψηφία των Τούρκων. Παρ' όλα ταύτα, η μακροχρόνια σοβιτική κατοχή προκάλεσε την αποδυνάμωση της θρησκευτικής ταυτότητας και την ενίσχυση του κοσμικού προσανατολισμού της χώρας.

3. Βλ. J.F.R. Wright, S. Goldenberg, & R. Schofield (ed.), *Transcaucasian Boundaries*, (London: UCL Press, 1996), p. 65.

4. Βλ. το ενδιαφέρον άρθρο της Αρτεμης Ξανθοπούλου-Κυριακού, *Πώς βρέθηκαν οι Έλληνες στην Υπερκαυκασία*, Οικονομικός Ταχυδρόμος, 14 Ιουλίου 1994.

5. Βλ. το άρθρο του Α. Philon, *Greek Foreign Policy Perspectives in the Caucasus, Black Sea and Central Asia*, Thesis, Spring 1997, no. 1.

ΑΜΥΝΑ, ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΣΗΜΕΙΟΛΟΓΙΑ & ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

του Γ. Βοσκόπουλου *

Ο αμυντικός σχεδιασμός μιας κρατικής οντότητας αποτελεί διαχρονικά τη δικλίδα ασφαλείας κατά πάσης απειλής (υπαρκτής ή πιθανολογούμενης, στρατιωτικής ή μη) και στοχεύει στο να δημιουργήσει τους αποτρεπτικούς παράγοντες σει τυχόν επιθετική ενέργεια. Η χάραξη αμυντικής πολιτικής και η απόκτηση στρατιωτικής ισχύος δεν αποτελεί επιθετική ή συγκρουσιακή συμπεριφορά. Κατά τον ίδιο τρόπο, δεν αποτελεί επιθετική συμπεριφορά από πλευράς ενός πολίτη η εγκατάσταση ενός συστήματος συναγερμού, το οποίο θα αποτρέψει τυχόν επιβουλεύα της ιδιοκτησίας του.

Με τη χάραξη αμυντικής πολιτικής με βάση τις διακηρυγμένες αποφάσεις της πολιτικής ηγεσίας, τίθενται οι προϋποθέσεις αντιμετώπισης της επιθετικής συμπεριφοράς ή πιθανολογούμενης επιθετικής συμπεριφοράς ενός "παίκτη", του οποίου οι πολιτικοί στόχοι έχουν αξιολογηθεί ως μη συμβατοί με το εθνικό συμφέρον. Σε τέτοιες περιπτώσεις, δεν υπάρχει η δυνατότητα υιοθέτησης συνεργατικής προσέγγισης μεταξύ των δύο αντιπάλων, αν πρώτα δεν προηγηθεί σύγκλιση των εθνικών συμφερόντων των δύο χωρών και δεν προηγηθούν ΜΟΕ¹, πρώτα εκ των οποίων οφείλουν να είναι:

α. Η αποδοχή του Διεθνούς Δικαίου ως ρυθμιστή των διμερών διαφορών

β. Σύμφωνο μη χρήσης ή μη απειλής χρήσης βίας για την επίλυση διμερούς ή πολυμερούς διαφοράς

γ. Κοινή δήλωση περί αναγνώρισης του εδαφικού καθεστώτος, όπως αυτό καθορίζεται από τις Διεθνείς Συνθήκες και τη διεθνή πρακτική (π.χ. μέγεθος αιγιαλίτιδας ζώνης). Στην περίπτωση σύγκρουσης των εθνικών συμφερόντων δύο χωρών, οι πιθανές καταλήξεις είναι:

ΠΙΘΑΝΗ ΚΑΤΑΛΗΞΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ

- ◆ Αποφυγή υιοθέτησης θέσεων που προκαλούν σύγκρουση / Avoidance of conflictual approach
- ◆ Συντριβή του αντιπάλου με χρήση στρατιωτικών μέσων / Conquest of the opponent
- ◆ Υποταγή [αποδοχή των όρων του αντιπάλου υπό το βάρος στρατιωτικής ισχύος] / Αποτροπή
- ◆ / Submission or Deterrence
- ◆ Συμβιβασμός / Compromise
- ◆ Δεσμευτική απόφαση που εισηγείται τρίτο μέρος (επιδιαιτησία) / Adjudication² -mediation
- ◆ Παθητική διευθέτηση / Passive Settlement

ΠΗΓΗ: 1. K. J. Holsti, "International Politics, A frame-

work of analysis", Prentice-Hall, NJ, 1992

2. Αγγλο-Ελληνικό Γλωσσάρι Στρατηγικών & Στρατιωτικών Όρων των ΕΔ, Γ. Βοσκόπουλου, Αθήνα 1998.

Ωστόσο, πριν από το στάδιο διαχείρισης της κρίσης, προηγείται το στάδιο εκτίμησης των δεδομένων και αξιολόγησης της διαχρονικής πολιτικής και διπλωματικής συμπεριφοράς της πηγής της απειλής³, τα οποία θα αποτελέσουν πολύτιμο αρωγό στη χάραξη αμυντικής πολιτικής. Παρακάτω θα παρατεθούν ορισμένα χαρακτηριστικά δείγματα της διπλωματικής συμπεριφοράς της γείτονος Τουρκίας, όπως καταγράφηκαν από τον πρέσβη ε. τ. Π. Χιδήρογλου⁴. Η επιλογή της εν λόγω χώρας, συμμάχου στο ΝΑΤΟ και υποψήφιας εταίρου στην ΕΕ έγινε κατόπιν αξιολογήσεώς της ως της μείζονος υπαρκτής (και όχι πιθανολογούμενης) στρατιωτικής απειλής, την οποία αντιμετωπίζει η Ελλάδα διαχρονικά. Σύμφωνα με τον Π. Χιδήρογλου, "η οθωμανική διπλωματία επηρεάστηκε από τον ισλαμικό νόμο (seriat), ο οποίος καθορίζει ότι δεν μπορεί να επικρατήσει οριστική ειρήνη μεταξύ πιστών (μουσουλμάνων) και απίστων (μη μουσουλμάνων), ως τη στιγμή που θα δεχθούν οι τελευταίοι την υπεροχή της ισλαμικής πίστεως"⁵. Η εν λόγω παρατήρηση αποτελεί έκφραση του ιστορικού πλαισίου ασυμβατότητας μεταξύ των δύο λαών, καθώς η ανάδειξη του ατομικού και συλλογικού jihad των πιστών μουσουλμάνων σε λυδία λίθο της πολιτισμικής συμπεριφοράς τους προς τους "άπιστους" έθεσε τα θεμέλια συγκρουσιακής σχέσης με το μη τουρκικό στοιχείο. Ωστόσο, σήμερα η ασυμβατότητα στρατηγικών επιδιώξεων μεταξύ Αθήνας και Άγκυρας δεν προκαλείται από θρησκευτικές και πολιτισμικές διαφορές, όπως τις περιέγραφε αφοριστικά ο S. Huntington⁶, αλλά από τη σύγκρουση αντιλήψεων περί Δικαίου, καθώς η Ελλάδα διαχρονικά υποστηρίζει το ασαφές και κατά τι απροσδιόριστο Διεθνές Δίκαιο, το οποίο επιδέχεται διαφόρων ερμηνειών⁷, η δε Τουρκία θεμελιώνει την εξωτερική πολιτική και διπλωματική συμπεριφορά της στην επίδειξη πολιτικής ισχύος έναντι των γειτόνων της και σε μακιαβελικές τακτικές, τις οποίες έχει αναγάγει σε μορφή "δικαίου", του δικαίου του ισχυρού. Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, στόχος της γείτονος έγινε η εκμετάλλευση ενδοβαλκανικών εδαφικών και μειονοτικών διαφορών, "προκειμένου να αποκτήσει μέσω του βαλκανικού προγεφυρώματος, εδαφική, πολιτική και οικονομική επαφή με την Ευρώπη"⁸, γεγονός που το επιτυγχάνει de jure μετά το Ελσίνκι. Ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός της γείτονος θα αποτελούσε άμεση θετική εξέλιξη για την Ελλάδα, αν συνδυαζόταν με την απόρριψη της επιθετικής συμπεριφοράς της Άγκυρας, η οποία υπό προϋποθέσεις θα επέτρεπε την επαναδιατύπωση του ελληνικού αμυντικού δόγματος.

Οι κατά καιρούς προσπάθειες εποικοδομητικής προσέγγισης των δύο πλευρών δεν καρποφόρησαν και απέβησαν φρούδες, είτε λόγω της προσπάθειας της γείτονος να εκμεταλλευτεί αυθαίρετες

* Συγγραφέας - Υποψήφιος Διδάκτωρ Ευρωπαϊκών Σπουδών Παν. Exeter

ερμηνείες των συμπεφωνημένων, προκειμένου να δημιουργήσει τετελεσμένα γεγονότα, είτε από την ερμηνεία των ελληνικών υποχωρήσεων ως ενδείξεως αδυναμίας⁹. Η ελληνο-τουρκική φιλία του παρελθόντος¹⁰ αποτέλεσε, δυστυχώς, για τη χώρα μας μονόδρομη και όχι αμφίδρομη σχέση. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ο μεγαλύτερος πολιτικός ηγέτης της νεότερης Ελληνικής Ιστορίας, υπήρξε ειλικρινής όταν επιχείρησε προσέγγιση της γείτονος, ωστόσο από τη πλευρά της Τουρκίας, η προσέγγιση δεν ήταν παρά ένα παραπέτασμα καπνού, προκειμένου να εξανδραποδιστούν οι μη ακραιφνώς τουρκοί πληθυσμοί, διαδικασία εθνοκάθαρσης, η οποία κορυφώθηκε με τα γεγονότα του 1955 και το μαζικό διωγμό του ελληνισμού της Κωνσταντινούπολης.

Ωστόσο, εξ αντικειμένου και λόγω της κεμαλικής ιδεολογίας, οι προαναφερθείσες προσπάθειες προσέγγισης της Ελλάδας αποτελούσαν κινήσεις τακτικής και συγκυριακή πολιτική, η οποία εξυπηρετούσε τα σχέδια των Τούρκων εθνικιστών. Όπως καταγράφει ο Π. Χιδύρογλου, ένας από τους πιο έγκυρους μελετητές της τουρκικής διπλωματικής συμπεριφοράς στη χώρα μας, ο Κ. Ατατούρκ, υιοθετώντας μία αντιφατική, αντικρουόμενη και αυτοαναιρούμενη πολιτική, από τη μια προσέγγιζε την Ελλάδα, ενώ ταυτόχρονα διατύπωνε την "τουρκική θεωρία του ηλίου" (Gunes-Dil Teorisi), με την οποία εξέφραζε έμπρακτα το σκοπό της γείτονος να καταστήσει την τουρκική γλώσσα "μητέρα όλων των άλλων γλωσσών".¹¹ Ο Κ. Ατατούρκ, υιοθετώντας την πολιτική του Ιανού, από τη μια δήλωνε ότι αναγνώριζε την ελληνική κυριαρχία επί των νησιών του Αιγαίου, ενώ ταυτόχρονα παραιτούνταν από τυχόν διεκδικήσεις στη Κύπρο¹². Από την άλλη, στις 25-10-1931, απευθυνόμενος στα μέλη του Βαλκανικού Συνεδρίου δήλωνε: "... Μπορεί να λεχθεί ότι τα βαλκανικά κράτη, συμπεριλαμβανομένης μέσα σ' αυτά και της Τουρκίας, που σχηματίστηκαν κατά τα τελευταία έτη, είναι ιστορικό αποτέλεσμα του κατ' ολίγον τεμαχισμού της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και του ενταφιασμού της μέσα στην Ιστορία"¹³. Η εν λόγω ορθή παρατήρηση, όσον αφορά τη δημιουργία των βαλκανικών κρατών, θέτει την ιστορική βάση του τουρκικού μεγαλοϊδεατισμού, καθώς η Άγκυρα αισθάνεται αδικημένη από τον τεμαχισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Φυσικά, ο πολιτισμικός ιμπεριαλισμός και επεκτατισμός της γείτονος δεν αποτελεί το μοναδικό όπλο στη φαρέτρα του τουρκικού μεγαλοϊδεατισμού. Φαινομενικά, στη μετα-Ελσίνκι εποχή διαφαίνεται ότι οι τουρκοί στόχοι επαναδιατυπώνονται, ωστόσο οι κατευθυντήριες γραμμές της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής παραμένουν οι ίδιες: συρρίκνωση του ελληνισμού, σύγκλιση του ελληνικού και τουρκικού εθνικού συμφέροντος, με υποχώρηση της Ελλάδας σε μείζονα εθνικά θέματα, και παραχώρηση κυριαρχικών δικαιωμάτων εν ονόματι της μη συγκρουσιακής προσέγγισης των δύο χωρών. **Είναι πραγματικά εντυπωσιακή η διαχρονικότητα της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής, η οποία ενισχύει τον αμυντικό σχεδιασμό της γείτονος, καθώς, παρά το δημοκρατικό έλλειμμα**

που παρατηρείται στην Τουρκία, υπάρχει κοινό πεδίο ανάμεσα στις πολιτικές και στρατιωτικές ελίτ, όσον αφορά τον καθορισμό του τουρκικού εθνικού συμφέροντος και των διαχρονικών πολιτικών στόχων της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής. Η εν λόγω σταθερότητα στις επιλογές και η διαχρονικότητα στην ιεράρχηση στόχων από πλευράς τουρικής ηγεσίας έχει επισημανθεί επανηλειμμένα και από το Ν. Σαρρή, ο οποίος υποστήριξε ότι "είτε διαβάζεις χθεσινές τουρκικές δηλώσεις, κείμενα ή συζητήσεις, είτε σημερινές, είναι ένα και το αυτό. Νοηματοδοτείται η συμπεριφορά και κατανοείται απ' όπου κι αν ξεκινήσεις. Και από τον παρελθόντα χρόνο στον παρόντα και το αντίστροφο"¹⁴.

Με αυτή τη διαχρονικά επιθετική πολιτική της και με δεδομένη την αδυναμία των λοιπών βαλκανικών κρατών να ανασχέσουν την τουρκική επικυριαρχία, λόγω οικονομικών κυρίως προβλημάτων (shock therapy)¹⁵, η γείτων χώρα επιχειρεί στη μετα-ψυχροπολεμική εποχή να προσεταιριστεί τη μοναδική χώρα που απειλεί τον ηγεμονικό της ρόλο στην ευρύτερη περιοχή. Η διαχρονικά στρατοκρατούμενη ηγεσία της Τουρκίας επιχειρεί να υλοποιήσει τα κεμαλικά οράματα, τον κεμαλικό σοβινισμό, αναζητώντας στην ελληνο-τουρκική διαμάχη, αυτό που στη θεωρία επίλυσης συγκρούσεων ονομάζεται "η κατάλληλη / ώριμη στιγμή" (the ripe moment)¹⁶, προκειμένου, κορυφώνοντας τις πιέσεις προς την ελληνική πλευρά, να "αδράξει την ευκαιρία" ("seizing the initiative") και να διευθετήσει τις "διαφορές" με την Ελλάδα. Η προαναφερθείσα "ώριμη στιγμή" ενεφανίσθη με τη Σύνοδο του Ελσίνκι, όπου η ελληνική διπλωματία, υπό το βάρος της επερχόμενης θεσμικής μεταρρύθμισης της ΕΕ και της κατάρτησης του δικαιώματος αρνησικυρίας, αλλά και την επικείμενη αίτηση για συμμετοχή στην ΟΝΕ, υιοθέτησε τη πολιτική των εταίρων της, όσον αφορά την ανακήρυξη της Άγκυρας σε υποψήφια προς ένταξη χώρα.

Παρά την υπαρκτή θετική, αλλά, ωστόσο, άνευ στρατηγικής σημασίας, διπλωματία των πολιτών, οι ελληνοτουρκικές ασυμβατότητες παραμένουν, όπως παραμένει και ο τουρκικός μεγαλοϊδεατισμός και η αλαζονεία, που εκφράζεται ακόμα και έναντι των Δυτικοευρωπαίων εταίρων, καθώς η Άγκυρα εκτιμά ότι η Ευρώπη χρειάζ-

“... ο αμυντικός σχεδιασμός της Ελλάδας οφείλει να διαμορφώνεται υπό το βάρος του χρονικού βάθους και της συνέπειας στους στόχους που έχει θέσει η τουρκική εξωτερική πολιτική και όχι υπό το πρίσμα μίας ευπρόσδεκτης, αλλά άνευ στρατηγικής σημασίας προσέγγισης ατόμων...,”

ζεται την Τουρκία και όχι το αντίστροφο. Υπό αυτό το πρίσμα του τουρκικού “αυτοκρατορικού συνδρόμου”, ο ελληνικός αμυντικός σχεδιασμός επιβάλλεται να οικοδομείται με βάση τους διαχρονικούς στόχους της τουρκικής αναθεωρητικής εξωτερικής πολιτικής, η οποία χρησιμοποιεί τους μουσουλμανικούς πληθυσμούς των Βαλκανίων ως μέσο άσκησης πίεσης¹⁷ των όμορων χωρών και έκφραση πολιτικής ισχύος. Στην περίπτωση του Κυπριακού και σύμφωνα με τον J. Landau, “η Άγκυρα χρησιμοποίησε το τουρκοκυπριακό στοιχείο ως στρατηγική μειονότητα για την προώθηση των επεκτατικών της βλέψεων στο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου. Το ίδιο μοντέλο επιδιώκει να εφαρμόσει μακροπρόθεσμα και στο χώρο της Δυτικής Θράκης, όπου ήδη έχουν ενεργοποιηθεί πάμπολλες παν-τουρκιστικές οργανώσεις. Εκμεταλλευόμενοι το φιλελεύθερο πολιτικό και κοινωνικό κλίμα που επικρατεί στην Ελλάδα, οι Τούρκοι προσπαθούν να χαλκεύσουν τον τουρκισμό στο εθνολογικά ανομοιογενές μουσουλμανικό στοιχείο της περιοχής”¹⁸. Επιπλέον, “η Άγκυρα αποσκοπεί στη διαμόρφωση τουρκικής εθνικής συνείδησης, όχι μόνο σε μη τουρκογενείς μουσουλμανικούς πληθυσμούς της Τουρκίας, αλλά ακόμη και σε μουσουλμάνους της Ελλάδας και της Βουλγαρίας”¹⁹. Η διαχρονικότητα και σταθερότητα των πολιτικών επιδιώξεων της γείτονος είναι αξίες θαυμασμού. Ωστόσο, τα πολιτικο-στρατιωτικο-διπλωματικά “όπλα” που διαθέτει η γείτων χώρα είναι γνωστά στους χαράσσοντες την ελληνική αμυντική πολιτική. Άξονας της τουρκικής πολιτικής είναι η στρατιωτική ισχύς και η απειλή πολέμου (το *casus belli* ισχύει και στη μετα-Ελσίνκι εποχή), γεγονός που καθιστά τον πόλεμο ή την απειλή πολέμου “συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα”.

Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, οι γεωπολιτικές συγκυρίες, όπως έκριναν οι Τούρκοι ιθύνοντες, ευνόησαν την κορύφωση έκφρασης της αναθεωρητικής πολιτικής της γείτονος, η οποία επιχείρησε να εκμεταλλευτεί τα νέα γεωπολιτικά δεδομένα, που προέκυψαν με τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και της Σοβιετικής Ένωσης και την ανάδειξη των πρώην Σοβιετικών δημοκρατιών σε νέους ενεργειακούς κόμβους²⁰. Αυτό μαρτυρά και η εμπλοκή της τουρκικής διπλωματίας στις διμερείς διαφορές που προέκυψαν μεταξύ της Ελλάδας και της Αλβανίας και ΠΓΔΜ.

Στην ελληνοτουρκική αντιπαράθεση, η υιοθέτηση από την Ουάσιγκτον πολιτικής ίσων αποστάσεων από Ελλάδα και Τουρκία ισοδυναμεί με ενίσχυση του τουρκικού επεκτατισμού, γεγονός το οποίο επί δεκαετίες προκαλεί την ελληνική δυσφορία λόγω της αμερικανικής άρνησης να λάβει ξεκάθαρη θέση στη διένεξη. Αξίζει να σημειωθεί ότι στα μέσα της δεκαετίας του '50 Αμερικανοί αξιωματούχοι δήλωναν για το ζήτημα της Κύπρου: “Προσπαθούμε να είμαστε πραγματικοί φίλοι της Ελλάδας. Αυτό, ωστόσο, δε σημαί-

νει ότι θα πράξουμε αυτό που θεωρούσαμε λάθος, [δηλαδή] να εξαναγκάσουμε μία άλλη χώρα [Τουρκία] [να αλλάξει την πολιτική της]”²¹. Πρακτικά και σημειολογικά, η διαχρονική πολιτική των ίσων αποστάσεων αποτελεί στήριξη της Τουρκικής “Εθνικής Ιδέας” (Buyuk Emel) “που απέβλεπε και αποβλέπει στην πολιτική ένωση όλων των τουρκικών φυλών και πληθυσμών από τη Μεσόγειο μέχρι των ακτών της Κασπίας Θάλασσας και των συνόρων της Κίνας με ενιαίο τουρκικό πολιτισμό και κοινή τουρκική γραφή”²². Το αν η υλοποίηση της τουρκικής εθνικής ιδέας, ένας στρατηγικός στόχος δεκαετιών, μπορεί να επαναδιατυπωθεί προσαρμοσμένος σε νέα συνεργασιακή βάση, υπό το βάρος της μετασυσμικής διπλωματίας των πολιτών, αποτελεί αντικείμενο όχι επιστημολογικά τεκμηριωμένου στρατηγικού σχεδιασμού, αλλά ζήτημα υπό διερεύνηση, το οποίο σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να δρομολογήσει διαδικασίες χαλάρωσης της ελληνικής αμυντικής πολιτικής.

Υπό αυτό το πρίσμα, ο αμυντικός σχεδιασμός της Ελλάδας οφείλει να διαμορφώνεται υπό το βάρος του χρονικού βάθους, της διάρκειας και της συνέπειας στους στόχους που έχει θέσει η τουρκική εξωτερική πολιτική, και όχι υπό το πρίσμα μίας ευπρόσδεκτης, αλλά άνευ στρατηγικής σημασίας προσέγγισης ατόμων. Η αξιολόγηση των δεδομένων επιβάλλεται να γίνεται χωρίς στερεότυπα, ωστόσο, άξονας της χάραξης αμυντικής πολιτικής απαιτείται να είναι η σημειολογία των γεγονότων και οι διακηρύξεις της τουρκικής ηγεσίας, καθώς “η αναζήτηση της αλήθειας μπορεί να γίνει μόνο μέσα από τα γεγονότα”²³, τα οποία οφείλουν να προσεγγίζονται ταυτόχρονα ως σημαίνοντα και σημαινόμενα.

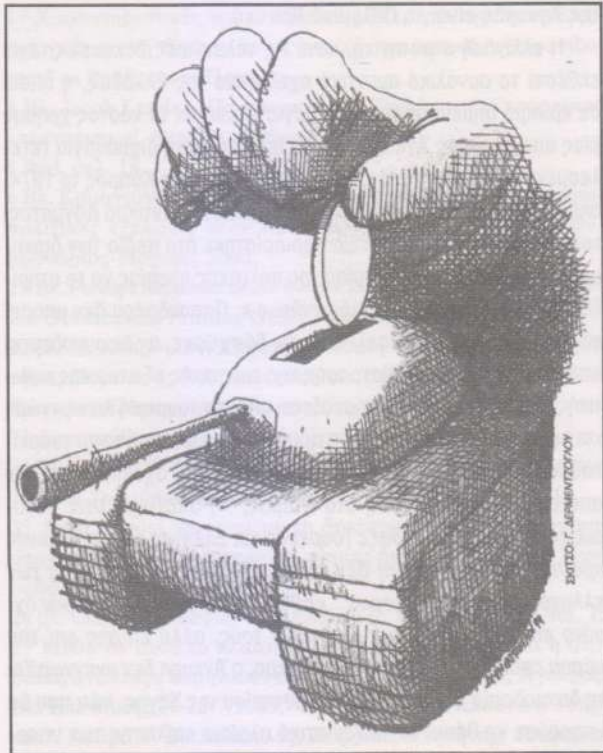
Οι διαχρονικές αντιλήψεις (perceptions) που έχει η ελληνική πλευρά για την τουρκική δεν αποτελούν λανθασμένες εικόνες της άλλης πλευράς (misperceptions) ούτε διαστρεβλωση της αλήθειας. Οφείλουμε να σχεδιάζουμε και να προγραμματίζουμε το μέλλον με γνώμονα αυτό που αντιλαμβανόμαστε με τις αισθήσεις μας, αυτό που υποδεικνύει η ιστορική πραγματικότητα, αλλά και ό,τι προκύπτει μέσα από την επαφή με τους γείτονες. Το “νοηματικό μοντέλο” (mental model)²⁴ που οφείλουν να δημιουργήσουν και ακολουθήσουν οι υπεύθυνοι χάραξης αμυντικού σχεδιασμού, έστω κι αν κινδυνεύει να διαστρεβλώσει κάποια δεδομένα²⁵, οφείλει να είναι διαμορφωμένο με τέτοιο τρόπο, ώστε να εξασφαλίζει την ασφάλεια και την εθνική κυριαρχία. Οι κατά καιρούς μη συμβατές αντιλήψεις και απόψεις που διατυπώνονται οφείλονται κατά κύριο λόγο σε προσωπικές ή [και] συντεχνιακές / κομματικές επιλογές, καθώς “οι θέσεις που κατέχουμε και οι ρόλοι τους οποίους καλούμεθα να διαδραματίσουμε αποτελούν την πηγή διαμόρφωσης των αντιλήψεών μας. Αυτό που βλέπουμε, που αντιλαμβανόμαστε εξαρτάται από το ποια θέση κατέχουμε, δηλαδή αν πρόκειται για παιδί, φοιτητή, υπεύθυνο χάραξης πολιτικής, γραφειοκράτη, διπλωμάτη”²⁶. Η εν λόγω παρατήρηση υπογραμμίζει το πρόβλημα της αξιολόγησης της απειλής, λόγω υποκειμενικών κριτηρίων ανάλυσης των δεδομένων, αλλά και της σκοπιμότητας των εν λόγω εκτιμήσεων, από άτομα τα οποία κατέχουν πολιτικά αξιώματα ή θέσεις στη στρατιωτική ιεραρχία και επιθυμούν να διατηρήσουν τη θεσμική μακροβιότητά τους.

Ομολογουμένως, η αντικειμενική εκτίμηση των δεδομένων, ειδικά στην περίπτωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων, είναι “καταδικασμένη” να επισκιάζεται από το βάρος της ιστορικής μνήμης του ελληνικού λαού και των αγώνων και δεινών του έθνους. Η νέα κοσμοπολίτικη αντίληψη στις ελληνοτουρκικές σχέσεις οδηγεί

γεί σε συρρίκνωση της ιστορικής μνήμης, με χαρακτηριστική περίπτωση τον πρόσφατο εορτασμό της 25ης Μαρτίου, ο οποίος υποβαθμίστηκε ως θέμα από τα ΜΜΕ. Το ειδικό βάρος της Ιστορίας, ως πλαίσιο συν-διαμόρφωσης των ελληνο-τουρκικών σχέσεων δεν αποτελεί θεωρητική, εξωπραγματική θεώρηση, καθώς δεν μπορεί να αμφισβητηθεί η ιστορική μνήμη ενός έθνους, το οποίο διαχρονικά δεν είχε συμβατούς στόχους με τη γείτονα, καθώς οι κοσμοθεωρίες που διέπουν το κοινωνικό και πολιτικό γίνεσθαι των δύο χωρών ήταν αντίθετες. Για άλλη μία φορά, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι επιθυμία κυβερνώντων και λαού, τουλάχιστον στην Ελλάδα, είναι η ειρηνική συνύπαρξη με τη γείτονα. Ωστόσο, όταν πρόκειται για τον αμυντικό σχεδιασμό της χώρας, αυτός δεν μπορεί να οικοδομείται σε επιθυμίες και διατυπώσεις ευχών, αλλά σε πραγματισμό και ορθολογισμό. Μόνο όταν και αν ωριμάσουν οι συνθήκες στη γείτονα και πραγματοποιηθεί πολιτειακή, κοινωνική και οικονομική μεταρρύθμιση, τότε μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να επαναπροσδιοριστούν οι βάσεις των ελληνοτουρκικών σχέσεων και να υπάρξει μία win-win προσέγγιση. Μέχρι τότε, ο συσχετισμός ισχύος στο στρατιωτικό και οικονομικό πεδίο (οι δύο συντελεστές που καθορίζουν την εθνική ασφάλεια) οφείλει να καθορίζει το στρατηγικό πλαίσιο των διμερών σχέσεων.

Η στρατηγική του "μαστιγίου και του καρότου" έχει από καιρό επιλεγεί από την Άγκυρα ως τρόπος προσέγγισης της Αθήνας. Η τουρκική διπλωματική συμπεριφορά επιδιώκει να συνομιλεί με την Αθήνα, αλλά ταυτόχρονα ενισχύει τη διαπραγματευτική θέση της Άγκυρας και τη στρατηγική της²⁷, τονίζοντας τη δυνατότητα προβολής στρατιωτικής ισχύος. Η εν λόγω στρατηγική αποτελεί το αποτέλεσμα του οθωμανικού παρελθόντος της γείτονας. Όπως επισημαίνεται από Τούρκους αναλυτές, "το βασικό πρόβλημα της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής ήταν πάντα η συμπίληση με την ιδέα ότι [η Τουρκία] πλέον αποτελεί παίκτη δευτερεύουσας ισχύος"²⁸. Σύμφωνα με τον Selim Deringil, η ανάλυση και αξιολόγηση της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής οφείλει να πραγματοποιείται υπό το πρίσμα της εν λόγω μεταβολής στο στρατηγικό ρόλο της γείτονας. Οι οθωμανικές καταβολές της τουρκικής πολιτικο-στρατιωτικής ελίτ δεν έχουν εξαλειφθεί²⁹, γεγονός που σχεδόν επιβάλλει μια επιθετική συμπεριφορά από πλευράς Άγκυρας. Προκειμένου να μεταστραφεί και αναθεωρηθεί η εν λόγω συγκρουσιακή στάση έναντι της Ελλάδας, θα πρέπει πρώτα να απο-οθωμανιστεί το πλαίσιο διαμόρφωσης της εξωτερικής πολιτικής της γείτονας και να επέλθουν ουσιαστικές πολιτειακές αλλαγές, τις οποίες, ωστόσο, δεν μπορεί να επιβάλει η Αθήνα.

Από ελληνικής πλευράς, οι πολιτικές επιλογές του Έλληνα ΥΠ.ΕΞ. διαμορφώνονται εκτός του πλαισίου που είχε θέσει ο Α. Παπανδρέου, ο οποίος θεωρούσε ότι ακόμα και η προσέγγιση στο Νταβός δεν μπορούσε να αποβεί αμοιβαία επωφελής, αν πρώτα δεν επιλυόταν το Κυπριακό. Στη μετα-Ελσίνκι εποχή ουσιαστικά καταδικάζεται η πολιτική Α. Παπανδρέου, καθώς επιχειρείται αποδέσμευση της διαδικασίας προσέγγισης από την επίλυση του Κυπριακού, το οποίο οδεύει προς μία λύση συνομοσπονδίας, η οποία "δικαιώνει" από πλευράς Τουρκίας τη χρήση στρατιωτικής βίας. Η αναθεώρηση των γενικών κατευθυντήριων γραμμών της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και η επανεκτίμηση των εθνικών συμφερόντων, όπως αναγγέλθηκαν στο άρθρο του κ. Γ. Παπανδρέου στην έκδοση του Western Policy Centre δημιουργεί υποχρεώσεις, χωρίς παράλληλα να ακολουθείται και ανάλογη κίνηση από τουρκικής πλευράς. Η χάραξη της ελληνικής εξωτερικής πολι-

**Η οικονομία της Τουρκίας.
Σκίτσο του Γ. Δερμεντζόγλου**

τικής έχει καταστεί τα τελευταία έτη πέραν του δέοντος ατομική, εγωκεντρική με προσωπικές επιλογές, οι οποίες θα όφειλαν να διαμορφώνονται εντός ενός συλλογικού θεσμικού πλαισίου, το οποίο να συμπεριλαμβάνει και τα κόμματα της αντιπολίτευσης. Αντ' αυτού, η εξωτερική πολιτική της χώρας έχει προσωποποιηθεί, με αποτέλεσμα να χαρακτηρίζεται από μία μονολιθική προσέγγιση και ουσιαστική έλλειψη αντιλόγου. Οι όποιες αντιρρήσεις εκφράζονται, αποδίδονται σε "εθνικιστικές" ή "νεο-εθνικιστικές"³⁰ φωνές και αντιμετωπίζονται με μη δημοκρατικές πρακτικές, οι οποίες εκθέτουν το δημοκρατικό πλαίσιο διαμόρφωσης επιστημολογικού αντιλόγου στη χώρα μας και φανερώνουν τη διεθνολογική υπανάπτυξη της. Το επίπεδο της ασκούμενης διπλωματίας αλλά και ήθους και ύφους που χαρακτηρίζει τη νόρμα λειτουργίας του ΥΠ.ΕΞ. διεφάνη μεταξύ άλλων από την κατηγοριοποίηση των Ελλήνων διπλωματών σε "εθνικιστές" και "νομιμόφρονες"³¹, αλλά και από την απόπειρα να καταστεί το ΥΠ.ΕΞ. πεδίο ενός προσώπου.

Στο αμιγώς στρατηγικό πεδίο, υποστηρίζεται από Αμερικανούς αναλυτές ότι "η Ελλάδα κάνει συνεχείς παραχωρήσεις και η Τουρκία τις τσεπώνει, χωρίς να ανταποκρίνεται στις ελληνικές χειρονομίες"³². Η εν λόγω παρατήρηση αποτελεί την αιχμή του δόρατος όσων πιστεύουν ότι η Αθήνα έχει ήδη υποχωρήσει σε πολλά, συνεπώς δεν απομένει παρά μία ουσιαστική κίνηση από πλευράς Άγκυρας, για να δικαιώσει την επιχειρούμενη προσέγγιση. Το οξύμωρο σχήμα με την ελληνική πολιτική είναι ότι προχωρεί στην υιοθέτηση μίας πολιτικής χαμηλών τόνων, την ίδια στιγμή που η Άγκυρα εξακολουθεί να κατηγορεί την Αθήνα για υπερ-εξοπλισμούς και διάθεση επεκτατισμού. Όλα αυτά συντελούνται τη στιγμή κατά την οποία αμερικανικές μελέτες αναγνωρίζουν την τουρκική υπεροπλία στο Αιγαίο, ειδικά σε επίπεδο αεροπορίας. Ο μόνος κλάδος ο οποίος διαθέτει ισχύ εξισοροποιητική αυτής

της Άγκυρας είναι το Πολεμικό Ναυτικό.

Η ελληνική στρατηγική, κατά τις τελευταίες δεκαετίες, έχει εκθέσει το συνολικό αμυντικό σχεδιασμό της Ελλάδας, η οποία σε κρίσιμα σημεία απέτυχε να μεγιστοποιήσει το κόστος χρήσης βίας από πλευράς Άγκυρας και να αποτρέψει τη δημιουργία τετελεσμένων. Μετά την αποτυχία να προστατευτεί η Κύπρος το 1974, ακολουθεί η άτυπη εγκατάλειψη του Ενιαίου Αμυντικού Δόγματος, του οποίου η στρατηγική αξία περιορίστηκε στο πεδίο των διακηρύξεων, λόγω της απροθυμίας της πολιτικής ηγεσίας να το στηρίξει. Η καλή θέληση που επιδεικνύει ο κ. Παπανδρέου δεν μπορεί να αποβεί αμοιβαία επωφελής για τις δύο χώρες, αν δε συνοδευτεί από απτά δείγματα μεταστροφής της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής, η οποία ελάχιστα επηρεάζεται από την τουρκική κοινή γνώμη και τα όποια αισθήματα φιλίας που επιδεικνύει μέρος του τουρκικού λαού. Όπως επισημαίνει ο Selim Deringil, σχολιάζοντας την αποτυχημένη προσέγγιση στο Νταβός, "η αποτυχία στις συνομιλίες [στο Νταβός] διδάξε Τούρκους και Έλληνες ότι η ειλικρινής προσήλωση στην ειρήνη δεν είναι αρκετή για την επίλυση των ελληνοτουρκικών διαφορών... καθώς τα δύο μέρη διαφωνούν όχι μόνο επί της ουσίας των διαφορών τους, αλλά επίσης επί του μέσου επίλυσής των"³³. Μέχρι σήμερα, η Άγκυρα δεν αναγνωρίζει τη δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, κάτι που θα μπορούσε να θέσει το κανονιστικό πλαίσιο επίλυσης των υπαρκτών διαφορών. Διαφωνία υπάρχει και επί της ουσίας των διαφορών, καθώς η Άγκυρα θεωρεί ότι υπάρχουν διαφορές, εκτός του καθορισμού της υφαλοκρηπίδας. Από πλευράς Ελλάδας, θα ήταν χρησιμότερο να επιτευχθεί πρώτα μία συμφωνία επί των "πραγματικών διαφορών" που χωρίζουν τις δύο χώρες και δεύτερον να συμφωνηθεί το πλαίσιο επίλυσής τους. Από πλευράς Άγκυρας, το πρόβλημα ουσιαστικής επαναδιαμόρφωσης των επιλογών στο πεδίο εξωτερικής πολιτικής έγκειται στην ύπαρξη δύο κέντρων εξουσίας με ασύμμετρη βαρύτητα, ένα πολιτικό και ένα στρατιωτικό. Μέχρι σήμερα, δεν έχει βρεθεί τρόπος ελέγχου της στρατιωτικής ελίτ, με αποτέλεσμα οι όποιες προσπάθειες προσέγγισης με την Ελλάδα να υπερκαλύπτονται από милитарιστικές επιδείξεις στρατιωτικής ισχύος και τη συνέχιση προκλήσεων ακόμα και μετά την ελληνική υποχώρηση στο Ελσίνκι. Σημειολογικά, όπως επισημαίνεται, για τους Τούρκους διανοούμενους και πολιτικούς, η επίδειξη στρατιωτικής ισχύος αποτελεί ένδειξη αυτάρκειας έναντι δυτικών παραινέσεων για δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις, αλλά και μία τάση προς τη "στρατιωτική υπερ-τροφή και δημοκρατική υπανάπτυξη"³⁴. Ακόμα και σε μία περίοδο φαινομενικής ύφεσης των ελληνοτουρκικών, η Άγκυρα δεν προχωρεί σε καμία κίνηση καλής θέλησης, όπως θα ήταν, για παράδειγμα, η μη παραβίαση του FIR Λευκωσίας κατά τη νατοϊκή άσκηση "Ντογκού Ακ Ντενιζ", η οποία, σύμφωνα με τον Κύπριο κυβερνητικό εκπρόσωπο, "παρabiάζει τα κυριαρχικά δικαιώματα της Κύπρου"³⁵.

Ανεξάρτητα από τις όποιες εξελίξεις ή και καθυστερήσεις στο πλαίσιο σύγκλισης στόχων με την Άγκυρα, το πλαίσιο διαμόρφωσης του αμυντικού σχεδιασμού της Αθήνας απαιτεί να θεμελιώνεται επί των ιστορικών και στρατηγικών δεδομένων και όχι αναμενόμενων ή προσδοκώμενων αλλαγών και να λαμβάνει υπόψη του τις νέες ρυθμίσεις που επιβάλλει η Ατλαντική Συμμαχία με τη νέα δομή του ΝΑΤΟ, η οποία εγκυμονεί κινδύνους για την άσκηση κυριαρχικών δικαιωμάτων στο Αιγαίο³⁶. Η εθνική στρατηγική απαιτεί σχεδιασμό σε βάθος χρόνου και ετοιμότητα στο στρατιωτικό πεδίο, καθώς η αναθεωρητική πολιτική της Άγκυρας έχει το

πλεονέκτημα να μπορεί να επιλέξει τη στιγμή που θα δημιουργήσει μία κρίση χαμηλής έντασης, ειδικά αν αποτύχει (όπως έχει διδάξει το πικρό παρελθόν) η προσπάθεια ομαλοποίησης των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η δημιουργία κρίσης αποτελεί στρατηγικό πλεονέκτημα της πλευράς που θα αποφασίσει να δημιουργήσει ένα θερμό επεισόδιο, καθώς η ικανότητα επιλογής του χρόνου και των συνθηκών έχουν πολιτικό και ψυχολογικό αντίκτυπο στην πλευρά που αμύνεται. Το γεγονός αυτό καθιστά την ελάχιστη στρατιωτική ετοιμότητα των ΕΔ απαραίτητη και εκ των ων ουκ άνευ. Το επίπεδο ετοιμότητας θα κρίνει σε σημαντικό βαθμό την ικανότητα έγκαιρης απάντησης, αλλά πρώτιστα θα λειτουργήσει στο σημειολογικό πεδίο ως αποτρεπτικός παράγων άσκησης πίεσης με τη μορφή απειλής για χρήση βίας.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1 Για τα ΜΟΕ, βλ. Παναγιώτης Τσάκωνας *Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης και ασφάλειας στα Βαλκάνια*, ΕΠΥΕΘΑ, ΔΝΣΗ Στρατηγικών Μελετών, Επετηρίδα 1996.

2 Ο όρος "adjudication" αναφέρεται στον τρόπο "επίλυσης διακρατικών διαφορών, σύμφωνα με τον οποίο, ένα τρίτο μέρος εκδίδει μία δεσμευτική απόφαση μέσω θεσμοθετημένων οργάνων (πχ. Διεθνές Δικαστήριο)", βλ. *Αγγλο-Ελληνικό Γλωσσάρι Στρατηγικών & Στρατιωτικών Όρων*, Γ. Βοσνικόπουλου, Αθήνα 1998, σελ.8.

3 Με τον όρο "εστία απειλής" γίνεται αναφορά σε έναν "παίκτη", του οποίου οι πολιτικές βλέψεις δεν είναι συμβατές με την αρχή της εθνικής κρατικής κυριαρχίας και του σεβασμού της πολιτισμικής και θρησκευτικής διαφορετικότητας και όχι με κριτήρια μισαλλοδοξίας ή πολιτισμικών στερεότυπων. Στην περίπτωση της Τουρκίας, η γείτων χώρα ορίζεται ως εστία απειλής μόνο με βάση τις διακηρυγμένες από την πολιτικο-στρατιωτική ηγεσία πολιτικές επιλογές και τις γεωπολιτικές βλέψεις της και όχι a priori υπό το βάρος ιστορικών δεδομένων.

4 βλ. Πάυλος Χιδίρογλου, *Χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Τουρκικής Διπλωματικής Συμπεριφοράς έναντι της Ελλάδος*, Βανιάς, Θεσσαλονίκη 1995.

5 βλ. Π. Χιδίρογλου, *Συμβολή στην Ελληνική Τουρκολογία*, τόμ. Α', Αθήνα 1990, σελ. 459.

6 Για τη θεωρία του S. Huntington περί πολιτισμικής σύγκρουσης βλ. Samuel Huntington, "The West: Unique, Not Universal", *Foreign Affairs*, November / December 1996, vol.75, n.6

7 Η αμερικανική πολιτική χαρακτηρίζεται από διγλωσσία, καθώς σε άλλες περιπτώσεις η βία και η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του Διεθνούς Δικαίου καταδικάζεται, ενώ σε άλλες περιπτώσεις (πχ. Κύπρος) το διεθνές δίκαιο ερμηνεύεται κατά το δοκούν. Η "δημοκρατική ευαισθησία" ορισμένων Αμερικανών ιθυνόντων δεν τους επέτρεψε να προσυπογράψουν τη διεθνή σύμβαση που απαγορεύει τη στράτευση νέων κάτω των 18 ετών, προκειμένου "το Πεντάγωνο να βρίσκει πιο εύκολα στρατεύσιμους", όπως κατήγγειλε το Παρατηρητήριο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων (οι μόνες μη συμβαλλόμενες χώρες είναι οι ΗΠΑ και η Σομαλία). Για έναν επιτυχή σχολιασμό της αμερικανικής τακτικής σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, βλ. "Σύνδρομο σερίφη", «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία», 19-7-1998, σελ. 24

8 βλ. Π. Χιδίρογλου, *Η σχέση της Τουρκίας με τη Βαλκανική κρίση*, Αθήνα 1993.

9 Αυτό έγινε και με τη συνάντηση της Μαδρίτης, όπου η τουρκική πλευρά θεώρησε ότι "πάτησε" τελικά το Αιγαίο με την

ασαφή αναγνώριση των "νόμιμων τουρκικών συμφερόντων", τα οποία, σύμφωνα με το τουρκικό εθνικό συμφέρον, επιβάλλουν διχοτόμηση και συνεκμετάλλευσή του. Ο μη καθορισμός τού τι εστί "νόμιμο τουρκικό συμφέρον" αφήνει περιθώρια παρερμηνειών από πλευράς Άγκυρας. Επιπλέον, η δέσμευση για μη λήψη ενεργειών που θα μπορούσαν να βλάψουν τα "νόμιμα συμφέροντα" της άλλης πλευράς, ουσιαστικά δεσμεύει άτυπα την Ελλάδα και της αφαιρεί δικαιώματα στο Αιγαίο και δη το δικαίωμα επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης, σύμφωνα με τη Συνθήκη του Montego Bay. Όπως είναι φυσικό, η τουρκική πλευρά δεν παρέλειψε να διαμαρτυρηθεί για "κατάφωρη παραβίαση του πνεύματος της Μαδρίτης", ακόμα και κατά την εκτέλεση ελληνικών ασκήσεων στο Αιγαίο.

10 Για μία ιστορική παρουσίαση του πλαισίου των ελληνοτουρκικών σχέσεων, βλ. το συλλογικό έργο *Οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις 1923-1987*, Γνώση, Αθήνα 1991. Χριστίδης Χρ., *Κυπριακό & Ελληνοτουρκικό*, Αθήνα, 1967. Από τη ξενόγλωσση βιβλιογραφία βλ. (ενδεικτικά) Wilson A., *The Aegean Dispute*, IISS, Adelphi Paper, n. 55, London, 1979-80 και Windsor Philip, *NATO & the Cyprus Crisis*, IISS, Adelphi Paper, n. 14, London, 1964. Veremis T., *Greek Security: Issues & Politics*, IISS, Adelphi Paper, n.179, London, 1982. Ακόμα, βλ. την ανάλυση-επίθεση κατά της Ελλάδας του Kenneth Mackenzie, *Greece and Turkey: Disarray on NATO's Southern Flank*, Conflict Studies, n. 154, σελ. 1-27, όπου μεταξύ άλλων ασκείται κριτική στην Ελλάδα, διότι τα σχολικά εγχειρίδια "προπαγανδίζουν από την άλλη μεριά του Αιγαίου την ύπαρξη προαιώνιων εχθρών". Βλ. σελ.3. Επιπλέον, ο τουρκικός κίνδυνος αποκαλείται "φανταστικός" ("illusory danger"). Βλ. σελ.5. Ακόμα, Christopher Tuck, *Greece, Turkey & Arms Control*, Defense Analysis, vol. 12,n.1, April 1996, σελ. 23-32.

11 βλ. Π. Χιδίρογλου, *Χαρακτηριστικά Γνωρίσματα της Τουρκικής Διπλωματικής Συμπεριφοράς έναντι της Ελλάδος*, ό.π., σελ. 29-30-31

12 βλ. Π. Χιδίρογλου, *ibid*, σελ. 22

13 βλ. Hakimiyet-I Milliye, 26-8-1931 και Π. Χιδίρογλου, *Χαρακτηριστικά Γνωρίσματα της...*, *ibid*, σελ. 25.

14 Η ομιλία του Ν. Σαρρή δημοσιεύεται στο Κώνστας Δ. και Τσακωνάς Π. (επιμ.) *Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική*, Οδυσσέας, Αθήνα 1994, σελ. 306-317.

15 Ο όρος "shock therapy" αναφέρεται στην απότομη μετάβαση στην οικονομία αγοράς (στο δυτικό καπιταλιστικό - φιλελεύθερο μοντέλο) και όχι σε μία σταδιακή οικονομική μεταρρύθμιση. Οι χώρες του πρώην Συμφώνου της Βαρσοβίας ιδιαίτερα (Κεντρική Ευρώπη, αλλά, κυρίως, Βαλκάνια) υπήρξαν θύματα των παρενεργειών της εν λόγω ριζοσπαστικής οικονομικής πολιτικής, στην προσπάθειά τους να μεταβούν στην οικονομία αγοράς. Για μία σύντομη αναφορά, βλ. Αγγλο-Ελληνικό Γλωσσάρι Στρατηγικών & Στρατιωτικών Όρων, ό.π., σελ. 121.

16 Για τη θεωρία επίλυσης συγκρούσεων, βλ. Dennis J. D. Sandole & Hugo van der Merwe, *Conflict Resolution Theory and Practice Integration & Application*, Manchester University Press, Manchester, 1993. Βλ. ακόμα Burton J. W., *Conflict: Resolution & Prevention*, Macmillan, London, 1990 και Burton J. W., *Global Conflict: The Domestic Sources of International Crisis*, Wheatsheaf Books, Brighton, 1984 και Fisher R. J., *Third party consultation as a method of interparty conflict resolution: A review of studies*, Journal of Conflict Resolution, 27 και Fisher G., *International Negotiation: A Cross-Cultural Perspective*, Intercultural Press, Chicago, 1980 και Fisher R. & Ury W., *Getting to Yes: Negotiating Agreement without Giving in*, Penguin, New York, 1981

17 Χαρακτηριστικές και οι δηλώσεις Τζεμ για την "τουρκική" μειονότητα στη Θράκη, με τις οποίες ουσιαστικά "εξαφανίζονται" οι Ρομά και οι Πομάκοι.

4 Βλ. Jacob Landau, *Παντουρκισμός, Το δόγμα του τουρκικού επεκτατισμού*, Θεμέλη, Αθήνα 1995, σελ.17

5 *ibid*, σελ. 18.

6 Βλ. Καραγιάννης Μάνος, *Ο πόλεμος στην Τσετσενία & οι γεωπολιτικές εξελίξεις στον Καύκασο*, ΕΛΛΟΠΙΑ, τχ. 48, Φεβρουάριος-Μάρτιος 2000.

21 Βλ. *Foreign Relations of the United States 1955-1957*, vol. XXIV, US Government Printing Office, Washington 1989, σελ. 526

22 βλ. Π. Χιδίρογλου, *Χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Τουρκικής Διπλωματικής Συμπεριφοράς*, ό.π., σελ. 33, και Π. Χιδίρογλου, *Τουρκική Ελληνογραφία*, Θεσσαλονίκη 1980, σελ. 44-48

23 Διατυπώθηκε από τον Μάο Τσε Τουγκ, το 1966.

24 Βλ. Charles W. Kegley Jr & Eugene R. Wittkopf, *World Politics, Trend & Transformation*, St. Martin's Press, NY, 1995, σελ. 11.

25 Αυτό μπορεί να γίνει με τη δημιουργία στερεότυπων και υποκειμενικών εκτιμήσεων, οι οποίες δεν επιτρέπουν τη λήψη ορθολογικών αποφάσεων.

26 βλ. Charles W. Kegley Jr & Eugene R. Whittkopf, ό.π., σελ. 15
27 Μέσα σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να αναλύεται και η σταδιακή ανάπτυξη πυρηνικών ικανοτήτων από πλευράς Άγκυρας. Βλ. Επενδυτής, 10-11/7/1999, "Πυρηνικά όπλα αποκτά η Τουρκία". Ακόμα Γ. Βοσκοπούλος, *Πυρηνικοποίηση της Τουρκίας, το στρατηγικό πρόβλημα της Ελλάδας*, ΕΛΛΟΠΙΑ, τχ. 42, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1999.

28 Βλ. Selim Deringil, *Turkish Foreign Policy Since Atatürk*, στο C. Dodd (ed), *Turkish Foreign Policy, New Prospects*, The Eothen Press, London, 1992, σελ. 1

29 *Ibid*, σελ. 1

30 Με την παραπάνω παντελώς αντι-επιστημονική λογική υπάρχουν και "νεο-δωσίλογοι" και "προδότες". Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι η ελληνική πολιτική προκαλεί ερωτηματικά και σε αξίους επιστήμονες, Έλληνες ακαδημαϊκούς σε ΗΠΑ και Καναδά, οι οποίοι εκτιμούν ότι οι ελληνικές υποχωρήσεις δε θα μεταβάλουν την τουρκική πολιτική. Βλ. «Ελευθεροτυπία», 29-3-2000, "Εκπληξη ΗΠΑ για Γιώργο".

31 Η κατηγοριοποίηση ανήκει στον πρώην γ.γ του ΥΠ.ΕΞ. Κ. Ζώρα, ο οποίος, χολωμένος από την αποτομική του, έφθασε στο σημείο να δημοσιοποιήσει συνομιλίες με Έλληνες διπλωμάτες. Παρόμοιες ενέργειες πλήττουν το κύρος της διπλωματικής υπηρεσίας της χώρας και φανερώνουν ότι ορισμένες νευραλγικές θέσεις είναι επανδρωμένες από άτομα που θέτουν το προσωπικό τους όφελος πάνω από το εθνικό συμφέρον. Βλ. ΕΘΝΟΣ, 18-4-2000, "Οι σύμβουλοι, οι διπλωμάτες και οι αλλαγές στο ΥΠ.ΕΞ."

32 Βλ. «Ελευθεροτυπία», 29-3-2000, ό.π.

33 Selim Deringil, *Turkish Foreign Policy Since Atatürk*, στο C. Dodd (ed), *Turkish Foreign Policy, New Prospects*, The Eothen Press, London, 1992, σελ. 49

34 Εκτίμηση του Θ. Βερέμη στο "Τουρκία και Δύση", «Καθημερινή», 13-12-1998

35 Μόνο δύο χώρες-μέλη του NATO δε δέχθηκαν να πάρουν μέρος, η Ελλάδα και η Γαλλία, γεγονός που ανάγκασε τη Λευκωσία να προχωρήσει σε διαβήματα προς τις χώρες-συμμετέχουσες της Ατλαντικής Συμμαχίας. Βλ. ΕΘΝΟΣ, 18-4-2000, "Τουρκικές Παραβιάσεις".

36 Για μία παρουσίαση των εν λόγω κινδύνων βλ. «Καθημερινή», 23-11-1997, "Επικίνδυνα κενά στο Αιγαίο Πέλαγος" του Σ. Λυγερού. Ακόμα «Επενδυτής», 22-23/11/1997, "Τι συζητησαν Άκης-Πάγκαλος για τα στρατηγεία του NATO".

Η ΕΘΝΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗ

του Κώστα Χατζηαντωνίου *

Α. Ίδεολογία και Έθνος

Μιά μηχανιστική προσέγγιση ενέχει τόν κίνδυνο να οδηγήσει σε μεθοδολογικό δυισμό μεταξύ αντικειμένου-ύποκειμένου, πραγματικότητας-ιδέας. Έτσι, το κοινωνικό ύποκειμενο διαχωρίζεται από την πραγματικότητα, που είναι «αντικειμενική». Τοῦτο δέν αφήνει μεγάλα περιθώρια βούλησης, συνείδησης και δράσης στό ύποκειμενο. Όμως, δημιουργοί και φορείς ιδεών είναι πάντα οί άνθρωποι, τά κοινωνικά ύποκείμενα. Διαμορφώνουν την Ίστορία, τήν αντικειμενική πραγματικότητα υπό δεδομένες, βέβαια, και κληρονομημένες συνθήκες εντός τών όποιων βρέθηκαν. Η κοινωνική πραγματικότητα δέν είναι κάτι πέραν του ανθρώπου, έστω κι αν κάποτε από δημιουργός γίνεται δημιουργήμα της. Μιά ιδέα μπορεί να είναι τμήμα, αλλά μπορεί να είναι και άρνηση της πραγματικότητας.

Τό δρών και σκεπτόμενο κοινωνικό ύποκειμενο διαμορφώνει και διαμορφώνεται από τήν πραγματικότητα. Δέν είναι άντανάκλαση της πραγματικότητας τών παραγωγικών σχέσεων οί ιδέες, δέν είναι ψευδής συνείδηση ή ιδεολογία όπως θέλουν οί Μάρξ, Ένγκελς(1), αλλά και οί άστοί διανοητές του κεφαλαιοκρατικού διεθνισμού.(2) Σαφώς, υπάρχουν συνθήκες που παράγουν ή άναπροσαρμόζουν ιδέες, όμως σε καμία περίπτωση δέν πρόκειται για μία σχέση βάσης-έποικοδομήματος, με τήν οικονομική βάση. Δέν καθορίζει τό είναι μας τή συνείδησή μας, αλλά ή συνείδηση τό είναι μας.

Υπάρχουν, βέβαια, ιδεολογίες που είναι έκδηλώσεις ψευδούς συνείδησης, ύποκειμενικής παραποίησης και διαστρεβλωμένης άναπαράστασης της πραγματικότητας (π.χ. ο σκοπιανός μακεδονισμός). Έπιζητώντας, ωστόσο, μία επιστημονική προσέγγιση, δηλώνουμε ότι οί ιδέες που θα έκφράσουμε για τόν εθνικισμό και για τήν έλληνική ανάγνωση του, άποτελοῦν θέσεις και συνάμα ύποθέσεις. Ός έπεξεργασμένοι προβληματισμοί, εντάσσονται σε μία συστηματική αναζήτηση, που δέν κλείνει, βεβαίως, σ' αυτές τίσ σελίδες. Υπάρχει πάντα ή άνάγκη περαιτέρω διερεύνησης, άνάλυσης, έπιβεβαίωσης ή διάψευσης. Πρόκειται για μία διαδικασία διαλόγου, μία πρώτη άπάντηση στό πλήθος τών ψευδών που διατυπώνονται σε μία άρριξη ύλιστική κοινωνία σχετικά με τόν εθνικισμό. Διατυπώνονται άξιωματικές προτάσεις - αυθαίρετα ίσως

- στην προσπάθεια θεωρητικής και έννοιολογικής άποσαφήνισης.

Η ιδεολογία ως σύστημα ιδεών και πεποιθήσεων θεμελιώνεται στη συλλογική ζωή, γιατί, όπως έγραφε ο Ντυρχάιμ, είναι οί ιδεολογίες «*συλλογικές άναπαραστάσεις που έκφράζουν συλλογικές πραγματικότητες*».(3) Η εθνικιστική ιδεολογία είναι άποτέλεσμα συνεργατικής διαδικασίας της συλλογικής ζωής. Μιά ιδεολογία που ύπάρχει επειδή προϋπάρχει ένα έθνος και δέν πραγματοποιεί αυτή τό έθνος, όπως άφελως ύποστηρίζουν κάποιοι «έπιστήμονες».(4) Υπάρχει άραγε ταξική ιδεολογία χωρίς τάξεις;

Στην εθνική ιδεολογία ο καθένας συνεισφέρει τήν ύπαρξη του στον άγώνα της κοινής μοίρας, της κοινής δραστηριότητας για τήν υπέρβαση τών κοινών προβλημάτων. Άφου οί ιδέες δέν είναι άπλό προϊόν μιās κοινωνικής πραγματικότητας, σε ποίο κοινωνικό πλαίσιο πρέπει να μελετηθεί ή εθνική ιδεολογία, ρωτούν κάποιοι. Τό έρώτημα αυτό άκριβώς οδηγεί στον άποπροσανατολισμό. Ένα φαινόμενο ή μία ιδέα μπορεί να γεννηθεί σε έναν τόπο, κατά τή διάρκεια κοινωνικής πραγματικότητας, μπορεί όμως να γεννηθεί σε άλλο τόπο, πολύ άργότερα και σε άλλη κοινωνική πραγματικότητα. Τά έθνη και εν συνεχεία οί εθνικισμοί δέν εμφανίζονται τήν ίδια στιγμή, σε όλη τήν ύφήλιο. Δέν είναι μία ή κοινωνία που εξέθρεψε τήν εθνική ιδεολογία. Έθνη εμφανίζονται στην άρχαία δουλοκτητική κοινωνία (π.χ. έλληνικό), στη μεσαιωνική φεουδαρχική (π.χ. γαλλικό), στη νεώτερη άστική (π.χ. ιταλικό). Μπορεί να δημιουργηθούν άκόμη και στό μέλλον (π.χ. στον Τρίτο Κόσμο). Αυτό που είναι διαχρονικό είναι ένα βαθύ αίσθημα εθνικής άλληλεγγύης.

Η εθνική άλληλεγγύη άποτελεί πάγιο γνώρισμα της ανθρώπινης ιστορίας. Ο εθνικισμός, όμως, δέν είναι έκδήλωση άνθρωπολογικής ή ψυχολογικής σταθεράς, αλλά πολιτισμικό και ιστορικό φαινόμενο, πολιτική ιδεολογία που θεμελιώνεται σε άνθρωπολογικά και συναισθηματικά δεδομένα, χωρίς όμως να έγκλωβίζεται σ' αυτά. Η αίσθηση του έθνους είναι πανάρχαιη. Ο άνθρωπος άναπτύσσεται σε μία παραδοσιακή συλλογικότητα, διά της οποίας όρίζεται και χωρίς τήν όποια δέν έχει κοινωνική ύπόσταση. Έλληνες και Έβραίοι γνωρίζουν τήν εθνική συνείδηση, τήν εθνική ταυτότητα και ύπόσταση, τήν εθνική άλληλεγγύη, πολλούς αιώνες πρό Χριστού. Η αντίσταση στους Πέρσες, τά κηρύγματα του Ίσοκράτη, του Λυσία, του Γορ-

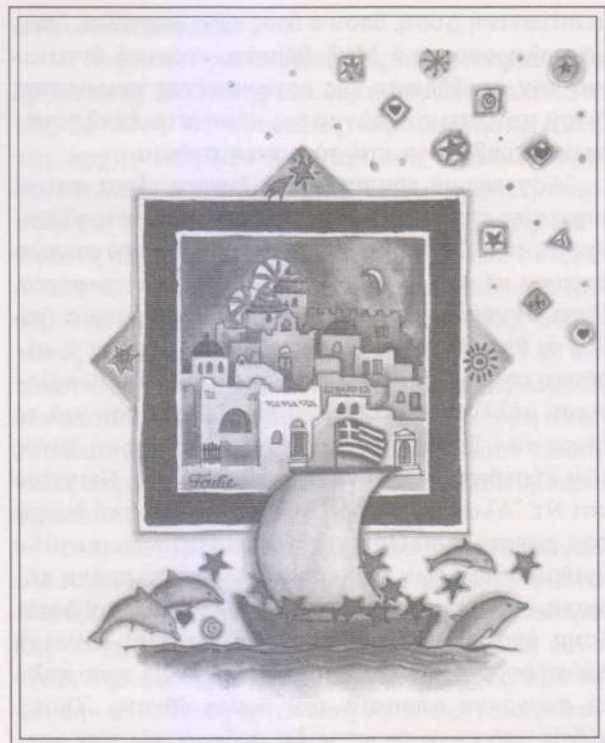
* Ίστορικός - Συγγραφέας

γία, τὰ Πανελλήνια Συνέδρια δέν ἀποτελοῦν ἀποδείξεις αὐτοῦ; Ὁ Ἐπιτάφιος τοῦ Περικλέους δέν δίνει τό θεωρητικό πλαίσιο τοῦ δημοκρατικοῦ ἐθνικισμοῦ τῶν Ἑλλήνων; Ποιός πιστεύει ὅτι ἐβραϊκό ἔθνος δημιουργήθηκε ὅταν δημιουργήθηκε (1948) τό κράτος τοῦ Ἰσραήλ; Δέν ἀποτελεῖ ἐθνική διαφοροποίηση τό «πᾶς μὴ Ἕλλην βάρβαρος»; Ἐτυμολογικά, βέβαια, ἡ λέξη ἔθνος στοὺς ἀρχαίους κλασσικούς δέν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴ σημερινή. Ὁμως, αὐτό δέν σημαίνει ἀπουσία τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος.

Β'. ΤΟ ΕΘΝΟΣ

Ἀξίζει νὰ ἀναφερθοῦμε στις πολλές σημασίες τοῦ ὄρου.(5) Στόν Ὅμηρο, π.χ., ἔχει τὴν ἔννοια τῆς συντροφιάς («ἔθνος ἐταίρων», Ἴλ. Γ32, Η115), τοῦ στρατοῦ γενικά («ἔθνος λαῶν», Ἴλ. Ν 495, «ἔθνεα πεζῶν», Ἴλ. Λ 724) ἢ κάποιας συγκεκριμένης στρατιᾶς («ἔθνος Ἀχαιῶν», Ἴλ. Ρ 552, «Λυκίων μέγα ἔθνος», Ἴλ. Μ 330), τοῦ σωροῦ νεκρῶν («ἔθνεα νεκρῶν», Ὀδ. λ 34, κ 526) καί, τέλος, τοῦ σμήνου ἐντόμων ἢ πτηνῶν («ἔθνεα μελισσᾶων, ὀρνίθων, μυιάων», Ἴλ. Β 87, 459, 469). Στόν Πίνδαρο, ἀπαντᾶται μέ τις σημασίες εἴτε τοῦ φύλου («ἀνέρων ἔθνος», Ὀλ. 1, 66, «ἔθνη γυναικῶν», Πυθ. 4, 252) εἴτε τοῦ συγγενοῦς (Νεμ. 5, 43). Στόν Ἡρόδοτο, ἀναφέρεται στή φυλὴ, στό γένος («Μηδικόν ἔθνος», 1, 101) ἢ στίς ἑλληνικές πόλεις - στόν πληθυντικό! - πού ὑπέκυψαν στοὺς Πέρσες («τῶν μηδισάντων ἐθνέων τῶν Ἑλληνικῶν», 9, 106, 3), στόν Θουκυδίδη, σέ διάφορες φυλές, ἑλληνικές ἢ βαρβαρικές (1, 3 καί 3, 92) καί στόν Ξενοφῶντα στή φυλὴ ἢ στό γένος («Πομπάς ἐποίησαν κατὰ ἔθνος ἕκαστος τῶν Ἑλλήνων», Ἀναβ. 5,5,5), στό φύλο («θηλυ ἔθνος», Οἰκον. 7,26) καί στή συντεχνία ἢ τὴν ἐπαγγελματική ομάδα («Οἷσθᾶ τι ἔθνος ἠλιθιώτερον ῥαψῶδων;», Συμπ. 3,6). «Ἔθνος ἀφνειόν καί ἀτάσθαλον» διαβάζουμε στά Ἀργοναυτικά (54). Στόν Αἰσχύλο, χρησιμοποιεῖται γιά τις Ἐρινύες (Εὐμ. 366) ἢ γιά ὄπλισμένη ομάδα («ἔθνος μαχαιροφόρον», Περσ. 56) καί στόν Σοφοκλῆ, ἀναφέρεται σέ ἀγέλες ζῶων («θηρῶν... ἔθνη», Ἀντ. 344 καί «ἔθνη θηρῶν», Φιλ. 1147). Στόν Πλάτωνα, ἡ λέξη ἔθνος ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ εἶδους («Ἰχθύων ἔθνος», Τίμ. 92γ), τῆς ἐπαγγελματικῆς ομάδας («δημιουργικόν ἔθνος», Γοργ. 455β, «ἔθνος κηρυκικόν», Πολιτικός 290β) καί τοῦ γένους ἢ τῆς φυλῆς («τῶν Θεταλῶν... πενεστικόν ἔθνος», Νόμοι 776δ), ἐνῶ στόν Ἀριστοτέλη, ὁ ὄρος ἀναφέρεται στίς βαρβαρικές φυλές σέ ἀντιδιαστολή μέ τις ἑλληνικές (Πολιτικά 1324 β10). Οἱ σημασίες τῆς λέξης λοιπόν ποικίλλουν καί ὄχι μόνον δέν ἔχουν τὴ σημερινή πολιτισμική καί πολιτική φόρτιση, ἀλλά δέν ἀναφέρονται κἄν σέ μία καί μόνη θεματική κατηγορία.

Καί στήν Παλαιὰ Διαθήκη ὅμως (μετάφραση τῶν Ο') ἡ λέξη ἔθνος χρησιμοποιεῖται γιά τόν χα-

Ἀπό εὐχετήρια κάρτα τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιοτεχνῶν

ρακτηρισμό ὄχι τοῦ ἐβραϊκοῦ ἢ ἄλλου ἔθνους μέ τὴ σύγχρονη σημασία, ἀλλά ὄλων ὅσοι δέν ἀνήκουν στήν ἐβραϊκή θρησκευτική κοινότητα, δέν πιστεύουν δηλαδή στό θεό τοῦ Ἰεχωβά («Ἰνατί ἐφρούαξαν ἔθνη...;», Ψαλμ. Β', 1). Ἀνάλογη σημασία θρησκευτικῆς διάκρισης ἔχει καί στήν Καινὴ Διαθήκη («Εἰς ὁδόν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε», Ματθ. Ι', 5) καί στά ἀποστολικά κείμενα («ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν», Πράξεις Ἀποστόλων Ζ', 45 καί «τῶν ἐθνῶν τε καί Ἰουδαίων», Πράξεις Ἀποστόλων ΙΔ', 5), ἐνῶ ὁ Παῦλος («ὁ ἐθνῶν ἀπόστολος», Πρὸς Ρωμαίους ΙΑ', 13) τὴν χρησιμοποιεῖ γιά νὰ χαρακτηρίσει τοὺς μὴ ἐβραϊκῆς καταγωγῆς χριστιανούς (Πρὸς Ρωμαίους ΙΕ', 27).

Στοὺς Λατίνους, ἡ λέξη *natio* συναντᾶται στόν Κικέρωνα μέ τὴ σημασία ἄλλοτε τῆς θεότητας τῆς γέννησης (N.D. 3,18,47) καί ἄλλοτε τῆς φυλῆς (N.D. 2,29,74, Q, Fr. 1,1,9 §27, Phil. 10,10,20), τῆς κοινωνικῆς τάξης (Sest. 44,96) ἢ κάποιας μερίδας ὑπόψηφιων (Pis. 23,55). Στόν Βάρωνα, ἐννοεῖται ὡς ράτσα ζῶων (R.R. 2,6,4) ἢ ἀνθρώπων (L.L. 9, §93), στόν Πλίνιο, ὡς εἶδος ζῶων ἢ πραγμάτων (22, 24,50, §109 καί 21,14,49, §83), στόν Πλαῦτο, ὡς γένος ἀνθρώπων (Men. 2,1,34 καί Rud. 2,2,6) - ἐνῶ παρόμοια σημασία ἔχει καί στόν Τάκιτο (G. 38).

Μέ τὴν ἐπικράτηση τοῦ χριστιανισμοῦ ἡ λέξη ἔθνος καί τὰ παράγωγά της δηλώνουν τοὺς μὴ χριστιανούς, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ πατερικά κείμενα, ἀλλά καί ἀπὸ τὴ χρήση τῆς λέξης *natio* στήν ἐκκλησιαστική λατινική τοῦ Τερτυλλιανοῦ (De Idol. 22). Κι αὐτὴ, ὅμως, ἡ σημασία ἀλλάζει στήν

μεσαιωνική Δύση, όπου ο όρος *natio* αποτελεί, όπως μάς πληροφορεί ο Μάξ Βέμπερ, «νομική έννοια» για την υποδήλωση της οργανωμένης κοινότητας ή του μοναστικού τάγματος μέσα στα εκκλησιαστικά συμβούλια και τα πανεπιστήμια.

Άσχετες με την σημερινή έννοια είναι και οι σημασίες της λέξης *nation* στις λατινογενείς γλώσσες ως τον 18ο αιώνα. Ήθεωρείτο γενικά ως το σύνολο ατόμων με κοινά (όποιαδήποτε) χαρακτηριστικά. Έχει συνήθως γλωσσική-γεωγραφική έννοια (*nation de Picardie, N. de Normandie* κτλ.). Λείπει ή αίσθηση της πολιτικής ενότητας και του κοινού πολιτικού μέλλοντος. Ο Μακκιαβέλλι μιλούσε για το έθνος των Γιββελίνων, ο Μοντεσκιέ για το έθνος των εύσεβιστών. Στην Έγκυκλοπαίδεια Ντιντερό και Ντ' Αλαμπέρ, το όρίζουν ως «συλλογικό όνομα που χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει μεγάλο αριθμό ανθρώπων που κατοικούν σε ορισμένη περιοχή, εντός καθωρισμένων συνόρων και που όφειλουν υπακοή στην ίδια κυβέρνηση». (6) Είναι η πρώτη φορά που ένας όρισμός πλησιάζει τόσο πολύ τη σύγχρονη σημασία του *nation-έθνους*. Όμως, ουδείς μπορεί να υποστηρίξει σοβαρά πως τότε γεννήθηκαν τα έθνη, τα οποία υπήρχαν - σε αρκετές περιπτώσεις - πρό πολλών αιώνων. Υπάρχουν, λοιπόν, αρχαία και νέα έθνη.

Αυτό που άλλαξε την εικόνα του κόσμου είναι πως από τη Γαλλική Επανάσταση ως σήμερα, για πλέον των δύο αιώνων, η κατανόηση της ανθρώπινης ιστορίας είναι αδύναμη χωρίς την κατανόηση του όρου *έθνος*, όπως και δεδηλωμένοι έχθροι των εθνών (π.χ. Hobsbawm) αναγνωρίζουν. «Γνωρίζουμε τι είναι όταν δεν μάζ ρωτάτε, αλλά δεν μπορούμε πολύ γρήγορα να το εξηγήσουμε ή να το ορίσουμε» έγραψε ο N. Bagehot (7), που περιέγραψε έξοχα την ιστορία του 19ου αιώνα ως «ιστορία του οικοδόμησης των εθνών» συγχέοντας τις έννοιες έθνος και εθνικό κράτος (*Physics and Politics, London 1887*). Ο ίδιος, ωστόσο, ο Bagehot είναι αυτός που αναγνώρισε ότι «τά έθνη είναι τόσο παλαιά όσο η Ιστορία». (8)

Ο μεγάλος πολιτικός και ιδεολόγος του ιταλικού εθνικισμού Ματσίνι θα δώσει τον όρισμό: «*Έθνος είναι το σύνολο των ανθρώπων που συμμερίζονται ορισμένα πραγματικά χαρακτηριστικά, όπως η φυλή, ή φυσιογνωμία, ή ιστορική παράδοση, οι πνευματικές ιδιαιτερότητες ή η συλλογική συμπεριφορά*». (9)

Τα έθνη υπάρχουν χάρη στη Θεία Πρόνοια, τη θέληση της οποίας παρεμόρφωσαν διεφθαρμένες κυβερνήσεις. Και άπαντα σε όσους θέλουν να φέρουν αντιμετώπους εθνικισμό και ανθρωπότητα: «*Οί λαοί θα φθάσουν στο απόγειο της ανάπτυξης για την οποία είναι ικανοί μόνον όταν ένωθούν στον ίδιο κοινό δεσμό... Η Νέα Ιταλία αναγνωρίζει έπομένως την οικουμενική ένωση των λαών ως άπώτερο στόχο των προσπαθειών όλων των ελεύθερων ανθρώπων... Προτού μπορέσουν, όμως, να*

γίνουν μέλη αυτής της μεγαλειώδους ένωσης, είναι απαραίτητο οί λαοί να έχουν εξασφαλίσει την αυθυπαρξία τους, να έχουν αποκτήσει δικό τους όνομα και δική τους έξουσία. Κάθε λαός πρέπει, λοιπόν, να συγκροτηθεί όπωσδήποτε σε έθνος, προτού μπορέσει να ασχοληθεί με τό γενικότερο ζήτημα της ανθρωπότητας». (10)

Τό σλαβονικό συνέδριο της Πράγας έδωσε τον 19ο αιώνα την άπάντηση του ύγιους εθνικισμού στις νοσηρές παγερμανικές διαστρεβλώσεις: «*Η φύση δεν κάνει διακρίσεις μεταξύ των εθνών, σαν να ήταν όρισμένα εύγενή και άλλα όχι. Δέν όρισε κάποιο έθνος να γίνει κυρίαρχο των ύπολοίπων, ούτε προόρισε κανένα έθνος να μείνει στο περιθώριο, για να χρησιμεύσει ως όργανο κάποιου άλλου. Τό δικαίωμα όλων μας στα εύγενέστερα γνωρίσματα της ανθρωπότητας είναι θεϊός νόμος, τόν όποιο κανείς δέν μπορεί να παραβιάζει άτιμωρητί*». (11)

Γ'. ΤΟ ΕΘΝΟΣ ΩΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΙΤΗΜΑ

Είναι φυσικό τό έθνος να επιδιώκει την πολιτική του άυτονομία (έθνικό κράτος) και την πολιτική του άνεξαρτησία (έθνική άνεξαρτησία). Η άυτόνομη πολιτική ύπόσταση του έθνους υπήρξε ο πάγιος και πρώτιστος στόχος της εθνικιστικής ιδεολογίας. Ο λόγος είναι προφανής. Η κατοχύρωση της έλευθερίας της έθνικής κοινότητας. Η σύμπτωση έθνικής και πολιτικής μονάδας, ή άρχη «κάθε έθνος δικό του κράτος» είναι άπαραίτητος όρος για την πραγμάτωση των πεπωμένων κάθε έθνους, πεπωμένων, κυρίως, πολιτιστικών. Η εθνικιστική ιδεολογία ένσάρκωσε τη θέληση για πολιτική άυτοδιάθεση, που θεωρεί ιδανική πολιτική όργάνωση τό έθνικό κράτος. Τό έθνος βρίσκει την ιστορική του πραγμάτωση με την άπόκτηση πολιτικής ύπόστασης. Προς τόυτο, ο εθνικισμός είναι άφετηρία και πλαίσιο πολιτικής δράσης, αλλά και άνάπτυξης της ιστορικής, αρχαιολογικής, φιλολογικής, ανθρωπολογικής και κοινωνικής έρευνας σε όλη την Εύρώπη του 19ου αιώνα.

Τό κυρίαρχο έθνικό κράτος είναι έγγυηση για τη διαφύλαξη του χαρακτήρα και της έλευθερίας του έθνους. Η προστασία της φυσικής ιδιαιτερότητας είναι προϋπόθεση πολιτικής επιβίωσης του έθνους. Η έλευθερία και ή μοναδικότητα του έθνους κατακτάται, περιφρουρείται, διατηρείται μόνο μέσω της πολιτικής άνεξαρτησίας, της άπόλυτης κυριαρχίας του επί όρισμένης έδαφικής περιοχής με άυτόνομους και άυτόχθονες (δηλαδή έθνικούς) πολιτικούς και πολιτικούς θεσμούς. Χωρίς την άυτοδιάθεση ούδέν δικαίωμα είναι άσφαλές, άφοϋ έπ' αυτής έρείδονται όλα τά δικαιώματα. Σ' αυτήν την άρχη της Άνεξαρτησίας ύπάγονται όλες οί προτάσεις της εθνικιστικής ιδεολογίας, αυτή είναι

ή προϋπόθεση όχι για να μεγαλοουργήσει, αλλά για να επιβιώσει ένα έθνος. Η διασφάλιση, λοιπόν, των όρων ζωής και δημιουργίας ενός έθνους είναι δυνατή μόνον μέσω της Πολιτικής. Η πνευματική επιβίωση του έθνους προϋποθέτει την πολιτική του επιβίωση. Τά παραδείγματα διάσωσης εν δουλεία είναι ανίσχυρα, αφού τό αίτημα της πολιτικής ελευθερίας δέν έπαψε να διατρέχει όλες αυτές τίς περιόδους.

Μέ δεδομένο ότι κάθε έθνικό κίνημα είναι κατ' ανάγκην πολιτικό, μοιραία βρίσκεται μπροστά σέ μία απόλυτη πρόκληση, όταν ή βία παρεμποδίζει τό αίτημα για έθνική έστία. Στην πρόκληση αυτή ή έθνικιστική ιδεολογία είναι έξίσου απόλυτη. Είναι ιστορική στιγμή κατά την όποια διατυπώνεται τό σύνθημα «Έλευθερία ή θάνατος». Τά θεμέλια της έθνικής ύπαρξης γίνονται θεμέλια μιάς ιδεατής-φυσικής μορφής πολιτικής όργάνωσης, πού θά είναι τό άκμαίο πλαίσιο όλων των κοινωνικών, πολιτισμικών και οικονομικών δραστηριοτήτων.

Έτσι, ό έθνικισμός έκδηλώνει την ύπέρτατη νομιμοφροσύνη του λαού σ' ένα έθνικό κράτος (είτε ύπάρχει είτε είναι στόχος), μέσον έθνικής ολοκλήρωσης και έθνικής ανάπτυξης. Ένα τέτοιο κράτος είναι τό σώμα στό όποιο ένοικεί ως «ψυχή» του τό έθνος, σώμα πού περικλείεται από συνεχή, ένιαία και σαφώς διακεκριμένη έδαφική περιοχή, σώμα πού κυβερνάται από θεσμούς πού εκφράζουν τόν χαρακτήρα και την βούληση της «ψυχής» του έθνους. Είναι τό έθνος πού νομιμοποιεί τά όρια και τόν πολιτικό χαρακτήρα ενός κράτους. Κυρίως, όμως, είναι αυτό πού όρίζει την μέγιστη άποστολή του Κράτους: την δημιουργία πολιτισμού.

Η πολιτισμική ταυτότητα ενός έθνους έπισημαίνει την προ-πολιτική του ένότητα. Τό πολιτικό πρόταγμα της έθνικιστικής ιδεολογίας είναι άπόληξη μιάς πολιτιστικής σύλληψης και έπιδίωξης. Πολιτιστικές αναφορές και πολιτικοί στόχοι διαπλέκονται άρρηκτα. Έθνος και πολιτισμός ταυτίζονται. Γιατί πάνω άπ' όλα ένα έθνος είναι ό πολιτισμός του. Χάριν αυτού και της διαφύλαξης του ύπάρχει τό κράτος. Άναντικατάστατες είναι οι πολιτισμικές άξίες και τουτό έπιβάλλει την καλλιέργεια της έθνικής ιδιαιτερότητας. Γιατί κάθε έθνος, ως φορέας πολιτισμού, είναι μοναδικό και

άναντικατάστατο.

Η άνθρωπότητα άνέδειξε ως ιστορικές μονάδες όργάνωσης πολιτικής και δημιουργικής πολιτιστικής τά έθνη. Οι συνέπειες παραθεώρησης αυτής της άρχης ύπηρεξαν ή καταπίεση, ή άλλοτρίωση και, τελικά, ή πνευματική ένδεια. Καμμιά μεταρρύθμιση δέν έχει άξία ένόσω δέν εφαρμόζεται ή ύψιστη άρχή όργάνωσης του κόσμου, πού άπορρέει από τό δικαίωμα της έθνικής αυτοδιάθεσης. Χωρίς άναγνώριση αυτού του δικαιώματος, ούδεις τύπος διακυβέρνησης νομιμοποιείται. Άν ό πατριωτισμός είναι ένστικτο και αίσθημα φυσικό, ό έθνικισμός είναι ιδεολογία, λογική άνάλυση αυτού του αισθήματος, από την όποια άπορρέουν θεωρητικές παραδοχές και άνάλογα πολιτικά συμπεράσματα.

Ό έθνικισμός είναι έμφανώς ή λανθανόντως οίκουμενικός, κυρίαρχος τρόπος σκέψης, φυσικό άποτέλεσμα της ύπαρξης του έθνους ως σταθεράς της σύγχρονης ανθρώπινης κοινότητας. Τό έθνος είναι δημιούργημα μιάς άρχέγονης άρχης, πού θέλει την κοινωνική όργάνωση να ύπακούει σέ ιστορικά και πολιτιστικά δεδομένα. Τό σοβαρό έρώτημα συνεπώς είναι να μάθουμε άν οι έθνικισμοί διαφέρουν έξαιτίας της φύσης του έθνους ή άν άκολουθούν διαφορετικά κριτήρια. Οι οίκουμενικές άξίες απαγορεύουν, άσφαλως, να ύποθέσουμε ότι ύπάρχουν έθνη μέ αυταρχικό έθνικισμό και έθνη μέ δημοκρατικό έθνικισμό, άν και είναι γεγονός ότι κάθε έθνος όρίζεται διαφορετικά, αφού τά ύπαρκτικά κριτήρια διαφέρουν από πολιτισμό σέ πολιτισμό.

Αυτό πού μπορούμε να άναζητήσουμε, συνεπώς, είναι ό έλάχιστος κοινός τόπος των έθνικισμών, πού θά μάς δώσει την δυνατότητα του συμβατικού όρισμού. Να συνοψίσουμε τό σταθερό σύνολο δοξασιών κάθε μορφής αυτής της σύγχρονης ιδεολογίας, πού είναι πριν άπ' όλα μία ένεργός άλληλεγγύη. Σ' αυτήν ένώνονται θεωρία και πράξη. Ένα έννοιολογικό πλαίσιο, μία γενική θεωρητική προσέγγιση κατ' άρχήν, πού θά καθιστά κατανοητές τίς βασικές άπόψεις ενός μοναδικά πολυδιάστατου ιστορικοκοινωνικού (και όχι βιολογικού) φαινομένου: του έθνικού φαινομένου.

Η θεωρία για τό έθνος, όταν είναι έπιστημο-

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ

Δεκαπενθήμερη Εφημερίδα

Ακαδημίας 78Δ, Αθήνα, 106 78 Τηλ.: 3811303

νική, θεμελιώνεται κατεξοχήν στη Φιλοσοφία του Πολιτισμού και της Ιστορίας και δευτερευόντως στην Άνθρωπολογία ή τις κοινωνικές επιστήμες. Ο κανονιστικός λόγος και τα όρια της πολιτικής νομιμοποίησης στην βιομηχανική κοινωνία επηρεάζονται απόφασιστικά από τον εθνικιστικό λόγο. Οι ιδεολογικές του ρίζες φύονται στο έδαφος του διαφωτισμού και του αυτοκαθορισμού. Η πολιτική εμπειρία του δυτικού κόσμου οργανώθηκε στις ιδέες του έθνους, της κυριαρχίας, της έκκοσμίκευσης και της αντιπροσώπευσης. Όμως, η πολιτική εμπειρία του σύγχρονου δυτικού εθνικισμού δεν είναι κατ' ανάγκην ή άφετηρία του εθνικισμού, όπως η δυτικοκεντρική επιστήμη ισχυρίζεται. Ο εθνικισμός ως έκφραση του αυτοκαθορισμού διακηρύχθηκε για πρώτη φορά εκεί που εμφανίστηκε αυτό το ύψιστο δικαίωμα του ανθρώπου: Στην αθηναϊκή δημοκρατία.

Στη Διαμάχη των Έπιστημών (1978) ο Κάντ τονίζει ότι ο άνθρωπος, «*ως όν προικισμένο με τό αίσημα της ελευθερίας, δεν απολαμβάνει τη ζωή του, όσο ευχάριστη και αν είναι, αν τούτο όφείλεται στις ενέργειες κάποιου άλλου*». (12) Κάθε προσπάθεια πραγμάτωσης της άρετης συνεπάγεται αναπόφευκτα ήθικους αγώνες. Μόνο στους αγώνες αποκαλύπτονται και οι ευγενείς προθέσεις, ο συμβιβασμός είναι παράδοση στά κατώτερα ένστικτα. Ο ελεύθερος άνθρωπος επιβεβαιώνεται στην σύγκρουση με τον κόσμο, τον οποίο υποτάσσει στην βούλησή του. Η απαραίτητη γι' αυτό τον αγώνα ψυχική ανάταση απορρέει από την όντολογική αρχή του ανθρώπου: την αρχή της αυτοδιάθεσης.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Τό 1859 στον πρόλογο του έργου του Συμβολή στην Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας ο Μάρξ θα γράψει: «*Ο τρόπος παραγωγής στην υλική ζωή καθορίζει τον γενικό χαρακτήρα των κοινωνικών, πολιτικών και νοητικών διαδικασιών της ζωής. Δεν είναι η συνείδηση των ανθρώπων που καθορίζει την ύπαρξή τους, αλλά η κοινωνική τους ύπαρξη που καθορίζει τη συνείδησή τους*». Όμοιες θέσεις εξέφρασε ο Φρ. Ένγκελς, στο περίφημο Άντι-Ντύρινγκ τό 1878.

2. Βλ. Smith Adam, *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of the Nations*, 1776 αλλά και στους νεώτερους ιδεολόγους του νεοφιλευθερισμού (Χάγιεκ, Φρίντμαν κ.ά.).

3. Emil Durkheim, *The Elementary Forms of Religions Life*, Λονδίνο, 1976, σελ. 10.

4. Gellner E. *Έθνη και Έθνικισμός*, Λονδίνο 1983, έλλ. έκδοση Άλεξάνδρεια, Άθήνα 1992.

Kedouri E. *Ο Έθνικισμός*, 1960. Έλλ. έκδοση, Κατάρτι, Άθήνα 1999.

Hobsbawm E. *Έθνη και έθνικισμός από τό 1780 μέχρι σήμερα*, 1990. Έλλ. έκδοση Καρδαμίτσα, Άθήνα 1994.

5. Βλ. Π. Λέκκα, *Η Έθνικιστική ιδεολογία*, έκδ. Κατάρτι, Άθήνα 1996, σελ. 86-88.

6. Morley John, *Diderot and the Encyclopaedists* 2 τ. 1878.

7. Bagehot W. *Physics and Politics*, London 1887.

8. Όπ. π.

9. Griffith G. Mazzini: *Prophet of Modern Europe* 1932.

10. Όπ. π.

11. Hobsbawm E. *Έθνη και έθνικισμός από τό 1780 μέχρι σήμερα*.

12. Kant Emm. *Der Streit der Fakultäten E. Η διαμάχη των έπιστημών*, 1798.

ΣΥΝΑΞΗ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΣΠΟΥΔΗΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ
ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ 39, ΒΡΙΛΗΣΣΙΑ, 152 35 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 8049396

Κυκλοφόρησε τό νέο (άρ. 73) τεύχος του περιοδικού Συναξη, με γενικό τίτλο «*Η παγκοσμιοποίηση, τά κοινωνικά όράματα και η έκκλησιαστική συνείδηση*». Τό τεύχος επιχειρεί μία κριτική προσέγγιση του ζητήματος, υπό τό πρίσμα της όρθόδοξης θεολογικής συνείδησης, η οποία και κοινωνική ευαισθησία διαθέτει και λόγο άμφισβήτησης άρθρώνει.

Τά βασικά κείμενα του τεύχους είναι: «*Άνάμνηση*» (Άναστάσιος, Άρχιεπίσκοπος Άλβανίας), «*Άσκητική αντίσταση στην παγκοσμιοποίηση*» (Πάνος Νικολόπουλος), «*Η νεοδιαφωτιστική κριτική άπέναντι σε κοινωνικές αναφορές της όρθόδοξης σκέψης*» (Δημ. Μόσχος), «*Οί εργασιακές σχέσεις στά πρόθυρα του 21ου αιώνα*» (Νικήτας Άλιπράντης), «*Έκκλησία και άνεργία*» (π. Δημ. Καλλιγέρης, Δ. Μόσχος, Η. Λιαμής, Θαν. Παπαθανασίου), «*Μεμέρισται ό χρόνος*» (Κ. Ζομπάς), «*Κοινωνικά όράματα και Παγκοσμιοποίηση*» (Κ. Ζουράρις, Ν. Κοκοσαλάκης, Θ. Παπαχρίστου), «*Άν η άγάπη περάσει σε δεύτερο πλάνο*» (Άθ. Κοτταδάκης).

Τό άφιέρωμα πλαισιώνεται από κείμενα που άφορούν τη θεολογική διδαχή και ζητήματα λειτουργικής ανανέωσης της Έκκλησίας.

Άθήνα, 15-3-2000

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

του Νίκου Λ. Λένου *

ΑΡΧΑΙΟ ΠΝΕΥΜΑ ΑΘΑΝΑΤΟ
ΑΓΝΕ ΠΑΤΕΡΑ
ΤΟΥ ΩΡΑΙΟΥ
ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΛΗΘΙΝΟΥ
ΚΑΤΕΒΑ ΦΑΝΕΡΩΣΟΥ
ΚΙ ΑΣΤΡΑΨΕ
ΕΔΩ ΠΕΡΑ
ΣΤΗ ΔΟΞΑ
ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ ΣΟΥ ΓΗΣ
ΚΑΙ Τ' ΟΥΡΑΝΟΥ

Ύμνος Ολυμπ. Αγώνων
Κ. Παλαμάς

Στην ιστορία του αρχαίου κόσμου, οι Έλληνες είναι οι μόνοι που θα μπορούσαν να ονομαστούν "αθλητικό έθνος". Κανένας άλλος λαός δεν αγάπησε με τόσο πάθος την άθληση και δεν ανέπτυξε σε τόσο μεγάλο βαθμό το αγωνιστικό πνεύμα. Βαθιά ριζωμένο στην ελληνική φυλή ξεκινά αρχικά από την ανάγκη της επιβίωσης, της κατάκτησης του άγονου χώρου τους και καταλήγει να γίνει τρόπος ύπαρξης. Η συνεχής δοκιμασία, η επιμονή για βελτίωση, για την κατάκτηση του καλύτερου, είναι συνυφασμένη με το χαρακτήρα του Έλληνα και υπάρχει σε όλες τις εκδηλώσεις της ζωής του. Εντάσσεται στις πολεμικές του πράξεις, θεμελιώνει την παιδεία του, γίνεται έφεση για άθληση του σώματος, προικίζει με υπεροχή το πνεύμα του, ενυπάρχει στη φιλοσοφία του.

Η ομηρική προτροπή "**ΑΙΕΝ ΑΡΙΣΤΕΥΕΙΝ ΚΑΙ ΥΠΕΙΡΟΧΟΝ ΕΜΜΕΝΑΙ ΑΛΛΩΝ**" είναι η κληρονομιά που δίνεται από τους γηραιότερους στους νέους και μετατρέπεται σε ιδανικό, γίνεται η ουσία άθλησης του σώματος αλλά και του πνεύματος στον κόσμο των Ελλήνων. Από την εποχή του Ομήρου και, ακόμη παλαιότερα, στο μύθο, όλος ο ελληνικός κόσμος προσπαθεί για την επίτευξη ενός "άθλου" αναπτύσσοντας τη μέγιστη σωματική και πνευματική του δύναμη, επιστρατεύοντας όλες τις αρετές του. Ακόμη και στους μύθους του Έλληνα, προβάλλεται η αγωνιστική διάθεση των Θεών και των Ηρώων. Ο Ποσειδώνας θα αγωνιστεί με την Αθηνά για το ποιος θα ανακηρυχθεί προστάτης της Αθήνας. Η Αταλάντη θα επιλέξει εκείνον μόνο που θα την νικήσει στο τρέξιμο και ο Οδυσσεύς θα αποκτή-

σει την Πηνελόπη μετά από αγώνα, ενώ ο Πέλοπας θα κερδίσει την Ιπποδάμεια μετά τη νίκη του στην αρματοδρομία.

Το αγωνιστικό πνεύμα των Ελλήνων υπήρξε το αρχικό κίνητρο για την εξέλιξη του πνεύματός τους. Με την πίστη ότι για τη δημιουργία του αkéραίου ανθρώπου και την καταξίωσή του απαιτείται η παράλληλη ανάπτυξη του σώματος και του πνεύματος εντάσσουν την παιδεία τους, τον αθλητισμό τους και αναπτύσσουν μέσα από την επίπονη άσκηση όλο το δυναμικό που διαθέτουν για να ανταγωνιστούν και να κατακτήσουν την τιμή της νίκης. "**Ευφροσύνη για τον ίδιο μόχθο και την τιμή**", όπως γράφει ο Πίνδαρος, γιατί οι Έλληνες αγωνίζονται γι' αυτήν την τιμή μόνο και όχι για κάποιο υλικό κέρδος.

Κορυφαία και αντιπροσωπευτική έκφραση του μεγαλείου του πνεύματος και των ιδανικών των Ελλήνων στάθηκε η ιδιόκτητη ανάπτυξη του αθλητικού ιδανικού, όπως εκφράστηκε κυρίως στην αρχαϊκή και την κλασική εποχή στα μεγάλα πανελλήνια ιερά στους Δελφούς, τη Νεμέα, την Ισθμία και την Ολυμπία.

Από όλους τους αγώνες, οι σπουδαιότεροι και οι λαμπρότεροι ήταν οι Ολυμπιακοί. «...Όπως τη μέρα δεν υπάρχει στον ουρανό άστρο θερμότερο και φωτεινότερο από τον ήλιο, έτσι δεν υπάρχει και αγώνας πιο τρανός απ' αυτόν της Ολυμπίας, να τον υμνήσουμε...» ("**ΜΗΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΑΓΩΝΑ ΦΕΡΤΕΡΟΝ ΑΥΔΑΣΟΜΕΝ...**") τονίζει ο Πίνδαρος στον πρώτο Ολυμπιονικό του. Ο χώρος της Ολυμπίας και το τοπίο του είναι αντάξιος των πιο φημισμένων αγώνων των Ελλήνων, που τελούνταν σ' αυτόν. Στην κοιλάδα που απλώνεται ανάμεσα στον κωνικό καταπράσινο λόφο, το Κρόνιο, και στη συμβολή των δύο ποταμών, του Αλφειού και του Κλαδέου, απλώνεται η Ιερά Άλτις, "**ο κάλλιστος της Ελλάδος χώρος**". Στον ήμερο και ειρηνικό κατάφυτο αυτό τόπο η ίδια η φύση θαρρείς και καλεί τους ανθρώπους σε ειρηνική συνύπαρξη για την καλλιέργεια υψηλών ιδανικών.

Οι αρχές των Ολυμπιακών Αγώνων χάνονται στα βάθη της προϊστορίας και στο σκοτάδι πολλών μύθων. Σύμφωνα με ένα μύθο, ιδρυτής των Αγώνων είναι ο ημίθεος δωρικός ήρωας Ηρακλής, γιός του Δία και πρόγονος του γενάρχη των Ηλείων. Αυτός πρώτος θα ιδρύσει τον αγώνα δρόμου και θα προσδιορίσει το μήκος του Ολυμπιακού σταδίου (600 πόδια), καθώς και τα όρια του ιερού άλσους του Διός. Άλλος μύθος παραδέχεται τον Ηρακλή ως έναν από τους Ιδαίους Δακτύλους, που έφερε από τους Υπερβορείους την ιε-

* Ιστορικός - Αρχαιολόγος

Το Καλλιμάραρο Ολυμπιακό Στάδιο

ρή ελιά «να είναι το ομορφότερο σημείο, το γέρας τους αγώνων των Ολυμπιακών» (Πίνδαρος, 3^{ος} Ολυμπιονίκος, 15).

Σύμφωνα, όμως, με την επικρατέστερη παράδοση, τους αγώνες ίδρυσε ο Πέλοπας, ο γιός του Ταντάλου, που ήλθε από τη Φρυγία και νίκησε σε αρματοδρομία το βασιλέα της Πίσας Οινόμαο, παίρνοντας για έπαθλο το βασίλειο και την Ιπποδάμεια, την κόρη του Οινόμαου για γυναίκα (Πίνδ., 1^{ος} Ολυμπ., 69 κ.ε). Τη μυθική αυτή αρματοδρομία απεικόνισε τον 5^ο π.Χ. αιώνα ο Φειδίας στο ανατολικό αέτωμα του ναού του Διός στην Ολυμπία.

Από την αχλύ του μύθου λατρείες και αγώνες προβάλλουν στο φως των ιστορικών χρόνων. Μετά τη λεγόμενη «κάθοδο» των Δωρικών φύλων, την πτώση του λαμπρού μυκηναϊκού κόσμου, οι Δωριείς Ηλείοι, παραμερίζοντας τους Αχαιοούς Πισάτες, παίρνουν την κυριότητα του Ιερού της Ολυμπίας και αφιερώνουν τον χώρο στη λατρεία του Διός, **“ΠΑΤΡΟΣ ΑΝΔΡΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΘΕΩΝ”**.

Οι αγώνες γίνονται προς τιμήν του, τουλάχιστον από την πρώτη γνωστή Ολυμπιάδα, δηλ. το 776 π.Χ., τότε που τους αναδιοργάνωσε ο βασιλιάς της Ήλιδας Ίφιτος. Τότε, σύμφωνα με την παράδοση, αντικατέστησε τις παλιές αρματοδρομίες, δηλ. τους επιτάφιους αγώνες που γίνονταν γύρω από τον τύμβο του Πέλοπα, με αγώνα δρόμου ενός σταδίου (192,27 μ.), χωρίς, όμως, η λατρεία του ήρωα να σταματήσει σ' όλη την αρχαιότητα. Πρώτος Ολυμπιονίκης υπήρξε ο Ηλείος Κόροιβος.

Για την πραγματοποίηση των Ολυμπιακών Αγώνων και την ασφάλεια των αθλητών και των θεατών, τρεις βασιλείς, ο Ηλείος Ίφιτος, ο Κλεοσθένης των Πισατών και ο Λυκούργος της Σπάρτης συμφώνησαν για την

πεντετηρική τέλεση των αγώνων και καθιέρωσαν την Ιερή Εκεχειρία, που αποτελεί τη βασική προϋπόθεση της ανάπτυξης των αγώνων. Την ιερή αυτή ανακωχή με την κατάπαυση κάθε εχθρικής πράξης την ανήγγειλαν σε όλο τον τότε γνωστό ελληνικό κόσμο, ειδικοί κήρυκες, οι «σπονδοφόροι», λίγο πριν από τους αγώνες. Αρχικά διαρκούσε ένα μήνα, ενώ αργότερα έφτανε τους τρεις, τότε που έφταναν στην Ολυμπία από τις εσχατιές του κόσμου «οι απανταχού Έλληνες». Κατά τη διάρκεια της Ιερής Εκε-

χειρίας, οι πόλεμοι μεταξύ των πόλεων-κρατών σταματούσαν, οι θανατικές ποινές αναστέλλονταν και απαγορευόταν η είσοδος ενόπλων στην Ήλιδα.

Οι αγώνες τελούνταν στο κλείσιμο κάθε τετραετίας και έπρεπε να συμπέσουν με την πανσέληνο του 8^{ου} μήνα του έτους των Ηλείων, δηλαδή μέσα στον Αύγουστο. Αρχικά διαρκούσαν μόνο μία μέρα. Με την προσθήκη όμως, νέων αγωνισμάτων στο πρόγραμμα των αγώνων, σταδιακά αυξήθηκαν σε δύο μέρες (680 π.Χ.), σε τρεις (632 π.Χ.) και από την 77^η Ολυμπιάδα (472 π.Χ.) διαρκούσαν πέντε μέρες. Οι Ολυμπιακοί αγώνες κράτησαν 1168 χρόνια από την ίδρυσή τους (776 π.Χ. έως 393 μ.Χ.), οπότε καταργήθηκαν με διατάγματα του αυτοκράτορα του Βυζαντίου, Θεοδοσίου Α'. Στο διάστημα αυτό πραγματοποιήθηκαν 293 Ολυμπιάδες.

Στο πέρασμα των αιώνων, οι Ολυμπιάδες πλουτίζονταν με νέα αγωνίσματα, ώστε τελικά να φτάσουν τα 16. Μετά το δρόμο σταδίου, αγώνισμα που μόνο αυτό διεξαγόταν κατά τις δεκατέσσερις πρώτες Ολυμπιάδες, εισάγονται, το 724 π.Χ., ο δίαυλος, το 720 π.Χ. ο δόλιχος, το 708 π.Χ., το πένταθλο και η πάλη, το 668 π.Χ., η πυγμή, το 680 π.Χ., οι αρματοδρομίες τεθρίπτων, το 648 π.Χ., το παγκράτιο και οι ιπποδρομίες, το 632 π.Χ., ο δρόμος και η πάλη των παιδών, το 616 π.Χ., η πυγμή παιδών, το 520 π.Χ., ο οπλίτης δρόμος, το 500 π.Χ., η απήνη (αρματοδρομία με ημίονους) το 496 π.Χ., η κάλη (ιπποδρομία φορβάδων), το 408 π.Χ., η αρματοδρομία συνωρίδων, το 396 π.Χ., οι αγώνες κηρύκων και σαλπικτών, το 384 π.Χ., η αρματοδρομία τεθρίπτων με πώλους, το 256 π.Χ., η ιπποδρομία με πώλους και το 200 π.Χ., το παγκράτιο παιδών.

Την οργάνωση των Ολυμπίων είχαν οι Ηλείοι, που αναδείχθηκαν άξιοι οργανωτές. Ανώτατοι άρχοντες

των Αγώνων ήταν οι Ελλανοδίκες (αργότερα αγωνοθέτες), που αρχικά ήταν δύο και έφτασαν τελικά τους 10 (348 π.Χ.). Είχαν μεγάλη ισχύ και πολλές αρμοδιότητες, δηλ. τον αποκλεισμό αθλητών από τον αγώνα, την επιβολή προστίμων και τιμωριών. Τα κυριότερα παραπτώματα που οδηγούσαν σε τιμωρία και αποκλεισμό των αθλητών ήταν η αργοπορία άφιξης των αθλητών, η ανυπακοή στις εντολές και ακόμη η παραβίαση του κανονισμού και η δωροδοκία. Οι Ελλανοδίκες θεωρούνταν κριτές αμερόληπτοι, αδέκαστοι και ανεπηρέαστοι.

Δύο ήταν οι απαραίτητες προϋποθέσεις για τη συμμετοχή των αθλητών στους Ολυμπιακούς Αγώνες: έπρεπε να είναι Έλληνες και γεννημένοι ελεύθεροι από γονείς ελεύθερους πολίτες. Ως Έλληνες, είχαν κοινή θρησκεία, ήθη, έθιμα, γλώσσα, ιδανικά. Ως ελεύθεροι, αποτελούσαν τα μέλη μιας κοινότητας, ήταν πολίτες μίας πόλης-κράτους και είχαν τις ίδιες αντιλήψεις για την υπόσταση του ελεύθερου ανθρώπου, που γυμναζόταν, ώστε να γίνει άριστος. Από τους αγώνες αποκλείονταν οι δούλοι και οι βάρβαροι, οι παραβάτες εκχειρίας και οι εναγείς, καθώς και οι ιερόσυλοι. Τις μέρες των αγώνων απαγορευόταν με ποινή θανάτου η είσοδος των γυναικών και ιδιαίτερα των εγγάμων στην ιερά Άλτι. Μόνο η ιέρεια της Δήμητρας Χαμήνης, παλιάς θεότητας του χώρου, επιτρεπόταν να παρακολουθήσει τους αγώνες στο Στάδιο, καθισμένη στο βωμό της θεάς. Μοναδικό γνωστό παράδειγμα παραβίασης αυτού του νόμου παραδίδεται η Καλλιπάτειρα, κόρη του Ροδίου Διαγόρα, που συγχωρήθηκε όταν παρακολούθησε μεταμφιεσμένη σε παιδαγωγό τον αγώνα του γιού της, επειδή καταγόταν από τρεις γενιές ολυμπιονικών.

Τιμητική εκδήλωση για τον Ολύμπιο Δία, ένα είδος δοξολογίας, οι αγώνες ήταν συνυφασμένοι με τη θρησκευτική ζωή των Ελλήνων. Ο Θεός, αόρατος, παρακολουθούσε την επίδειξη της σωματικής ρώμης και την αθλητική αναμέτρηση και ήταν ευχαριστημένος από τη συνάθροιση των πολλών στον ιερό χώρο του. Ήταν αυτός που χάριζε στο νικητή το στεφάνι της αγριελιάς, τον «κότινο»-«**δόξα μεγάλη αυτόν που το έπαθλό σου το λαμπρό, αν λάβει, ακολουθεί για πάντα...**» (Πίνδ. 8^{ος} Ολυμπιονίκος, 106). Για τον πατέρα των Θεών, το Δία, ιδρύονταν τα αγάλματα των νικητών και τα αναθήματα των πιστών στην ιερά του Άλτι. Αγαλλίαση για το θεό ήταν και οι πνευματικοί αγώνες που γίνονταν στην Ολυμπία, με ποιήματα, έργα, μουσική και λόγους, αφού, σύμφωνα με την αντίληψη για την τελειότητα του ανθρώπου στην Αρχαία Ελλάδα, ο υγιής νους έπρεπε να λειτουργεί μέσα σ'ένα σώμα υγιές. Στις γιορτές της Ολυμπίας πήγαιναν όχι μόνο φίλαθλοι αλλά και φιλόσοφοι (Θαλής, Πλάτων, Αριστοτέλης), ιστορικοί, όπως ο Ηρόδοτος, και ποιητές που υμνούσαν τις νίκες, όπως ο Βακχυλίδης ή ο υμνητής των Πανελληνίων Αγώνων, ο Πίνδαρος «**...κι' όποιος νικήσει, μελιστάλαχτην έχει στην ύστερη ζωή**

του χρυσήν αιθρίαν, χάρη στη δόξα των αγώνων» (Πίνδ., 1^{ος} Ολυμπ. 97 κ.ε.).

Η τεράστια αίγλη που απέκτησαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες έδωσε την ευκαιρία, εκτός από την πνευματική και αθλητική πλευρά, να αποκτήσουν οι Έλληνες, συγκεντρωμένοι στην Ολυμπία και συναγωνιστές στους αγώνες της, τη συνείδηση της εθνικής ενότητάς τους και της υπεροχής της φυλής τους. Ξεχνώντας τις βιοτικές τους ανάγκες, τις ανθρώπινες αδυναμίες, τις διαφορές τους, ξανάβρισκαν στο χώρο της Ολυμπίας αδελφωμένοι την ευτυχία. Ειρήνη βασίλευε στον κόσμο κι όλοι ήταν ισότιμοι κάτω από την προστασία του Θεού.

Αυτό το πνεύμα της συμφιλίωσης και της ισότητας, της παγκόσμιας ειρήνης, που γεννήθηκε στην Ελλάδα, θέλησε να ξαναζωντανέψει ύστερα από αιώνες ο βαρώνος Pierre de Coubertin, ιδρύοντας το 1896 τους Διεθνείς Ολυμπιακούς Αγώνες. Η αναβίωση των ολυμπιακών ιδανικών έδωσε τότε την ελπίδα στον άνθρωπο για μια καλύτερη ζωή. Δημιούργησε τις προϋποθέσεις εκείνες, που ο αιώνας μας δυστυχώς έμελλε να τις θέσει σχεδόν υπό εξαφάνιση, καθώς οι πολιτικές και οικονομικές συνθήκες που επιβλήθηκαν, ιδίως μετά το 1970, καθώς και τα κράτη που αναμείχθηκαν σε αυτήν την αλλαγή «φυσιογνωμίας» των αγώνων αλλοίωσαν το ουσιαστικό τους νόημα και περιεχόμενο, επιδιώκοντας μέσα από την τεράστια απήχησή τους να αποκομίσουν τεράστια οικονομικά οφέλη και να οδηγήσουν μαζικά τους ανυποψίαστους ρομαντικούς του «αθλητικού ιδεώδους» σε ατραπούς ξέμακρους από το ελληνικό ολυμπιακό φως και κοντινούς έως ταυτισμένους με την εμπορευματοποίηση, το ντόπιγκ και την πολιτική προπαγάνδα.

Σήμερα, στην εποχή των καταναλωτικών αγαθών και της ευμάρειας, με νέα ήθη, νέες τάξεις πραγμάτων και παγκοσμιοποιημένα ιδανικά, με τις λάμπεις από τις εκρήξεις και τα βομβαρδισμένα Βαλκάνια, λίγα μόλις χιλιόμετρα από τη χώρα που «γέννησε» τους «ιερούς Αγώνες», με «μειονότητες» εκατομμυρίων που ζητούν το δικαίωμα να πιστεύουν και να ανήκουν στη δική τους πατρίδα και με δισεκατομμύρια ανθρώπων καταπιεσμένων και πεινασμένων. Ίσως οι λέξεις «ολυμπιακή εκχειρία», «ευγενής άμιλλα» και «ανθρωπιστικά ιδανικά» να ηχούν ως λέξεις ακατανόητες, αμετάφραστες, γραμμένες σε κάποια Γραμμική... που δεν πρόκειται ποτέ να αποκρυπτογραφηθεί. Κάνοντας αυτές τις σκέψεις, την ώρα που ο πολιτισμός των τεχνοκρατών έχει ξεχάσει τον άνθρωπο και τα ιδανικά του, ενώ παράλληλα ο 20ός αιώνας τελειώνει με ξεχασμένο το αγωνιστικό πνεύμα των Αρχαίων Ελλήνων, ας στραφούμε, έστω για λίγο, προς τις πανανθρώπινες αξίες που χάρισε στην ανθρωπότητα ο ελληνικός πολιτισμός και ας αναλογιστούμε πόσο πραγματικά «κοστίζει» πλέον να τις παραμελούμε εκούσια ή ακούσια και, ουσιαστικά, να συντελούμε στη σταδιακή εξάλειψή τους.

Το Διεθνές Κίνημα κατά του ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ (ΠΟΕ)

ΠΟΕ: Συστολή ή Εξαφάνιση

Το Νοέμβριο του 1999, η Τρίτη Υπουργική Σύνοδος του ΠΟΕ στο Σιάτλ κατέρρευσε μπρος στις απρόσμενες διαμαρτυρίες ανθρώπων ή κυβερνήσεων απ' όλον τον κόσμο. Νομίζουμε ότι είναι κρίσιμο να χρησιμοποιήσουμε αυτή τη στιγμή ως ευκαιρία για να αλλάξουμε την πορεία και να αναπτύξουμε ένα εναλλακτικό, ανθρώπινο, δημοκρατικό και βιώσιμο σύστημα εμπορίου, που μας ωφελεί όλους. Αυτή η πορεία σημαίνει περιορισμό της εξουσίας από τον ΠΟΕ. Ο γύρος διαπραγματεύσεων της Ουρουγουάης και η εγκαθίδρυση του ΠΟΕ ανακηρύχθηκε ως διαδικασία αύξησης του παγκόσμιου πλούτου, καθώς και ως διαδικασία πρόωξης της "ευζωίας" όλων των ανθρώπων σ' όλα τα κράτη.

Στην πραγματικότητα, όμως, ο ΠΟΕ συνέβαλε στη συγκεντροποίηση του πλούτου στα χέρια λίγων πλουσίων, αύξησε τη φτώχεια για την πλειοψηφία του παγκόσμιου πληθυσμού, ιδιαίτερα στις χώρες του Τρίτου Κόσμου, καθώς και τα μη βιώσιμα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης.

Οι Συμφωνίες της Ουρουγουάης και του ΠΟΕ αποτέλεσαν αφετηριακά το μοχλό για το άνοιγμα των αγορών, κάτι που ήταν το όφελος των μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών έναντι των εθνικών και τοπικών οικονομιών, των εργαζομένων, των αγροτών, των ιθαγενών, των γυναικών και άλλων κομματιών των κοινωνιών, έναντι της υγείας, της ασφάλειας, του περιβάλλοντος, της ασφάλειας των ζώων.

Επιπλέον, το σύστημα διαχείρισης του ΠΟΕ και οι κανόνες του είναι μη δημοκρατικοί, αδιαφανείς και λειτούργησαν για την περιθωριοποίηση της πλειοψηφίας του παγκόσμιου πληθυσμού.

Αυτή η διαδικασία πραγματοποιήθηκε αυξάνοντας την παγκόσμια αστάθεια, την κατάρρευση των εθνικών οικονομιών, την αύξηση της ανισότητας τόσο μέσα όσο και μεταξύ των εθνών, την αύξηση της περιβαλλοντικής και κοινωνικής αποδιάρθρωσης, ως αποτέλεσμα της διαδικασίας της παγκοσμιοποίησης των επιχειρήσεων.

Οι κυβερνήσεις που κυριαρχούν στον ΠΟΕ, ιδιαίτερα αυτές των ΗΠΑ της ΕΕ της Ιαπωνίας και του Καναδά, καθώς και οι πολυεθνικές που έχουν ωφεληθεί από το σύστημα του ΠΟΕ αρνήθηκαν να αποδεχθούν αυτά τα προβλήματα. Αντ' αυτού, επιμένουν για μεγαλύτερη φιλελευθεροποίηση μέσω της επέκτασης του ΠΟΕ, προωθώντας το ελεύθερο εμπόριο ως αυτοσκοπό. Στην πραγματικότητα, όμως, το ελεύθερο

εμπόριο είναι οτιδήποτε άλλο εκτός από "ελεύθερο".

Είναι ώρα να αναγνωριστεί η κρίση του διεθνούς εμπορικού συστήματος και του κύριου διαχειριστικού οργανισμού του, του ΠΟΕ. Θα έπρεπε να αντικαταστήσουμε αυτό το πολύ άδικο και καταπιεστικό σύστημα εμπορίου μ' ένα καινούριο, κοινωνικά δίκαιο, βιώσιμο, εγκαθιστώντας νέο εμπορικό πλαίσιο για τον 21^ο αιώνα.

Χρειάζεται να προστατέψουμε την πολιτισμική, τη βιολογική, την οικονομική, την κοινωνική ποικιλότητα και να υιοθετήσουμε προγραμματικές πολιτικές που να θέτουν σε προτεραιότητα τις τοπικές οικονομίες να διασφαλίζουν τα διεθνή αναγνωρισμένα οικονομικά, πολιτικά, κοινωνικά και εργασιακά δικαιώματα, καθώς επίσης και να αναθεωρούν την κυριαρχία του ανθρώπου, δίνοντας έμφαση σε εθνικές και υπο-εθνικές δημοκρατικές διαδικασίες αποφάσεων. Για να το πραγματοποιήσουμε, χρειαζόμαστε νέους κανόνες που να βασίζονται στις αρχές του δημοκρατικού ελέγχου, στην πορεία της οικολογικής βιωσιμότητας, στην ισότητα, τη συνεργασία και την προφύλαξη.

Υπό το φως των ανωτέρω, θέτουμε τα παρακάτω αιτήματα στις κυβερνήσεις μας.

- **ΟΧΙ στην επέκταση του ΠΟΕ.**

Συνεχίζουμε την αντίδρασή μας στις επίπονες προσπάθειες να εγκαινιαστεί ένας νέος γύρος διαπραγματεύσεων για την επέκταση του ΠΟΕ, φέρνοντας πάλι στο προσκήνιο θέματα όπως επενδύσεις, ανταγωνισμός, Βιοτεχνολογία, απελευθέρωση με πτώση των δασμών.

- **Προστατέψτε τα βασικά κοινωνικά δικαιώματα και τις ανάγκες.**

Είναι μη αποδεκτό για τα κοινωνικά δικαιώματα και τις βασικές ανθρώπινες ανάγκες να βρίσκονται στα χέρια του ΠΟΕ. Έτσι, οι συμφωνίες του ΠΟΕ δεν πρέπει να εφαρμόζονται σε πεδία ευαίσθητα για την επιβίωση του ανθρώπου και του πλανήτη, όπως το φαγητό, το νερό, οι βασικές κοινωνικές υπηρεσίες, η υγεία και η ασφάλεια, η προστασία των ζώων. Η εισβολή των κανόνων του εμπορίου στα πεδία αυτά έχει ήδη οδηγήσει στην επέκταση των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών, στην καταστροφή των αιωνόβιων δασών, στην εξαφάνιση των ειδών που παράγονται από μικρές οικοτεχνίες κτλ.

- **Προστατέψτε τις βασικές κοινωνικές υπηρεσίες.**

Ιδιαίτερα πεδία, όπως αυτά της υγείας, της εκπαίδευσης, της ενέργειας και άλλων βασικών ανθρώπινων υπηρεσιών δε θα πρέπει να αποτελούν αντικείμενα στους κανόνες του απελευθερωμένου διεθνούς εμπορίου. Στη Γενική Συμφωνία του ΠΟΕ για τις υπηρεσίες, η αρχή της "προοδευτικής φιλελευθεροποίησης" και οι επιπτώσεις των ξένων επενδύσεων στον τομέα των υπηρεσιών έχει ήδη οδηγήσει σε μεγάλα προβλήματα.

• **Αποκαταστήστε τα εθνικά συστήματα προστασίας των πατέντων.**

Ζητάμε την απομάκρυνση όλων των συμφωνιών. Σύνδεση του εμπορίου με την κτήση των πνευματικών δικαιωμάτων από τον ΠΟΕ. Δεν υπάρχει καμιά βάση για την ένταξη των πνευματικών δικαιωμάτων στις εμπορικές συμφωνίες. Επιπρόσθετα, οι συμφωνίες αυτές προωθούν το μονοπώλιο από τις πολυεθνικές εταιρείες, παρεμποδίζουν την πρόσβαση σε ευαίσθητα φάρμακα και άλλα αγαθά, οδηγούν στον ιδιωτικό σφετερισμό της γνώσης των μορφών ζωής, υποβαθμίζουν τη βιοποικιλότητα και εμποδίζουν τις φτωχότερες χώρες να αναπτύξουν τα δικά τους επίπεδα οικονομικής και κοινωνικής πρόνοιας, καθώς και να αναπτύξουν την τεχνολογική δυνατότητα.

• **ΟΧΙ στο πατεντάρισμα της ζωής.**

Το πατεντάρισμα των ειδών ζωής θα πρέπει να μην επιτρέπεται σε κανένα εθνικό ή διεθνικό βασίλειο.

• **Το φαγητό είναι βασικό ανθρώπινο δικαίωμα.**

Τα μέτρα που λαμβάνονται για την προώθηση και την προστασία της ασφάλειας στο φαγητό, την κατάργηση της αγροτικής παραγωγής, τις ανθρώπινες και βιολογικές μορφές καλλιέργειας, θα πρέπει να εξαιρεθούν από τους κανόνες του ελεύθερου εμπορίου, θα πρέπει να υπάρξει απογύμνωση στις εξαγωγικές επιδοτήσεις ή σε κάθε είδους "ντάμπινγκ", ιδιαίτερα για τα προϊόντα που παράγονται στις τρίτες χώρες.

Το εμπορικό σύστημα δε θα πρέπει να υποβαθμίζει τον τρόπο ζωής των χωρικών, των μικρών παραγωγών, τους ερασιτέχνες ψαράδες και τους ιθαγενείς.

• **ΟΧΙ στη φιλελευθεροποίηση των επενδύσεων**

Οι συμφωνίες που σχετίζονται με το μέτρο για τις επενδύσεις θα πρέπει να περιοριστούν. Όλες οι χώρες, και ιδιαίτερα οι τρίτες χώρες θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να χρησιμοποιούν πολιτικές ρυθμίσεις (τέτοιες όπως τοπικά κίνητρα), για να αυξήσουν τη δυνατότητα των τομέων παραγωγής, ειδικά των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Φυσικά, η αναθεώρηση των μέτρων για τις επενδύσεις δε θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την επέκταση των επενδυτικών θεμάτων στο ΠΟΕ.

• **Δίκαιο εμπόριο – ειδικές και διαφοροποιημένες συμφωνίες.**

Από τη γαλλική «L' Humanité»

Ειδικά και διαφοροποιημένα δικαιώματα για τις χώρες του Τρίτου Κόσμου θα πρέπει να αναγνωριστούν, να επεκταθούν και να τεθούν σε λειτουργία στο παγκόσμιο σύστημα εμπορίου, θα πρέπει, λοιπόν, να ληφθεί υπόψη η ασθενής θέση των χωρών του Τρίτου Κόσμου στο Διεθνές Σύστημα Εμπορίου. Χωρίς την ενδυνάμωση ειδικών και διαφοροποιημένων δικαιωμάτων, δεν υπάρχει καμιά πιθανότητα για τις χώρες του Τρίτου Κόσμου να ωφεληθούν από το Διεθνές Εμπόριο.

• **Βάλτε σε προτεραιότητα συμφωνίες για τα κοινωνικά δικαιώματα και για το περιβάλλον.**

Ο ΠΟΕ δε θα πρέπει να υποβαθμίζει ή να παραγράφει τις πολυμερείς συμφωνίες που ασχολούνται με το περιβάλλον, την υγεία, την ανάπτυξη, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ασφάλεια, το δικαίωμα των ιθαγενών, την ασφάλεια των τροφίμων, τα δικαιώματα των γυναικών, τα δικαιώματα των εργατών και την περιποίηση των ζώων.

• **Εκδημοκρατίστε τον τρόπο λήψης αποφάσεων.**

Οι άνθρωποι θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού και το δικαίωμα της γνώσης για τα διεθνή εμπορικά ζητήματα. Αυτό, μεταξύ άλλων, προϋποθέτει ότι οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων στις διαπραγματεύσεις και στην ενδυνάμωση των διεθνών εμπορικών δομών θα είναι δημοκρατικές, διαφανείς και συμμετοχικές.

Ο ΠΟΕ λειτουργεί με ένα μυστικό και περιοριστικό

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΠΟΙΚΙΛΙΑΣ ΕΙΔΩΝ «ΚΟΚΚΙΝΗ ΜΗΛΙΑ»

25ης Μαρτίου και Ἀναστάσεως
155 61, Χολαργός Τηλ.: 65.19.728

Τά προβαλλόμενα καί διαφημιζόμενα βιβλία στό παρόν περιοδικό διατίθενται ἀπό τό κατάστημά μας ἢ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς στήν τιμὴ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου.

τρόπο, που κλείνει ἀπέξω πολλά μέλη των τριτοκοσμικών χωρῶν και πολίτες. Ελέγχεται ἀπό ελάχιστες δυνατές κυβερνήσεις που δρουν υπέρ των επιχειρηματικών ελίτ τους.

• Το σύστημα διενέξεων.

Η εγκατάσταση ενός συστήματος διενέξεων, στο πλαίσιο του ΠΟΕ, είναι μη αποδεκτή. Ενδυναμώνει ένα παράνομο σύστημα άδικων κανόνων με μη δημοκρατικές διαδικασίες, επίσης υποστηρίζει το ρυθμιστικό-παραμβατικό ρόλο στη νομοθεσία των ανεξάρτητων χωρῶν και των τοπικών κυβερνήσεων.

Ένα κοινωνικά δίκαιο διεθνές εμπορικό σύστημα προϋποθέτει αλλαγές πέρα από τον ΠΟΕ. Με δεδομένες τις επιθέσεις των πολυεθνικών εταιρειών και των

κυβερνήσεων στα βασικά εργοστασιακά δικαιώματα, την απαξίωση των κερδών από τους εργατικούς αγώνες, την υποβάθμιση της εργασιακής ασφάλειας και της κατακόρυφης πτώσης των ημερομισθίων, τα εργατικά δικαιώματα θα πρέπει να ενδυναμωθούν παγκόσμια.

Επιπλέον, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), η Παγκόσμια Τράπεζα (ΠΤ) και οι Τράπεζες Περιφερειακής Ανάπτυξης θα πρέπει να παραγράψουν 100% των χρεών των φτωχών χωρῶν. Η χρήση των διαρθρωτικών προγραμμάτων για την επέκταση της εμπορικής φιλελευθεροποίησης στις χώρες του Τρίτου Κόσμου πρέπει να σταματήσει. Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να διαπραγματευτούν, μέσω του ΟΗΕ και με πλήρη δημοκρατική συμμετοχή, μια συμφωνία που να διαβεβαιώνει ότι η επιχειρηματική προσέγγιση είναι κοινωνικά, περιβαλλοντικά υπεύθυνη, καθώς και δημοκρατικά μετρήσιμη.

Συμπεράσματα

Προσβλέπουμε σ' ένα βιώσιμο, κοινωνικά δίκαιο και δημοκρατικό σύστημα εμπορίου. Έτσι, ως πρώτο βήμα ζητάμε από την κυβέρνησή μας να υπεισέλθει στις αλλαγές που αναφέραμε παραπάνω, για να περιορίσει τη δύναμη και την εξουσία του ΠΟΕ.

Εμείς δεσμευόμαστε να κινητοποιήσουμε τους πολίτες στις χώρες μας, προκειμένου να αναλάβουν δράση για αυτά τα αιτήματα και να καταπολεμήσουν τις άδικες πολιτικές του ΠΟΕ. Επίσης, θα υποστηρίξουμε πολίτες και άλλων χωρῶν στην ίδια κατεύθυνση με μια διεθνή καμπάνια αλληλεγγύης.

Το κείμενο αυτό υπογράφεται από οργανώσεις και κοινωνικά κινήματα απ' όλο τον κόσμο, με σκοπό τη δημιουργία μιας παγκόσμιας καμπάνιας, σε συνέχεια των γεγονότων του Seattle. Ήδη, αρκετές οργανώσεις και δίκτυα έχουν υπογράψει την παραπάνω διακήρυξη.

Για περισσότερες πληροφορίες :
Margrete Strand Rangnes
Senior Organizer
Public Citizen Global Trade Watch
215 Pennsylvania Ave, SE
Washington DC, 20003 USA
mstrand@citizen.org
+ 202-454-5106
+ 202-547 7392 (fax)

**Πράσινη Κίνηση
Λευκών Ορέων 3
173 42 Άγιος Δημήτριος
Τηλ.-Τηλεμοιότυπο: 01-9930081
e-mail: greenmv@techlink.gr**

Η Διακήρυξη του Μπαγκόγκ

Τα γεγονότα στο Σιατλ άλλαξαν την ισορροπία των δυνάμεων μεταξύ των κοινωνικών κινημάτων που αντιτίθενται στην παγκοσμιοποίηση και στους ηγέτες των 7 πλουσιότερων χωρών, τις κυβερνήσεις, τις εταιρείες, τα παγκόσμια οικονομικά ινστιτούτα, συμπεριλαμβανομένων των ΔΝΤ της ΠΤ και του ΠΟΕ, που οδηγούν το σχέδιο της παγκοσμιοποίησης.

Το Σιάτλ αποτέλεσε την έκφραση της αυξανόμενης διεθνούς απόρριψης των νέων μορφών αποκλεισμού, που δυναμιτίζει σε μαζική κλίμακα τα ανθρώπινα δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτιστικών, περιβαλλοντικών, πολιτικών και δημοκρατικών δικαιωμάτων.

Το Σιάτλ έδειξε ότι μπορούμε ενωμένοι να κινηθούμε κατ' αυτού του διεθνούς σχεδίου. Το στοίχημα κυρίως είναι να συνεχίσουμε την αντίστασή μας και να βαθύνουμε την μεταξύ μας συζήτηση, για να διαγράψουμε και να προωθήσουμε κοινά εναλλακτικά σχέδια.

Γι' αυτό χρειαζόμαστε να βελτιώσουμε τη δυνατότητά μας για κινητοποιήσεις, σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, και να διαμορφώσουμε τη διεθνή συνεργασία.

Έτσι, κάνουμε έκκληση σ' όλα τα κοινωνικά κινήματα στο Βορρά και στο Νότο, να παλέψουμε για την παραγραφή όλων των χρεών των αναπτυσσόμενων χωρών, τα οποία, κατά την κρίση των πολιτών, είναι ανήθικα και παράνομα, να σταματήσουν τα διαρθρωτικά προγράμματα του ΔΝΤ στα χρωμαμένα έθνη, να συνεχίσουμε το "μορατόριουμ" για κάθε καινούρια διαπραγμάτευση που θα μπορούσε να αυξήσει την δύναμη του ΠΟΕ, σε θέματα όπως παραδοσιακή καλλιέργεια, κοινωνικές υπηρεσίες, πνευματικά δικαιώματα, καθώς και ν' απαιτήσουμε έλεγχο και φορολογία στην κυκλοφορία του διεθνούς κεφαλαίου.

Καλούμε τα κοινωνικά κινήματα σε ευρύτερη κινητοποίηση καθώς και στην ένωσή μας κατά της παγκοσμιοποίησης οπουδήποτε συνευρίσκονται οι Ηγέτες του Πλανήτη.

Καλούμε ιδιαίτερα τα κινήματα να επικεντρωθούν σε 2 γεγονότα που έπονται. Πρώτον, στην Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ και την Αναθεώρηση της Κοινωνικής Συνόδου στη Γενεύη μεταξύ 22^{ας} -25^{ης} Ιουνίου 2000.

Σ' αυτή την περίπτωση, θα πρέπει να αναλάβουμε να οργανώσουμε συζητήσεις και να προωθήσουμε τις εναλλακτικές μας θέσεις, καθώς επίσης να προετοιμαστούμε για μαζικές κινητοποιήσεις στη Ν. Υόρκη στις 5 - 6 Σεπτεμβρίου. Εκεί θα πραγματοποιηθεί η Σύνοδος των Ηγετών του Πλανήτη στο πλαίσιο της Γενικής Συνέλευσης της Χιλιετηρίδας του ΠΟΕ, μεταξύ 6 και 9 Σεπτεμβρίου.

Επιμέρους ενέργειες είναι δυνατό να πραγματοποιηθούν σε όλο τον κόσμο.

Κινητοποιήσεις μπορούν να γίνουν και στα πλαίσια των παρακάτω γεγονότων.

- "Πεκίνο + 5" Αναθεώρηση στη Ν. Υόρκη, 5 - 9 Ιουνίου.
- Αφρο - Ευρωπαϊκό Συνέδριο στο Κάιρο, 27 Ιουνίου.
- Επίσης, κινητοποιήσεις μπορούν να γίνουν έξω από τις ιαπωνικές πρεσβείες σ' όλο τον κόσμο, αφού η Ιαπωνία θα είναι ο Πρόεδρος των 7 πλουσιότερων χωρών G7 αυτό το χρόνο.
- Συνάντηση των ΠΤ και ΔΝΤ στην Πράγα, 26 -27 Σεπτέμβρη
- Η Πορεία των Γυναικών στη Ν. Υόρκη, στις 17 Οκτώβρη 2000.
- Το Φόρουμ των Λαών στη Σεούλ, 17 - 19 Οκτώβρη.
- Η Συνάντηση στο Ντακάρ κατά του χρέους, από 11 έως 17 Δεκεμβρίου.

ΓΡΑΦΤΕΙΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΟΠΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΤΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΜΑΣ

*Διατίθενται όλα τα προηγούμενα τεύχη της ΕΛΛΟΠΙΑΣ
πρός 1.000 δρχ. έκαστο.*

(5 από τα τεύχη της Α' περιόδου μόνον σε φωτοτυπία).

Οί ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνήσουν

στον αριθμό τηλεφώνου 01-65.19.728 ή

νά γράψουν στην ταχυδρομική διεύθυνση της ΕΛΛΟΠΙΑΣ.

Χάρη στη δική σας συμμετοχή, ο Αθλητισμός κερδίζει

ο ΟΠΑΠ είναι βασικός χρηματοδότης
του Ελληνικού Αθλητισμού

Ο καθένας από εμάς στηρίζει τον Αθλητισμό, παίζοντας κάποιο από τα παιχνίδια του ΟΠΑΠ.

Γιατί εκτός από τα 100 δις κάθε χρόνο που μοιράζονται ως κέρδη στους τυχερούς παίκτης, ο ΟΠΑΠ
σήμερα διαθέτει πάνω από 40 δις ετησίως στη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού.

Με τα χρήματα αυτά λειτουργούν 400 Αθλητικά Κέντρα και Στάδια, χρηματοδοτούνται

40 Ομοσπονδίες και 8.000 Αθλητικά Σωματεία σε όλη τη χώρα και στηρίζονται οικονομικά

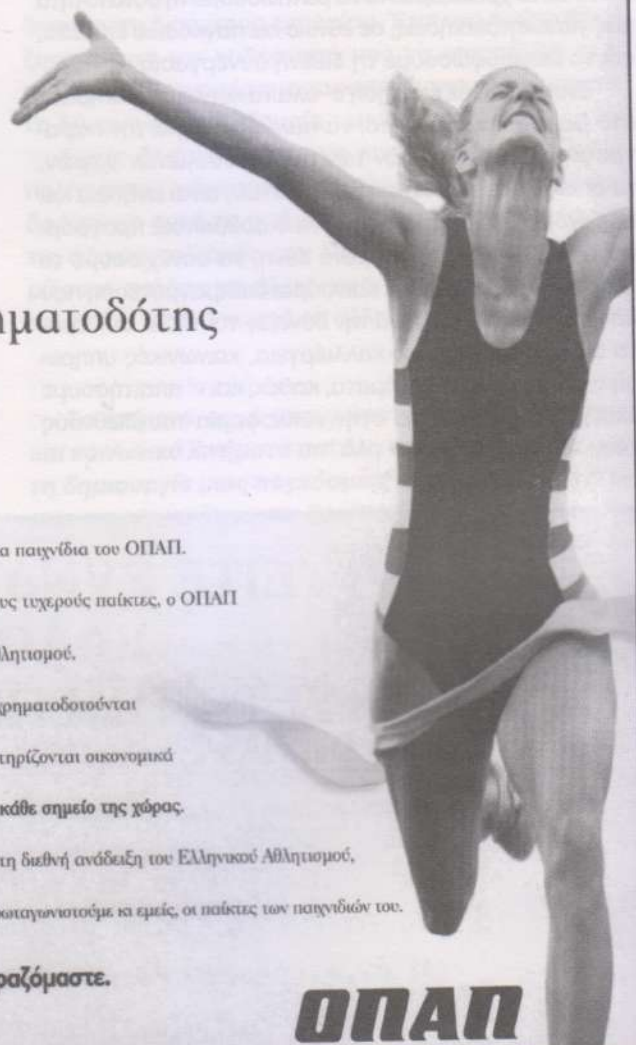
διεθνούς εμβέλειας αθλητικές διοργανώσεις όλων των αθλημάτων σε κάθε σημείο της χώρας.

ΤΑΠ Σήμερα, καθώς το 2004 πλησιάζει, ο ΟΠΑΠ πρωταγωνιστεί και πάλι στη διεθνή ανάδειξη του Ελληνικού Αθλητισμού,
προετοιμάζοντας το έδαφος για νέες νίκες και διακρίσεις. Και μαζί του πρωταγωνιστούμε κι εμείς, οι παίκτης των παιχνιδιών του.

Γιατί το κέρδος είναι εθνικό κι αυτό το κέρδος το μοιραζόμαστε.

ΟΠΑΠ

Η Ελλάδα κερδίζει

ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ ΚΑΙ ΑΡΜΕΝΙΑ

(Α' Μέρος)

του Hrach Bartikian *

Πρό ενός έτους, τον Αύγουστο του 1980, ένας Έλληνας αρθρογράφος ελληνικής εφημερίδος διετύπωνε το παράπονον των Ελλήνων, ότι δεν έχουν εις τον κόσμον άλλον συγγενικόν τους λαόν, ότι δεν ανήκουν εις μίαν ευρύτεραν όμοεθνίαν, όπως οί Άγγλοσάξονες, οί λατινικοί λαοί, οί γερμανικοί, οί Σλαῦοι. Ο αρθρογράφος άμφισβητούσε την ακρίβειαν του παραπόνου αυτού, που το απέδιδε σε διπλά και όχι πάντα έναρμονιζόμενα κριτήρια κατατάξεως, φυλετικά και πολιτιστικά, και κατέληγε: «Ένα είναι βέβαιο: ότι έχουμε όπωςσδήποτε έναν λαό πολύ συγγενικό μας, που δεν θά ήταν καμμιιά υπερβολή να τον χαρακτηρίσουμε σαν άδελφό έθνος: τον αρμενικό...».

Δεν θά ήτο περιττόν να υπογραμμίσωμεν ότι την ίδιαν γνώμην είχον και οί Άρχαιοί Έλληνες, οί όποιοι έθεώρουν τους Άρμενίους θεσσαλικής καταγωγής.

Άρχαιότητα

Ο μέγας γεωγράφος Στράβων εις τό γεωγραφικόν έργον του διέσωσεν μίαν άρχαίαν, γνωστήν από τους Κυρσίλον τον Φαρσάλιον και Μηδιον τον Λαρισαίον, παράδοσιν, κατά την όποιαν «Λέγεται δ' Ίάσονα μετά Άρμένου του Θετταλού κατά τον πλουν τον έπί Κόλχους όρμησαι μέχρι της Κασπίας θαλάττης, και την τε Ίβηριαν και την Άλβανίαν έπελθειν και πολλά ύπομνήματα πλείω τον δέ Άρμενον είναι έξ Άρμενίου πόλεως των περι την Βοιβηίδα λίμνην μεταξυ Φερών και Λαρίσης: τους συν αυτώ τε οικησαι την τε Άκιλισην και την Συσπιρίτιν έως Καλαχηνής και Άδιαβηνής, και δη και την Άρμενίαν επώνυμον καταλιπειν».

Ο Στράβων εις έν άλλο μέρος του βιβλίου αυτού, αναφερόμενος εκ δευτέρου εις τό ζήτημα της θεσσαλικής προελεύσεως των Άρμενίων, επιπροσθέτει ότι: «και την έσθητα δε την Άρμενιακήν Θετταλικήν φασιν...».

Έκάστη παράδοσις εις την βάση της έχει κάποιον κόκκον ιστορικόν. Η αλήθεια είναι ότι οί Έλληνες και οί Άρμένιοι έχουν την ίδιαν καταγωγήν, την ινδοευρωπαϊκήν (πράγμα τό όποιον εις τό άρθρον του υπογραμμίζει και ό Α. Δροσόπουλος) και πρό της διαμορφώσεως των διαφόρων διαλέκτων όμίλουν την ίδιαν πρωτοϊνδοευρωπαϊκήν γλώσσαν.

Πολύ προσφάτως, δύο Σοβιετικοί διαπρεπείς γλωσσολόγοι, ό Γεωργιανός Τ. Γκαμκρελίτζε και ό Ρώσσοσ Β. Ίβανώφ, ήρχισαν να δημοσιεύουν τα πορίσματα των πολυετών μελετών των περι της πρώτης πατρίδος των ινδοευρωπαϊκών λαών. Έπι τη βάσει γλωσσολογικής, αρχαιολογικής και άλλ-

λης μελέτης οί επιστήμονες αυτοί συμπεραίνουν ότι ή πρώτη πατρίς των ινδοευρωπαϊκών λαών είναι τό Άρμενικόν όροπέδιον, από όπου και ήρχισε ή μετανάστευσις των εις την Εύρασίαν. Κατά πόσον ή νέα θεωρία των σοβιετικών γλωσσολόγων είναι όρθή και δεκτή θά τό αποδείξη τό μέλλον. Άλλά, σύμφωνα με αυτήν, οί διαμορφωθέντες μετά πάροδον αιώνων δύο λαοί μας εις πολύ παρωχημένην εποχήν είχον τό ένδιαίτημά των εις τό αυτό γεωγραφικόν περιβάλλον, όμίλουν την ίδιαν γλώσσαν, με όλίγα λόγια, ήσαν ό ίδιος λαός. Και ή ελληνική παράδοσις δεν λέγει τίποτε τό διαφορετικόν.

Θά περάσουν πολλοί αιώνες, οί δύο λαοί μας θά αποκτήσουν διαφόρους πατρίδας, έκαστος έξ αυτών θά όδεύση ίδιαν ιστορικήν άγυιάν, αλλά αι σχέσεις αυτών δεν θά παύσουν ποτέ.

Αί γραπται περι των αρχαιοτάτων σχέσεων των Άρμενίων μετά των Ελλήνων πληροφοριαί άπαντούν εις την Ιστορίαν της Άρμενίας του μεγάλου Άρμενίου ιστορικού του Ε' αιώνος Μωύση του Χωρηνοϋ, του Ηροδότου των Άρμενίων, όπως δικαίως άποκαλείται αυτός υπό των νεωτέρων μελετητών. Ο ιστορικός οϋτος γράφει ότι ό μυθικός Άρμένιος βασιλεύς Ζαρμάιρ συμμετέσχεν εις τον Τρωϊκόν πόλεμον.

Περι των Άρμενίων και της Άρμενίας αι άρχαιότεραι μνείαι εύρίσκονται εις τό ιστορικόν έργον του Ηροδότου, πολύ ευρύτερον και έμπεριστάτως εις τό Κύρου άνάβασιν και την Κύρου παιδείαν του Ξενοφώντος. Αί πληροφοριαί του αυτόπτου αυτού μάρτυρος θεωρούνται υπό των Άρμενίων ιστορικών αι πλέον άναμφισβήτητοι και αξιόλογοι, αι μόνα παρέχουσαι την πραγματικήν εικόνα της πολιτικής και οικονομικής καταστάσεως της Άρμενίας κατά την εποχήν αυτήν. Έδω δεν ύπάρχει άνάγκη να αριθμήσωμεν τους Έλληνας συγγραφείς της ελληνιστικής εποχής, οί όποιοι εις τά έργα των γράφουν περι της χώρας

* Άντεπιστέλλον μέλος της Άκαδημίας.
ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ, τομ. 56ος,
1ο τεϋχος, 1981[1982]

μας και του λαού μας. Έγώ όφείλω να όμολογήσω ότι ή ιστορία της χώρας μας και του λαού μας μέχρι του Δ΄-Ε΄ αιώνας μ.Χ. (δηλαδή μέχρι την εποχήν ότε ο μέγας Μεσρόπ Μαστότς έφευρε το άρμενικόν αλφάβητον και ήρχισεν ή ανάπτυξις της κυρίως άρμενικης γραμματείας), είναι αδύνατον να γραφή άνευ των έλληνικων πηγών.

Αί κατακτήσεις του Άλεξάνδρου του Μακεδόνος, ή κατάκλισις της Άνατολης δια του λαμπρού φωτός του έλληνικού πολιτισμού, δέν άφησαν άνέπαφον και την Άρμενίαν. Οί άρμενολόγοι σήμεραν έρίζουν μεταξύ των, κατακτήθη άρά γε ή Άρμενία υπό των στρατιών του Άλεξάνδρου ή όχι; Άλλά μεταξύ αυτών δέν ύπάρχει έρις, άν αυτή κατακτήθη υπό του έλληνικού πολιτισμού. Ο Άρμένιος βασιλεύς Άρτασές φέρει εκ Μικράς Άσίας εις Άρμενίαν τά επιχρυσά χαλκά άγάλματα της Άρτέμιδος, του Ήρακλέους και του Άπόλλωνος, τά όποία τοποθετούνται εις τους ναούς των άρμενικων πόλεων Άρμαβίρ, Άρταξάτων και άλλων. Οί Άρμένιοι έγνωρίζον ήδη ότι ή Άρτεμις άντιστοιχεί με την ιδικήν τους Άναχίτ, ο Ήρακλής με τον Βαχάγκν, ο Άπόλλων με τον Μίχρ-Μίθραν. Αυτοί έγνωρίζον καλά ότι ο Ζεύς είναι ο δικός τους Άρμαζδ-Άχουραμάζδα. Έάν έχη ήδη διεισδύσει εις την χώραν το έλληνικόν πάνθεον, αυτό σημαίνει ότι έχει εισβάλει το έλληνικόν δαιμόνιον γενικώς.

Οί Άρμένιοι βασιλείς της άρχαιοτέρας άρμενικης δυναστείας των Οροντιδων γράφουν έλληνιστί, έλληνιστί γράφουν και οί μεγάλοι βασιλείς της δυναστείας των Άρτασεσιδων. Έπί των νομισμάτων των βασιλέων αυτών ύπάρχουν έλληνικά επιγραφαί, ο δε μέγιστος άναξ της δυναστείας αυτής, ο Τιγράνης ο Β΄, θέλων να ύπογραμμίση την άγάπην του προς πάν το έλληνικόν γράφει επί των νομισμάτων του: «Τιγράνων βασιλέως φιλέλληνος». Ο ίδιος ο Τιγράνης κατά τον Πλούταρχον, εις την πρωτεύουσάν του, τά Τιγρανόκερτα, έκτισε θέατρον, όπου προσεκάλει και Έλληνας ήθοποιούς. Ο υιός του Τιγράνου βασιλεύς Άρτάβασδος, σύμφωνα με τον ίδιον συγγραφέα, έγραφε έλληνιστί τραγωδίας, αί όποιαι μετά των τραγωδιων του Εύριπίδου και άλλων τραγωδιων της άρχαιας Ελλάδος άνεβιβάζοντο επί της σκηνής του άρμενικού έλληνιστικού θεάτρου των Άρταξάτων της Άρμενίας. Το αυτό παρατηρείται και κατά την εποχήν της δυναστείας των Άρσακιδων. Η επιγραφή του ίδρυτου της δυναστείας των Άρμενιων Άρσακιδων Τιριδάτου του Α΄ περι άνεγέρσεως των άνακτόρων και του φρουρίου αυτου εις την τοποθεσίαν Γκαρνί, 27 χιλίόμετρα νοτιοανατολικώς του Έρεβάν, είναι λαξευμένη έλληνιστί, το μωσαϊκόν δάπεδον των θερμών του Γ΄ αιώνος εις το αυτό Γκαρνί έχει παραστάσεις εκ της έλληνικης μυθολογίας και ελληνικας επιγραφάς. Και αυτό δέν είναι κάτι το περιέργον. Τον θαυμασμόν και την άγάπην των Άρμενιων προς κάθε τι έλληνικόν, από την άποψιν

της λατρείας του άραιο, θα εκφράση κατά τον Ε΄ αιώνα ο Μωύσης ο Χωρηνός, γράφων προς τον Μαϊκήνα του Σμπάτ Βαγρατίδην: «Τί χρείαν έχεις των χονδροειδων, άνοήτων και άμούσων μυθειμάτων των Περσων; Όμοιάζουν άρά γε αυτά με τους χαριτοβρύτους και γοητευτικούς μύθους των Έλλήνων, οί όποιοι παρουσιάζουν εν άλληγορία την πραγματικότητα;».

Ρωμαϊκή και Βυζαντινή περίοδος

Η κατάσταση ουδόλως ήλλαξεν και όταν το άνατολικόν ρωμαϊκόν κράτος βαθμηδόν μετετρέπετο εις Βυζαντινήν Αύτοκρατορίαν. Η άλλαγή αυτή ήτο πολιτική, κοινωνική και οικονομική. Έξ άποψεως, όμως, πολιτικής, αί άρχαία έλληνικά παραδόσεις έμειναν ζωντανά και κυρίαρχοι καθόλην την χιλιετή ύπαρξιν του κράτους αυτου.

Κατά τον Μεσαίωνα, ουδέν κράτος διαδραματίζει τόσον σημαντικόν ρόλον εις την ιστορίαν και τάς τύχας του άρμενικού λαού, όσον ή Βυζαντινή Αύτοκρατορία, την όποιαν οί Άρμένιοι ώνόμαζον «Χώραν των Έλλήνων» τους δε κατοίκους αυτής «Έλληνας». Ταυτοχρόνως, πρέπει να ύπογραμμίσωμεν ότι και εις το πολυεθνές Βυζάντιον από όλας τάς εθνικας μειονότητας τον σημαντικότερον ρόλον διεδραμάτισαν οί Άρμένιοι.

Η σημασία του Βυζαντίου επί των Άρμενιων ήτο διττή, και θετική και άρνητική. Άρνητική, εάν λάβωμεν ύπ΄ όψιν την σταθεράν επιδίωξιν της αύτοκρατορίας να κατακτήση την Άρμενίαν, να μετατρέψη την Άρμενίαν εις έπαρχίαν του Βυζαντίου. Θετική, εάν λάβωμεν ύπ΄ όψιν την ευεργετικήν επίδρασιν του βυζαντινού πολιτισμού επί των Άρμενιων.

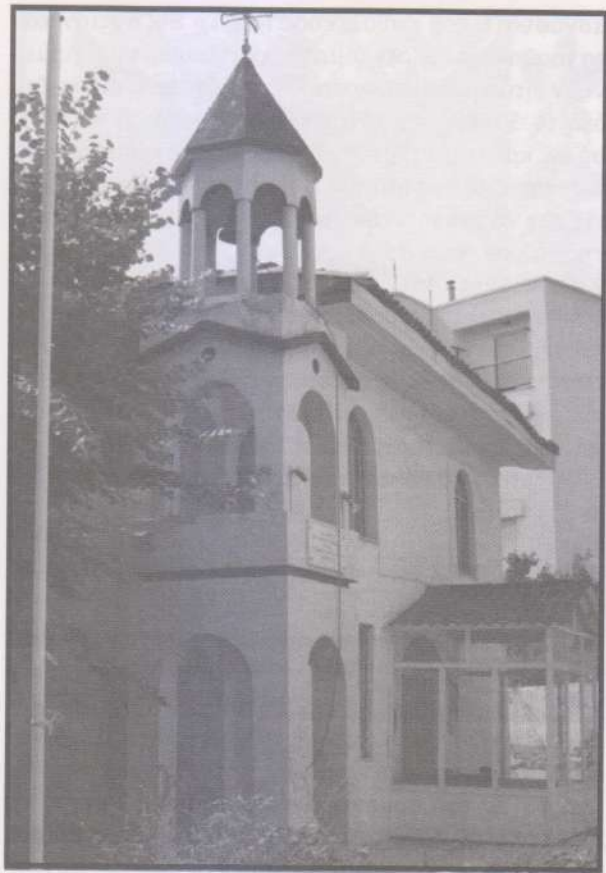
Η Άρμενία εκειτο μεταξύ της Ρωμαϊκης Αύτοκρατορίας και του κράτους των Πάρθων, το όποιον διεδέχθη ή ισχυροτέρα Περσία των Σασανιδων. Άλλά ούτε ή Ρώμη ούτε ή Περσία δέν ήδυνήθησαν κατ΄ ιδίαν να έδραιώσουν την κυριαρχίαν των επί της Άρμενίας, έως ότου επέτυχον το 387 να διαιρέσουν αυτήν μεταξύ των. Ούτως έλαβεν άρχήν ή διασάλευσις της ένότητος της Άρμενίας, ή άρχή του κερματισμού της χώρας. Η Άρμενία δέν θα κατορθώση πλέον να ένωθη.

Κατά την πρώτην αυτήν διαίρεσιν της Άρμενίας, το έν πέμπτον μόνον της χώρας περιήλθε εις τους Ρωμαίους. Ο τελευταίος Άρμένιος βασιλεύς της δυναστείας των Άρσακιδων έγκατεστάθη εις την ρωμαϊκήν Μεγάλην Άρμενίαν και τυπικά έθεωρείτο Άρμένιος Βασιλεύς επί του έδάφους της Ρωμαϊκης Αύτοκρατορίας. Μετά τον θάνατον όμως αυτου, όπως γράφει ο Μωύσης Χωρηνός: «οί Ρωμαίοι δέν έθεσαν πλέον επί του ήμισους της Άρμενίας αυτων βασιλέα Άρμένιον, αλλά έγκατέστησαν άρχοντας ους ώνόμαζον κόμητας...».

Το Βυζάντιον, μεταξύ άλλων, έκληρονόμησε και την κατακτητικήν πολιτικήν της Ρώμης έναντι της Ἀρμενίας. Αὐτὴ ἐδίδε σημασίαν εἰς τὴν ἄρμενικὴν ἀριστοκρατίαν, ἐφ' ὅσον αἱ σχέσεις αὐτοῦ μετὰ τῆς Περσίας τῶν Σασσανιδῶν ἦσαν ἐντατικάι. Ἀλλὰ ὅταν μετὰ τῶν δύο μεγάλων καὶ αἰώνιων αὐτῶν ἀντιπάλων τὸ 532 συνήφθη σύμφωνον εἰρήνης, τὸ Βυζάντιον ἔκρινε δυνατὸν νὰ ἀρχίσῃ μίαν πολιτικὴν, ἡ ὁποία εἰς τὴν 21ην Νεαράν τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α' ἔχει διατυπωθῆ οὕτως: «*Περὶ Ἀρμενίων ὥστε καὶ αὐτοὺς ἐν πᾶσι τοῖς Ρωμαίων ἀκολουθεῖν νόμοις*». Βαθμηδὸν διασαλεύεται ἡ ἀνεξαρτησία τῶν ἄρμενικῶν πριγκηπάτων. Ἐκδίδονται αἱ Νεαραί τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α', Περὶ διαιρέσεως καὶ κερματισμοῦ τῆς Βυζαντινῆς Ἀρμενίας, οἱ νόμοι, οἱ ὅποιοι τίτλοι διασαλεύουν τὸ αἰώνιον ἄρμενικὸν κληρονομικὸν δίκαιον, τὸ καθεστῶς τῶν ναχαρᾶρ-σατραπῶν, τὴν βάσιν τῆς αὐτοτελείας τῶν ἄρμενικῶν πριγκηπάτων τῆς Βυζαντινῆς Ἀρμενίας. Αἱ ἄρμενικαὶ ἐνοπλοὶ δυνάμεις, αἱ τόσον ἀναγκαῖαι διὰ τὴν ἀμυναν τῆς πατρίδος, εἶναι ἀναγκασμέναι νὰ ὑπερασπίζονται τὰ συμφέροντα τῆς αὐτοκρατορίας εἰς τὴν Ἀφρικὴν, Ἰταλίαν, Θράκην, Λαζικήν καὶ ἀλλαχοῦ. Μόνον ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α' ἄνω τῶν 17 Ἀρμενίων στρατηγῶν ὑπῆρξον εἰς τὸν βυζαντινὸν στρατὸν, συμπεριλαμβανομένων καὶ τοῦ λαμπροῦ Ναρσῆ, τῶν Ἀρσακιδῶν Ἀρταβάνου καὶ Ἀρσάκου, τῶν Καμσαρακάνων Ἀρατίου (Χραχάτ), Ἰσαὰκ καὶ Ναρσῆ. Μεταξὺ τῶν Ἀρμενίων στρατηγῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὑπῆρχον καὶ τοιαῦτοι, οἱ ὅποιοι δὲν ἐγνώριζον οὔτε λέξιν ἑλληνικήν, ἐπομένως ἠγοῦντο δυνάμεων συγκροτημένων ἀποκλειστικῶς ἐξ Ἀρμενίων. Κατὰ τὸν Προκόπιον τὸν Καισαρέα, ὁ αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Γότθων Ἀρμένιος στρατηγὸς Γιλάκιος (Γκλάκ) «*οὔτε ἑλληνίζειν ἠπίστατο οὔτε Λατίνην ἢ Γοθικήν ἢ ἄλλην τινὰ ἢ Ἀρμενίαν μόνην ἀφείναι φωνήν· τούτω δὴ Γότθοι ἐντυχόντες τινὲς ἐπυνθάνοντο ὅστις ποτὲ εἶη... Ὁ δὲ αὐτοῖς ἄλλο οὐδὲν ἀποκρίνασθαι ἴσχυσε πλὴν γε δὴ ὅτι Γιλάκιος στρατηγὸς εἶη· τὸ γὰρ ἀξίωμα, ὃ δὴ πρὸς βασιλέως λαβὼν ἔτυχε πολ- λάκις ἀκούσας ἐκμαθεῖν ἴσχυσε*».

Δὲν εἶναι περιττὸν νὰ σημειώσωμεν ἐδῶ ὅτι εἰς τὴν περίοδον αὐτὴν κατὰ τὸν ἴδιον τὸν Προκόπιον τὸν Καισαρέα, ἡ περιφρούρησις τῶν βυζαντινῶν ἀνακτόρων ἦτο ἐπιτετραμμένη εἰς Ἀρμενίους: «*Ἐτεροὶ στρατιῶται οὐχ ἦσσαν οἱ πεντακόσιοι καὶ τρισχίλιοι τὰ ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ φυλακῇ τοῦ παλατίου κατέστησαν, οὐσπερ σχολαρίους καλοῦσιν... τούτους οἱ πρότερον μὲν ἀριστίνδην ἀπολέξαντες ἐξ Ἀρμενίων ἐς ταύτην δὴ τὴν τιμὴν ἤγον*».

Μὲ τὴν πρόφασιν τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς Ἀρμενίας ἐκ τῶν εἰσβολῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐχθροῦ, εἰς τὴν χώραν ἤρχισε μεγάλης ἐκτάσεως καστροκτισία, εἰς τὰ φρούρια ἐγκατεστάθησαν βυζαντιναὶ δυνάμεις καὶ φρουραὶ, ὁ σκοπὸς τῶν ὁποίων ἦτο ὄχι μόνον ἡ ἀποσόβησις τοῦ κινδύνου τῶν εἰσβολῆ

Ἀρμενικὴ ἐκκλησία στὴν Κομοτηνὴ

ων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐσωτερικῶν κινήματων. Τὰ ἀντιβυζαντινὰ κινήματα ἔλαβον μεγάλας διαστάσεις ἰδιαιτέρως μετὰ τὴν σύναψιν τοῦ βυζαντινο-περσικοῦ συμφώνου τῆς εἰρήνης τοῦ 532.

Ἡ κατάστασις ἠλλαξεν οὐσιωδῶς κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΣΤ' αἰῶνος. Ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρίκιος διὰ τῶν ἐνόπλων του δυνάμεων (μεταξὺ τῶν ὁποίων δὲν ἦσαν ὀλίγοι οἱ Ἀρμένιοι στρατιῶται καὶ στρατηγοί, καὶ πρῶτος ὁ περίφημος Μουσέγ Μαμικονιάν), κατέπνιξε τὴν στάσιν τοῦ Πέρσου Βαχράμ Τσουμπίν καὶ παλινόρθωσε ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν μεγάλων βασιλέων τὸν Χοσρόην τὸν Β'. Ὡς ἀντίδωρον διὰ τὴν βοήθειάν του αὐτὴν ὁ Μαυρίκιος λαμβάνει ἀπὸ τὸν Πέρσην βασιλέα ἓνα ἀρκετὰ μεγάλο μέρος τῆς Ἀρμενίας. Τὸ 591 ἡ Ἀρμενία διαιρεῖται ἐκ δευτέρου μετὰ τῶν δύο μεγάλων δυνάμεων. Τὰ βυζαντινὰ μεθόρια φθάνουν καὶ πέραν τοῦ βιβλικοῦ ὄρους Ἀραράτ, ἐκτείνονται μέχρι τὴν σημερινὴν πρωτεύουσαν τῆς Σοβιετικῆς Ἀρμενίας Ἐρεβάν.

Ἡ βυζαντινὴ κυβέρνησις ἀρχίζει πῶς ἐντατικά νὰ ἀναμειγνύεται καὶ εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀκόμη ὑποθέσεις τῶν Ἀρμενίων. Ἐπὶ τῆς παραμεθορίου κωμοπόλεως Ἀβάν (σήμερον ἐντὸς τοῦ Ἐρεβάν) ἱδρύεται ἀντίθρονον διφυσιτικὸν «Καθολικοσάτον», 15 περίπου χιλιόμετρα μακρὰν τῆς εὑρισκομένης ὑπὸ περσικὴν κυριαρχίαν πρωτεύουσις τῆς Ἀρμενίας Δβίν καὶ τοῦ ἄρμενικοῦ ἐν αὐτῇ

μίξει αυτός, – την Ελλάδα θεωρώ μητέρα και τροφόν της σοφίας».

Πολιτισμική έπιρροή

Αί πρώται άρμενικαί μεταφράσεις της Θείας Γραφής έπραγματοποιήθησαν έπί τη βάσει του έλληνικοϋ και συριακοϋ κειμένου. Από την έποχήν αυτήν ή θεία λειτουργία εις τας έκκλησίας της Άρμενίας, ή όποία μέχρι τότε διεξήγετο εις άγνωστον διά τους κατηχομένους έλληνικην και συριακήν γλώσσαν, τελείται εις την άρμενικήν, πράγμα τό όποϊον συντελεί εις την περαιτέρω διάδοσιν του χριστιανισμοϋ εις την χώραν. Την έποχήν αυτήν ό Άρμενιος άναγνώστης ήδη λαμβάνει γνώσιν των έργων του Εϋσεβίου του Καισαρέως («Έκκλησιαστική ιστορία» και τό «Χρονικόν»), του μυθιστορήματος του Άλεξάνδρου του Μακεδόνας, των έργων του Φίλωνος του Ιουδαίου, της πατερικής γραμματείας (Βασίλειος ό Καισαρεύς, Γρηγόριος Νανζιανζηνός, Γρηγόριος Νύσσης, Κύριλλος Άλεξανδρείας, Κύριλλος Ίεροσολύμων, Άθανάσιος Άλεξανδρείας, Ίωάννης Χρυσόστομος) μέσω των άρμενικών μεταφράσεων. Μερικά από τά έργα των διεσώθησαν μόνον έν τη άρμενική μεταφράσει. Ο άρμενικός λαός έξετίμησε κατ' άξίαν τους μόχθους των πρώτων Άρμενίων μεταφραστών, κατέταξεν αυτούς εις τόν χορόν των άγίων της έκκλησίας του και έπί 1500 έτη έορτάζει την «ήμέρα των Άγίων Μεταφραστών».

Άρχίζει την δράσιν της ή γνωστή εις την έπιστήμην ως σχολή των Έλληνοφίλων, οι όπαδοί της όποίας κατά τους Ε' - ΣΤ' αιώνας μεταφράζουν εκ της έλληνικής πάμπολλα φιλοσοφικά, ρητορικά και άλλα έργα (του Πλάτωνος, Άριστοτέλους, Πορφύριου, Διονυσίου του Θρακός, Θέωνος Άλεξανδρέως, Τιμοθέου του Αϊλούρου, Ίαμβλίχου, Νόννου, Ζήνωνος, Άφθονίου, Φίλωνος του Ιουδαίου και άλλων). Τά διαπρεπή μέλη της σχολής των Έλληνοφίλων, ό Δαβίδ ό Άρμενιος (Δαβίδ ό Άνίκητος), Δαβίδ εκ Χάρκ, Ίωάννης εκ Μαϊρακάμ και άλλοι, δημιουργούν τά άξιόλογα φιλοσοφικά των έργα, τά όποια είχαν και μεγάλην σημασίαν διά τόν έμπλουτισμόν του λεξιλογίου της άρμενικής γλώσσης και της έπιστημονικής όρολογίας της. Εις τους Έλληνας βυζαντινολόγους είναι άγνωστος ή προσωπικότης του Άνανία του Σιρακηνοϋ, μεγάλου Άρμενίου φιλοσόφου, μαθηματικοϋ, έπιστήμονος του Ζ' αιώνας, τά βασιζόμενα έπί έλληνικών πάμπολλα και ποικίλα έργα του, ως και ή αυτοβιογραφία του, ή όποία είναι μία άγνωστη εισέτι σελίς της ιστορίας του βυζαντινοϋ πολιτισμοϋ.

Είναι έπίκαιρον νά σημειώσωμεν έδω ότι αί σχέσεις των Άρμενίων μετά της Ελλάδος και των Έλλήνων κατά την έποχήν αυτήν δέν είχαν μόνον πολιτιστικόν και μορφωτικόν χαρακτήρα, αλλά άκόμη και άθλητικόν. Ο τελευταίος όλυμπιονίκης

Μινιατούρα άρμενικών χειρογράφων του 12ου και 13ου αιώνα

εις την πάλην της τελευταίας 293^{ης} Ολυμπιάδος ήτο Άρμενιος, ό όποϊος έλαβε μέρος εις τους Ολυμπιακούς Άγώνας της αρχαιότητας, φυσικά όχι και ό πρώτος.

Η άρμενική λογοτεχνία των Ε' - Ζ αίωνων, και πρό παντός ή ιστοριογραφία, είναι πολύτιμος όχι μόνον διά την μελέτην των άρμενοβυζαντινών σχέσεων (στρατιωτικο-πολιτικών, οικονομικών, θρησκευτικών, πολιτιστικών), αλλά διαθέτει και πλούσιαν ύλην περί του Βυζαντίου και των σχέσεων του μετά των γειτόνων (της Περσίας, των Χαζάρων, άργότερον του άραβικοϋ χαλιφάτου). Οί Άγαθάγγελος, Κοριούν, Φαϋστος, Έλισσαίος, Λάζαρος εκ Παρπί, Μωϋσης ό Χωρηνός, Σεβαίος εις τόν κλάδον της ιστοριογραφίας, Έζνικ εκ Κόλμπ εις την Φιλοσοφίαν, Άνανίας ό Σιρακηνός εις τας θετικάς έπιστήμας και την Φιλοσοφίαν, είναι, δυστυχώς, σχεδόν άγνωστοι εις τους Έλληνας έπιστήμονας.

Οί Άραβες στην Άρμενία

Τόν Ζ' αιώνα, ή πολιτική κατάσταση της Έγγϋς Άνατολής υφίσταται ριζικάς αλλοιώσεις. Κατέρχεται εις την σκηνήν της Ιστορίας τό άραβικόν χαλιφάτον, ό νέος ισχυρός αντίπαλος της Βυζαντινης Αυτοκρατορίας, ό όποϊος άνω των διακοσίων έτών κυριαρχεί έπί του μεγαλυτέρου μέρους της Άρμενίας. Κατά την έποχήν αυτή, είναι αυτόνοχτον, δέν δύναται νά γίνη λόγος περί άρμενοβυζαντινών όμαλών σχέσεων, άν και όμολογώ ότι αί σχέσεις αυτά δέν εκλείπουν τελείως. Το κατα-

πληκτικόν είναι ότι τὸ Βυζάντιον καὶ εἰς μίαν ἀπὸ τὰς κρίσιμωτέρας ἐποχὰς τῆς ἱστορίας του, ὅτε τὰ ἀραβικὰ στρατεύματα τῶν Μασλαμὰ καὶ Σουλεϊμάν ἐκρουον τὰς θύρας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δὲν ἐλησμόνει τὴν αἰώνιον ἐξωτερικὴν του πολιτικὴν. Διεσώθη ἡ ἀρμενικὴ μετάφρασις τῶν ἐπιστολῶν τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ (713-750) πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς παράγοντας μιᾶς τόσον ἀπωτέρας περιφερείας τῆς Ἀρμενίας, ὡς ἡ Συνή. Εἶναι πασίγνωστον ὅτι τὴν διπλωματίαν τοῦ Βυζαντίου εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἤρχιζε πάντοτε ὁ πατριάρχης.

Αἱ σχέσεις τοῦ Βυζαντίου μετὰ τῆς Ἀρμενίας συνεχίσθησαν καὶ κατὰ τὰ μέσα τοῦ ἰδίου αἰῶνος. Ὄταν τὸ 748-750 τὸ Χαλιφάτον ἐσπάραζε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος μετὰ τῶν Ἀββασιδῶν καὶ Ὁμμαΐδων, οἱ Ἀρμένιοι ἐγείρονται εἰς ἀποστασίαν κατὰ τοῦ χαλιφάτου. Ὁ Ἀρμένιος ἱστορικὸς Λεόντιος, αὐτόπτης τῶν γεγονότων, γράφει ὅτι μετὰ τῶν Ἀρμενίων ἐπαναστατῶν καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Ε' ὑπῆρχε συμφωνία· ἐπομένως, ἡ ἐπανάστασις αὐτὴ δὲν ἦτο ἄσχετος μὲ τὴν τότε πολιτικὴν τοῦ Βυζαντίου.

Ἐπὶ ἀραβοκρατίας, ἡ ἀφόρητος κατάστασις εἰς τὴν χώραν ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ λάβῃ μεγαλυτέρας διαστάσεις ἡ μετανάστευσις τῶν Ἀρμενίων εἰς τὸ Βυζάντιον, φαινόμενον τὸ ὅποιον εἶχεν ἀρχίσει ἀκόμη μετὰ τὴν κατάρρευσιν τοῦ κράτους τῶν Ἀρσακιδῶν. Ἀλλὰ ἐὰν κατὰ τοὺς Ε' καὶ ΣΤ' αἰῶνας εἰς τὸ Βυζάντιον ἀναζητοῦν ἄσυλον κυρίως ἡ ἀριστοκρατία καὶ οἱ στρατιωτικοὶ παράγοντες, τὴν ἐποχὴν τῆς ἀραβοκρατίας μεταναστεύουν καὶ τὰ κατώτερα στρώματα τοῦ ἀρμενικοῦ λαοῦ. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Θεοδοσιουπόλεως τὸ 752 ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Ε', ὅπως γράφει ὁ Λεόντιος, οἱ Ἀρμένιοι κάτοικοι τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἐκλιπαροῦν τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἀπολυτρώσῃ αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἀφορήτου ζυγοῦ τῶν Ἰσμηλιτῶν καὶ νὰ τοὺς μετοικήσῃ εἰς τὸ Βυζάντιον. Διὰ διαταγῆς τοῦ Κωνσταντίνου οἱ Ἀρμένιοι, ὅπως γράφει ὁ Ἀρμένιος ἱστορικὸς: *«καταφεύγουν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὴν δόξαν τοῦ βασιλέως, ἐγκαταλείπουν τὴν γενέτειραν αὐτῶν καὶ παρέρχονται εἰς τὸ μέρος τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως»*.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀραβοκρατίας, καὶ αἱ πολιτιστικαὶ σχέσεις δὲν φθίνουν τελείως. Εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς τὰς πρώτας δεκαετίας τοῦ Η' αἰῶνος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀναπτύσσουν ζωηρὰν δραστηριότητα διάφοροι Ἀρμένιοι παράγοντες: «ὁ ὑπάτος καὶ κενάριος τῆς βασιλικῆς τραπέζης Δαβίδ», ὁ μαθητὴς τοῦ Μαῦσῃ, ἐπίσκοπος Συνῆς «ἱερεὺς καὶ ποιητὴς Στέφανος», οἱ ὅποιοι «ἐξ ἐκλεκτοῦ ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου» μεταφράζουν ἔργα τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, Γρηγορίου Νύσσης καὶ ἄλλων.

Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, αἱ ἀντιφειδωδαραχικαὶ διαθέσεις τῶν κατωτέρων στρωμάτων τῆς ἀρμενικῆς

κοινωνίας ἐξεδηλώθησαν εἰς τὸ κίνημα τῶν Παυλικιανῶν, τὸ ὅποιον λαβὸν ἀρχὴν εἰς τὴν βυζαντινὴν Ἀρμενίαν, ἐπεξετάθη εἰς διαφόρους περιοχὰς τοῦ Βυζαντίου, συμπεριλαμβάνον νέας μᾶζας. Μεγάλαι μᾶζαι Ἀρμενίων αἰρετικῶν ἐκτοπίζονται ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, κυρίως εἰς Θράκην, ὅπου ὄχι μόνον διαδίδουν τὴν ἰδεολογίαν τῶν, ἀλλὰ καὶ παίζουν σημαντικὸν ρόλον εἰς τὴν ἀμυναν τῶν βυζαντινῶν μεθορίων. Μεταγενεστέρως, ἡ Ἄννα ἡ Κομνηνὴ θὰ γράψῃ διὰ τοὺς μετοικισθέντας ὑπὸ τοῦ Τσιμισκῆ εἰς Φιλιππούπολιν Ἀρμενίου αἰρετικοῦ: *«ὁ δὲ Τζιμισκῆς Ἰωάννης τοὺς ἐκ τῆς Μανιχαϊκῆς αἰρέσεως ἀντιμάχους ἡμῖν ποιησάμενος συμμάχους κατὰ γε τὰ ὄπλα ἀξιωμαχους δυνάμεις τοῖς νομάσι... Σκυθαῖς ἀντέστησε καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἀπὸ τῶν πλειόνων καταδρομῶν ἀνέπνευσε τὰ τῶν πόλεων»*.

Οἱ Ἀρμένιοι, ὅμως, δὲν ἦσαν μόνον ἐμπειροὶ μαχηταί, ἀλλὰ καὶ δραστήριοι ἐμποροὶ καὶ χειροτέχναι, οἱ ὅποιοι συνέτεινον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιοτεχνίας ὄχι μόνον εἰς τὴν Θράκην, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς γειτονεύουσας περιοχὰς. Ἄν καὶ αἱ μεσαιωνικαὶ πηγαὶ δὲν διέσωσαν δεδομένα περὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, τὸ γεγονός ὅτι μετὰ τῶν λαφύρων τὰ ὅποια ἔλαβεν ὁ Κροῦμος εἰς τὴν Θράκην, μνημονεύονται τὰ «Ἀρμενικὰ στραγλωμαλωτάρια καὶ νακοτάπητα ἀνώτερα», ὁ πολὺς ἱματισμὸς καὶ τὰ χαλκώματα, σημαίνει ὅτι μετὰ τῶν Ἀρμενίων τῆς Θράκης ὑπῆρχον ἐμπειροὶ ταπητουργοὶ καὶ χαλκουργοί. Εἰς τὴν Θράκην ὑπῆρχον καὶ ἐπιδέξιοι Ἀρμένιοι ἀρχιτέκτονες. Αἱ τελευταῖαι μελέται τοῦ σοβιετικοῦ ἱστορικοῦ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς Ἀλεξάνδρου Γιακομπσὸν ἐπιβεβαιώνουν ὅτι εἰς τὴν ἀνέγερσιν τῶν ἀνακτόρων τῶν Βουλγάρων χάνων Κρούμου καὶ Ὁμουρτὰγ εἰς τὴν Πλίσκαν καὶ Πρεσθλάβαν εἰργάσθησαν Ἀρμένιοι ἀρχιτέκτονες. Τὴν γνώμην αὐτὴν ὑποστηρίζει ἡ καταπληκτικὴ ὁμοιότης τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν μνημείων αὐτῶν μετὰ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν ἀρμενικῶν ἀνακτόρων τοῦ Ζ' αἰῶνος εἰς Ζβαρτνότς, Δβὶν καὶ Ἀρούτς.

Ἡ βυζαντινὴ κυβέρνησις μετοικίζει τοὺς Ἀρμένιους ὄχι μόνον εἰς τὴν Θράκην. Εἶναι γνωστὸν ὅτι πολυάνθρωποι ἀρμενικαὶ παροικίαι ὑπῆρχον εἰς τὴν Κύπρον, εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἀρχαίας Περγᾶμου, εἰς τὸ θέμα τοῦ Ὀψικίου. Μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Κρήτης ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Ἀράβων, ὁ Ἀρμένιος Νικηφόρος Φωκάς, διὰ νὰ αὐξήσῃ τὸν ἀραιωθέντα χριστιανικὸν πληθυσμὸν τῆς μεγαλονήσου, μετοικίζει ἐκεῖ χιλιάδας Ἀρμενίων. Μέχρι σήμερον δὲν εἶναι ὀλίγοι αἱ κῶμαι τῆς Κρήτης, ἡ ὀνομασία τῶν ὁποίων μαρτυρεῖ τὸ γεγονός αὐτό. Ἀρμένιοι εἰς τὸν νομὸν Χανίων, Λασηθίου καὶ Ρεθύμνης, Ἀρμενόκαμπος καὶ Ἐπάνω Ἀρμένιο πλησίον τοῦ τελευταίου, Ἀρμενοχώριον εἰς τὸν νομὸν τῶν Χανίων καὶ ἄλλα. Τὴν μνησίαν τοῦ γεγονότος αὐτοῦ ἔκαμεν ὁ μέγας Κρῆς Ἐλευθέριος Βε-

νιζέλος, προσκεκλημένος εις μίαν συνέλευσιν τῆς ἄρμενικῆς παροικίας τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀστειευόμενός πως εἶπε: «Ποιός ξέρει, μπορεῖ ὁ παπποῦς τοῦ παπποῦ μου νὰ ἔχει κάτι τὸ ἄρμενικό». Τὴν ἐπομένην, αἱ ἄρμενικαὶ ἐφημερίδες τῶν Ἀθηνῶν ἔγραφον ὅτι «ὁ παπποῦς τοῦ Βενιζέλου ἦταν... Ἀρμένης».

Ἀρμένιοι Αὐτοκράτορες καὶ ἀξιωματοῦχοι

Οἱ Ἀρμένιοι τῆς Βυζαντινῆς Ἀρμενίας καὶ οἱ ἐγκατασταθέντες εἰς διαφόρους περιοχὰς τῆς αὐτοκρατορίας καταλαμβάνουν ὅλοεν νέας θέσεις, ἰδίως εἰς τὸν στρατιωτικὸν τομέα. Κατὰ τοὺς Ζ' καὶ Η' αἰῶνας, στρατηγοὶ-διοικηταὶ τῶν μικρασιατικῶν θεμάτων ἦσαν κυρίως Ἀρμένιοι. Τὸν Η' αἰῶνα, στρατηγὸς τοῦ θέματος τοῦ Ὀψικίου ἦτο ὁ γαμβρός τοῦ Λέοντος τοῦ Γ' Ἀρτάβασδος, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ, ἀλλὰ κατῴρθωσεν ἀκόμη καὶ νομίσματα. Ἐπὶ Λέοντος τοῦ Δ', στρατηγὸς τοῦ θέματος τῶν Βουκελλαρίων ἦτο ὁ Τατζάτης Ἀντζεβασί, τῶν Ἀνατολικῶν ὁ Ἀρταύασδος Μαμικονιάν. Ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ ΣΤ', στρατηγὸς τοῦ θέματος τῶν Ἀρμενικῶν ἦτο ὁ Βαρδάνης, ὀλίγον ὕστερον ὁ Ἀλέξιος Μουσελές. Ἐνας ἄλλος Βαρδάνης ἐπὶ Νικηφόρου τοῦ Α' ἦτο στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν. Οἱ Ἀρμένιοι ἤδη καταλαμβάνουν τὸν βυζαντινὸν θρόνον. Ὁ πρῶτος, ἀνευ ἀμφιβολίας, Ἀρμένιος αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ἦτο ὁ Βαρδάνης Φιλιππικός. Μελετηταὶ ὄχι μόνον Ἀρμένιοι, ἀλλὰ καὶ Ἕλληνες καὶ Εὐρωπαῖοι (ὡς οἱ Grégoire, Bréhier, Χαρανῆς καὶ ἄλλοι) Ἀρμένιους θεωροῦν τὸν Μαυρίκιον, τὸν Ἡράκλειον καὶ τοὺς Ἰσαύρους, ἀν καὶ, κατ' ἐμὲ, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποστηρίξωμεν τὴν γνώμην αὐτὴν δι' ἀξιολόγων τεκμηρίων ἐκ τῶν πηγῶν. Ἡ κατάστασις δὲν ἠλλάξεν καὶ τὸν Θ' αἰῶνα. Ἀπὸ το 813 ὁ Λέων ὁ Ε' ἐπὶ ὀκταετίαν κρατεῖ τὰ ἥνια τοῦ κράτους. Αἱ βυζαντιναὶ πηγαί, ἀν καὶ ψέγουν τὸν Λέοντα τὸν Ἀρμένιον διὰ τὴν πῶρωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ τοῦ αἰσθήματος, γράφουν ὅτι αὐτὸς «περὶ τὴν πίστιν ἐμαινέτο κραταιῶς», οὐχ ἦττον θεωροῦν καθῆκον νὰ ὑπογραμμίσουν τὰς πολιτικὰς του χάριτας. Ὁ πατριάρχης Νικηφόρος, ὁ ὁποῖος οὐκ ὀλίγον ἐδοκιμάσθη ὑπὸ τοῦ Λέοντος, θὰ πῆ μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ τελευταίου: «Εἰ καὶ ἀλάστορα, ἀλλ' οὐκ ἐπιμελητὴν τῶν κοινῶν ἢ πόλις ἀνδρὰ ἀπώλεσεν». Ὁ δὲ Συνεχιστὴς τοῦ Θεοφάνους, ἄσπονδος ἐχθρὸς τοῦ Ἀρμενίου αὐτοκράτορος, θὰ γράψῃ περὶ αὐτοῦ: «*χρημάτων κρείττων αὐτὸς ὦν τοὺς ἀδωροτάτους προέκρινεν, ἀριστίνδην πάντας ἀλλ' οὐ κατὰ πλοῦτον τιμῶν*». Διὰ τοῦ Λέοντος δὲν λήγει ὁ πίναξ τῶν μεγάλων Ἀρμενίων τοῦ Βυζαντίου, ἀντιθέτως, ἀρχίζει. Ὁ Θεόφιλος ἐνυμφεύθη τὴν Ἀρμενίδα Θεοδώραν, ἡ ὁποία μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της, ἐπὶ δέκα περίπου ἔτη κυβερνᾷ ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου Μιχαήλ τοῦ Γ', ἀναστηλώνει τὰς εἰκόνας καὶ περι-

Ἀρχαῖα ἄρμενικὰ νομίσματα.

λαμβάνεται εἰς τὸν χορὸν τῶν ἀγίων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς βασιλείας τοῦ Μιχαήλ τοῦ Γ', ὁ κυβερνῶν εἰς τὴν πραγματικότητα τὸ κράτος ἦτο ὁ καῖσαρ Βάρδας, ἀδελφὸς τῆς Θεοδώρας. Ὁ θεῖος τῆς Θεοδώρας, Ἀρμένιος Μανουήλ, ἦτο στρατηγὸς τοῦ θέματος τῶν Ἀρμενικῶν ἀκόμη ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ε'. Δὲν ἐπαίξεν μικρότερον ρόλον καὶ ὁ στρατηγὸς Πετρωνᾶς, ἕτερος, ἀδελφὸς τῆς Θεοδώρας, ὁ ὁποῖος, νικήσας τοὺς Ἀραβὰς τὸ 863, ἔθεσε τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ βυζαντινο-ἀραβικοῦ πολέμου εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Βυζαντίου.

Βεβαίως, ἡ μεγίστη ἄρμενικὴ προσωπικότης τοῦ Θ' αἰῶνος εἶναι ὁ ἰδρυτὴς τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας Βασίλειος ὁ Α'. Κατὰ τὸν Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον, αὐτὸς «τὸ... γένος εἶλκεν ἐξ Ἀρμενίων».

Οἱ Ἀρμένιοι παίζουν σημαντικὸν ρόλον ὄχι μόνον εἰς τὸν πολιτικὸν καὶ στρατιωτικὸν τομέα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πνευματικόν. Ὁ καῖσαρ Βάρδας ἦτο ὁ ἐπανιδρύσας τὴν σχολὴν τῆς Μαγναύρας, τῆς ὁποίας πρύτανις ἦτο ὁ Ἀρμένιος Λέων ὁ Μαθηματικός. Τὸν πατριαρχικὸν θρόνον καταλαμβάνει ὁ Ἀρμένιος Ἰωάννης ὁ Γραμματικός, ὁ υἱὸς τοῦ ἀστρονόμου Παγκρατίου (Μπαγκράτ), ἀδελφὸς τοῦ πατρικίου Ἀρσαβῆρ καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Λέοντος τοῦ Μαθηματικοῦ. Ἀρμενικὸν αἷμα ἔρρεε καὶ εἰς τὰς φλέβας τοῦ πατριάρχου Φωτίου. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ Εἰρήνη ἦτο ἀδελφὴ τοῦ Ἀρσαβῆρ, τοῦ γαμβροῦ τοῦ καίσαρος Βάρδα καὶ τῆς Θεοδώρας.

Τονίζοντες τὸν ρόλον καὶ τὴν θέσιν τῶν Ἀρμενίων εἰς τὸν βίον τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας,

ἡμεῖς εἰς αὐτὸ δὲν βλέπομεν τίποτε τὸ παράδοξον. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κάνωμε λόγον περὶ τοῦ ρόλου ἑνὸς λαοῦ εἰς τὸν βίον κράτους «ἐτέρου» κατὰ τὴν περίστασιν, ὅταν ὁ λαὸς αὐτὸς ἐπὶ αἰῶνας παρουσιάζεται ὡς συστατικὸν μέρος τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον δὲν θεωρεῖ ξένον. Ὁ Μχιταριστὴς τῆς Βενετίας Καραπέτ Τερ-Σαχακιάν, εἰς ἕκ τῶν πρώτων Ἀρμενίων βυζαντινολόγων καὶ ἐκ τῶν πρώτων θυμάτων τῆς ἀποφράδος ἡμέρας τῆς 24ης Ἀπριλίου τοῦ 1915, τὸ 1905 εἰς τὴν Βενετιαν δημοσιεύει διτομον διατριβὴν ὑπὸ τὴν ἐπικεφαλίδα «Οἱ Ἀρμένιοι αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου», εἰς τὰς δεκαετίας τοῦ '20 καὶ '30 ὁ διαπρεπὴς Ἀρμένιος μεσαιωνολόγος καὶ βυζαντινολόγος Νικόλαος Ἀντόντς θὰ δημοσιεύσῃ σειράν μελετῶν περὶ Ἀρμενίων στρατιωτικῶν, ἐπιστημόνων καὶ ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων εἰς τὸ Βυζάντιον. Τὸ 1941, ὁ Βέλγος Henri Grégoire θὰ γράψῃ ἕκτενές ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον *Μία ἄρμενικὴ δυναστεία ἐπὶ τοῦ βυζαντινοῦ θρόνου* (περὶ τῶν Ἡρακλειδῶν), εἴκοσι ἔτη ἄργότερα ὁ Ἑλληνοαμερικανὸς ἱστορικὸς Πέτρος Χαρανῆς εἰς τὸν 22ον τόμον τῶν *Βυζαντινοσλαβικῶν* τῆς Πράγας θὰ δημοσιεύσῃ τὸ πόνημά του ὑπὸ τὸν τίτλον *Οἱ Ἀρμένιοι εἰς τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν*, τὸ δὲ 1975 ὁ Ἀλέξανδρος Καζντάν στὸ βιβλίον του *Οἱ Ἀρμένιοι τῆς κυριαρχούσης τάξεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας κατὰ τοὺς ΙΑ' - ΙΒ' αἰῶνας*. Κατὰ πόσον εἶναι ὀρθὴ ἡ διχοτόμησις καὶ ἡ διανομὴ αὐτή; Ἐὰν τὸ φαινόμενον αὐτὸ, τουτέστιν ὁ ἐντυπωσιακὸς ρόλος τῶν Ἀρμενίων, παρουσίαζε κάτι τὸ παράδοξον ἢ τὸ τερατώδες, ἔπρεπε ὀπωσδήποτε νὰ εὕρῃ ἀνανάκλασιν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς αὐτοκρατορίας, ἐπομένως καὶ εἰς τὰ ἔργα τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων. Τρεῖς περίπου δεκαετηρίδας μελετῶν τὰ ἔργα τῶν βυζαντινῶν ἱστορικῶν, χρονογράφων, ποιητῶν καὶ ἄλλων, καὶ κατέληξα, τὸ ὁμολογῶ, εἰς τὸ εὐχάριστον συμπέρασμα ὅτι καὶ οἱ βυζαντινοὶ (ἔχω ὑπ' ὄψιν τοὺς Ἕλληνας) δὲν ἔβλεπον τίποτε τὸ παράδοξον καὶ ἀφύσικον εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ κράτους τῶν ἠδρευε Ἀρμένιος αὐτοκράτωρ, τῶν βυζαντινῶν δὲ στρατιῶν καὶ ἐπαρχιῶν ἠγούντο Ἀρμένιοι στρατηγοὶ καὶ διοικηταί. Ἐθεώρουν αὐτὸ κάτι τὸ φυσικὸν καὶ κανονικόν. Καὶ ἐπιπλέον οἱ ἴδιοι οἱ Ἕλληνες ἀνεκήρυττον αὐτούς. Πάντας τοὺς γείτονας λαοὺς τοῦ Βυζαντίου οἱ Ἕλληνες ὠνόμαζον «βαρβάρους» (μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ ξένου), ἀλλὰ τοὺς Ἀρμένιους ποτέ, διότι δὲν ἦσαν δι' αὐτοὺς οὔτε γείτονες οὔτε ξένοι, ἀλλὰ τμήμα καὶ μῦριον οἰκεῖον καὶ συγγενές. Οἱ Ἀρμένιοι διὰ τοὺς Ἕλληνας τοῦ Βυζαντίου δὲν ἦσαν Ὅθωνες καὶ Βαυαροί· οἱ Ἕλληνες εἶχον μίαν καὶ μόνην μέριμναν, ἂν ὁ εἷς ἢ ὁ ἄλλος Ἀρμένιος αὐτοκράτωρ εἶναι ὀρθόδοξος (τουτέστιν διφυσίτης) ἢ ὄχι. Τὸν πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνησυχεῖ μόνον ὁ μονοφυσιστικὸς τῶν Ἀρμενίων καὶ ἔνεκα τούτου διὰ τὴν στέψιν αὐτο-

κράτορος, κυρίως Ἀρμενίου, ἀπαιτεῖ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως. Τὸ ζήτημα τῆς «ὀρθοδοξίας» ἔθεωρεῖτο τότε σοβαρώτερον καὶ σπουδαιότερον καὶ αὐτῆς τῆς σπονδυλικῆς στήλης τῆς αὐτοκρατορίας.

Τὸν ΙΑ' αἰῶνα, ὅταν ὁ πύρινος χεῖμαρρος τῶν Τούρκων κατακλύζει πᾶσαν τὴν βυζαντινὴν Ἀρμενίαν, οἱ Βυζαντινοὶ ἐρευνοῦν νὰ εὕρουν τὰ αἷτια τῶν ἐπιτυχιῶν τῶν ἄλλοφύλων. Καὶ εἰς τί συμπέρασμα νομίζετε ὅτι καταλήγουν; «Ἡ τοσαύτη τῶν ἔθνων ὀρμὴ καὶ ἐπαρσις καὶ τῶν ὑπὸ Ῥωμαίους τελούντων κατακοπὴ ὀργῆ τοῦ Θεοῦ ἐδόκει, κατὰ τῶν αἰρετικῶν δὲ οἱ τὴν Ἰβηρίαν καὶ Μεσοποταμίαν ἄχρι Λυκανδοῦ καὶ Μελιτηνῆς καὶ τὴν παρακειμένην οἰκοῦσιν Ἀρμενίαν», τουτέστιν τῶν μονοφυσιτῶν. Ἀλλὰ ὅταν κατὰ συνέχειαν ὁ χεῖμαρρος αὐτὸς κατακλύζει καὶ τὰς διφυσιτικὰς ἐπαρχίας τῆς αὐτοκρατορίας, οἱ Βυζαντινοὶ πίπτουν εἰς ἀμηχανίαν. «Ἐπὰν δὲ καὶ τῶν ὀρθοδόξων ἦψατο τὸ δεινόν, ἐν ἀμηχάνοις ἦσαν πάντες οἱ τὰ Ῥωμαίων θρησκευόντες», τουτέστιν οἱ διφυσίται. Ἀλλὰ οἱ ἰθύνοντες τοῦ Βυζαντίου καὶ τότε δὲν ἐλογικεύθησαν. Ὁ Ῥωμανὸς ὁ Διογένης τὴν παραμονὴν τῆς μάχης τοῦ Μανασζέκρτ ἀπειλοῦσε ὅτι «κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ ἐκ τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Τούρκων, θὰ ἐξοντώσῃ τὴν πίστιν τῶν Ἀρμενίων», οἱ ὁποῖοι ὑπερασπίζοντες τὴν γῆν τῶν προγόνων τῶν, ἦσαν οἱ μόνοι, δυστυχῶς, οἱ ὁποῖοι ὄντως ἀντιπαρετάχθησαν εἰς τὰς ὀρδὰς τοῦ Ἄλπ Ἀρσλάν.

Ἡ περιορισμένη αὐτὴ ἀντίληψις ἦτο, δυστυχῶς, ζωτικὴ εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ μέχρι τῆς 29ης Μαΐου τοῦ 1453. Τὴν προηγουμένην αὐτῆς, εἰς ἕκ τῶν μεγάλων παραγόντων τοῦ κράτους θὰ πῆ τὸ «ἀριστοῦργημα» του: «*Κρειττότερόν ἐστι εἰδέναι ἐν μέσῃ τῇ πόλει φακιόλιον (τουτέστιν τσαλμᾶν) βασιλεῦον Τούρκων ἢ καλύπτραν Λατινικὴν*».

Πολλάκις, καὶ αἱ προσωπικαὶ ἀντιπάθειαι τῶν ἰθύνοντων ἐτάσσοντο ὑπεράνω τῶν συμφερόντων τοῦ κράτους. Ὁ Μιχαὴλ ὁ Παραπινάκης, κατὰ τὴν Συνέχειαν τοῦ Σκυλίτη, «τῶν ὁμογενῶν ἀπώλειαν καὶ τὴν ὑφαίρεσιν τῆς ἀρχῆς καὶ τὸ σφάττεσθαι τοὺς Χριστιανούς καὶ δουλοῦσθαι τὰς κόμας καὶ τὰς χώρας ἀφανίζεσθαι ἐν δευτέρῳ ἐτίθετο», οὗτος «μᾶλλον ἐνόμιζε συμφέρον τοὺς Τούρκους ἔχειν τὰ Ῥωμαίων ἢ τὸν Ρουσέλιον χωρεῖσθαι ἐν τόπῳ ἐνί». Τὸν Ρουσέλιον, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὰ κάστρα τοῦ θέματος τῶν Ἀρμενικῶν «ἐκδρομάς κατὰ Τούρκων ποιούμενος ἀπεῖρξεν αὐτοὺς τῶν κατὰ τοῦ τοιοῦτου θέματος ἐφόδων».

Οἱ Βυζαντινοὶ δὲν ἔβλεπον τίποτε τὸ παράξενον καὶ ἀπαράδεκτον εἰς τὴν ἄνοδον ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Ἀρμενίων αὐτοκρατόρων. Οἱ ἄρμενικῆς καταγωγῆς αὐτοὶ αὐτοκράτορες ἀνερχόμενοι ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι διέγραφον ἐκ τῆς μνήμης τὴν προέλευσίν των, ἔδρων ὡς πραγματικοὶ Βυζαντινοὶ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ παράγοντες, ἐφρόντιζον μόνον

διά τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν ὄχι μόνον ἦσαν ἀνωφελεῖς καὶ ἀλυσιτελεῖς εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς των, ἀλλὰ πολλακίς ἐπιβλαβεῖς καὶ ἐπηρεασταί, ἐὰν τὰ συμφέροντα τῆς αὐτοκρατορίας ἤρχοντο εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰ συμφέροντα τῶν Ἀρμενίων. Ὅτι οἱ Ἀρμένιοι τοῦ Βυζαντίου δὲν ἦσαν ἀλλότριοι ἀλλὰ οἰκείοι μαρτυρεῖ καὶ ἐν ἄλλο βαρυσήμαντο γεγονός. Ἐγὼ δὲν ἀπήντησα Βυζαντινὸν συγγραφεὴ ὁ ὁποῖος νὰ κακολογῇ τοὺς Ἀρμένιους ὡς ἔθνος, κακολογοῦντας ὁμῶς τὸν μονοφυσιτισμὸν των πολλούς. Ἐσπατάλων ἀφειδῶς τὴν πολῦτιμον περγαμηνήν, διὰ νὰ φέρουν εἰς φῶς πονήματα ἀφιερωμένα εἰς τὴν κατάκρισιν «τῆς βδελυρᾶς καὶ ἀθέου θρησκείας τῶν Ἀρμενίων». Ἀλλὰ οἱ Ἕλληνες διφυσιῖται μὲ τὸ ἴδιο πάθος ἐκακολόγουν καὶ τοὺς Ἕλληνας μονοφυσίτας. Ἐπομένως, τὸ ζήτημα εἶναι ὄχι ἡ ἐθνικότης, ἀλλὰ τὸ δόγμα, ὁ μονοφυσιτισμὸς, ὁ ὁποῖος, ὡς μὴ λησμονώμεν, εἶναι καὶ αὐτὸς καρπὸς τοῦ ἑλληνικοῦ δαιμονίου. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα, τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα ἦτο ἄρκετὰ ἀμβλύ. Πρώτην θέσιν κατεῖχεν ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως, ἡ ὁποία καὶ πολλακίς ἔθεωρεῖτο ἔνδειξις ἐθνικότητος. Ὁ Ἀρμένιος αἰρετικὸς Θονδρακίτης Βρβέρ, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τοὺς διωγμοὺς τῆς ἀρμενικῆς ἐκκλησίας, κατὰ τὸν Ἀριστακῆς ἐκ Λαστιβέρτ, ἐγίνε «Ρωμαῖος», τουτέστιν διφυσίτης. Ἀργότερον, οἱ Ἀρμένιοι καθολικοὶ θὰ λέγουν ὅτι εἶναι Φράγκοι καὶ ὄχι Ἀρμένιοι, ἂν καὶ θὰ ξέρουν καὶ μίαν «φραγκικὴν» λέξιν.

Τὸν Ζ' αἰῶνα, ὅτε αἱ διενέξεις καὶ αἱ ἐριδες τῶν διφυσιτῶν-μονοφυσιτῶν εἶχον ἀποκορυφωθῆ, ὁ Ἀρμένιος καθολικὸς Κομητᾶς, διὰ νὰ διευκολύνῃ τὸν ἀγῶνα τῶν Ἀρμενίων μονοφυσιτῶν κατὰ τῶν διφυσιτῶν, θὰ συντάξῃ τὴν περίφημον «Σφραγίδα τῆς πίστεως». Καὶ τί νομίζετε, ἔργα τίνων προσωπικοτήτων φέρει διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὸ ὀρθὸν τῆς πίστεως τῶν Ἀρμενίων; Τὰ ἔργα τῶν Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ, Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Γρηγορίου Νύσσης, Ἐπιφανείου τῆς Κύπρου, Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου, Βασιλείου Καισαρείας καὶ πολλῶν ἄλλων ἐπιλέκτων παραγόντων τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Δὲν θέλω νὰ πῶ ὅτι οἱ πατέρες αὐτοὶ ἦσαν μονοφυσίται, ἀλλὰ ὅτι τὰ συγγράμματά των, ὅπως φαίνεται, παρεῖχον ὕλην κατάλληλον εἰς τοὺς Ἀρμένιους ἐκκλησιαστικοὺς παράγοντας.

Εἰς ἐμὲ εἶναι γνωστὸς μόνον εἰς Βυζαντινὸς συγγραφεὺς, ὁ ὁποῖος μέμφεται τοὺς Ἀρμένιους ὡς ἐθνικότητος.

«Τῶν Ἀρμενίων τὸ δεινότατον γένος ὑπουλον ἐστὶ καὶ φαυλῶδες εἰς ἄγαν, μανιῶδές τε καὶ τρεπτὸν καὶ βασκαῖνον πεφυσιωμένον πάμπλειστα καὶ δόλου πλήρες».

Ἡ πηγὴ τοῦ ποιήματος αὐτοῦ εἶναι ὁ Ἀρχαῖος Δημόδοκος, ἀλλ' οὗτος δὲν μέμφεται τοὺς Ἀρμένιους, ἀλλὰ τοὺς Καππαδόκας, τοὺς ὁποίους ὁ Βυζαντινὸς συγγραφεὺς μετατρέπει εἰς Ἀρμένιους, ἐπιθέτων καὶ ἄρκετον "ἀλάτι καὶ πιπέρι". Τὰ ἐλάτῃρια τῆς μεταμορφώσεως αὐτῆς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ γυναικεία ζήλεια καὶ ὁ φθόνος. Διότι ἡ περίφημη Εἰκασία, Κασία ἢ Κασιανὴ εἶναι ἡ ἀποκυήσασα τὸ πόνημα αὐτό.

Ὅλοι ἀπὸ τὰ σχολικὰ θρανία γνωρίζομεν τὰς λεπτομερείας τῶν γάμων τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου, ἡ μήτηρ τοῦ ὁποίου Εὐφροσύνη «ἄγει κόρας διαφόρους ἀσυγκρίτους τῷ κάλλει, μεθ' ὧν μίαι τις ἐξ αὐτῶν κόρη ὠραιότατη ὑπῆρχεν Εἰκασία λεγομένη καὶ ἑτέρα Θεοδώρα ὀνομαζομένη». Ὁ Θεόφιλος ἠθέλε νὰ δώσῃ τὸ χρυσοῦν μῆλον τῆ Εἰκασίας καὶ ἀστεριολογῶν εἶπεν αὐτῇ: «Ὡς ἄρα διὰ γυναικὸς ἐρρῦν τὰ φαῦλα», ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν προμήτορα Εὐαν. Ἡ Εἰκασία ἀντέφη: «ἀλλὰ διὰ γυναικὸς πηγάζει τὰ κρεῖττονα» ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὴν Παναγίαν. Ὁ Θεόφιλος, μὴ θέλων νὰ νυμφευθῇ Ἀμαζόνα, ἔδωκε τὸ μῆλον εἰς τὴν Ἀρμενίαν Θεοδώρα, ἡ ὁποία, φαίνεται, εἶπεν ἐνδόμυχα: «τώρα ἐσὺ πάρε με, καὶ ἐγὼ μετὰ σοῦ δείχνω πῶς διὰ γυναικὸς ἐρρῦν τὰ φαῦλα». Αἱ πηγαὶ δὲν γράφουν τίποτε, ἦτο ἄρα ἡ Θεοδώρα γκρινιάρη ἢ ὄχι, ἀλλὰ εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Θεόφιλος ἀπεδήμησεν εἰς Κύριον νέος.

Τί θέλατε νὰ γράψῃ ἡ ἀποσυρθεῖσα μετὰ τοῦτο τῆς τύρβης τοῦ κόσμου ρασοφόρος Κασιανὴ, περὶ τοῦ λαοῦ τῆς πορφυρενδύτου ἀντιζήλου τῆς Ἀρμενίας Θεοδώρας;

Τὸ κείμενο ἀναδημοσιεύεται αὐτοῦσιο καὶ οἱ πιθανὸν ἐνοχλητικὲς ἐπικρίσεις τοῦ Hratch Bartikian (περὶ βυζαντινοῦ ἐπεκτατισμοῦ) θὰ πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθοῦν μὲ κατανόηση, δοθέντος ὅτι ἡ πατρίδα του ἀπετέλεσε ἐπὶ μακρὸν βυζαντινὴ ἐπαρχία καὶ τμήμα τῆς αὐτοκρατορίας.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΕΠΕ

ΣΤΟΥΡΝΑΡΑ 57, 104 32 ΑΘΗΝΑΙ, ΤΗΛ.: 5231314
 ΚΑΡΑΪΣΚΟΥ 77Β, ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ, ΤΗΛ. 4121901
 ΤΗΛΕΟΜΟΙΟΤΥΠΟΝ: 5224933

διά τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν ὄχι μόνον ἦσαν ἀνωφελεῖς καὶ ἀλυσιτελεῖς εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς των, ἀλλὰ πολλακίς ἐπιβλαβεῖς καὶ ἐπηρεασταί, ἐὰν τὰ συμφέροντα τῆς αὐτοκρατορίας ἤρχοντο εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰ συμφέροντα τῶν Ἀρμενίων. Ὅτι οἱ Ἀρμένιοι τοῦ Βυζαντίου δὲν ἦσαν ἀλλότριοι ἀλλὰ οἰκεῖοι μαρτυρεῖ καὶ ἐν ἄλλο βαρυσήμαντο γεγονός. Ἐγὼ δὲν ἀπήντησα Βυζαντινὸν συγγραφέα ὁ ὁποῖος νὰ κακολογῇ τοὺς Ἀρμενίους ὡς ἔθνος, κακολογοῦντας ὁμοῦς τὸν μονοφυσιτισμὸν των πολλούς. Ἐσπατάλων ἀφειδῶς τὴν πολῦτιμον περγαμηνήν, διὰ νὰ φέρουν εἰς φῶς πονήματα ἀφιερωμένα εἰς τὴν κατάκρισιν «τῆς βδελυρᾶς καὶ ἀθέου θρησκείας τῶν Ἀρμενίων». Ἀλλὰ οἱ Ἕλληνες διφυσιῖται μὲ τὸ ἴδιο πάθος ἐκακολογοῦν καὶ τοὺς Ἕλληνας μονοφυσίτας. Ἐπομένως, τὸ ζήτημα εἶναι ὄχι ἡ ἐθνικότης, ἀλλὰ τὸ δόγμα, ὁ μονοφυσιτισμὸς, ὁ ὁποῖος, ἄς μὴ λησμονῶμεν, εἶναι καὶ αὐτὸς καρπὸς τοῦ ἑλληνικοῦ δαιμονίου. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα, τὸ ἐθνικὸν αἰσθημα ἦτο ἄρκετὰ ἀμβλύ. Πρώτην θέσιν κατεῖχεν ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως, ἡ ὁποία καὶ πολλακίς ἐθεωρεῖτο ἐνδειξις ἐθνικότητος. Ὁ Ἀρμένιος αἰρετικὸς Θονδρακίτης Βρβέρ, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τοὺς διωγμούς τῆς ἀρμενικῆς ἐκκλησίας, κατὰ τὸν Ἀριστακὲς ἐκ Λαστιβέρτ, ἔγινε «Ρωμαῖος», τουτέστιν διφυσιτῆς. Ἀργότερον, οἱ Ἀρμένιοι καθολικοὶ θὰ λέγουν ὅτι εἶναι Φράγκοι καὶ ὄχι Ἀρμένιοι, ἂν καὶ θὰ ξέρουν καὶ μίαν «φραγκικὴν» λέξιν.

Τὸν Ζ' αἰῶνα, ὅτε αἱ διενέξεις καὶ αἱ ἐριδες τῶν διφυσιτῶν-μονοφυσιτῶν εἶχον ἀποκορυφωθῆ, ὁ Ἀρμένιος καθολικὸς Κομητᾶς, διὰ νὰ διευκολύνῃ τὸν ἀγῶνα τῶν Ἀρμενίων μονοφυσιτῶν κατὰ τῶν διφυσιτῶν, θὰ συντάξῃ τὴν περίφημον «Σφραγίδα τῆς πίστεως». Καὶ τί νομίζετε, ἔργα τίνων προσωπικοτήτων φέρει διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὸ ὀρθὸν τῆς πίστεως τῶν Ἀρμενίων; Τὰ ἔργα τῶν Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ, Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Γρηγορίου Νύσσης, Ἐπιφανείου τῆς Κύπρου, Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου, Βασιλείου Καισαρείας καὶ πολλῶν ἄλλων ἐπιλέκτων παραγόντων τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Δὲν θέλω νὰ πῶ ὅτι οἱ πατέρες αὐτοὶ ἦσαν μονοφυσίται, ἀλλὰ ὅτι τὰ συγγράμματά των, ὅπως φαίνεται, παρῆσαν ὕλην κατάλληλον εἰς τοὺς Ἀρμενίους ἐκκλησιαστικὸς παράγοντας.

Εἰς ἐμὲ εἶναι γνωστὸς μόνον εἰς Βυζαντινὸς συγγραφεὺς, ὁ ὁποῖος μέμφεται τοὺς Ἀρμενίους ὡς ἐθνικότητος:

*«Τῶν Ἀρμενίων τὸ δεινότατον γένος
ὑπουλον ἐστὶ καὶ φαυλῶδες εἰς ἄγαν,
μανιῶδες τε καὶ τρεπτὸν καὶ βασκαῖνον
πεφυσιωμένον ἀμπλειστα καὶ δόλου πλήρες.»*

Ἡ πηγὴ τοῦ ποιήματος αὐτοῦ εἶναι ὁ Ἀρχαῖος Δημόδοκος, ἀλλ' οὗτος δὲν μέμφεται τοὺς Ἀρμενίους, ἀλλὰ τοὺς Καππαδόκας, τοὺς ὁποῖους ὁ Βυζαντινὸς συγγραφεὺς μετατρέπει εἰς Ἀρμενίους, ἐπιθέτων καὶ ἄρκετὸν "ἀλάτι καὶ πιπέρι". Τὰ ἐλατήρια τῆς μεταμορφώσεως αὐτῆς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ γυναικεία ζήλεια καὶ ὁ φθόνος. Διότι ἡ περίφημη Εἰκασία, Κασία ἢ Κασιανὴ εἶναι ἡ ἀποκυήσασα τὸ πόνημα αὐτό.

Ὅλοι ἀπὸ τὰ σχολικὰ θρανία γνωρίζομεν τὰς λεπτομερείας τῶν γάμων τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου, ἡ μήτηρ τοῦ ὁποῖου Εὐφροσύνη «ἄγει κόρας διαφόρους ἀσυγκρίτους τῷ κάλλει, μεθ' ὧν μία τις ἐξ αὐτῶν κόρη ὠραιότατη ὑπῆρχεν Εἰκασία λεγομένη καὶ ἑτέρα Θεοδώρα ὀνομαζομένη». Ὁ Θεόφιλος ἠθέλε νὰ δώσῃ τὸ χρυσοῦν μῆλον τῇ Εἰκασίᾳ καὶ ἀστειολογῶν εἶπεν αὐτῇ: «Ὡς ἄρα διὰ γυναικὸς ἐρρῦν τὰ φαῦλα», ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν προμήτορα Εὐαν. Ἡ Εἰκασία ἀντέφη: «ἀλλὰ διὰ γυναικὸς πηγάζει τὰ κρεῖττονα» ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὴν Παναγίαν. Ὁ Θεόφιλος, μὴ θέλων νὰ νυμφευθῇ Ἀμαζόνα, ἔδωκε τὸ μῆλον εἰς τὴν Ἀρμενίαν Θεοδώρα, ἡ ὁποία, φαίνεται, εἶπεν ἐνδόμυχα: «τώρα ἐσὺ πάρε με, καὶ ἐγὼ μετὰ σοῦ δείχνω πῶς διὰ γυναικὸς ἐρρῦν τὰ φαῦλα». Αἱ πηγαὶ δὲν γράφουν τίποτε, ἦτο ἄρα ἡ Θεοδώρα γκρινιάρη ἢ ὄχι, ἀλλὰ εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Θεόφιλος ἀπεδήμησεν εἰς Κύριον νέος.

Τὶ θέλατε νὰ γράψῃ ἡ ἀποσυρθεῖσα μετὰ τοῦτο τῆς τύρβης τοῦ κόσμου ρασοφόρος Κασιανὴ, περὶ τοῦ λαοῦ τῆς πορφυρενδύτου ἀντιζήλου τῆς Ἀρμενίας Θεοδώρας;

Τὸ κείμενο ἀναδημοσιεύεται αὐτοῦσιο καὶ οἱ πιθανὸν ἐνοχλητικὲς ἐπικρίσεις τοῦ Hratch Bartikia (περὶ βυζαντινοῦ ἐπεκτατισμοῦ) θὰ πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθοῦν μὲ κατανόηση, δοθέντος ὅτι ἡ πατρίδα του ἀπετέλεσε ἐπὶ μακρὸν βυζαντινὴ ἐπαρχία καὶ τμήμα τῆς αὐτοκρατορίας.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

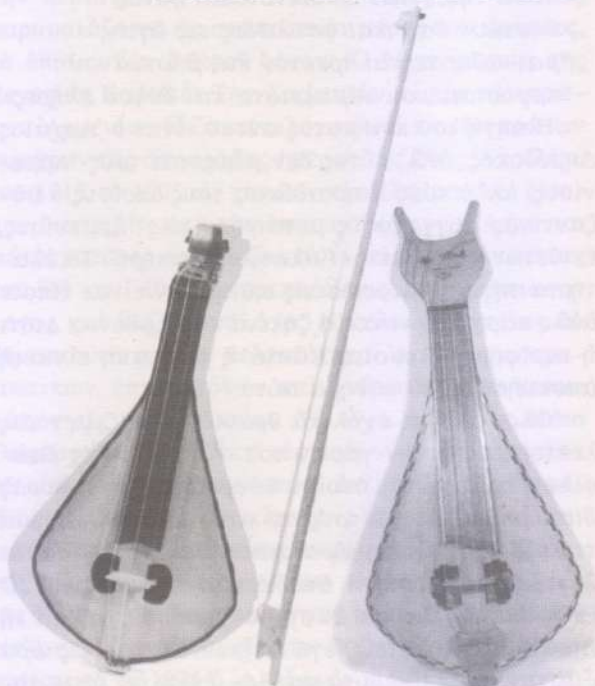
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΕΠΕ

ΣΤΟΥΡΝΑΡΑ 57, 104 32 ΑΘΗΝΑΙ, ΤΗΛ.: 5231314

ΚΑΡΑΪΣΚΟΥ 77Β, ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ, ΤΗΛ. 4121901

ΤΗΛΕΟΜΟΙΟΤΥΠΟΝ: 5224933

Η ΠΑΛΙΑ ΛΥΡΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΧΟΥΡΔΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ

Τη λύρα της Κρήτης, όπως την πρωτογνώρισα στα χέρια του γέρου λυράρη Κωνσταντίνου Φουστάνη το 1962, στη Μπόμπια της Μεσσαράς, ηλικίας 73 χρόνων, γεννημένου το 1889, και του Αντώνη Παπαδάκη ή Καρεκλά, όπως ήταν γνωστός στο ρεθυμιακό λαό, 72 ετών.

Ο Φουστάνης ήταν ένας από τους καλύτερους οργανοπαίκτες στην περιοχή του, όπως και ο Προβατίνης, πολύ παλαιότερος του Φουστάνη, από τα Βασιλικά Ανώγια της ίδιας περιοχής, που δεν πρόλαβα να τον γνωρίσω. Ήταν γνωστοί, όπως και ο Καρεκλάς, ως οι πιο αντιπροσωπευτικοί δεξιότεχνες λυράρηδες στις περιοχές τους.

Από τις πληροφορίες του γέρου Φουστάνη, η παλιά λύρα είχε σχήμα ωσειδές, όπως και η δική του.⁽¹⁾ Συνήθως, η κατασκευή της ήταν έργο του ίδιου του λυράρη, ο οποίος την ταίριαζε στα δικά του πατήματα, όπως μου έλεγε, δηλαδή στα δικά του χέρια. Αργότερα, η κατασκευή της έπεσε σε χέρια εμπειρών και επιδέξινων οργανοποιών, χωρίς την εκμάθηση της τέχνης από κάποιους δασκάλους οργανοποιούς. Οι παλιοί οργανοποιοί διατήρησαν το παραδοσιακό ωσειδές σχήμα της λύρας μέχρι τα μέσα του 1920-1930.⁽²⁾

Τα ξερά ξύλα με τα οποία έφτιαχναν το σκάφος (ηχείο) της λύρας ήταν, κατά σειρά ποιότητας, η μουριά, η καρυδιά, το σφεντάμι και η αχλαδιά. Το καπάκι ήταν από διαφορετικό ξύλο με πυκνές ίνες,⁽³⁾ δηλαδή πυκνά νερά μεταξύ των ινών. Το ξύλο αυτό, όπως μου είπε ένας νεότερος οργανοποιός λυρών, ο Γεώργιος

του Παντελή Καβακόπουλου *

Τσαγκαράκης από το χωριό Κισσό, περιοχή Αγίου Βασιλείου νομού Ρεθύμνου, τον Αύγουστο του 1998, το ονόμαζαν "κατράνι" και προερχόταν από ξύλα της Ανατολής, συγκεκριμένα, από παλιά δοκάρια σπιτιών, που σήμερα τα γκρεμίζουν και τα κάνουν σύγχρονα. Τα δοκάρια αυτά, με τα πυκνά νερά, τα παίρνανε οι οργανοποιοί και τα έκαναν καπάκια της λύρας.

Ολόκληρο το "ηχείο" της λύρας – μέχρι την κορυφή του ισοσκελούς τριγώνου, το κεφάλι, όπου, βρίσκεται η θέση των στριφταριών ή στριφταλιών, όπου κυκλώνονται και κουρδίζονται οι τρεις χορδές – ήταν και είναι μέχρι σήμερα από μονοκόμματο σκαμμένο ξύλο. Μόνο το καπάκι ήταν κολλητό πάνω στο κοίλο σκάφος του ηχείου.

Περιγραφή της λύρας

Η λύρα σε σχήμα μισού αυγού κομμένου κατακόρυφα, είχε στο τέλος του κάτω μέρους της λύρας μια μικρή ξύλινη προεξοχή, απ' όπου περνούσε ένα μικρό λουράκι από δέρμα κατσίκας. Το έλεγαν "κολοδέτη". Από τον "κολοδέτη" δένονταν οι τρεις χορδές που σύρονταν στο επίπεδο καπάκι της λύρας και κατέληγαν σ' ένα μικρό αχλαδοειδές σχήμα στην κορυφή των στριφταλιών, που ήταν μπηγμένα από το πίσω μέρος και εξέρχονταν στην ορθή τριγωνική ισόπλευρη επιφάνεια. Τα στριφτάρια ήταν από σκληρό ξύλο, για να αντέχουν στο δυνατό σφίξιμο των χορδών και να μη σπάνε.

Το μήκος της μεσαίας παλλόμενης χορδής, από τον "κολοδέτη" ως τα στριφτάλια, είναι μακρύτερη. Για να εξισώσουν τις τρεις χορδές στο ίδιο μήκος, τοποθετούσαν κάτω από τη μεσαία χορδή σε οριζόντια θέση μεταξύ των δύο πλαϊνών στριφταλιών, ένα μικρό στύλο, στον οποίο άγγιζε η μεσαία χορδή. Κατά το λυράρη Κ.Φ., το στύλο αυτό τον ονόμαζαν "μολοιτήρι", διότι χωρίς αυτό η λύρα δε μολογάει, δηλαδή δεν παίζει, δε μιλάει, δε λαλάει.⁽⁴⁾

Στο μέσο του καπακιού, κατά πλάτος λίγο πιο πάνω από τον "κολοδέτη" και στο μεγαλύτερο βάθος της λύρας, υπάρχουν δύο ημικυκλικά ανοίγματα σε απόσταση 2 ½ εκατοστών. Μεταξύ αυτών τοποθετείται ο "καβαλάρης", το γνωστό "μαγάδιον", όπως λεγόταν στην αρχαιότητα. Πάνω, στον ελάχιστο κυρτωμένο καβαλάρη, αγγίζανε, συμμετρικά, οι τρεις χορδές. Τα δυο πόδια του "καβαλάρη" τα έλεγαν "πατητήρες". Κάτω από τη δεξιά "πατητήρα" και μέσα από το ηχείο έστεκε ένας κυλινδρικός ξύλινος στύλος, η "ψυχή", ο οποίος πατούσε στο εσωτερικό κάτω

* Μουσικολογγράφος

μέρος του ηχείου και από το επάνω στο δεξί πόδι του καβαλάρη. Την ψυχή ή στύλο οι παλιοί λυράρηδες την έλεγαν "γάδαρο" = γάιδαρο. Γάδαρο, γιατί κρατούσε τη μεγαλύτερη πίεση (βάρος) των χουρδισμένων χορδών. Το "γάδαρο" επίσης τον έλεγαν και του "διαόλου το ξυλαράκι",⁽⁵⁾ γιατί ο ήχος, χωρίς αυτό, ήταν υπόκωφος, μουντός, όχι καθαρός, επικίνδυνος να καθίσει το καπάκι και, φυσικά, δεν κρατούσε σταθερά το χούρδισμα.⁽⁶⁾

Περιγραφή τόξου ή δοξαριού

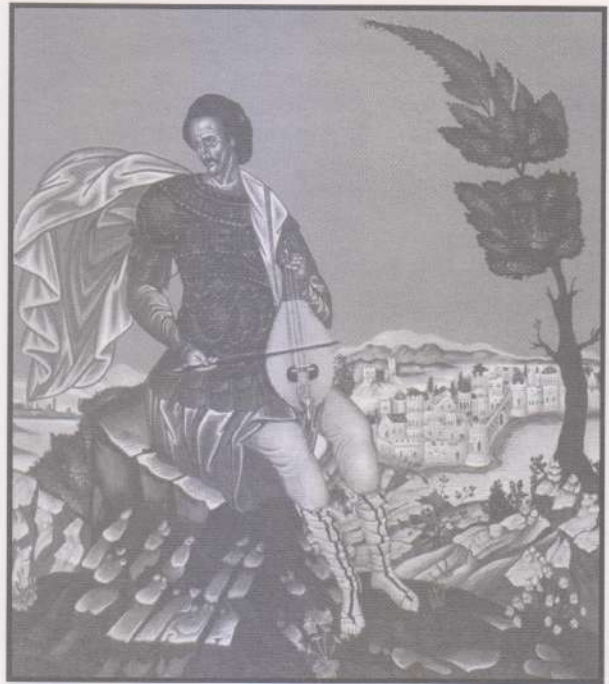
Το κυρτωμένο μήκος του ξύλινου δοξαριού, συνήθως από πουρνάρι, δεν υπερέβαινε τα 50 εκατοστά. Στη βάση του ήταν πιο παχύ, διαδοχικά ως την κορυφή ήταν πιο λεπτό, περίπου, σαν το τόξο του βιολιού.⁽⁷⁾ Οι τρίχες του δοξαριού ήταν από ουρά αλόγου, και ήταν ραμμένες από τα δύο άκρα με διπλωμένο ξηρό δέρμα κασίικας 0,04 εκατοστών. Το μήκος του δοξαριού ήταν 40 εκατοστά, που πηγαινοερχόταν πάνω στις χορδές της λύρας. Το τέντωμα των τριχών του δοξαριού το έκανε το χέρι με τα τρία δάκτυλα, (μέσο, παράμεσο και μικρό), που κρατούσε τις τρίχες από το μέσα μέρος του τόξου και απ' έξω τον αντίχειρα. Με τον τρόπο αυτό, ο λυράρης τραβούσε και τέντωνε με τα δάχτυλά του τις τρίχες του δοξαριού, ανάλογα με την ένταση του ήχου που ήθελε.⁽⁸⁾ Το κύρτωμα του δοξαριού και η χαλαρότητα των τριχών βοηθούσε το λυράρη στην αυξομείωση του ήχου. Στη ράχη του τόξου, κατά μήκος, δένονταν, με λεπτό σύρμα, επτά έως δέκα "γερακοκούδουνα", που ήταν παρόμοια με αυτά των εκκλησιαστικών θυμιατηρίων.⁽⁹⁾

Η τονικότητα της λύρας

Η λύρα έφερε τρεις χορδές. Η μεταξύ τους αρχική διαφορά οξύτητας ήταν κατά μία πέμπτη και μια τετάρτη. Το διαπασών ήταν άγνωστο τα χρόνια εκείνα, όπως και σήμερα στους περισσότερους λυράρηδες. Ο καθορισμός της τονικότητας της λύρας γινόταν ανάλογα με τις φωνητικές χορδές του οργανοπαίκτη λυρατζή και ανάλογα με το πάχος των χορδών. Στις παχιές η τονικότητα ήταν πιο χαμηλή, στις λεπτές πιο υψηλή. Η τονικότητα των μελωδιών ήταν από την παράδοση καθορισμένη. Η μόνη αλλαγή με την ίδια τεχνική, ήταν ότι αντί να παίζει τη μελωδία από την οξύτερη χορδή, την έπαιζε από την πιο χαμηλή, τη μεσαία. Το γνωστό *trasposto* ήταν άγνωστο. Οι χορδές ήταν εντέρινες. Το μάκρος και το πάχος των χορδών ήταν ανάλογο με το μέγεθος της λύρας και την τονικότητά τους.

Τα συνοδευτικά όργανα της λύρας

Τα όργανα που συνόδευαν τη λύρα (ρυθμός και ισοκράτης), παράγονταν μέσα από το ίδιο όργανο της λύρας. Τα γερακοκούδουνα με την κίνηση του δοξα-

Ζωγραφικό έργο του Σπύρου Βασιλείου.

ριού παρήγαν το ρυθμό. Παράλληλα τον ισοκράτη τον έκανε, εναλλάξ, πότε η μεσαία και πότε η τρίτη βαρύτερη χορδή. Συνόδευε πότε στην τονική ή την τετάρτη ή την πέμπτη. Σπάνια, καμιά φορά στην εβδομή, ανάλογα με το χούρδισμα της τότε εποχής.

Η κίνηση του δοξαριού με τα γερακοκούδουνα έδινε τη ζωντάνια και τον παλμό του ρυθμού. Γι' αυτό και ο λαός δεν παρέλειπε να τραγουδάει το ρυθμό της κίνησής τους, με το δίστιχο:

*Σαν τα γερακοκούδουνα, απ' ούχει το δοξάρι,
καταχτυπά η καρδούλα μου, πως θα σε πάρουν άλλοι.*

Τα χουρδίσματα και η τεχνική της λύρας

Η τεχνική του παιξίματος της λύρας ήταν διαφορετική από αυτήν που χρησιμοποιείται σήμερα. Ο λυράρης έπαιζε κυρίως σε μια χορδή, την υψηλή σε ήχο, με ισοκράτη τη μεσαία και πότε στη χαμηλή τη μεσαία, με ισοκράτη την πιο βαριά. Το παίξιμο της λύρας γινόταν με το άγγιγμα των νυχιών ενδιάμεσα στις χορδές, και όχι με τα μήλα των δαχτύλων. Οι τρεις χορδές ήταν εντέρινες, όπως και του βιολιού της τότε εποχής, που τις έφερναν από την Κωνσταντινούπολη. Το πάχος τους ήταν ανάλογο με την οξύτητα της κάθε χορδής. Η βαθύτερη σε ήχο ήταν η πιο παχιά. Και ακολουθούσαν οι άλλες δύο πιο οξύτερες, σε ανάλογο πάχος. Η μόνη χορδή που είχε το όνομα, με βαθύτερο ήχο, ήταν η **βουλγάρα**, όπως την έλεγαν και τη λένε ακόμα και σήμερα. Τις υπόλοιπες δύο δεν τις ονομάτιζαν.

Το χούρδισμα της λύρας, όπως το άκουσα, ήταν *re-la-re* και σύμφωνα με τον "τονοδότη", περίπου μισό ή και ένα τόνο χαμηλότερα *do-sol-do*. Τα δύο *do* είχαν

Λυράρης. Ο Αντώνης Παπαδάκης ή Καρεκλής, από το Ρέθυμνο Κρήτης

διαφορά ογδός.⁽¹⁰⁾

Όπως μου τόνισε ο Κ. Φουστάνης, τα χουρδίσματα δεν ήταν ένα, αλλά τέσσερα, που έδιναν μια καλύτερη χρωματική ιδιομορφία, κυρίως στις κοντυλιές (αργές καθιστικές και χορευτικές μαντινάδες της ανατολικής Κρήτης ή αργά πεντοζάλια της δυτικής).⁽¹¹⁾

Όπως είπα, οι παλιοί λυράρηδες ακόμα και οι σημερινοί, αδυνατούν να αλλάζουν τόνο στα μελίσματά τους, δηλαδή την ίδια μελωδία να την παίζουν και από άλλες τονικές βάσεις. Παραδοσιακά, από λυράρη σε λυράρη κληρονομείται η ίδια τεχνοτροπία με τις ίδιες πάντα τονικές βάσεις, που απαιτεί πάντα ο κάθε μελωδικός σκοπός.⁽¹²⁾ Γι' αυτό, όταν η φωνή του λυράρη δεν έβγαине από τον παραδοσιακό μελωδικό τόνο της λύρας, τραγουδούσε, όπως και όλοι οι μετέχοντες Κρητικοί, κατά τον τοπικό ιδιόρρυθμο τρόπο (παρλάτας), προζάροντας τους στίχους, κρατώντας μόνο το ρυθμό.

Γι' αυτό οι λυράρηδες επινόησαν και ένα **δεύτερο χούρδισμα**, κατάλληλο για τις κοντυλιές. Η πρώτη, η βαρύτερη χορδή, ήταν ο φθόγγος *si* κάτω του πενταγράμμου. Ακολουθούσε με διαφορά μιας έκτης, η μεσαία χορδή *sol* επί της δευτέρας γραμμής και η οξύτερη, κατά μία πέμπτη, *re* επί της τετάρτης γραμμής του πενταγράμμου, *si-sol-re*.

Ο οργανοπαίκτης στην πρώτη θέση με το δεύτερο δάκτυλο επί της μεσαίας χορδής *sol*, πατούσε το φθόγγο *si*, που ήταν η τονική του μέλους. Ταυτόχρονα, ο παίκτης έσερνε το δοξάρι και στη χαμηλότερη ανοι-

χτή χορδή *si*, που έκανε τον ισοκράτη, δηλαδή το "πάσο", όπως λέγανε το *ίσο*.

Τρίτο χούρδισμα ήταν και οι δύο χορδές να είναι σε ταυτοφωνία στην τονικότητα *re* κάτω της πρώτης γραμμής του πενταγράμμου και η τρίτη, η οξύτερη μια ογδόη πιο πάνω *re* επί της τέταρτης γραμμής. Στο χούρδισμα αυτό ο λυράρης κρατούσε πάντα μαζί του και ένα δεύτερο καβαλάρη, οριζόντιο στο άγγιγμα των χορδών. Τον αντικαθιστούσε με αυτόν της λύρας, που ήταν κυρτός. Σέρνοντας το δοξάρι και στις τρεις χορδές ηχούσαν ταυτόχρονα μαζί. Επίσης, το χούρδισμα αυτό το χρησιμοποιούσαν όταν θέλανε να μιμηθούν την "ασκομαντούρα", όπως λέγεται ένας τύπος "γκάιντας" στην Κρήτη.

Το τέταρτο και τελευταίο χούρδισμα που διατηρείται μέχρι και σήμερα είναι το κατά πέμπτες, στην περίπου τονικότητα *do-sol-re*.

Η σύγχρονη λύρα της Κρήτης, βιολόλυρα

Η σύγχρονη λύρα της Κρήτης, συγκριτικά με την παλιά, την προ του 1930, δεν έχει καμιά ομοιότητα, ούτε στην κατασκευή και τη μορφή της, ούτε στο τόξο μα ούτε και στον τρόπο παιξίματος από τον λυράρη, εκτός της εικονικής στάσης, δηλαδή τον τρόπο με τον οποίο κρατάει και παίζει ο οργανοπαίκτης τη λύρα.

Πρώτον: Το σχήμα της είναι αχλαδοειδές, δηλαδή μισό αχλάδι.

Δεύτερον: Η κατασκευή της είναι παρόμοια με του βιολιού. Στο χέρι της λύρας κάτω από τις χορδές, προστίθεται ταστιέρα όμοια με του βιολιού.

Τρίτον: Το κάτω μέρος του οργάνου έχει τη γλώσσα, όπου δένονται οι χορδές, όμοια με του βιολιού. Οι σημερινοί οργανοποιοί τη λένε "κορδοδέτη".

Τέταρτον: Το κεφάλι της λύρας και οι θέσεις των στριφταριών είναι όμοια με του βιολιού. Τα τελευταία χρόνια, τα στριφτάρια αντικαταστάθηκαν με μεταλλικά, όμοια με αυτά του λαούτου.

Πέμπτον: Η εξίσωση των χορδών στη θέση "μολοιτήρι", αντικαταστάθηκε με ένα σκληρό εβένινο τάστο, πάνω στο οποίο ακουμπάνε συμμετρικά οι χορδές, όμοιο με του βιολιού.

Έκτον: Ο καβαλάρης είναι όμοιος με του βιολιού.

Έβδομον: Οι τρεις χορδές αντικαταστάθηκαν από ειδικό χρωμιούχο συρμάτινο περιτύλιγμα, όπως αυτές του βιολιού.

Όγδοον: Σε πολλές λύρες προστέθηκε και τέταρτη χορδή, όπως του βιολιού.

Ένατον: Το χούρδισμα της λύρας κατά πέμπτες και η τεχνική της είναι όμοια με του βιολιού. Η διαφορά είναι πως αντί να πατάει τις χορδές με τα μήλα των δαχτύλων της αγγίζει με τα νύχια.

Τέλος, με όλες αυτές τις οργανικές της λύρας μεταβολές και το νέο βιολιστικό τρόπο τεχνικής παιξίματος, με πρόσθετα όργανα, όπως το μαντολίνο και το λαούτο, το ηχώχρωμά της έγινε βιολιστικό (βιολόλυρα).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Η λύρα της Κρήτης έχει τις ρίζες της στην Ανατολή. Με το Βυζάντιο, διαδόθηκε σε όλη την επικράτειά του, όπως και στην Κρήτη, με διάφορες εικονικές παραλλαγές, στον αριθμό χορδών και τα χουρδίσματά της.

2. Πληροφορία από τον αείμνηστο λυράρη Κωνσταντίνο Φουστάνη.

3. Οι πυκνές ίνες στο ξύλο του καπακιού της λύρας συντελούν στον καλύτερο ποιοτικό ήχο, όπως και σε όλα τα έγχορδα όργανα. Οι καλύτερες λύρες κατασκευάζονταν στην Κων/πολη από φύλλα εβένου.

4. Το μήκος χορδής της μεσαίας πολιτικής λύρας ήταν μεγαλύτερο από τις δύο πλαϊνές. Η δικαιολογία πως η λύρα της Κρήτης χωρίς το "μολοιτήρι" δε μολογούσε (δεν έπαιζε) δεν ευσταθεί. Στην πολιτική λύρα η μεσαία χορδή είναι μακρύτερη, κι όμως η τεχνική είναι διαφορετική.

5. Ο "γάδαρος" ή "του διάλου το ξυλαράκι" (η ψυχή) συμβάλλει στην έξω του οργάνου καθαρότητα του ήχου. Χωρίς την ψυχή, ο ήχος είναι υπόκωφος, μουντός, χωρίς σταθερό κούρτισμα (ντουζένι). Ο λόγος είναι πως το καπάκι με την πίεση των χορδών, χωρίς το "γάδαρο," κάνει κοιλιά και ο τόνος των χορδών χαμηλώνει.

6. Κατά το Ρεθύμνιο λυράρη Αντώνη Παπαδάκη ή Καρεκλά, γεννημένο το 1890, μου έλεγε πως η λύρα δε μιλάει χωρίς το "γάδαρο". Τον γνώρισα το 1961-62. Και είναι, όπως και ο Κ. Φουστάνης, από τους λυράρηδες που έπαιζαν με την παλιά τεχνική, δηλαδή με ισοκράτη και γερακοκούδουνα.

7. Και οι τριές στο τόξο του βιολιού είναι από τις ουρές εξευγενισμένων άσπρων κυρίως αλόγων.

8. Ο χειρισμός του τόξου της λύρας μοιάζει με μία από τις σχολές του βιολοντσέλου και του κοντραμπάσου, που κρατούν

το τόξο παρόμοια. Η μόνη διαφορά είναι πως οι τριές των δύο αυτών οργάνων είναι τεντωμένες με σχετική βίδα στη βάση του τόξου.

9. Το όνομα της λέξεως "γερακοκούδουνα" προέρχεται από τα "ιερακοκούδουνα", που είναι παρόμοια με αυτά του τόξου της λύρας.

10. Το πάχος των χορδών της λύρας ήταν ελάχιστα λίγο πιο μεγάλο από αυτό των χορδών του βιολιού sol-re-la. Αντίστοιχα, η τονικότητα της λύρας ήταν re-sol-re. Η διαφορά των δύο ακριβών χορδών σε τονικότητα ήταν μια ογδόη. Οι Τουρκοκρητικοί, κατά τον Κ. Φ., χρησιμοποιούσαν το ίδιο χουρδισμα και ήταν οι καλύτεροι λυράρηδες.

Τη βαρύτερη σε ήχο χορδή τη λένε "βουλγάρα". Το γιατί τη λένε έτσι δε μου το εξήγησε κανείς από τους λυρατζήδες. Αυτό που εγώ νομίζω είναι: Η βαριά σε ήχο χορδή "βουλγάρα" παρομοιάζεται για μας τους Έλληνες, με τους ερχόμενους εξ ανατολών τότε απολίτιστους Βούλγαρους.

11. Το παίξιμο της λύρας γινόταν με το άγγιγμα των νυχιών ανάμεσα στις χορδές με το αριστερό χέρι, εκτός αν ο λυράρης ήταν αριστερόχειρας.

12. Ο λυράρης Γιώργος Μουζουράκης, ηλικίας 91 χρόνων, μου λέει πως οι παλιοί παραδοσιακοί συρτοί της Κρήτης άρχισαν σιγά σιγά να εκλείπουν. Ο συρτός είναι παραγωγή των τελευταίων εκατό ετών στο νομό Χανίων. Γι' αυτό λέγεται "συρτός χανιώτικος". Με αρχή το χανιώτικο συρτό, ακολουθούν όλοι οι άλλοι, που είναι νεότερες συνθέσεις των λυρατζήδων.

(Δυστυχώς, οι σημερινοί λυράρηδες γίνονται συνθέτες εφήμερων συρτών μελωδιών, που έχουν την τύχη αυτών της ελαφράς μουσικής.)

Η μουσική που έμεινε αλώβητη και καθαρή είναι οι αργές κοντυλιές, αργά πεντοζάλια και, στο γρήγορο ρυθμό, πηδηχτά πεντοζάλια της Δυτικής Κρήτης και Καστρινοί πηδηχτοί της Ανατολικής ή Μαλεβιζιώτικα.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
(ΟΔΕΓ) ΑΘΗΝΩΝ

ΦΑΡΑΝΤΑΤΩΝ 31, 115 27, ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 01-7718077, ΤΗΛΕΟΜ.: 01-7470463
e-mail: odeg@ath.forthnet.gr www.otenet.gr/odeg-a

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΤΩΜΕΝΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΣΠΑΡΑΓΜΟΥ 1946-1949

Ιωάννου Κιοσσε, έκδ. οίκος Σπανίδη, Ξάνθη 2000

Ήταν Μάιος του 1949. Ως διοικητής του 2ου λόχου, έλαβα μέρος στην επιχείρηση της ανακαταλήψεως του ύψωματος Όγκρατίνα του Μπέλες. Όγκρατίνα ήταν ένα ύψωμα ΒΔ του Πετριτσίου, όπου ήταν εγκατεστημένος ένας λόχος, δέν θυμάμαι τίνος τάγματος, με διοικητή λόχου τόν Περιστεράκη. Ο λόχος αϊφνιδιάστηκε από τούς άντάρτες, με αποτέλεσμα να φονευθούν πολλοί, μεταξύ αυτών και ο διοικητής του λόχου. Τό τάγμα, ως έφεδρεία του σώματος, διετάχθη να ανακαταλάβη τό καταληφθέν υπό τών άνταρτών ύψωμα. Ως έμπροσθοφυλακή ένήργησαν δύο λόχοι του τάγματος. Ο δικός μου και του ύπολοχαγού Τσοτρίδη Ιωάννου. Στην ανακατάληψη βοήθησε πολύ ή αεροπορία, πού μπορώ να πώ άνέσκαψε τήν κορυφή του ύψώματος και τά πυροβολεία πού ήταν επάνω στην κορυφή. Η αντίσταση τών άνταρτών ήταν σημαντική, αφού φθάσαμε στά συρματοπλέγματα και ή αντίσταση ύφίστατο. Μόλις μπήκαμε στό στήριγμα, έφευγαν οί τελευταίοι τών άνταρτών και μαζί και ο καπετάνιος πού είχε καταλάβει τό ύψωμα. Του φωνάξαμε να παραδοθή, μά εκείνος προσπάθησε να πηδήξη τά συρματοπλέγματα πού ήταν στην πίσω πλευρά, για να φύγη. Τότε μία ριπή από τό αυτόματο ενός από τούς ύπαξιωματικούς μας, δέν θυμάμαι τίνος, τόν άφησε νεκρό επάνω στά συρματοπλέγματα. Τό ότι ήταν ο καπετάνιος πού είχε κάμη τό έγχείρημα, τό καταλάβαμε από

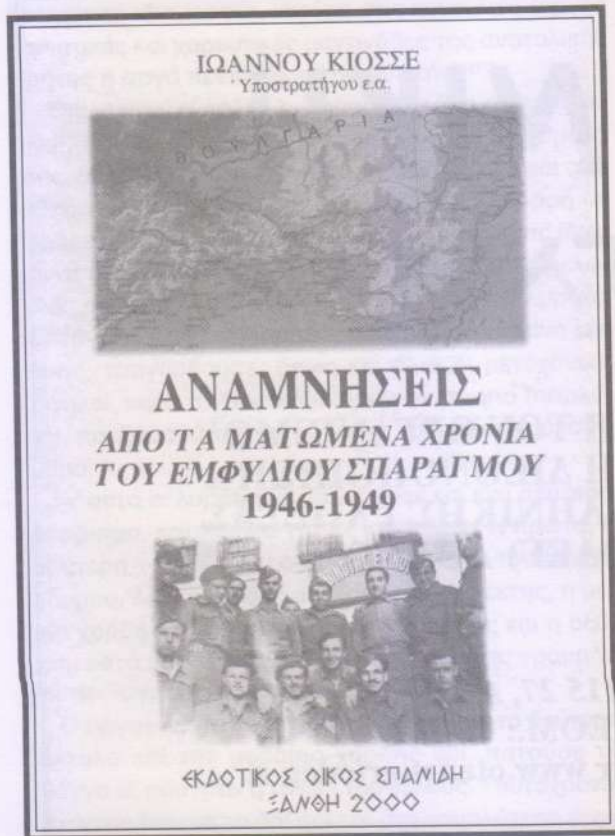
τόν εξοπλισμό του και από τά χαρτιά πού είχε επάνω του και πού τά βρήκαμε, όταν ψάξαμε τό ρούχα του. Έντύπωση μου έκαμε τό ήμερολόγιο πού κρατούσε και περιέγραφε με λεπτομέρειες τήν ζωή του πάνω στό βουνό. Θυμάμαι τήν τελευταία του σελίδα πού έγραφε τά εξής: «Ο στυλογράφος με τήν πράσινη μελάνη πού γράφω τώρα είναι του ύπολοχαγού Περιστεράκη, πού σκοτώθηκε κατά τήν κατάληψη του ύψώματος Όγκρατίνα». Από τίς υπόλοιπες σημειώσεις έβγαινε τό συμπέρασμα ότι έπρεπε να ήταν έγγράμματος άνθρωπος.

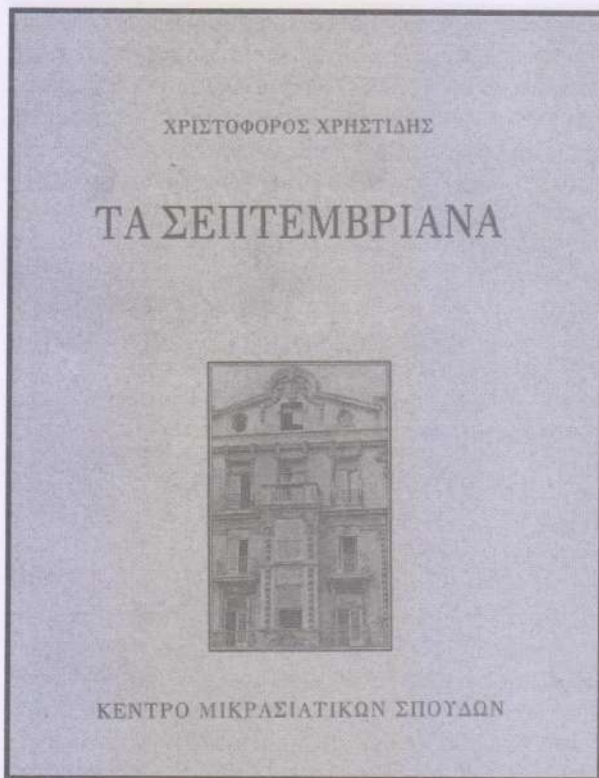
ΤΑ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΑΝΑ

Χριστόφορος Χρηστίδης, έκδ. Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, Αθήνα 2000

... Θά αρχίσωμεν με τήν περιγραφήν αυτών τούτων τών γεγονότων, από του άπογεύματος της Τρίτης, 6ης Σεπτεμβρίου 1955. Θά επεκταθώμεν κυρίως εις τά συμβάντα της Κωνσταντινουπόλεως, διότι είναι τά κατά πολύ χαρακτηριστικώτερα, μολοντί τά έπεισόδια της Σμύρνης είχαν χαρακτήρα σαφέστερον άνθελληνικόν, αφού, έλλειψει άπλων Έλλήνων ιδιωτών, αϊ επιθέσεις έστράφησαν κατά του έλληνικού κράτους, ήτοι του εκεί βασιλικού προξενείου, του παρεκκλησίου του, του έλληνικού περιπτέρου εις τήν Έκθεση της Σμύρνης, και κατά τών κατοικιών τών Έλλήνων άξιωματικών τών άπεσπασμένων εις τό εκεί κλιμάκιον του ΝΑΤΟ.

Αφού περιγράψωμεν τά γεγονότα και τά αποτελέσματά των, θά τά έρευνήσωμεν με πάσαν δυνατήν άντικειμενικότητα, άναζητούντες τήν εξήγησιν των, τόσον από άπόψεως τών συνθηκών αίτινες τά περιέβαλαν, όσον και τών παραγόντων οίτινες τά έξετέλεσαν. Θά άναζητήσωμεν τά αίτια των, τά άμεσα και τά άπώτερα. Δυστυχώς, τά διαθέσιμα θετικά στοιχεία είναι όλίγα, δοθέντος του κανόνος της συσκοτίσεως, όστις έπεβλήθη άμέσως σχεδόν μετά τά γεγονότα και έτηρήθη μέχρι σήμερα εκ μέρους της τουρκικής κυβερνήσεως. Είτε επειδή αϊ άνακρίσεις έπροχώρησαν άναγκαστικώς πολύ βραδύτερον άπ' όσον ύπεσχέθη αρχικώς ή τουρκική κυβέρνησις είτε επειδή τούτο εκρίθη επιβαλλόμενον από έθνικά συμφέροντα, είτε, τέλος, επειδή ούσιαστικώς ούδεις, πλην της Ελλάδος, έδειξεν ένδιαφέρον διά τήν διαλεύκανσιν και τήν τιμωρίαν τών ένόχων, αϊ αρχικώς δοθεισαί έπισημόταται διαβεβαιώσεις παρά τών έκπροσώπων του τουρκικού κράτους, αρχής γενομένης παρά του προέδρου της Τουρκικής Δημοκρατίας και του προέδρου της Κυβερνήσεως, έχουσι παραμείνη μέχρι τούδε γράμμα νεκρόν. Βεβαίως, έτιμωρήθησαν, κατά τό μάλλον ή ήττον έπιεικώς άλλωστε, ως θά ιδώμεν, άρκετοί τών άσημάντων πλιατσικολόγων οίτινες συνελήφθησαν και προεφυλακίσθησαν, όταν, μετά τήν ολοκλήρωσιν της καταστροφής, έτέθη πυρετωδώς εις κίνησιν ή άστυνομία και συνέλαβε άρκετάς εκατοντάδας άλλων, άποκομιζόντων διαρπαγέντα άντικείμενα. Τό προέχον, όμως, δέν ήτο, βεβαίως, ή δίωξις τών ευτελών τούτων κομπάρσων, άλλα ή τιμωρία τών πραγματικών ένόχων, ήτοι πρώτον

μέν εκείνων οίτινες είχαν σχεδιάσει, οργανώσει και διευθύνη τό όλον έγχείρημα, επιπλέον δέ και των κρατικών ύπαλλήλων, πολιτικών ή στρατιωτικών, άνωτάτων ή κατωτέρων, οίτινες διά της ένεργου ή παθητικής των στάσεως συνέβαλον εις την έπιτυχίαν του...

Η ΘΡΑΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΡΗΚΩΝ

Ιωάννης Μ. Ζαμπάρτας,
έκδ. Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, Αθήνα 2000

Ο Ευριπίδης τους είπε «δυσμαχωτάτους» και ο Διογύσιος ο Περιγηγητής τους ήθελε να κατέχουν «απείρονα γαίαν». Είναι το γένος των Ελλήνων Θρηίκων του Εκαταίου, αυτών που δίδαξαν στους άλλους Έλληνες την οχύρωση των πόλεων μαζί με την καλλιέργεια της γης, τους κανόνες της πολεμικής τέχνης μαζί με τη λατρεία των Μουσών.

Κάποτε ήταν δύο εκατομμύρια άνθρωποι και ανήκαν σε είκοσι δύο φυλές. Μπορούσαν να παρατάξουν δεκαπέντε χιλιάδες ιππείς και διακόσιες χιλιάδες πεζούς. Όμως, όπως σημειώνει ο Στράβων, δεν έπαψαν να επιμελούνται και «της αρχαίας μουσικής», μεταλαμπαδεύοντας τον πολιτισμό τους όχι μόνο στη λοιπή Ελλάδα, αλλά και έως τα βάθη της Ασίας, «μέχρι της Ινδικής».

Ο δικός τους, ο Ορφείας, πήρε την επτάχορδη λύρα του Απόλλωνα και την έκανε εννιάχορδη. Με αυτήν γήτευε τα άγρια ζώα και κινούσε δέντρα και ογκόλιθους, με αυτήν σαγήνεψε και τους άρχοντες του Κάτω Κόσμου για να του δώσουν πίσω τη γυναίκα του, την Ευρυδίκη. Συμβολισμός που δείχνει ότι οι Θράκες δεν περιορίζονταν στη διαχείριση των κατεστημένων αξιών, αλλά πάλευαν να τις αναδεικνύουν βελτιωμένες όσο και ικανές

να οδηγούν προς το ακατόρθωτο.

Έκαναν δική τους την ελληνική γλώσσα, όταν άρχισε ο ελληνικός αποικισμός και συνέχισαν να πορεύονται την ίδια ιστορική και πολιτισμική οδό μαζί με όλους τους Έλληνες. Θα είναι παρόντες στους υπέρ της ελευθερίας αγώνες του έθνους και θα υφίστανται τα ίδια δεινά – και μάλιστα σε μεγαλύτερο βαθμό – με τους συμπατριώτες τους. Δε θα παραλείψουν να στείλουν, με τον Κίμωνα τον Αθηναίο, πολεμιστές, ακόμα και στην Κύπρο – τόσο μακριά και τόσο κοντά – γιά να απαλλάξουν τους αδελφούς τους από τον περσικό ζυγό.

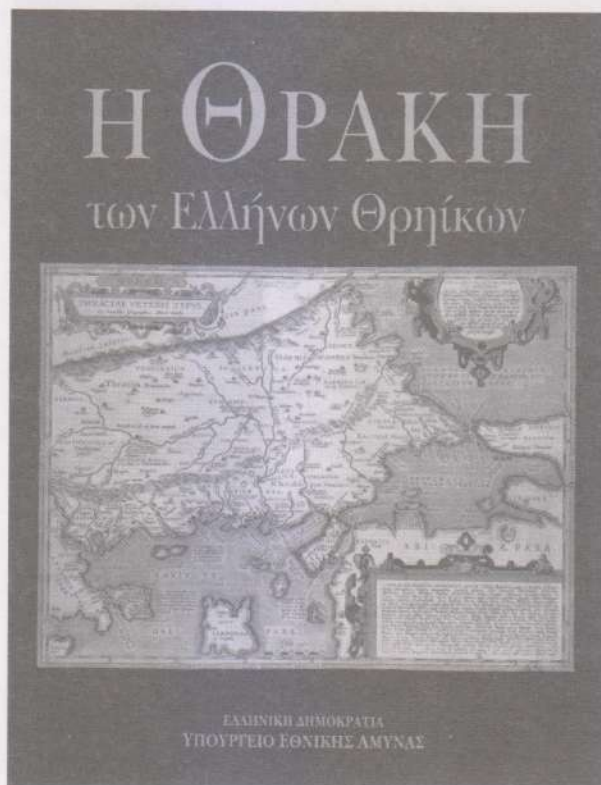
Όταν ο Οθωμανός θα πατήσει το πόδι του στην Καλλιόπολη και, από εκεί, σ' ολόκληρη την περιοχή, οι Θράκες θ' αγωνιστούν για την ελευθερία και θα προσφέρουν, στο βωμό της, τη γενναιότητα της ψυχής τους και το αίμα τους.

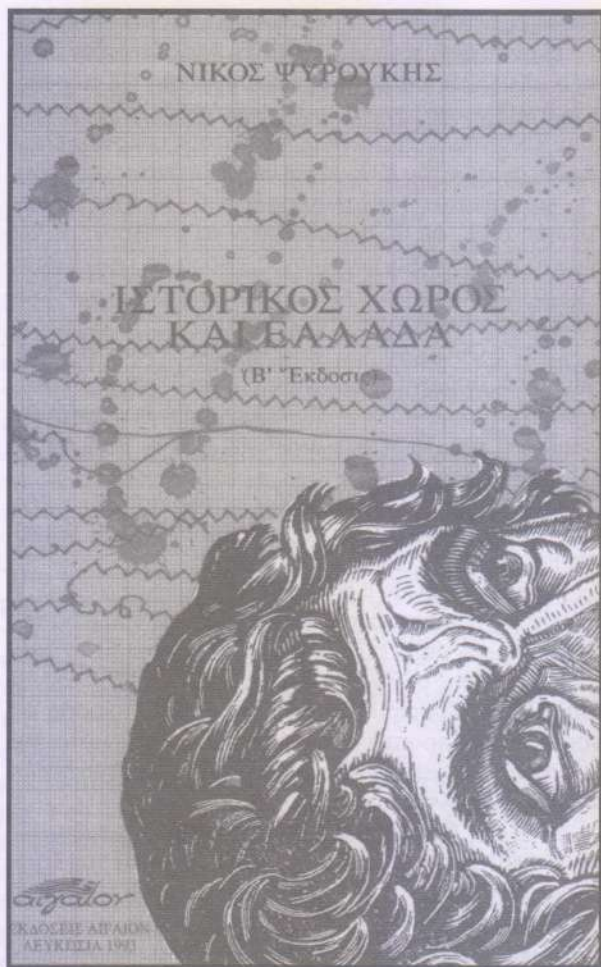
Στους Θράκες ανήκει ένα δραματικό προνόμιο: έζησαν τη μακρότερη σε διάρκεια οθωμανική νύκτα, μια νύκτα που κράτησε πεντέμισι αιώνες.

Κεντρικός ήρωας αυτού του βιβλίου είναι ο Θραξ. Η έρευνα και η καταγραφή της πραγματείας του βίου του με οδηγούσε, πολύ συχνά, κοντά σε κάποια άλλη ιστορική διάσταση, σε έναν άλλο, παράλληλο βίο: εκείνον του Έλληνα Κυπρίου. Και τότε, συνειδητοποιούσα ότι βρισκόμουν μπροστά στα αόρατα εκείνα νήματα της Ιστορίας που κρατούν δεμένες τις τύχες των δύο αυτών ακριτών του ελληνισμού.

Η γη της Θράκης υπήρξε, κατά τον Ευρυπίδη, «Αρεως οικητήριον» – γη των ευψύχων. Ο Θραξ του 21ου αιώνα ινώθει την καρδιά όλων των άλλων Ελλήνων να πάλλεται μέσα στο βάθος της δικής του καρδιάς και, αναστρέφοντας τον καβαφικό λόγο, ξέρει πως, σ' αυτή τη γη, ούτε «ο εφιάλτης θα φανεί» ούτε «οι Μήδοι θα διαβούνε».

Ιωάννης Μ. Ζαμπάρτας

ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ

Νίκος Ψυρούκης,
έκδ. Αίγαϊον, Λευκωσία 1993.

Στήν εποχή του άποικιοκρατικού καπιταλισμού, κάθε πόλεμος προετοιμάζει κάποια νέα «ειρηνική» τάξη πραγμάτων, ή όποία, μέ τή σειρά της, προεργάζεται έναν νέο πόλεμο. Άπόδειξη: ή ιστορική πορεία, τά γεγονότα των τελευταίων εκατό έτών. Άμέσως μετά τό Β' παγκόσμιο πόλεμο, τό νέο παγκόσμιο «ΣΤΑΤΟΥΣ ΚΒΟ» λειτούργησε ώς ψυχρός πόλεμος («ειρήνη του τρόμου» τήν άποκάλεσαν) ανάμεσα δήθεν σε δύο αντίθετα κοινωνικο-οικονομικά συστήματα (του δυτικού και του ανατολικού). Η κατάρρευση του μεταπολεμικού ΣΤΑΤΟΥΣ ΚΒΟ έφερε τήν διάλυση του ανατολικού στρατοπέδου, τό τέλος του «ψυχρού πολέμου». Η προεργασία τερματίστηκε. Και άμέσως άρχισαν οι διαδικασίες για ένα νέο, ίσως τρίτο παγκόσμιο πόλεμο, μά τούτη τή φορά μέσα σε συνθήκες όχι γενικής κρίσης του παγκόσμιου συστήματος, αλλά άποδιοργάνωσης και σήψης του (σημαντική ποιοτική διαφορά). Και ποιός θά κάνει τό ξαναμοίρασμα του κόσμου και ποιός, μέσα σε τέτοιες συνθήκες, τελικά θά διαφεντέψει τόν πλοΰτο του κόσμου, τήν ανθρωπότητα; Όλοι άνεξαιρέτως οι φορείς του παγκόσμιου συστήματος και, δυστυχώς, φαίνεται

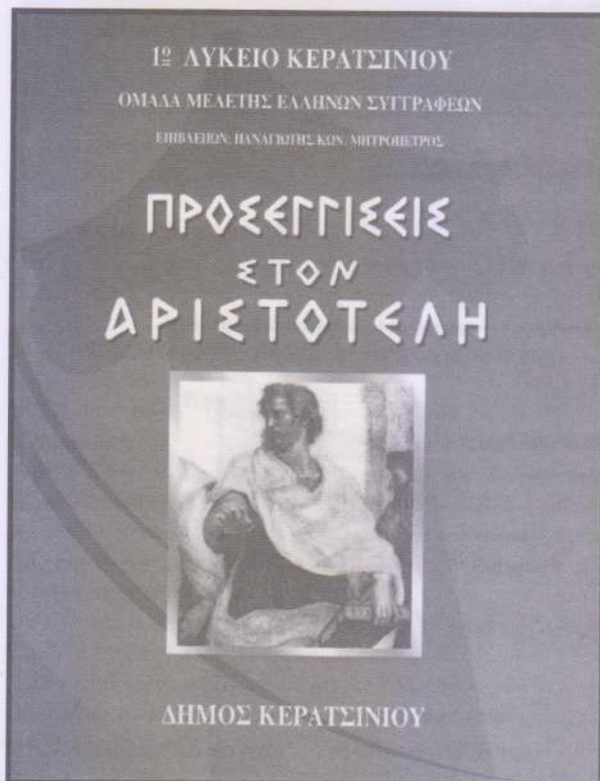
πως ό χώρος μας, ό ιστορικός μας χώρος, γίνεται και πάλι ό σπινθήρας μιάς γενικευμένης πολεμικής ανάφλεξης, ή γεωπολιτική θέση του προσφέρεται για κάτι τέτοιο. Άς αφήσουμε τί λέγανε και πράττανε οι ήγεμονικές δυνάμεις μετά τό 1945. Καλύτερα άς δοΰμε μερικά παραδείγματα από τούς λεγόμενους μικρούς. Άς σταθοΰμε στους νεότουρκους στρατοκράτες-σωβινιστές της Άγκυρας. Ό Τύπος του, από τό 1945, έξεθειάζε τούς πολέμους. Έτσι, τότε, στα 1949, ή έφημερίδα «SUN TELEGRAF» έγραφε πως «ό πόλεμος είναι θαυμάσια ύπόθεση». Η ίδια πάντα έφημερίδα έξηγοΰσε και τόν τεράστιο ρόλο που θά διαδραματίσει ή κεμαλική Τουρκία στό νέο πόλεμο. Και από τότε τά λόγια συνοδεΰονταν κι από τίς πράξεις. Η Τουρκία έγινε ενεργό μέλος όλων των πολεμικών συμφώνων (ΝΑΤΟ, Σύμφωνο Βαγδάτης, Βαλκανικό Σύμφωνο). Και μάλιστα τόν πρώτο που άρχισε ν' άπειλεί ήταν τή «φίλη και σύμμαχο Έλλάδα» (ένα πρώιμο σημάδι για τό τί σημαίνει άποδιοργάνωση και σήψη του συστήματος). Τώρα, μέ τή σκανδαλώδη στήριξη των ΗΠΑ, μά και της ΕΟΚ, όχι μονάχα κατέκτησε τό 40% της Κύπρου, όχι άνενόχλητα σφάζει τό κουρδικό έθνος, όχι μονάχα έχει γεμίσει τίς τρομερές φυλακές της μέ δεκάδες χιλιάδες τούρκους αντιιμπεριαλιστές και Κούρδους πατριώτες, μά όνειρεύεται άκόμη και τήν ανασύσταση της Όθωμανικής Αυτοκρατορίας. Έτσι, οι Νεότουρκοι στρατοκράτες-σωβινιστές τελευταία αυτοπροσδιορίζονται ώς Νεοθωμανοί που θέλουν νά φτάσουν ίσαμε και τήν Βιέννη ως νεοσπαχίδες, μπέηδες και πασάδες προς δόξα των νεοαποικιστών!

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ

Ιο Λύκειο Κερατσινίου, Όμάδα Μελέτης
Έλλήνων Συγγραφέων, έπιμ. Παν. Κων.
Μητροπέτρος, Δήμος Κερατσινίου.

Όταν πέρυσι μου έγινε ή τιμή νά προλογίσω τόν τόμο «Προσεγγίσεις στόν Πλάτωνα», μέ τόν όποιο ό κ. Μητροπέτρος δημοσιοποίησε τά άποτελέσματα της συνεργασίας του μέ τούς μαθητές του, ήμουν βέβαιος ότι ό έξαιρετος Λυκειάρχης και ή παρέα του θά «ξανακτυπήσουν» γνώριζα από καιρό τόν ζήλο και τό ενδιαφέρον του, πράγματα που κατορθώνει νά μεταδίδει στους μαθητές του. Έτσι, τό Ιο Λύκειο Κερατσινίου τείνει νά δημιουργήσει μία θαυμαστή παράδοση, ιδιαίτερα ευχάριστη, καθώς προέρχεται από μία περιοχή, ή όποία θεωρείται ότι ανήκει στις «έπαρχίες της Άθήνας».

Τό θέμα που ό κ. Μητροπέτρος και οι μαθητές του έπέλεξαν αυτή τή χρονιά, είναι έξαιρετικά ενδιαφέρον και σημαντικό, καθώς ό Άριστοτέλης είναι μέν τυπικά πασίγνωστος, αλλά ή ουσιαστική γνώση για τό έργο του και τήν σκέψη του είναι έλάχιστη. Η ανάλυση, έπομένως, των έργων και των ιδεών

του αποτελεί σημαντική προσφορά και γι' αυτό οφείλονται ιδιαίτερα συγχαρητήρια γι' αυτήν την επίλογη. Δέν πρέπει να λησμονούμε ότι ο φιλόσοφος αυτός θεμελίωσε την επιστημονική έρευνα σέ πολλούς τομείς τού επιστητού.

Πέραν αυτού, τό μεγάλο μήνυμα πού περικλείει αυτή ή προσπάθεια τών παιδιών και τού καθηγητή τους είναι ή ανάγκη μελέτης και γνώσεως τού πνευματικού παρελθόντος μας, τό όποιο άρκετά μέχρι τώρα έχει επισήμως και άρμοδίως περιφρονηθή. Έξακολουθούμε μέν νά τό τιμάμε μέ τά λόγια, αλλά νά τό αποδιώχνουμε μέ τά έργα. Είμαστε, βεβαίως, ύπερήφανοι πού είμαστε απόγονοι εκείνων, αλλά δέν κάνομε τόν κόπο νά τούς μελετήσουμε όποτε, τί πιά φυσικό από τήν ύποβάθμιση τού μαθήματος τών Αρχαίων Έλληνικών στό νέο καθεστώς τής εκπαιδευτικής μεταρρυθμίσεως. Θεωρώ, λοιπόν, ότι πρωτοβουλίες όπως αυτή τού κ. Μητροπέτρου πρέπει νά θεωρούνται έθνικές, καθώς κατατείνουν περισσότερο από καθετί άλλο στην έθνική μας αύτογνωσία.

Δέν γνωρίζω άν οί επίσημοι και οί άρμόδιοι ενδιαφέρθηκαν γι' αυτήν τήν προσφορά τού Ιου Λυκείου Κερατσινίου, έλπίζω πάντως ότι ο δεύτερος αυτός τόμος θά τούς κινησει τό ενδιαφέρον και θά τούς οδηγήσει σέ συγκεκριμένες σκέψεις και ενέργειες. Πρέπει, πάντως, νά συγχαρούμε τόν Δίμο Κερατσινίου, ό όποιος ανέλαβε τήν έκδοση και τού προηγούμενου και τού παρόντος τόμου.

Όπως κι άν έχουν, όμως, τά πράγματα, ό κ. Μητροπέτρος πρέπει νά προετοιμάζει τόν τρίτο τόμο. Τού τό εύχομαι μαζί μέ τά συγχαρητήρια γιά τόν παρόντα τόμο. Καί σ' αυτόν και στους μαθητές του.

Νικόλαος Μπεζαντάκος, Άν. Καθηγητής τού Τμ. Φιλολογίας τού Παν. Άθηνών

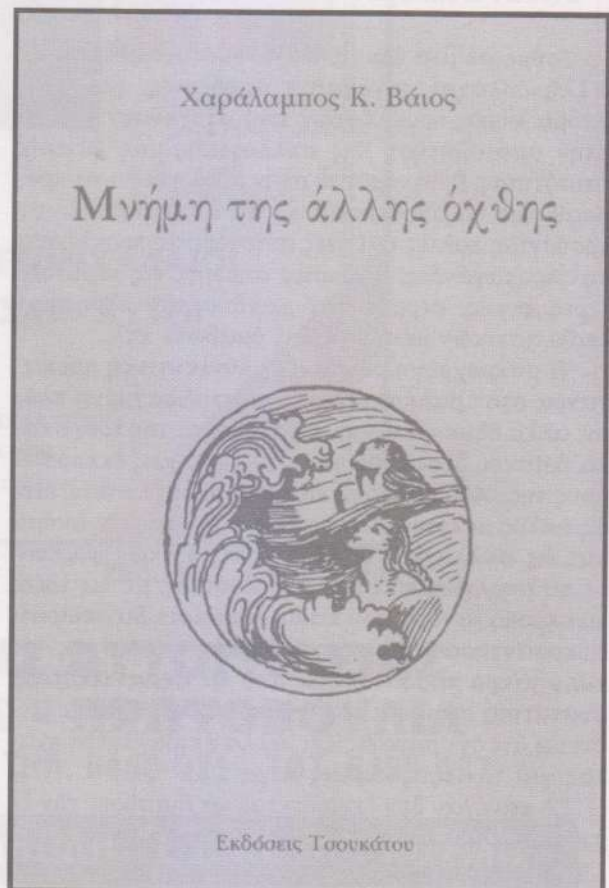
ΜΝΗΜΗ ΤΗΣ ΑΛΛΗΣ ΟΧΘΗΣ

Χαράλαμπος Κ. Βάιος,
εκδ. Τσουκάτου, Αθήνα 1999.

Κάθε πού παίρνει και πληθαίνουν οι εύοσμοι ανασασμοί κι οι κήποι να ανθοβολούν, καθώς σιμώνουμε τις είκοσι εννιά του Μάη, είναι η πικρή μνήμη της πτώσης της Πόλης που έρχεται να αγγίξει κατάβαθα και να δονήσει την ψυχή του ελληνισμού. Ιδιαίτερα, όσοι από μας έτυχε να 'χουν γεννηθεί εκεί κάτω, στα άγια χώματα της Βασιλεύουσας, και σε μέρες παρόμοιες να βρίσκονται μακριά από δαύτα, δέν μπορεί να απιστήσουν στη μνήμη, στο σιωπηλό κάλεσμα των μακρινών εκείνων προγόνων, να μη νιώσουν να τους δονεί σύβαθα η ύστατη, σπαραχτικά απελπισμένη μα και ηρωική συνάμα κραυγή τους.

Πεντακόσια και τόσα χρόνια είναι πολλά, πάρα πολλά, για να λησμονηθεί μια ημερομηνία, ένα γεγονός, έστω από τα πιο σημαντικά, όχι, όμως, και αρκετά για να προσπεράσουμε αδιάφοροι ένα ορόσημο που δέν είναι μια απλή ιστορική καταγραφή, αλλά ρυθμίζει, προσανατολίζει την πορεία και πλάθει το πρόσωπο της Ιστορίας.

Δέν είναι μόνο η ανάγκη της ιστορικής αναδρομής που μας φέρνει νοερά κάθε Μάη σιμά στην του «Κωνσταντίνου Πόλη». Είναι και η ανάγκη της ποίησης, και προπαντός αυτής που λίγο ή πολύ φωλιάζει στα φυλλοκάρδια του κάθε ανθρώπου και φορές φορές, έστω και σπάνια, τον αναφλογίζει. Κι ας μη φανεί περίεργο. Το Βυζάντιο περισσότερο από τον ιστορικό ανήκει στον ποιητικό χώρο. Όλες οι φυσιογνωμίες που συναντούμε στα χίλια τόσα χρόνια της διαδρομής του, κι αυτές που

εκπροσωπούν το μεγαλείο, τον ηρωισμό, την αρετή, τη σοφία και οι άλλες με τις σκοτεινές προθέσεις, οι ραδιούργες, οι σατανικές, είναι πρόσωπα σαιξπηρικά, μορφές της έξαρσης και του πάθους. Αλλά και ο ίδιος ο βυζαντινός πολιτισμός, με την ιδιοτυπία και την ακτινοβολία του καιρού του, δεν είναι αποκλειστικό φαινόμενο μιας μακρόχρονης, μεθοδικής κι ευσυνειδητής προσπάθειας, αλλά, περισσότερο και πάνω απ' όλα, ενός καθαρού και γνήσιου δημιουργικού οίστρου, ανάλωσης και φαντασίας.

Θα πρέπει, σε κάποιο βαθμό, να απαλλαγούμε, νομίζω, από τη νοοτροπία του ιστορικού, του αρχαιολόγου ή του ψυχρού μελετητή, για να νιώσουμε το μεγαλείο του Βυζαντίου. Πιστεύω πως, αν το προσεγγίσουμε με συναισθηματικά κριτήρια, θα μας είναι πιο μπορετό να συλλάβουμε το βαθύτερο νόημά του.

Οι Βυζαντινοί δεν οικοδόμησαν πολιτισμό. Δημιούργησαν. Αγώνιστηκαν για χρόνια πολλά και κατάφεραν να στήσουν μια γέφυρα ανάμεσα στο γήινο και φθαρτό, στο ουράνιο και αείζωο...

ΠΛΑΝΕΣ ΚΑΙ ΠΑΘΗ ΠΟΛΕΜΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ-ΑΡΜΑΝΩΝ

Αχ. Γ. Λαζάρου,

έκδ. Έπιτροπής Ένημερώσεως γιά τά Έθνικά Θέματα καί Πανελλήνιας Ένώσεως Πολιτιστικών Συλλόγων Βλάχων, Τρίκαλα 1999

Ζούμε σέ μία εποχή, όπου, δυστυχώς, έμεις, οί Έλληνόβλαχοι, γινόμαστε αποδέκτες, γιά μιάν ακόμα φορά, προκλήσεων πού στοχεύουν τελικά στήν άμφισβήτηση τής συλλογικής μας έθνικής ταυτότητας. Βρισκόμαστε στήν άβολη θέση νά προσπαθούμε νά αποδεικνύουμε τά αυτόνόητα, άντικρούοντας παλιές καί νέες άνιστόρητες προκλήσεις καί προπαγάνδες, οί όποτες σήμερα, τίς περισσότερες φορές, φέρουν τόν μανδύα τού σεβασμού «πολιτιστικών μειονοτήτων, ομάδων» κτλ.

Η μακρόχρονη ρουμανική έθνικιστική προπαγάνδα στόν βαλκανικό χώρο, μεταλλαγμένη πλέον, αλλά έξυπνεύοντας ουσιαστικά τόν ίδιο σκοπό, βρίσκει, δυστυχώς, καί στή χώρα μας εκπροσώπους τής. Άξίζει άραγε νά ασχολείται κανείς, είτε ως άπλός πολίτης είτε ως έπιστήμονας είτε ακόμα καί ως συλλογικό όργανο πολιτιστικών φορέων, μέ τά άπολιθώματα τού παρελθόντος, μέ τίς ιδέες καί προπαγάνδες, πού κάποιοι κάποτε διέσπειραν, συκοφάντησαν, αλλά καί δίχασαν (εύτυχώς, σέ πολύ μικρό ποσοστό) ένα από τά σημαντικότερα συστατικά στοιχεία τού νεώτερου έλληνισμού; Πιστεύω ότι όχι μόνο άξίζει, αλλά επιβάλλεται κιόλας γιά τόν έξης κυρίως λόγο:

Σέ κανέναν δέν επιτρέπεται νά διασύρει τήν ιστορική, πολιτιστική καί έθνική ταυτότητα τών Έλληνόβλαχων, ή όποια ισοδυναμεί μέ τήν ίδια τους

ΑΧΙΛΛΕΥΣ Γ. ΛΑΖΑΡΟΥ

ΠΛΑΝΕΣ ΚΑΙ ΠΑΘΗ ΠΟΛΕΜΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ - ΑΡΜΑΝΩΝ

ΕΚΔΟΣΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΚΑΙ
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΒΛΑΧΩΝ

ΤΡΙΚΑΛΑ 1999

τήν ύπαρξη, όπως ήδη έχει εκφραστεί στο πέρασμα των αιώνων, κυρίως με έργα.

Η «ξαναζεσταμένη σούπα» της ρουμανικής προπαγάνδας (άλλά και τουρκικής σήμερα) περί «μειονότητας Βλάχων» στην Ελλάδα, την οποία κατά καιρούς περνά και σερβίρει σε άδαεις ή όμοιδατες του ό κ. Παδιώτης και άλλοι «μυημένοι» ή άσχετοι μέ τό θέμα (π.χ. ΚΕΜΟ), κάνει καί ένα καλό στους Έλληνόβλαχους. Άκονίζει τήν ιστορική τους μνήμη καί, κυρίως, τούς κρατά σέ έγρήγορη γιά τόν νέο γύρο πού μάς έτοιμάζουν εν γνώσει τού ελληνικού κράτους, τό όποιο, δυστυχώς, άρκείται νά παρακολουθεί ως θεατής τά τεκταινόμενα.

Αυτό άπλά σημαίνει ότι οί ίδιοι οί Βλάχοι δέν θά άνεχθούν γιά άλλη μιá φορά "νά παιχθούν στήν πλάτη τους" παιχνίδια τού παρελθόντος.

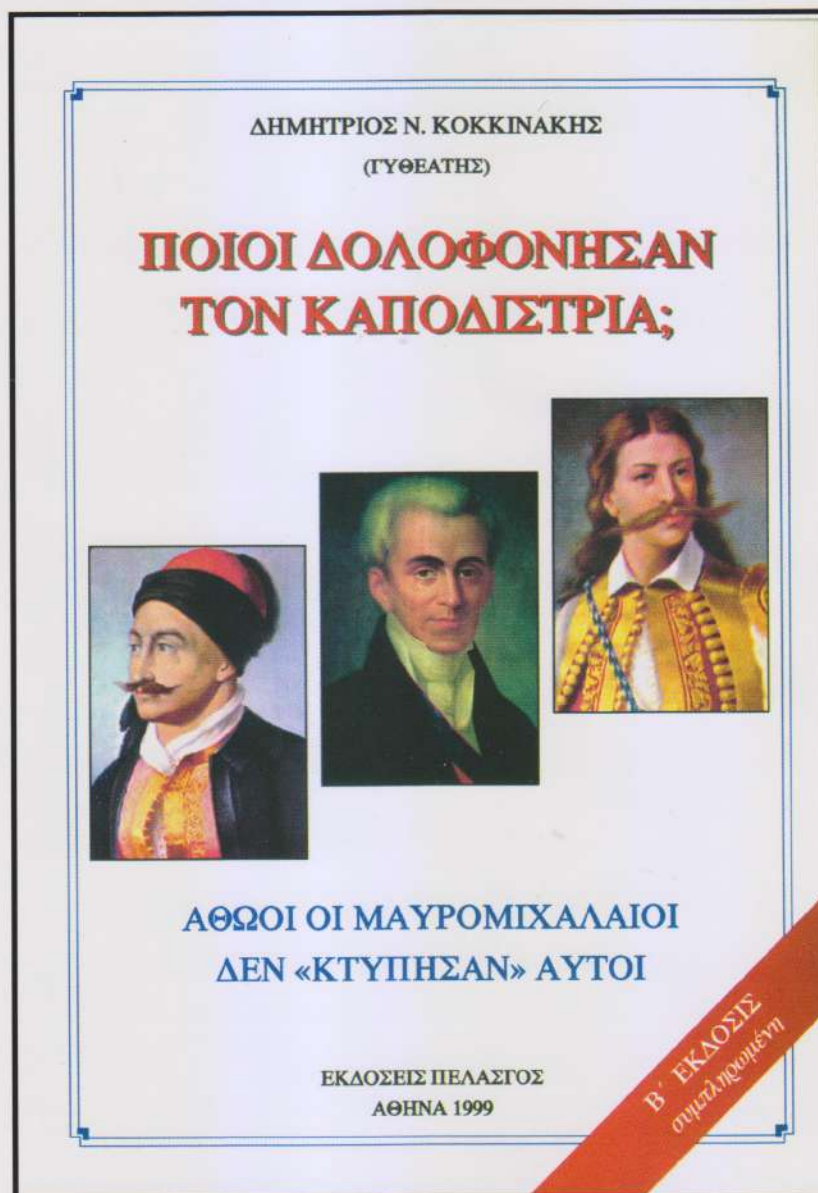
Κατά συνέπεια, μέ ιδιαίτερη χαρά καί έχοντας συνείδηση τής άποστολής τής, ή ΠΕΠΣΒ άνατυπώνει καί διανέμει πρós ένημέρωση στά μέλη τής, καί στόν κάθε πολίτη, τήν άπάντηση τού Άχ. Γ. Λαζάρου, μέλους τής έπιστημονικής έπιτροπής τής, στήν πρόκληση τού κ. Παδιώτη. Έμμένοντας, κυρίως, στα άδιαμφισβήτητα ιστορικά γεγονότα αλλά καί τά έπιστημονικά στοιχεία πού ό ίδιος παραθέτει, ή άπάντηση καθεαυτήν άποτελεί κόλαφο γιά κάθε έπίδοξον άμφισβητία τής ελληνικής έθνικής ταυτότητας τών Βλάχων τού ελληνικού χώρου.

Φώτης Καλίπρης,

Πρόεδρος Πανελλήνιας Ένώσεως Πολιτιστικών Συλλόγων Βλάχων

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΕΛΑΣΓΟΣ

...Τό αποκαλυπτικό βιβλίο
μέ τά συγκλονιστικά στοιχεία, πού
ξαναγράφει τήν Ίστορία μετά από 170 χρόνια...

ΣΕΛ.: 592, ΤΙΜΗ: 8320

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ
ΠΕΛΑΣΓΟΣ - ΡΗΣΟΣ - ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ**
ΑΧ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ 127, 114 75 ΓΥΖΗ, ΤΗΛ. 6440-021 - ΤΟΤ. 6450-097

ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΤΑΙ ΜΕ ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΗ ΣΕ ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΧΡΗΜΑΣΤΗΡΙΑΚΕΣ ΠΥΡΑΜΙΔΕΣ

Η απογοήτευση των σκεπτόμενων πολιτών αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου αφενός από την προβολή της τυγχάνουν οι χρηματιστηριακές συναλλαγές από τα ΜΜΕ, αφετέρου από το συνεχιζόμενο μεγάλο ποσοστό πολιτών, σε σύγκριση με τον πληθυσμό, που συμμετέχουν σ' αυτή τη συμπαιγνία με τις ευλογίες και την παρόθηση της κυβέρνησης.

Έχουν επιστρατευτεί επιστήμονες κάθε ειδικότητας, για να παρασύρουν πολίτες απ' όλα τα στρώματα της κοινωνίας μας, επιδιώκοντας να τους πείσουν ότι αυτοί ξέρουν τον τρόπο για τον γρήγορο πλουτισμό, το μεγάλο κέρδος, την εξασφάλιση των οικονομιών τους. Αρωγοί σ' αυτή την πλάνη έρχονται οι τράπεζες, οι αχόρταγοι τοκογλύφοι, οι οποίες με ταχύτατες διαδικασίες παραχωρούν ενέχυρα δάνεια στους "παίχτες", για να συνεχίσουν τον ανεργμάτιστο τζόγο μέχρι την τελευταία δραχμή.

Τα χρηματιστηριακά γραφεία και οι χρηματιστές είναι το "φρούτο της εποχής", οι οποίοι με στόμφο πουλάνε "αέρα κοπανιστό", προκειμένου να βάλουν στο χέρι κάθε υποψήφιο και απροστάτευτο θύμα. Κάποιοι δε από αυτούς, αφού συγκέντρωσαν μερικές εκατοντάδες εκατομμύρια δραχμές από αφελείς, απολαμβάνουν τους καρπούς της αγυρτείας τους σε εξωτικές χώρες της αλλοδαπής. Τα εκλεγμένα δε μέλη του Δημοκρατικού Συστήματος, από 7 εκατομμύρια ψηφοφόρους, αντί σύσσωμα να αντιδράσουν στο πρωτόγνωρο φαινόμενο για τα ελληνικά δεδομένα, προτιμούν την ένοχη σιωπή, αν όχι τη συμμετοχή στο "ίδρυμα" της οδού Σοφοκλέους.

Αν έλθει δε η κατάρρευση των τιμών στις πραγματικές τους αξίες, όπως αρμόζει σε μια χώρα απο-βιομηχανοποιημένη, αν έλθει το κραχ, τότε οι μεν υπεύθυνοι "οικονομικοί εγκέφαλοι" θα δραπετεύσουν για τις χώρες όπου έχουν τοποθετήσει τον κλεμμένο πλούτο των αφελών, ο δε κοινωνικός αντίκτυπος στο λαό θα είναι από αδιάγνωστος μέχρι όμοιος με εκείνον των προ τριετίας "πυραμίδων" της Αλβανίας.

Το χειρότερο: Η κεμαλική Τουρκία καιροφυλακτεί, πανέτοιμη, γι' αυτή τη μέρα.

Θωμάς Καλογρίτσας

ΚΑΛΟΓΡΙΤΣΑΣ

ΜΕΣΟΓΕΙΩΝ 571, ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
ΤΗΛ.: 6014144-49

ΠΡΟΤΥΠΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΥ